

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 23 Ιουλίου 2023 • Έτος 15^ο • Αρ. φύλλου 777

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΑΘΗΝΑ-ΑΓΚΥΡΑ

Το Βιλνιους, η Χάγη και ο αγωγός ΤΑΡ

Στο διαμορφωθέν περιβάλλον μετά τη συνάντηση στο Βιλνιους και την προοπτική της Χάγης, η Αγκυρα φέρεται να έχει μεταφέρει στην Ελλάδα την επιθυμία για μεταφορά Φ.Α. από τη Μ. Θάλασσα στην Ευρώπη μέσω ΤΑΡ. Στην Αθήνα προκάλεσε προβληματισμό η αναφορά Ερντογάν στην αποστρατιωτικοποίηση των νησιών. **Σελ. 5, 22**

ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΑ

Σωσίβιο ΗΠΑ-Γερμανίας σε Ερντογάν

Πλάτη στην ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας βάζουν συγκεκριμένα κράτη της Ε.Ε. αλλά και οι ΗΠΑ. Με στόχο μεταξύ άλλων την αποκόλληση της Τουρκίας από τη Ρωσία, είναι έτοιμοι να ικανοποιήσουν τα αιτήματα Ερντογάν. **Σελ. 4**

ΙΟΥΛΙΟΣ 1974

Η μαρτυρία δύο στρατιωτών της ΕΛΔΥΚ

Η «Κ» αποκαλύπτει τις μαρτυρίες δύο στρατιωτών της ΕΛΔΥΚ που κατά την εισβολή του 1974 έδωσαν μάχες στον Γερόλακκο, βίωσαν τους βομβαρδισμούς και μιλούν για τη δύσκολη επιστροφή στην Ελλάδα. **Σελ. 10**

ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

- ✓ **ΜΑΡΙΟΣ ΚΑΡΟΓΙΑΝ**
Δεν θα γίνουμε δογματικοί. **Σελ. 8**
- ✓ **ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**
Οι μικροπολιτικοί. **Σελ. 12**
- ✓ **ΕΛΙΖΑ ΦΕΡΕΪΡΑ**
Ενα μακρύ ταξίδι αρχίζει πάντα με ένα μικρό βήμα. **Σελ. 16**
- ✓ **ΧΑΡΙΔΗΜΟΣ Κ. ΤΣΟΥΚΑΣ**
Το κρίσιμο ερώτημα για τον κ. Μητσοτάκη. **Σελ. 16**

ΔΗΣΥ ΚΑΙ ΑΚΕΛ ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΚΗΝΙΚΟ

Ψάχνουν τον ρόλο τους στην αντιπολίτευση

Οι νέες προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν τα δύο μεγάλα κόμματα

Η άνοδος του Νίκου Χριστοδουλίδη στο ανώτατο αξίωμα έχει προκαλέσει αναπόφευκτα ανακατάταξη του πολιτικού σκηνικού. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στα δύο μεγάλα κόμματα που για πρώτη φορά από κοινού καλούνται να παίξουν τον

ρόλο της αντιπολίτευσης. Ο ΔΗΣΥ παρουσιάζει δυσκολία και αμηχανία να έχει ξεκάθαρα αντιπολιτευτικό ρόλο, δεδομένου ότι ένα σημαντικό ακροατήριό του στήριζε τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Το ΑΚΕΛ έχει να ισορροπήσει μεταξύ της κομμουνιστικής

καθαρότητας του και της δεδηλωμένης επιδίωξης του Στέφανου Στεφάνου να ανοικτεί σε ένα μεγαλύτερο προοδευτικό ακροατήριο. Σε αυτή την εξίσωση, ρόλο παίζει η δημοτικότητα των πρωταγωνιστών και σίγουρα το 2028. **Σελ 6**

ΩΡΑ ΜΗΔΕΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ

Το «μαύρο κουτί» της κλιματικής κρίσης

Ενας πλανήτης παγιδευμένος σε σπирάλ υπερθέρμανσης και πρώτα θύματα οι πόλεις με καχεξία πρασίνου και οι απανταχού φτωχότεροι πληθυσμοί. Οι επιστήμονες μιλούν για μια ραγδαία αλλαγή στο καθεστώς των καισώνων, για ντόμινο πυρκαγιών ειδικότερα στην Ευρώπη, όπου από το 2017 χάθηκε από τις φλόγες «ένα Βέλγιο». Πώς εξηγείται ότι η τήξη των παγετώνων «ανάβει φωτιές» χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά; Τι είναι το «παράδοξο της φωτιάς» που έφερε πάλι στα όρια του τον ενισχυμένο μηχανισμό καταστολής πυρκαγιών; **Σελ. 18-20**

- Μαθημένη η Λευκωσία από καύσωνες... Περιδιάβαση στον Τύπο της εποχής. **Σελ. 17**
- Μπορούν οι πόλεις της Κύπρου να γίνουν πιο ανθεκτικές στον καύσωνα; Του δρος Βύρωνα Ιωάννου. **Σελ. 21**

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΟΥΛΙΔΗΣ

Ο Συναγερμός δεν πρέπει να γίνει ΔΗΚΟ

«Κάποιοι» προσπαθούν να πατρονάρουν την Αννίτα» λέει στην «Κ» ο Ιωάννης Κασουλίδης, σημειώνοντας πως αυτό δεν αφορά μόνο τους Αναστασιάδη-Αβέρωφ.

Σημειώνει πως ο ΔΗΣΥ δεν πρέπει να γίνει όπως το ΔΗΚΟ που ως κόμμα ρουσφετιών δημιουργήθηκε και εξακολουθεί να είναι. **Σελ. 7**

ΠΕΤΡΟΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Αντιμετώπιση πυρκαγιών με drones

Ο υπουργός Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος Πέτρος Ξενοφώντας σε συνέντευξή του στην «Κ» λέει πως στόχος είναι η πρόληψη των πυρκαγιών, αξιοποιώντας τεχνολογικά εργαλεία. Εκφράζει επίσης την ετοιμότητά του να δώσει άμεσες λύσεις για τα κακώς έχοντα στο Εθνικό Δασικό Πάρκο Ακάμα. **Σελ. 9**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Μελετημένα βήματα

Η επίσκεψη του Τούρκου Προέδρου Ταγίπ Ερντογάν στα Κατεχόμενα την περασμένη Τετάρτη και οι δηλώσεις του σε σχέση με τις στοχευόμενες του για το Κυπριακό δείχνουν πως ξεκάθαρα ότι ο χρόνος είναι εχθρός για τη διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος. Η δική μας πλευρά θα πρέπει να αναλάβει συντεταγμένα –εν όψει και της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών τον ερχόμενο Σεπτέμβριο– κάθε διπλωματική πρωτοβουλία, ώστε να αναχαιτιστεί η τουρκική ρητορική. Οι εξελίξεις στην περίκλειστη πόλη της Αμμοχώστου, επίσης, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με μελετημένα βήματα, ώστε να μην κλαίμε πάλι επί ερειπίων.

ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Η Primetel και το τηλεπικοινωνιακό τοπίο

Νέες ισορροπίες φαίνεται να διαμορφώνονται στην Primetel, η οποία τέθηκε σε καθεστώς διαχείρισης. Τον έλεγχο της εταιρείας αναλαμβάνει η Signal Capital. Το βασικό ερώτημα

είναι αν η εξέλιξη αυτή θα σηματοδοτήσει αλλαγές στο κυπριακό τηλεπικοινωνιακό τοπίο. Ο διαχειριστής διαβεβαιώνει ότι δεν αλλάζει τίποτε. **Οικονομική, σελ. 3**

ΕΚΘΕΣΗ

Ο Τιμ Μπάρτον στο Παρίσι

Η περιοδεύουσα έκθεση «Λαβύρινθος του Τιμ Μπάρτον» παρουσιάζεται στο Parc de la Villette του Παρισιού έως τις 20 Αυγούστου: Μία περιπέτεια στο γοττεινικό σύμπαν του Αμερικανού καλλιτέχνη. **Τέχνες, σελ. 1**

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Ο Φέγγαρος στον Κάτω Δρυ

Σε λίγες εβδομάδες ανοίγει τις πύλες του το φεστιβάλ του Φέγγαρου, που για ακόμη μία χρονιά θα φιλοξενήσει μουσικούς και σχήματα από όλον τον κόσμο, στο φιλόξενο χωριό του Κάτω Δρυ. **Τέχνες, σελ. 4**

FANEROMENI²³

ΙΟΥΝΙΟΣ | ΙΟΥΛΙΟΣ | ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ | ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Η παράδοση είμαστε **ΕΜΕΙΣ**

μουσική ΤΕΧΝΕΣ χορός

κινηματογράφος

Με τη στήριξη:

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

Ζήσε το!

www.boccf.org

Πολιτιστικό Ίδρυμα Τράπεζας Κύπρου

Τράπεζα Κύπρου

HUBLOT

CLASSIC FUSION CHRONOGRAPH TITANIUM BLUE

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Πιάνει ο υδράργυρος φωτιά

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, μάταια προσπαθούμε να πείσουμε και να πείσουμε ότι «ανήκομε εις την Δύσιν». Η ένταξη στην Ε.Ε. μπορεί να βοήθησε κάπως να τιθασεύσουμε τον ανατολικό μας εαυτό, πλην όμως ουδείς γλυτώνει από το γεωγραφικό κάρμα. Το συνειδητοποιήσα και φέτος, όταν ανυποψίαστη – φευ– επιχείρησα να διασχίσω το γιοφύρι της Ζάχα. Εκεί, στα φλεγόμενα μπετά, ένιωσα τις δυνάμεις μου να με εγκαταλείπουν καθώς οι διαχρονικοί στίχοι του ανυπέβλητου σουξέ βοούσαν στο κεφάλι μου: «Μετρώ τον πυρετό μου, πιάνει ο υδράργυρος φωτιά, τριάντα οκτώ κι οκτώ, τριάντα εννιά κι εννιά...». Και κατέρρευσα. Στην κόλαση της Ζάχα!

«**Madam kala?**» ρώταγαν οι φτωχούληδες του Θεού –Αφρικανοί, Ινδοί, Πακιστανοί– οι μόνοι που υπομένουν αγόγγυστα την πλατεία - γλυπτό στους 43 βαθμούς υπό σκιάν. «Telí nero madam?». «Τέλι τέλι τέλι, κάλικε ντουινιά, μ' έκανες κουρέλι, δε σ' αντέχω πια...» απάντησα, με όσο χιούμορ διέσωσα από το ολοκαύτωμα, αλλά οι αλλοδαποί δεν έπιασαν το υπονοούμενο. Να είναι καλά οι άνθρωποι πάντως, με βοήθησαν να επιβισατώ σε ένα ταξί και να γλυτώσω από της Ζάχα τα δόντια. Ηθικό διδάγμα; Τα αρχιτεκτονήματα από μπετόν, «στης ανατολής τα μέρη», είναι υπέροχα μόνο όταν τα βλέπεις από τον παραπλήσιο Πύργο του Jean Nouvel, αγαπημένο μου ημερολόγιο.

Σε άθλια κατάσταση έφτασαν στο καθιερωμένο μας απογευματινό ραντεβού τόσο η Ευγενία η Καλαμαρού όσο και η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού. Η Ρωσίδα έσπευσε να σερβίρει λεμονάδες σπιτικές, ενώ οι φιλενάδες μου παραδιδόνταν στην παρηγορητική αγκάλια του air condition. «Σύμφωνα με τα έγκυρα “Ξεροτήσαν Πάφου”, η Καθολική Εκκλησία

Τους διαχρονικούς στίχους του απαράμιλλου σουξέ «Θα φύγω με τους φίλους μου για Κάιρο» σκέφτηκε η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον, καθώς διέσχιζε την κόλαση της Ζάχα.

αγιοποιήσει τον εφευρέτη του κλιματιστικού Willis Carrier» ψέλλισε η καταρρακωμένη Κουλλίτσα. Δύο πράγματα έχω να σημειώσω αγαπημένο μου ημερολόγιο: πρώτον, χαλάλι το fake news και δεύτερον, μεγάλη η χάρη του!

Έπειτα από ένα ελαφρύ gin and tonic, με μπόλικο πάγο και δενδρολίβανο, ήμασταν επιτέλους σε θέση να σχολιάσουμε τα του πολιτικού καύσωνα. «Τουτέστιν;» ρώτησε η Καλαμαρού, η οποία αν και θερμόπληκτη μια χαρά το τσάκισε το μπιρμπάκι. «Τουτέστιν, ο Αντρέας Χασιπόπουλος, πρώην διευθυντικό στέλεχος της Ελεγκτικής Υπηρε-

σίας και νυν διαχειριστής της “Ομάδας Στήριξης Γενικού Ελεγκτή” στο Facebook ξανακτύπησε. Ανάρτησε φωτογραφία του δικτάτορα της Ταϊλάνδης, στον οποίο αποδίδεται δήλωση για θανάτωση δημοσιογράφων, γράφοντας: Εσένα χρειάζομαστε στην Κύπρο». Ομόφωνη ήταν η ετυμγορία του καρέ, αγαπημένο μου ημερολόγιο: Ξεφύγαμε! Τόση τοξικότητα, ιδιαίτερα σε συνθήκες καύσωνα, είναι εξουθενωτική.

Μιλώντας για τοξικότητα, μέρες που 'ναι, δεν γίνεται να μη σχολιάσουμε την απόδοση τιμών από το κράτος σε αυτούς που επιχείρησαν να καταλύσουν το... κράτος! «Είναι

ζήτημα που απασχόλησε και στο παρελθόν την Πολιτεία, δεν μπορώ να αντιληφθώ γιατί ειδικά φέτος υπήρξε τόσο έντονη αντίδραση» αναρωτήθηκε το πουλέν του Προεδρικού Κωνσταντίνος Λετυμιπίων. Γιατί, χρυσέ μου Εκπρόσωπε, υποτίθεται ότι εσείς θα τα κάνετε αλλιώς. Κι ότι σας στηρίζουν και κόμματα με αντιστασιακό παρελθόν. Ξεκάθαρο;

Ανάκωμα στην τοξικότητα ήταν η ανάρτηση του Κρις Τριανταφυλλίδη, πρώην προέδρου της ΚΟΠ και του ΑΠΟΕΛ, γεγονός που δεν πρέπει να θεωρείται διόλου αυτονόητο στους άγριους καιρούς που ζούμε: «Η 15/7

παραπέμπει στη προδοσία μερίδας Ελλαδιτών και Κύπριων που άνοιξε τη πόρτα στην Τουρκία να μπει στη Κύπρο το 1974. Το να φωνάξει μερίδα της κερκίδας του ΑΠΟΕΛ χθες 15/7/23 “ΕΟΚΑ Β ξανακτύπα” είναι προσβολή για την ιστορία του. Η διοίκηση δεν το καταδίκασε ακόμη. Απαράδεκτο...». Αυτό ναι, ήταν ξεκάθαρο και απαιτούσε πολιτικά κότσια για να λεχθεί.

Δεν είμαι βέβαιη αν ο άγιος Willis Carrier έκανε το θαύμα του ή απλώς έφεξε της Καλαμαρούς ενόσω εγώ καυτηρίαζα (sic) τα κακά κείμενα. Το γεγονός πάντως είναι ότι η Ευγενία έκανε την τρίτη καθα-

ρή μπιρίμπα σε συνθήκες αδιανόητου καύσωνα. Το επόμενο βήμα ήταν να θέσει το καυτό ειρωνικό ερώτημα, από το υψηλότερο βάθρο των χαρτοπαϊχτικών αγώνων, με σαρκαστική διάθεση: «Άλλα καυτά πολιτικά νέα, κοπέλες;».

Καυτά νέα δεν είναι, όμως στο πλαίσιο της πολιτικής ανομβρίας το αντάρτικο στο Πριγκιπάτο του ΔΗΚΟ προκάλεσε μια κάποια αίσθηση. Οι τρεις αντάρτες –Κουλίας, Μυλωνάς και Ορφανίδης– παρουσιάστηκαν ενώπιον του Εκτελεστικού Γραφείου, όπου κάποιοι δυσφόρησαν για την α λα καρτ κομματική πειθαρχία. Αλλά τέλος καλό, όλα καλά, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Ο Νικόλας κατάφερε να αποσοβήσει και αυτή την εσωκομματική κρίση, ενώ σύμφωνα με έγκυρες δημοσιογραφικές πληροφορίες –τα πηγαδάκια της Μπέμπας όπου θεάθηκε την Τρίτη– είναι περισσότερο cool από ποτέ.

Με τούτα και με κείνα κύλησε ένα ακόμα καυτό απόγευμα στη φλεγόμενη από τον καύσωνα μικρή μας πόλη. Κι ενώ τίποτε δεν έδεικνε ότι μπορούσε να ανεβάσει τον υδράργυρο αγαπημένο μου ημερολόγιο, η πάντα απρόβλεπτη Καλαμαρού κράτησε για το τέλος το πιο ζουμερό νέο: «Save the date κοπέλες! 7-8 Σεπτεμβρίου θα διεξαχθεί The Xylofagou Big Potato International Festival! Η ανακοίνωση του Δημοτικού Συμβουλίου λέει πολλά (και κουλά) αλλά ένα είναι το πετράδι του στέμματος: “Η κοινότητα απευθύνει ανοιχτή πρόσκληση σε όλο τον κόσμο να παραστεί στο φεστιβάλ και να βγάλει αναμνηστικές φωτογραφίες στο χώρο της μεγάλης πατάτας, που αποτελεί πλέον σημείο αναφοράς για την Ξυλοφάγου”. Μα τον άγιο Willis Carrier αυτός που σκέφτηκε το “πελλότοπος” νήστευε 40 ημέρες, μόνα μου. Ραντεβού τον Σεπτέμβρη, στην Ξυλοφάγου!».

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»
23.7.1933

ΑΝΥΠΑΚΟΗ: Εκ Βομβάης αγγέλλεται ότι ο «προφήτης» Γκάντι, μετά την άρνησιν του αντιβασιλέως των Ινδιών όπως τον δεχθή εις ακρόασιν, ανεχώρησεν εκ Πούνα διά το Αχμεδαμπάδ, συνοδευόμενος από

αν την νέαν σύλληψίν του. Η αστυνομία έλαβε ήδη όλα τα μέτρα προς παρεμπόδιση διαδηλώσεων ή διαταραχών της τάξεως κατά μήκος της διαδρομής την οποίαν θα ακολουθήση ο «μαχάτμα».

ΜΟΔΑ: Η φήμη των Αμερικανών ότι είνε παντού και πάντοτε πρακτικοί άνθρωποι δεν δικαιολογείται εις όλας τας περιστάσεις, ή τουλάχιστον δεν δικαιολογείται εις το κεφάλαιον της αμερικανικής μόδας. Πράγματι, αι κομψαί του Μαϊάμι καθιέρωσαν εφέτος ένα είδος ομβρέλλων, αι οποιαί είνε κατασκευασμέναι όχι από ύφασμα, αλλά από ένα διαφανές λαδόπανον. Πώς αι διαφανείς αυταί ομβρέλλαι ημπορούν να θεωρηθούν ομβρέλλαι διά τον ήλιον, είνε ζήτημα το οποίον δεν ημπορεί να εξηγήσει κανείς, διότι αι βουλαί της Α.Μ. της Μόδας είνε ανεξερευνήτοι. Το γεγονός όμως είναι ότι αυτή η αμερικανική μόδα έχει φθάσει και εις την Ευρώπην, κατακλύσασα ήδη τας προθήκας των παρισινών καταστημάτων.

ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ: Χθες εφρονεύθη εις ερμηκόν μέρος μεταξύ του χωρίου Χιριτζαλάρ και του σταθμού Πρεντίνα-Αρντα της περιοχής Καρτζαλί ο τουρκικής καταγωγής αγροτικός βουλευτής Χουσεΐν Χατζηκαλίμωφ ενώ μετέβαινεν εις Ντιεβάλ ίνα επιβή της διερχομένης αμαξοστοιχίας. [...] Όσον αφορά την πληροφορίαν καθ' ην ο φονευθείς έπεσε θύμα της οργανώσεως των Βουλγάρων προσφύγων της Θράκης, αυτή διαφεύδεται κατηγορηματικώς ως απολύτως συκοφαντική, δηλούται δε αντιθέτως ότι ο Χατζηκαλίμωφ διετήρη φιλικάς σχέσεις μετά της εν λόγω οργανώσεως.

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Νίκο και ξερό ψωμί

Η Φιλίππα κι εγώ.

Διάβαζα τις προάλλες για τις φετινές γκάφες του Μπρίντεν και έφριξα. Τελευταίως ο αθεόφοβος είχε δηλώσει πως ο Πούτιν –άλλη περίπτωση κι αυτός– θα χάσει τον πόλεμο στο Ιράκ! Καλά κρασιά που λέμε. Και συνειδητοποιήσα πως όταν οι υπερδυνάμεις έχουν τέτοιους κουκουρούκου ηγέτες, εμείς μια χαρά την έχουμε με τον μικρό μας Νίκο, που ποτέ δεν θα έκανε τέτοια γκάφα και να πει για παράδειγμα «αγώ-νιζόμαστε να φύγουν τα ιρακινά στρατεύματα από την Κύπρο». Το πολύ-πολύ να του φύγει κάποτε και να μας πει –σαν νέος Βασιλείου– «η Φιλίππα κι εγώ».

Και σε αυτούς που παραπονιούνται πως η πρώτη μας Κυρία, η Φιλίππα η πρώτη, επηρεάζει αποφάσεις του συζύγου της περισσότερο από τους Συμβούλους του, εγώ απαντώ με ένα ξεκάθαρο Γιατί όχι; Οι συμβουλές της σίγουρα θα είναι καλύτερες απ' των «Συμβούλων» (χειρότερες θα ήταν δύσκολο). Νίκο –με Φιλίππα– και ξερό ψωμί λοιπόν. Και λίγο χαλλούμι. Μια ηγεσία που... ηλεκτρίζει. **Μιλώντας** για ηγεσίες, μπαίνουν στην τελική ευθεία για εκλογή νέου προέδρου στον ΣΥΡΙΖΑ. Τραγική ειρωνεία για τον απερχόμενο πρόεδρο το ότι σε όλες τις προεκλογικές συγκεντρώσεις το τραγούδι που είχε την τιμητική του και έκανε τον Τσίπρα να κουνιέται στους ρυθμούς του ήταν το «Bella Ciao». Πού να 'ξερε ο Αλέξης –που κρυβόταν πίσω από τις λέξεις– ότι το Ciao (δηλαδή

αντίο) ήταν πολύ προφητικό και προοριζόταν για τον ίδιο. Bella Ciao, ciao, Αλέξη.

Ο συμπαθής και ευτραφής Αλέκος Τρυφωνίδης –γνωστός από την υπόθεση πόλιπιφ γκέιτ αλλά και από το ότι έγινε ο πρώτος βουλευτής που καταψήφισε δική του πρόταση – ισχυρίζεται πως πληρώσαμε στους 4 εκατομμύρια ενώ ο υφυπουργός Καινοτομίας επιμένει πως δεν πληρώσαμε ούτε 1 ευρώ! Μήπως τελικά δεν πληρώσαμε σε ευρώ αλλά πληρώσαμε σε δολάρια οπότε έχουν και οι δύο δίκιο; **Σε άλλα** νέα αλλά σχετικά με το θέμα μας, τελικά ο βαρύς και ασήκωτος

γενικός διευθυντής του υπουργείου Οικονομικών κ. Παντελή πείστηκε για να δημιουργηθεί ομάδα κυβερνοσφάλειας για την κυβέρνηση και τη χώρα; Ενέκρινε το κονδύλι που πεισματικά σταματούσε για τρία χρόνια όπως αποκάλυψε η «Κ» (και έπεςαν με διαρροές να την αμφισβητήσουν); Δεν λέμε καλό είναι να έχουμε ένα Τσάρο στο ΥΠΟΙΚ αλλά η ευθυκρία είναι μεγάλη υπόθεση. **Οι καλές** γλώσσες –διότι αδιαφορούμε για τις κακές– λένε πως ο Μιχάλης Χατζηγιάννης συμφώνησε να είναι κριτής στο Fame Story. Το πέρασμά του πάντως από το υφυπουργείο, με τα σκανδαλάκια συνεργα-

τών, το λες και Shame Story. **Κι ενώ** ο κόσμος καίγεται –κυριολεκτικά και μεταφορικά– τίτλος δημοφιλούς ελληνικής ιστοσελίδας μας πληροφορεί πως συγκίνησε ο Κωνσταντίνος Αργυρός λέγοντας σε θαυμαστρία του «μπορείς, αν θες, να με ακουμπάς». Πω, πω πόσο μας συγκίνησε.

Έχουμε και τη Βίση που είπε σε θαυμαστές της «μη με αφήσετε να πεθάνω», λίγο μακάβριο ακούγεται αλλά ΟΚ– έχουμε και τον Δάντη που σκέφτεται να πολιτευθεί σαν νέος Χατζηγιάννης, Οργανός Λοιπόν στον καλλιτεχνικό χώρο και ειλικρινά δεν ξέρω πόση συγκίνηση θα αντέξουμε ακόμη.

Δεν μας έφθαναν οι τόσες συγκινήσεις, ο κορωνοϊός, η νόσος των τρελών αγελάδων, των χοίρων και των πουλερικών, τώρα έχουμε και τη νόσο των κλιματιστικών. Προφανώς θα ακολουθήσει και η νόσος των ανειμστών. Οι Μάγια είχαν προβλέψει πως το τέλος του κόσμου θα ερχόταν το 2012. Λέτε τελικά να έπεσαν απλώς 11 χρόνια έξω;

Και κλείνω με μια απορία προς προβληματισμό των αρμοδίων: Αν υπήρχε σχέδιο δανειοδότησης για φωτοβολταϊκά και η αποπληρωμή γινόταν αυτόματα μέσω της παραγωγής ηλεκτρισμού, θα είχαμε τα μόνα σίγουρα εξυμηρετούμενα δάνεια στην Κύπρο, εκτός αν σβήσει απότομα ο ήλιος! Γιατί άραγε δεν εκπονήθηκε ποτέ ένα τέτοιο σχέδιο; Κι όταν τέθηκε σαν εισήγηση, ποιοι το βραχυκύκλωσαν;

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

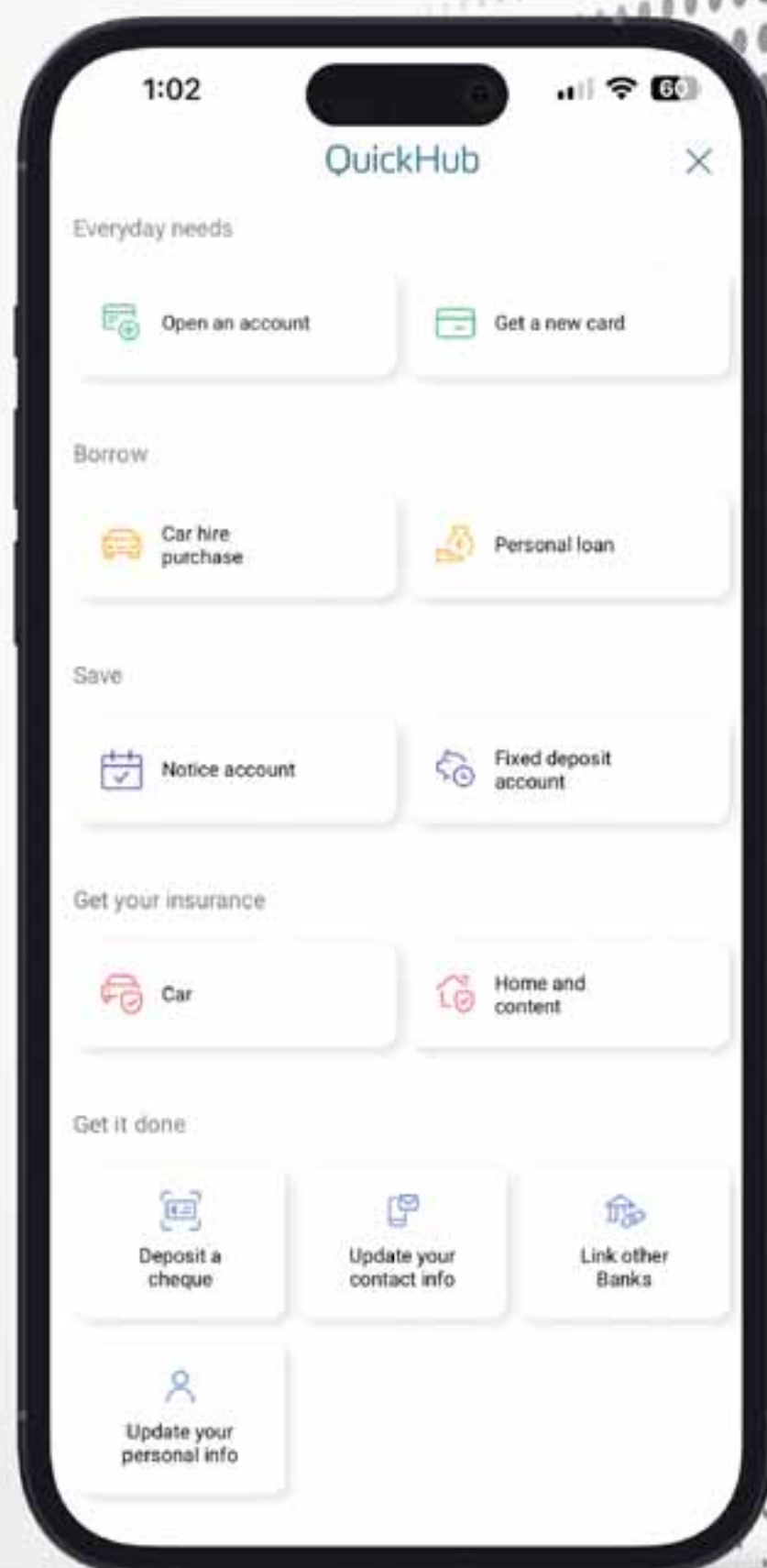
ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ένα τραπεζικό κατάστημα στα χέρια σου

Διαθέσιμο σε BoC Mobile App
και Internet banking.

bankofcyprus.com 800 00 800

Σε κάθε επόμενη κίνηση

Τράπεζα Κύπρου

Πλάτες ΗΠΑ - Γερμανίας στον Ερντογάν

Ρίχνουν σωσίβιο στην ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας – Αποστολή «διευκρινίσεων» Μπορέλ

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Μεγάλοι «παίκτες» στην Ε.Ε. και κράτη-μέλη που θεωρούν ότι η Τουρκία δεν έχει θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με πρώτη την Αυστρία, ανέμεναν ότι μετά τις εκλογές στην «υποψήφια χώρα», ο Ερντογάν θα έσπευδε στις Βρυξέλλες αναζητώντας μια «ενισχυμένη οικονομική συνεργασία εμπορικού τύπου», δεδομένων των τεράστιων οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η χώρα του. Και ότι το «μομέντομ» αυτό, «θα προσφερόταν» ώστε οι ευρωτουρκικές σχέσεις να γυρίσουν σελίδα και η «ενισχυμένη οικονομική συνεργασία εμπορικού τύπου» να ανοίξει τον δρόμο για «μια ειδική σχέση», υποκαθιστώντας την ανενεργό εδώ και επτά χρόνια ενταξιακή διαδικασία της Τουρκίας. Το αφήγημα της «ειδικής σχέσης» με επίκεντρο την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, δεν ακούγεται και δεν υποστηρίζεται μόνο από την Αυστρία. Αποτελεί τη βασική θέση της κοινοβουλευτικής ομάδας των Χριστιανοδημοκρατών της Γερμανίας και εκφράστηκε δημοσίως από τον νυν πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (της μεγαλύτερης πολιτικής οικογένειας), Μάνφρεντ Βέμπερ, ενώ περιλήφθηκε και σε ψηφίσματα της Ευρωβουλής. Η «ειδική σχέση» Ε.Ε. - Τουρκίας απετέλεσε τη θέση και της Γαλλίας εδώ και πολλά χρόνια, από την εποχή του Νικολά Σαρκοζί και κανείς από τους επόμενους ενοίκους του Ελιζέ δεν την έχει διαφοροποιήσει, παρά την παρουσία σοσιαλιστών και φιλελευθέρων στην ηγεσία της χώρας.

Ωστόσο, το αφήγημα αυτό δεν λάμβανε υπόψη το μεγάλο λόμπι στήριξης της Τουρκίας εντός της Ε.Ε., με κυρίαρχο παίκτη, όπως πληροφορούμαστε τη Γερμανία, η οποία «δραστηριοποιείται έντονα» για ικα-

νοποίηση των τουρκικών αιτημάτων. Ως επίσης και τις πολιτικές συγκυρίες της κάθε εποχής, στο επίκεντρο των οποίων σήμερα βρίσκεται η «μανιώδης» προσπάθεια αποκόλλησης της Τουρκίας από τη Ρωσία. Για την οποία «αποκόλληση», πολλοί εντός Ευρώπης, αλλά και οι ΗΠΑ, εμφανίζονται έτοιμοι να δώσουν γη και ύδωρ στον Ερντογάν, που για ακόμη μία φορά, δείχνει ότι μπορεί να αξιοποιεί τις ευκαιρίες που του παρουσιάζονται και να πατάει με ευκολία σε δύο βάρκες. Έτσι λοιπόν, όπως είχε επανειλημμένα δημοσιεύσει η «Κ», ο Ερντογάν σε όλες τις επαφές του (κυρίως προσεκλογικά), φρόντιζε να φλερτάρει με την επανασυγκόλληση των ευρωτουρκικών σχέσεων, αλλά καθιστούσε σαφές ότι η αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης δεν μπορεί να θεωρείται υποκατάστατο της ενταξιακής πορείας της χώρας του, στην οποία εμμένει και από την οποία δεν υπαναχωρεί, ακόμη κι αν αυτή παραμείνει στον αναπνευστήρα.

Οι πληροφορίες αυτές εντάθηκαν ακόμη περισσότερο μετεκλογικά, τόσο κατά τις επαφές του κ. Ερντογάν στο περιθώριο της Συνόδου του ΝΑΤΟ, στο Βιλνίου, όσο και στο ταξίδι του επικεφαλής συμβούλου του Τούρκου Προέδρου, Ακίφ Τσαγκατάι Κίλιτς στην έδρα της Ε.Ε., όπου σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», είχε συναντήσεις με υψηλόβαθμους τεχνοκράτες του γραφείου της προέδρου της Κομισιόν, του καγκελαρίου της Γερμανίας και του Προέδρου της Γαλλίας. Σε όλες αυτές τις επαφές, τόσο του κ. Ερντογάν στη Λιθουανία, όσο και της «αποστολής» Κίλιτς στην Ε.Ε., η Άγκυρα ξεκαθάρισε ότι «δεν απειμπολεί» την ευρωπαϊκή της προοπτική. Και έτσι φτάσαμε στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων, της περασμένης Πέμπτης, όπου ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ε.Ε., Γιοσέπ Μπορέλ, επιβεβαί-

ωσε πληροφορίες μινών γύρω από τις προθέσεις της Τουρκίας, δίνοντας σαφή ένδειξη στήριξης του τουρκικού αιτήματος για «επανεργοποίηση» της ενταξιακής διαδικασίας. Ο κ. Μπορέλ ανέφερε ότι «θέλουν (σ.σ. οι Τούρκοι) να επαναρχίσουν τις διαπραγματεύσεις για την ένταξη τους. Θέλουν να θέσουν την ευρωπαϊκή ατζέντα ψηλά στην πολιτική τους προσέγγιση έναντι μας. Αυτό είναι ένα καλό νέο» είπε ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ε.Ε.

Η θέση που υιοθέτησε ο κ. Μπορέλ στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων της περασμένης Πέμπτης, στις Βρυξέλλες, δεν είναι άσχετη με τη γενικότερη κατεύθυνση που επιχειρούν να δώσουν οι ΗΠΑ, οι οποίες σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» παρενέβησαν προς δύο τουλάχιστον «σημειώνοντα» κράτη-μέλη της Ε.Ε., υπογραμμίζοντας πόσο «εξέχουσας σημασίας» είναι για την Τουρκία η συντήρηση της ενταξιακής της πορείας. Όπως μάλιστα έγινε γνωστό, ο ΥΠΕΞ των ΗΠΑ, Άντονι Μπλίνκεν, ο οποίος συμμετείχε σε συζήτηση με τους ΥΠΕΞ των «27» της Ε.Ε., μέσω τηλεδιάσκεψης, δεν έκρυψε τις προτιμήσεις της Ουάσινγκτον, η οποία πέραν από την παρακώρση 40 F-16 νέας γενιάς και την αναβάθμιση 80 F-16 προηγούμενης τεχνολογίας, επιδιώκει να κάνει τον μεσάζοντα για να στηρίξει τις ευρωπαϊκές προσδοκίες της Άγκυρας. Είπε λοιπόν ο κ. Μπλίνκεν προς τους ΥΠΕΞ των 27 κρατών-μελών ότι θα ήταν καλό η Τουρκία να προχωρήσει στην ευρωπαϊκή της διαδρομή. Και αφού επεχείρησε να δώσει κατεύθυνση, στη συνέχεια ο Αμερικανός ΥΠΕΞ «θυμήθηκε» ότι η επανεργοποίηση μιας τέτοιας πορείας, εναπόκειται στην Ε.Ε. και στα κράτη-μέλη της.

Το στοίχημα πλέον για την Άγκυρα και τον Ταγίπ Ερντογάν θα είναι κατά πόσον η Ε.Ε. θα αποδεχθεί

Ο Ερντογάν σε όλες τις επαφές του φρόντιζε να φλερτάρει με την επανασυγκόλληση των ευρωτουρκικών σχέσεων, αλλά καθιστούσε σαφές ότι η αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης δεν μπορεί να θεωρείται υποκατάστατο της ενταξιακής πορείας της χώρας του.

Το Κυπριακό στη νέα εξίσωση

Η Λευκωσία επιχειρεί να διασφαλίσει ότι το Κυπριακό θα χωρέσει σε μια νέα ενδεχόμενη εξίσωση, στις ευρωτουρκικές σχέσεις. Είτε αυτή κινηθεί στο ζήτημα της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης, της ελευθέρωσης των ευρωπαϊκών θεωρήσεων διαβατηρίων και μιας νέας συμφωνίας στο προσφυγικό/μεταναστευτικό. Είτε επεκταθεί, όπως επιδιώκουν ΗΠΑ και Γερμανία, στην «ολική επαναφορά» της ενταξιακής διαδικασίας της Τουρκίας, η οποία σε κάθε περίπτωση είναι «ανοικτού τέλους» και κανείς δεν είναι σε θέση να προβλέψει την κατάληξή της. Δεν είναι προφανώς τυχαίο ότι ο ΥΠΕΞ, Κωνσταντίνος Κόμπος, φρόντισε να επισημάνει ότι «οι φιλοδοξίες της Τουρκίας περνούν μέσα από την Κύπρο», επαναλαμβάνοντας παράλληλα ότι «αναμένουμε την ταχεία επανέναρξη ου-

σιαστικών διαπραγματεύσεων που θα οδηγήσουν σε λύση του Κυπριακού». Ο ΥΠΕΞ επεσήμανε ακόμη ότι «η αξιολόγηση της Τουρκίας δεν μπορεί παρά να είναι βασισμένη σε συγκεκριμένα κριτήρια και δείκτες, σύμφωνα με την πρόοδο που σημειώνει, σταδιακή, αναλογική και να υπόκειται στην καθορισμένη αιρεσιμότητα», δίνοντας σαφές στίγμα προθέσεων της Λευκωσίας. Την ίδια ώρα, κύκλοι στη Λευκωσία παρακολουθούν και το ζήτημα επικύρωσης από την Τουρκία της ένταξης της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ. Και δεν αποκλείουν «κάποια ανοίγματα» προς την κατεύθυνση της Άγκυρας, σε επίπεδο Ε.Ε. να σχετίζονται με τη διασφάλιση ότι η Τουρκία θα υλοποιήσει τις δεσμεύσεις που ανέλαβε στο Βιλνίου, για την ένταξη της Σουηδίας στη Βορειοατλαντική Συμμαχία.

μια ουσιαστική επανεργοποίηση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας ή κατά πόσον όλη αυτή η προσπάθεια που καταβάλλει, θα εξαντληθεί στη διατήρησή της στον αναπνευστήρα, χωρίς να τεθεί θέμα τραβήγματος της πρίζας, από όσους μέχρι τώρα ήγειραν και εγείρουν θέμα υποκατάστασής της, από μια «ειδική σχέση». Δηλαδή, κατά πόσον το ζήτημα που εγείρει η Άγκυρα με τη στήριξη των ΗΠΑ και της Γερμανίας, θα αποκτήσει ουσία ή θα κινηθεί στα ρηχά νερά ενός παιχνιδιού εσωτερικής κατανάλωσης.

Δεδομένη πάντως θα πρέπει να θεωρείται η εκδήλωση μιας προσπάθειας αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, εννοώντας με αφετηρία το φθινό-

πωρο. Σε κάθε περίπτωση, η Λευκωσία θα πρέπει να διασφαλίσει ότι η επίλυση του Κυπριακού θα αποτελεί προϋπόθεση για την ενίσχυση ή για την «ολική επαναφορά» των ευρωτουρκικών σχέσεων.

Δεν πήραν θέση οι εταίροι

Στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων, την περασμένη Πέμπτη, αρκετοί υπουργοί κρατών-μελών εμφανίστηκαν «κουμπωμένοι» έναντι του ζητήματος επανεργοποίησης της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας, που σέρβριαν τόσο ο Ύπατος Εκπρόσωπος Γιοσέπ Μπορέλ όσο και ο ΥΠΕΞ των ΗΠΑ Άντονι Μπλίνκεν, χαρακτηριζοντάς το ως μια καλή εξέλιξη. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», κανείς εκ των

εταίρων δεν τοποθετήθηκε γύρω από την προοπτική επανεκκίνησης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας, αν και υπήρξε σκεπτικισμός πώς θα μπορούσε να γίνει κάτι τέτοιο, καθώς η διαδικασία μπήκε στην κατάψυξη (deep freeze). Το ζήτημα ανέλαβε να διευκρινίσει ο Γιοσέπ Μπορέλ, ο οποίος είχε ήδη μια πρώτη συνάντηση με τον Τούρκο ΥΠΕΞ στην Ινδονησία. Ο κ. Μπορέλ ανέλαβε να εκδηλώσει μια «αποστολή διευκρινίσεων», ώστε να λάβει γνώση από την Άγκυρα τι ακριβώς ζητάει από την Ε.Ε. και τι είναι διατεθειμένη να πράξει για να καθησυχάσει ευρωπαϊκές ανησυχίες, σε μια σειρά ζητημάτων, περιλαμβανομένων του μεταναστευτικού και του κράτους δικαίου.

Επιφυλακτικότητα στα ευρωτουρκικά

Μήνας κλειδί ο Οκτώβρης, όμως τα κράτη μέλη τηρούν στάση επιφυλακής, καθώς δεν ξέρουν τι θέλει η Άγκυρα

Βρυξέλλες, του ανταποκριτή μας **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Συγκρατημένα εμφανίζονται προς το παρόν τα κράτη μέλη της Ε.Ε. σε σχέση με την εν εξελίξει ανασκόπηση των ευρωτουρκικών σχέσεων την οποία έχει αναλάβει να φέρει εις πέρας και να παρουσιάσει ο Ζοζέπ Μπορέλ. Το τι αναμένει η Ε.Ε. από την Τουρκία περνά μέσα από το τι επιδιώκει η Τουρκία σε σχέση με την Ε.Ε., με το Κυπριακό να είναι μόνο μία από τις παραμέτρους, όπως διαφάνηκε κατά τη συζήτηση των 27 Υπουργών Εξωτερικών στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων (ΣΕΥ) την Πέμπτη. Η έκθεση την οποία θα ετοιμάσει ο Ύπατος Εκπρόσωπος για τους ηγέτες θα έχει ως βάση τα όσα συζητήσαν οι υπουργοί Εξωτερικών τις προάλλες, δηλαδή το τι αναμένουν διάφορα κράτη μέλη και οι θεσμοί από την Τουρκία σε μια σειρά από θέματα. Αυτό υπενθύμισε και ο κ. Μπορέλ μετά το ΣΕΥ την Πέμπτη. Κοινότητες πηγές σημειώνουν πως η έκθεση αναμένεται να είναι έτοιμη αρχές του φθινοπώρου έως και Οκτώβριο, με χρονικό ορίζοντα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 26 με 27 Οκτωβρίου, αν και θα προηγηθεί η άτυπη σύνοδος στις 6 του ίδιου μήνα στη Γρανάδα, μία ημέρα μετά τη συνάντηση των ηγετών της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Κοινότητας όπου συμμετέχει και ο Ταγίπ Ερντογάν.

Το μήνυμα το οποίο στέλλουν τα κράτη μέλη είναι πως η οποία προσπάθεια για επανεξέταση των σχέσεων, είτε αυτή αφορά τις ενταξιακές είτε την Τελωνειακή Ένωση είτε το αίτημα για την απελευθέρωση της βίζας, περνά μέσα από το τι μηνύματα θα στείλει η ίδια η Τουρκία τους επόμενους μήνες ενόψει της ύλης, από το κράτος δικαίου και τη μετανάστευση, μέχρι την εφαρμογή των κυρώσεων κατά της Ρωσίας και τη σταθερότητα στην Ανατολική Μεσόγειο. Διπλωματική πηγή ανέφερε μάλιστα πως, αν και οι Βρυξέλλες έχουν δει ενδείξεις θετικής στροφής στα ευρωτουρκικά, η συζήτηση για την Τελωνειακή Ένωση και την κατάργηση θεωρήσεων είναι ακόμα πρώιμη. Η κατάσταση και συζήτηση της έκθεσης τον Οκτώβριο ενδέχεται να συμπέσει με μια σειρά από άλλες εξελίξεις. Εντός της Ε.Ε., κατά τον Σεπτέμβριο αναμένεται η ψηφισι της θέσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τις ενταξιακές της Τουρκίας, ενώ τον Οκτώβριο δημοσιοποιούνται από την Κομισιόν οι εκθέσεις αξιολόγησης των ενταξιακών όλων των υποψήφιων χωρών. Εκτός Ε.Ε., άγνωστο παραμένει αν θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι τότε η επικύρωση από την Τουρκική Εθνοσυνέλευση της ένταξης της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ, αλλά και η έγκριση από το αμερικανικό Κογκρέσο της αγοράς των F-16 από την Άγκυρα. Υπενθυμίζεται

«Είναι καθαρό πως σε σχέση με την Κύπρο και σε σχέση με την Ελλάδα, η κατάσταση στην Ανατολική Μεσόγειο θα είναι θεμελιώδης παράμετρος της προσπάθειας αυτής να δημιουργήσουμε εκ νέου εποικοδομητικές σχέσεις με την Τουρκία» ανέφερε ο Ζοζέπ Μπορέλ.

εν τω μεταξύ ότι στο προσχέδιο της έκθεσης του για τις ενταξιακές της Τουρκίας, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μιλάει πρώτη φορά για ανάγκη διερεύνησης εναλλακτικών μοντέλων σχέσης με τη χώρα. Μια αναφορά που, αν και αποτελεί μέρος μιας συμβουλευτικής έκθεσης, αποτυπώνει τάσεις μεταξύ πολιτικών και κοινής γνώμης στην Ε.Ε.

Θετική, με όρους, η Κύπρος

Ο παράγοντας Κυπριακό, αν και στις Βρυξέλλες θεωρούν πως η οποία πρόοδος προς την κατεύθυνση της

επανέναρξης των συνομιλιών θα συνεισφέρει στην ευρύτερη προσπάθεια επαναπροσέγγισης με την Τουρκία, αναγνωρίζεται μεν ως σημαντικός, όμως και σε αυτό το θέμα όλοι οι ενδιαφερόμενοι –και η Λευκωσία– τηρούν στάση αναμονής και αξιολόγησης. Ειδικά μετά τις δηλώσεις Ερντογάν κατά την επίσκεψή της εισβολής στις οποίες επανέλαβε τη θέση για αναγνώριση της ΤΔΒΚ ως δεύτερου κράτους στην Κύπρο, δεν φαίνεται να υπάρχουν προς το παρόν προοπτικές άρσης του αδιέξοδου.

Κυπριακές διπλωματικές πηγές επιμένουν πάντως πως αυτό που αναμένουν δεν είναι σε αυτό το στάδιο δημόσιες δηλώσεις, αλλά να φανεί ποιες είναι οι προθέσεις της Τουρκίας μέσα από τις επαφές που θα έχει ο γ.γ. του ΟΗΕ ενόψει της Γενικής Συνέλευσης τον Σεπτέμβριο. Μέχρι τότε, αναφέρουν, θα αξιολογούνται τα μηνύματα όχι μόνο σε σχέση με τη ρητορική της Τουρκίας στο Κυπριακό, αλλά και για το αν θα απέχει από κινήσεις επιδείνωσης στην κατάσταση, όπως στην ΑΟΖ ή στο Βαρώσι.

Η κυπριακή πλευρά ευελπιστεί πως το Κυπριακό θα αποτελέσει σημαντικό μέρος της καταγραφής των ευρωτουρκικών σχέσεων στην έκθεση Μπορέλ, όχι μόνο όσον αφορά την ίδια την προσπάθεια για επανέναρξη συνομιλιών, αλλά και για το Κυπριακό ως παράμετρο στα άλλα ανοικτά θέματα και αιτήματα της Τουρκίας. Δηλαδή, η τήρηση των υποχρεώσεων έναντι στην Κύπρο στο πλαίσιο, για παράδειγμα, της Τελωνειακής Ένωσης, να αποτελέσει ένα από τα κριτήρια που θα εξεταστούν στο πλαίσιο της αναθεώρησης των σχέσεων, όποιος και να είναι ο τελικός στόχος (ενταξιακής ή ειδική σχέση). Σε αυτό το πλαίσιο, αναφέρουν διπλωματικές πηγές, η Κύπρος είναι έτοιμη να είναι θετική στην επαναπροσέγγιση Ε.Ε. - Τουρκίας, ωστόσο με όρους και προϋποθέσεις.

Εκατέρωθεν προσδοκίες

Η κυπριακή πλευρά θεωρεί πως γίνεται κατανοητό από τους εταίρους ότι η προσέγγιση Ερντογάν βασίζεται στη συναλλαγή και πως θα πρέπει να διερευνήσουν τις προθέσεις του Τούρκου Προέδρου, και να δουν αν έχει σοβαρές προθέσεις να προχωρήσει στα απαραίτητα βήματα ώστε να πετύχει πρόοδο στους τομείς της ευρωτουρκικής σχέσης στους οποίους κάνει δημόσια αναφορά.

Γι' αυτό και απαντώντας σε σχετική ερώτηση μετά το πέρας της συνόδου ο κ. Μπορέλ υπογράμμισε πως το θέμα «δεν είναι μόνο τι περιμένει η Ε.Ε. από την Τουρκία», αλλά πως ο δρόμος έχει διπλή κατεύθυνση, και πως το θέμα είναι επίσης «τι περιμένει η Τουρκία από την Ε.Ε.». Ο κ. Μπορέλ υπενθύμισε πως η Τουρκία έχει ήδη εκφράσει το ενδιαφέρον της για την Τελωνειακή Ένωση και τις θεωρήσεις, προσθέτοντας όμως πως ελπίζει σε αποκλιμάκωση στην Ανατολική Μεσόγειο και επανέναρξη σοβαρών συνομιλιών για το Κυπριακό στη βάση των συμφωνηθέντων στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών. «Είναι καθαρό πως σε σχέση με την Κύπρο και σε σχέση με την Ελλάδα, η κατάσταση στην Ανατολική Μεσόγειο θα είναι θεμελιώδης παράμετρος της προσπάθειας αυτής να δημιουργήσουμε εκ νέου εποικοδομητικές σχέσεις με την Τουρκία» ανέφερε.

Ο Ερντογάν, τα νησιά και ο ΤΑΡ

Το νέο περιβάλλον μετά το Βίλνιους και η φιλοδοξία της Αγκυρας να διοχετεύσει φυσικό αέριο στην Ευρώπη μέσω Ελλάδας

Των **Κ.Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ - Β. ΝΕΔΟΥ**

Αποφασισμένοι να ακολουθήσει μια «προωθητική» πολιτική στο πεδίο των διεθνών σχέσεων, αλλά και στο εσωτερικό μέτωπο μέσω ευρύτερων συναινέσεων, αλλά και χωρίς αυτές εάν η αντιπολίτευση λόγω κομματικών υπολογισμών δεν είναι πρόθυμη να συμπράξει, φέρεται ο Κυριάκος Μητσοτάκης στην αφετηρία της νέας πρωθυπουργικής του θητείας.

Στο επίκεντρο της προσοχής του πρωθυπουργού βρίσκονται οι ελληνοτουρκικές σχέσεις μετά το νέο τοπίο που διαμόρφωσε το Βίλνιους, ενώ σε σχέση με την εσωτερική πολιτική ατζέντα, στον απόηχο της επιτυχούς υπέρβασης του σκοπέλου για την ψήφο των αποδήμων, συγκλίσεις με τις άλλες πολιτικές δυνάμεις θα αναζητηθούν σε θέματα όπως η νέα ρύθμιση για τις διοικήσεις των Οργανισμών του Δημοσίου, το άρθρο 28 για τα μη κρατικά πανεπιστήμια, ο γάμος για τα ομόφυλα ζευγάρια, αλλά και ο αποκλεισμός του Ηλία Κασιδιάρη από τις επερχόμενες δημοτικές και περιφερειακές εκλογές.

Οι αγώνες

Όπως προαναφέρθηκε, ψηλά στην ατζέντα του κ. Μητσοτάκη για το επόμενο τετράμηνο θα βρίσκονται οι ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η συνάντηση κορυφής με τον Ταγίπ Ερντογάν εκτιμάται πως μπορεί να αποτελέσει έδαφος για την αναζήτηση μονιμότερων λύσεων με την Αγκυρα, παρά τον προχθεσινό ισχυρισμό του ότι στο Βίλνιους ετέθη ζήτημα αποστρατιωτικοποίησης των νησιών, ο οποίος προκάλεσε ενόχληση και διαψεύεται από την ελληνική πλευρά. Διπλωματικές πηγές αποδίδουν τη συγκεκριμένη αποστρατοφική στην «ιδιοσυγκρασία» του Τ. Ερντογάν, και σημειώνουν πως ο δίαυλος επικοινωνίας Γεραπετρίτη - Φιντάν

Κυριάκος Μητσοτάκης και Ταγίπ Ερντογάν εκκίνησαν έναν νέο κύκλο ελληνοτουρκικών σχέσεων στο Βίλνιους (στη φωτογραφία με τους υπουργούς Εξωτερικών Γιώργο Γεραπετρίτη και Χακάν Φιντάν). Ο πρωθυπουργός θα αναζητήσει ευρύτερες συναινέσεις και εντός Ελλάδας, εάν το επόμενο διάστημα –μέσω του δίαυλου Γεραπετρίτη - Φιντάν αλλά και των συναντήσεων του ίδιου με τον Τούρκο πρόεδρο– διαπιστωθεί πως μπορεί να υπάρξει ουσιαστική πρόοδος με την Αγκυρα.

Τομές με αναζήτηση συναινέσεων η στρατηγική Μητσοτάκη – Νέα ρύθμιση για Κασιδιάρη ενόψει αυτοδιοικητικών εκλογών.

έχει ήδη ενεργοποιηθεί.

Μάλιστα, η Αθήνα δεν αποκλείει η τουρκική πλευρά να είναι έτοιμη για μια ευρύτερη στροφή, στο πλαίσιο της οποίας θα επιδιώξει ενδεχομένως και την επίλυση της μεγάλης εκκρε-

μότητας στις διμερείς σχέσεις, δηλαδή της οριοθέτησης ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας, μέσω συνυποσχετικού προς τη Χάγη.

Είναι ίσως ενδεικτικό της πιθανής διάθεσης της τουρκικής πλευράς για συνολικότερες λύσεις ότι, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, στο «νέο περιβάλλον» του Βίλνιους, από την Τουρκία έχει τηθεί το ζήτημα του αγωγού ΤΑΡ, με την Αγκυρα να φιλοδοξεί μελλοντικά να διοχετεύσει φυσικό αέριο από την Μαύρη Θάλασσα προς την Ευρώπη, μέσω της Ελλάδας. Ειδικότερα, κατά τα επίσημα στοιχεία, στην τουρκική υφαλοκρηπίδα στη Μαύρη Θάλασσα έχουν

εντοπιστεί έως τώρα πιθανά κοιτάσματα που φθάνουν τα 710 δισ. κυβικά μέτρα (bcm) και μέχρι πρότινος η τουρκική πλευρά ανέφερε ότι αυτά θα κατευθύνονταν στην εσωτερική αγορά. Ωστόσο, όπως όλα δείχνουν, η Αγκυρα επιθυμεί να προωθήσει μέρος του φυσικού αερίου που θα εξάγει και προς την Ε.Ε. Ιδανικός τρόπος γι' αυτό είναι ο αγωγός ΤΑΡ, ο οποίος –όπως είναι γνωστό– διασχίζει την Τουρκία, την Ελλάδα και την Αλβανία προτού φθάσει στην Ιταλία για να μεταφέρει φυσικό αέριο από το Αζερμπαϊτζάν στην Ευρώπη. Προκειμένου να επιτευχθεί ένας τέτοιος στόχος στο

μέλλον, θα πρέπει να αυξηθεί η τρέχουσα δυναμικότητα του ΤΑΡ, απόφαση για την οποία, βεβαίως, θα έχει λόγο και η Αθήνα. Ένα τέτοιο σενάριο διασφαλίζει τη συνεργασία Ελλάδας - Τουρκίας στον ενεργειακό τομέα και εκ των πραγμάτων διαμορφώνει ένα σκηνικό εντός του οποίου είναι προς το συμφέρον της Αγκυρας η αναζήτηση ευρύτερης συγκλίσεων και ενδεχομένως συνολικών λύσεων με την ελληνική πλευρά. Είναι, επίσης, απολύτως σαφές ότι ένα τέτοιο σενάριο έχει την πλήρη έγκριση και υποστήριξη από τις ΗΠΑ. Όπως προαναφέρθηκε, ο κ. Μητσοτάκης θα αναζητήσει ευ-

ρύτερες συναινέσεις, εάν το επόμενο διάστημα διαπιστωθεί πως μπορεί να υπάρξει ουσιαστική πρόοδος στα ελληνοτουρκικά ή, ακόμη περισσότερο, μπορεί να ανοίξει ο δρόμος για τη Χάγη. Υπενθυμίζεται πως ο ίδιος ο πρωθυπουργός αναφέρθηκε μόλις πρόσφατα στον ρόλο που θα έχουν σε μια τέτοια περίπτωση τόσο τα κόμματα όσο και η Βουλή.

Νέα ρύθμιση

Συναινέσεις θα αναζητήσει το αμέσως επόμενο διάστημα η κυβέρνηση και αναφορικά με το νέο νομοθετικό πλαίσιο που προετοιμάζει για τον καταδικασμένο Ηλία Κασιδιάρη, προκειμένου να αποκλειστεί η συμμετοχή του στις επερχόμενες δημοτικές και περιφερειακές εκλογές. Σύμφωνα με πληροφορίες, η προωθούμενη ρύθμιση θα είναι πιο «στενή» και «προσωποκεντρική» από εκείνη που ίσχυε στις πρόσφατες εθνικές εκλογές. Ειδικότερα, θα προβλέπει πως καταδικασμένος, έστω και πρωτόδικα, για σοβαρά εγκλήματα δεν είναι δυνατόν να είναι υποψήφιος για δήμαρχος, περιφερειάρχης, δημοτικός ή περιφερειακός σύμβουλος. Είναι σαφές ότι με τη ρύθμιση δεν επιχειρείται να μπει «μπλόκο» σε κάποιο σχήμα που θα έχει τις «ευλογίες» του Ηλία Κασιδιάρη, αλλά μόνο στον ίδιο: όπως αποδείχθηκε με την υπόθεση των Σπαρτιατών, ο τελευταίος μπορεί να παρακάμψει την όποια ευρύτερη διάταξη προσφέροντας στήριξη σε συγκεκριμένους σχηματισμούς εκ των υστέρων, αφού δηλαδή έχουν ανακηρυχθεί οι συνδυασμοί ενόψει των εκλογών. Στο κυβερνητικό επιτελείο αναγνωρίζεται πως η προωθούμενη ρύθμιση αφήνει «παράθυρα», αλλά θεωρείται σημαντικό ότι ο Κασιδιάρης δεν θα έχει ο ίδιος βήμα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, όπως δεν απέκτησε και στη νέα Βουλή.

ΑΠΟΨΗ

Το στοίχημα του εκσυγχρονισμού της Βουλής

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΥΛΩΝΑΚΗ**

Μετά μια δεκαετή περίοδο αναταράξεων, η Ελλάδα πατάει πλέον σε στέρεο έδαφος. Η ανάκαμψη της οικονομίας, η ραγδαία βελτίωση του επενδυτικού κλίματος και η αποκατάσταση της διεθνούς αξιοπιστίας της χώρας δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια ισχυρή και βιώσιμη ανάπτυξη προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Στην κατεύθυνση αυτή, ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης και η επιτάχυνση της ψηφιακής μετάβασης αποτελούν στόχους ιδιαίτερης σημασίας. Για τη σημερινή Ελλάδα, άλλωστε, επιτεύγματα δεν θα είναι απλώς να ακολουθεί τις εξελίξεις, αλλά να πρωτοστατεί στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, να καινοτομεί, να διαμορφώνει η ίδια τις βέλτιστες πρακτικές του αύριο.

Η Βουλή των Ελλήνων, εκ της θέσεως και του ρόλου της, καλείται να δώσει τον τόνο σε αυτή την προσπάθεια, σηματοδοτώντας παράλληλα την αλλαγή σελίδας που συντελείται σήμερα στη χώρα. Τα τέσσερα τελευταία χρόνια, η διοίκηση της Βουλής ολοκλήρωσε μια σειρά από έργα υποδομής που διευκόλυναν τις υπηρεσίες του Κοινοβουλίου και βελτίωσαν σημαντικά την εσωτερική λειτουργία του, καθώς και την εξωστρέφειά του στην κοινωνία. Ο απολογισμός αυτής της τετραετίας μας γεμίζει ικανοποίηση και μας οπλίζει με ακόμη μεγαλύτερη αποφασιστικότητα για τα επόμενα βήματα της Κ' Κοινοβουλευτικής Περιόδου.

Το ζήτημα είναι η διαρκής προσπάθεια και η προσήλωση στον στόχο: τη δημιουργία της Ελλάδας της καινοτομίας, της ανάπτυξης και της ευημερίας.

Η στενογραφική υπηρεσία της Βουλής διαθέτει σήμερα ένα από τα πλέον σύγχρονα συστήματα μεταγραφής ήχου σε κείμενο, τον «Δημοσθένη», ο οποίος επιτρέπει την άμεση προετοιμασία και δημοσίευση των πρακτικών της Ολομέλειας. Η εξέλιξη αυτή, σε συνδυασμό με την εκ βάθρων αλλαγή της διαδικασίας προετοιμασίας των πρακτικών των κοινοβουλευτικών επιτροπών, επιτρέπει πλέον την άμεση και έγκυρη ενημέρωση του πολίτη για το σύνολο της κοινοβουλευτικής δραστηριότητας και το παραγόμενο κοινοβουλευτικό έργο.

Επιπλέον, η διοίκηση προχώρησε σε μια σειρά από αλλαγές που σχετίζονται με τον τρόπο αρχειοθέτησης, διαχείρισης και πρόσβασης στα κοινοβουλευτικά αρχεία, με κύριο στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας και την καλύτερη ενημέρωση του κοινού και των βουλευτών. Η έλλειψη διαδικασίας τεκμηρίωσης των παραγόμενων αρχείων οδήγησε στη δημιουργία ενός νέου τμήματος Αρχείου και Τεκμηρίωσης στη Διεύθυνση Κοινοβουλευτικού

Ελέγχου, το οποίο τεκμηριώνει το σύνολο του υλικού, ώστε να παρέχεται άμεση πρόσβαση στην πληροφορία, με βάση λάμματα αναζήτησης. Παράλληλα, δημιουργήθηκαν νέα αρχειοστάσια με κατάλληλο σύστημα πυρασφάλειας στο Μέγαρο και σε περιφερειακά κτίρια, ενώ επιλύθηκαν χρόνια προβλήματα επικάλυψης αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών κοινοβουλευτικού έργου, με μια σειρά στοχευμένων παρεμβάσεων στον Κανονισμό της Βουλής.

Πέραν αυτών, προετοιμάστηκε συστηματικά και βαίνει προς δημοσίευση το εμβληματικό έργο της εγκατάστασης ενός σύγχρονου ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος, που θα οδηγήσει στη συγκέντρωση και λειτουργική αναβάθμιση τουλάχιστον 40 επιμέρους εφαρμογών, με το οποίο αναμένεται να απλοποιηθούν εσωτερικές διαδικασίες και να βελτιωθούν σημαντικά οι χρόνοι διεκπεραίωσης αιτημάτων και εργασιών. Παράλληλα, αποκτήθηκε αναβαθμισμένο σύστημα ελέγχου και ασφαλείας δικτύων. Το λογισμικό που επελέγη ακολουθεί τα πλέον προηγμένα διεθνή πρότυπα και θεωρείται σημείο αναφοράς στον χώρο της κυβερνοασφάλειας.

Η βελτίωση και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών αποτελούν προϋπόθεση όχι μόνο για την παροχή υψηλότερου επιπέδου υπηρεσιών, αλλά και για την καλύτερη διαχείριση των διαθέσιμων πόρων. Η εγκατάσταση του Managed Print System (MPS), ενός ολοκληρωμένου συστήμα-

τος διαχείρισης εκτυπώσεων, σε όλες τις κεντρικές υπηρεσίες της Βουλής είναι απολύτως ενδεικτική ως προς αυτό. Το νέο σύστημα όχι μόνο διευκόλυνε τους εργαζομένους και τις υπηρεσίες, αλλά οδήγησε και σε σημαντική εξοικονόμηση δαπανών μέσω της βελτιστοποίησης των διαδικασιών ελέγχου και υποστήριξης των μηχανημάτων, καθώς και σε βελτίωση του οικονομικού αποτυπώματος της ΒτΕ. Στην ίδια λογική στηρίχθηκε ο εξορθολογισμός των εκτυπώσεων των πρακτικών σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων, ενώ οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να τα λαμβάνουν μόνο ηλεκτρονικά. Στην ίδια κατεύθυνση ήταν και η ολοκλήρωση του έργου ενεργειακής αναβάθμισης του Μεγάρου της ΒτΕ, που επέφερε σημαντική εξοικονόμηση πόρων, μέσω της μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας.

Ο στόχος, άλλωστε, οφείλει να είναι πάντα διττός: απλοποίηση και λειτουργικότητα από τη μία, βέλτιστη διαχείριση και εξοικονόμηση από την άλλη.

Εξωστρέφεια και προσφορά Εκτός από τα έργα υποδομής, η διοίκηση της Βουλής έδωσε ιδιαίτερη έμφαση την τελευταία τετραετία και στην υποστήριξη δράσεων εξωστρέφειας και κοινωνικής προσφοράς. Το Κοινοβούλιο διαθέτει πλέον το δικό του δεκαπενθήμερο ηλεκτρονικό περιοδικό, το οποίο έχει ως κύρια αποστολή την ενημέρωση του κοινού για το κοινοβουλευτικό έργο, αλλά και την ανάδειξη

σημαντικών ζητημάτων της επικαιρότητας με τρόπο έγκυρο και πλουραλιστικό. Από κοινού με το «Βουλή TV» που αναβαθμίστηκε σημαντικά σε πρόγραμμα και τις ποικίλες δράσεις που υλοποιεί το Ίδρυμα και η Βιβλιοθήκη της Βουλής, η λειτουργία του περιοδικού συμβάλλει στη δημιουργία ενός πλέγματος ενημερωτικών και πολιτιστικών δράσεων που στόχο έχουν να ενδυναμώσουν την επαφή του Κοινοβουλίου με τους πολίτες και να αναδείξουν τον πλούτο και την ιδιαίτερη εμβέλεια της πολιτικής –και όχι μόνο– ιστορίας του τόπου μας.

Η εμβληματική έκθεση της Βουλής για τα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης, τα ποικίλα αφιερώματα στην κληρονομιά των Μικρασιατών, καθώς και η ανάδειξη του χώρου του Παλαιού Καπνεργαστασίου σε καλλιτεχνικό τοπόσημο της Αθήνας, αναδεικνύουν τον ρόλο και την προσφορά της Βουλής στο πεδίο του πολιτισμού.

Με αίσθηση υψηλής κοινωνικής ευθύνης, η διοίκηση της Βουλής δρομολόγησε και μια σειρά δράσεων προς ενίσχυση του δημόσιου συστήματος υγείας και την υποστήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

Εν μέσω της πανδημίας χρηματοδότησε την κατασκευή 50 Μονάδων Εντατικής Θεραπείας (ΜΕΘ) στο Νοσοκομείο «Σωτηρία», με συνολικό κόστος 8 εκατ. ευρώ. Υποστήριξε, επίσης, μια σειρά από ιδρύματα και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που ασχολού-

νται με την υποστήριξη ανηλίκων, αστέγων και κακοποιημένων γυναικών και προχώρησε σε σημαντικές δωρεές ασθενοφόρων και πυροσβεστικών οχημάτων, ενώ προγραμματίζει και ένα εμβληματικό έργο για την περιοχή της Εύβοιας, που θα συμβάλει στη σημαντική αναβάθμιση της πυρόπληκτης περιοχής της Λίμνης.

Οι δράσεις αυτές δεν είναι ούτε μεμονωμένες ούτε περιστασιακές. Αποτυπώνουν τη φιλοσοφία της σημερινής διοίκησης, η οποία αντιλαμβάνεται τον εκσυγχρονισμό, την εξωστρέφεια και την κοινωνική ευαισθησία ως ένα ενιαίο σύνολο αρχών και προτεραιοτήτων που οφείλουν να καθοδηγούν τη λειτουργία των θεσμών και των υπηρεσιών ενός σύγχρονου ευρωπαϊκού κράτους.

Πετύχαμε πολλά και οφείλουμε να πετύχουμε πολύ περισσότερα. Το ζήτημα είναι η διαρκής προσπάθεια, η εμπιστοσύνη στις δυνάμεις μας και η προσπάθεια στον στόχο: τη δημιουργία της Ελλάδας της καινοτομίας, της ανάπτυξης και της ευημερίας.

Η απλοποίηση των διαδικασιών, ο ψηφιακός μετασχηματισμός της διοίκησης και η καλύτερη αξιοποίηση των ανθρώπινου δυναμικού είναι κρίσιμες παράμετροι σε αυτή την κατεύθυνση. Σήμερα υπάρχουν όλες οι προϋποθέσεις για να κερδηθεί το μεγάλο στοίχημα του εκσυγχρονισμού. Είναι στο χέρι μας!

Ο κ. Γιώργος Μυλωνάκης είναι γενικός γραμματέας της Βουλής.

Το μετέωρο βήμα της Αντιπολίτευσης

Πώς ο Δημοκρατικός Συναγερμός και το ΑΚΕΛ επιχειρούν να βρουν τα πατήματά τους επί διακυβέρνησης Χριστοδουλίδη

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Η **άνοδος** του Νίκου Χριστοδουλίδη στο τιμόνι της χώρας προκάλεσε αναπόφευκτα νέα πολιτικά δεδομένα και αναταράξεις στο κομματικό σκηνικό. Το κύριο ερώτημα που εγέρθηκε είναι αν η εκλογή του αποτελεί την απαρχή ενός νέου πολιτικού σκηνικού με νέους πρωταγωνιστές και σχήματα. Θα ενδυναμωθεί ο Ενδιάμεσος, δημιουργώντας τον περιβάλλοντο τρίτο πόλο τον οποίο οραματιζόταν ο Νικόλας Παπαδόπουλος το 2018 και θα μπορεί να κυβερνά χωρίς τη σύμπλευση ενός εκ των μεγάλων; Θα είναι η απαρχή της πτώσης των δύο μεγάλων κομμάτων ΑΚΕΛ και ΔΗΣΥ; Αναμφίβολα, είναι η πρώτη φορά που τα δύο μεγάλα κόμματα, ΑΚΕΛ και ΔΗΣΥ, βρίσκονται αμφότερα εκτός εξουσίας και αναλαμβάνουν από κοινού τον ρόλο της αντιπολίτευσης.

Το κατά πόσο αυτό θα τους ωφελήσει σε βάθος χρόνου ή θα τους πλήξει θα φανεί στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές. Αυτό που παρατηρείται επί του παρόντος είναι μία σχετική αμνηστία και δυσκολία να βρουν τα πατήματά τους. Φάνηκε όταν, παρά τις αστοχίες που έχουν καταγραφεί στις πρώτες μέ-

Οι διαφορετικές τάσεις εντός ΔΗΣΥ κάνουν δύσκολη την προσπάθεια να διατηρηθεί το κόμμα στην αντιπολίτευση, ενώ την ίδια στιγμή η Πινδάρου έχει να αντιμετωπίσει τις σφοδρές αντιδράσεις της φιλελεύθερης γραμμής.

ρες διακυβέρνησης Χριστοδουλίδη, η αντίδραση ήταν μάλλον χλιαρή. Για τον ΔΗΣΥ η αντιπαράθεση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη είναι εξόχως περιπλοκή, όχι μόνο εξαιτίας της εσωστρέφειας που επικρατεί στο κόμμα αλλά δεδομένου ότι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δηλώνει συνεχιστής της κυβέρνησης Νίκου Αναστασιάδη και κυρίως ότι θεωρείται σάρκα από τη σάρκα του. Το ΑΚΕΛ από την άλλη βρίσκεται σε μία προσπάθεια να ανοίξει στην κοινωνία και κυρίως να ξεφύγει από την πολιτική απομόνωση που βρισκόταν για χρόνια, παρακολουθώντας παράλληλα με ανησυχία τη μετατόπιση της κυπριακής κοινωνίας δεξιότερα.

Δημοφιλής με αντιδράσεις

Η πρόσφατη δημοσκόπηση που διενήργησε η Pulse Market Research σε συνεργασία με την Gnota, παρουσιάζει έναν Πρόεδρο με υψηλή –προς το παρόν– δημοτικότητα αλλά με εύθραυστο το τοπίο σε ό, τι αφορά τον τρόπο που κυβερνά. Η δημοτικότητα του φτάνει υψηλό 67%. Υπενθυμίζεται ότι ο Δημήτρης Χριστόφιας κατέγραφε ποσοστό 62% όταν εξελέγη το 2008 και ο Νίκος Αναστασιάδης 56% το 2013 επί κουρέματος και 59% το 2018 όταν επανεξελέγη. Από την πρώτη ανάγνωση εξάγεται το συμπέρασμα πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης υπερέρχεται σε δημοτικότητα από δύο μεγάλα πολιτικά κεφάλαια. Μία δεύτερη ανάγνωση των αριθμών υπενθυμίζει πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν είχε τη φθορά των προκατόχων του, οι οποίοι σε αντίθεση με τον ίδιο είχαν σκληρό κομματικό χρώμα και είχαν αναποφύευστη φθορά λόγω του ρόλου τους ως αρχηγό του ΑΚΕΛ και του ΔΗΣΥ αντιστοίχως και κατ' επέκταση το ποσοστό του θα έπρεπε να είναι σε υψηλότερα επίπεδα.

σο όμως κι αν η δημοτικότητα κρατά ακόμα καλά, διαπιστώνεται πως οι προσδοκίες των πολιτών και η ικανοποίησή τους από το μέχρι τώρα έργο δεν συνάδουν με την καλή εικόνα που καταγράφει ο ίδιος προσωπικά. Το 49% βλέπει αρνητικά τις κινήσεις του Προέδρου στις πρώτες 100 μέρες διακυβέρ-

νησης. Το 49% των ερωτηθέντων για παράδειγμα έχει αρνητική εικόνα για τον τρόπο που διαχειρίζεται την οικονομία και το 46% αρνητική εικόνα για τον τρόπο που χειρίζεται το Κυπριακό. Αξίζει να σημειωθεί πως το 57% δηλώνει μη ικανοποιημένο από το έργο της κυβέρνησης, ενώ το 75% των ερωτηθέντων θεωρεί πως δεν τήρησε τις δεσμεύσεις του. Αυτή η έρευνα αποτελεί και το πρώτο καμπανάκι για την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη ότι ενώ η εικόνα επί του παρόντος καλά κρατεί για τον ίδιο, το ίδιο δεν ισχύει για τους κυβερνητικούς χειρισμούς του.

Η δύσκολη εξίσωση

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα κληθεί να λάβει αποφάσεις το επόμενο δεκαήμερο για το πώς θα κυβερνήσει και κυρίως με ποιους. Όσα εκτυλίχθηκαν άλλωστε το προηγούμενο δεκαήμερο στη Βουλή ήταν ένα καλό μάθημα για τον ίδιο, για να διαπιστώσει αφενός ότι δεν μπορεί να βασίζεται στα συγκυβερνώντα κόμματα για να περάσει πολιτικές μέσω της Βουλής και αφετέρου πως χρειάζεται ένα μεγάλο κόμμα και ιδιαίτερα τον Συναγερμό στο πλευρό του.

Η εκλογή του Νίκου Χριστοδουλίδη υπήρξε η αιτία για μία απότομη αλλαγή στον Δημοκρατικό Συναγερμό, ιδιαίτερα σε ό, τι αφορά τα πρόσωπα. Η πρώτη πολιτική πράξη της Αννίτας Δημητρίου, αναλαμβάνοντας την ηγεσία του κόμματος, ήταν να περάσει μέσω συνεδρίου την απόφαση ώστε ο ΔΗΣΥ να παραμείνει στην αντιπολίτευση. Το ζήτημα είναι πόσο εύκολο είναι κάτι τέτοιο να γίνει στην πράξη. Υπάρχει ήδη μία τάση εντός του Δημοκρατικού Συναγερμού, που δεν περιορίζεται στους Ευθύμιο Δίπληρο και Νίκο Τορνάρη, η οποία επιδιώκει γέφυρα επικοινωνίας με το Προεδρικό και στην πορεία τη σύμπλευση με την κυβέρνηση. Κύριος θιασώτης μιας τέτοιας κατάστασης είναι ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Αναστασιάδης, ο οποίος διατηρεί συχνή επαφή με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, ενώ συνδυετικός κρίκος κυβέρνησης - Πινδάρου θεωρείται ο συναγερ-

μικός υπουργός Εσωτερικών Κωνσταντίνος Ιωάννου. Υπάρχουν όμως και πρώην υπουργοί, όπως ο Ιωάννης Νικολάου και ο Κυριάκος Κούσιος, που ευνοούν μία τέτοια κατάσταση, όπως επίσης οικονομικοί παράγοντες της Δεξιάς, οι οποίοι βλέπουν με ανησυχία –για την οικονομία– τον τρόπο με τον οποίο πολιτεύονται τα κόμματα του Κέντρου. Η Αννίτα Δημητρίου φαίνεται να αντιλαμβάνεται πως οι ισορροπίες είναι ιδιαίτερα δύσκολες. Δεν πέρασαν απαρατήρητες άλλωστε οι αμύχανες τοποθετήσεις του κόμματος σε μία σειρά ζητημάτων και ιδιαίτερα στο Κυπριακό με τον περιβόητο διορισμό απεσταλμένου ή οι χωρίς πολιτικό βάθος τοποθετήσεις μετά την έκθεση Γκουτέρες.

Πέραν όμως τούτου αυτό που ανησυχεί είναι το γεγονός ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης ψηφίστηκε από ένα σημαντικό μέρος του συναγερμικού ακροατηρίου, το οποίο ο ΔΗΣΥ δεν θέλει με τίποτα να απομακρύνει. Μία ματιά στη δημοσκόπηση της Pulse δείχνει πως το 74% των Συναγερμικών ψηφοφόρων βλέπει θετικά τον Νίκο Χριστοδουλίδη και δικάζονται πλήρως στο ζήτημα του πόσο ικανοποιημένοι είναι από την πορεία της διακυβέρνησης μέχρι τώρα, 48% των ψηφοφόρων αποτιμούν θετικά την πορεία της διακυβέρνησης και το 48% αρνητικά. Η εξίσωση λοιπόν του αντιπολιτευτικού του ρόλου του ΔΗΣΥ είναι λίγο πιο σύνθετη από ό, τι αναμενόταν αρχικά. Και είναι σύνθετη γιατί όσο κι αν κάποιος υποστηρίξουν στο παρασκήνιο τη συνεννόηση με τη νέα κυβέρνηση, υπάρχουν και στελέχη που έχουν δείξει έντονα τη δυσφορία τους με την απουσία ξεκάθαρης αντιπολιτευτικής γραμμής και πολιτικού αποτυπώματος.

Ο πιο έντονος μέχρι τώρα είναι σίγουρα ο τέως υπουργός Οικονομικών Κωνσταντίνος Πετρίδης, ο οποίος σε προδημοσίευση του περιοδικού Όμικρον σημειώνει πως καλά έκανε που δεν διεκδίκησε τελικά εκλογή του στην ηγεσία, καθώς διαφωνεί με την πορεία που πήρε το κόμμα και κατ' επέκταση βλέπει πως υπάρχει χώρος για μία νέα πολιτική πλατφόρμα. Αντιπο-

Αννίτα Δημητρίου και Νίκος Χριστοδουλίδης αποτελούν τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος, καθώς η πολιτική που τους ανέδειξε είναι αυτή της επικοινωνίας με τη βάση, της αποφυγής συγκεκριμένων πολιτικών θέσεων και της πολύ καλής χρήσης των ΜΚΔ.

Ο Στέφανος Στεφάνου επιχειρεί να αλλάξει το κόμμα του ωστόσο ακόμα δεν κατέστη ιδιαίτερα ξεκάθαρο τι αλλαγές δρομολογούνται σε θέματα ουσίας.

λίτευση αλλά χωρίς αιχμές προς την ηγεσία κάνει και ο Μιχάλης Σοφοκλέους. Αίσθηση ωστόσο προκάλεσε ο Γιώργος Παμπορίδης, ο οποίος σε συνέντευξη του στην «Κ» μίλησε για δημιουργία πολιτικής πλατφόρμας. Μία κίνηση που ήδη προκαλεί ανησυχία στην Πινδάρου ότι –αν μετουσιωθεί σε κόμμα– θα στεγάσει τη φιλελεύθερη τάση του κόμματος.

Το άνοιγμα του ΑΚΕΛ

Η εκλογή του Νίκου Χριστοδουλίδη έστειλε το ΑΚΕΛ για μία τρίτη πενταετία στην αντιπολίτευση ωστόσο έστειλε παράλληλα το μήνυμα στην Εξέκία Παπαιωάννου, πως εκεί έξω υπάρχει ένα σημαντικό προοδευτικό ακροατήριο που ξεπερνά το ΑΚΕΛ και βρίσκεται απέναντι στις συντηρητικές πολιτικές. Ο ρόλος της αντιπολίτευσης είναι σίγουρα πολύ πιο εύκολος για το ΑΚΕΛ, καθώς η θέση του στο Κυπριακό είναι αντίθετη με τις πολιτικές της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη όπως επίσης και ζητήματα που αφορούν την εσωτερική διακυβέρνηση.

Σε ό, τι αφορά το δεύτερο σκέλος, το κόμμα της Αριστεράς επιχειρεί να είναι προσεκτικό, καθώς δεν θέλει να χαρακτηριστεί κόμμα διαμαρτυρίας κατ' επέκταση θέλει να πετύχει συνεργασίες. Το επιχειρήσει άλλωστε με την περιβόητη πρόταση κατά τη διάρκεια των εκπομπών, όταν τη διαμόρφωσε με Οικολόγους, ΕΔΕΚ, ΔΗΠΑ, ΕΛΑΜ και τους τρεις βουλευτές του ΔΗΚΟ. Το επιχειρεί και με προτάσεις που καταθέτει όπως για παράδειγμα στον τομέα της ενέργειας και της παιδείας. Με αυτό τον τρόπο ο Στέφανος Στεφάνου επιχειρεί να φέρει κοντά το προοδευτικό ακροατήριο και το είχε ήδη άλλωστε προαναγγείλει εν τη μέσω του προεκλογικού ότι προετοιμάζει αλλαγές. Πρώτη κίνηση που έκανε ήταν η περιβόητη αλλαγή λογοτύπου και το άνοιγμα στην κοινωνία με το σύνθημα με το «Βλέμμα στο μέλλον». Το ερώτημα είναι κατά πόσο πέραν των επικοινωνιακών συνθημάτων θα λαγής, ο Στέφανος Στεφάνου είναι έτοιμος να ανοιχθεί στην κοινωνία και να φέρει κοντά το ευρύτερο

προοδευτικό κοινό. Οι μέχρι τώρα αλλαγές αφορούν:

- Υιοθέτηση του προγράμματος Ανδρέα Μαυρογιάννη.
- Εκλογή γενικού γραμματέα του ΑΚΕΛ από τους σύνεδρους και όχι από το 100μελές της Κεντρικής Επιτροπής.
- Μείωση του αριθμού των εμμίσθων που θα συμμετέχουν στα συλλογικά όργανα.
- Ποσοστώση γυναικών σε κέντρα λήψης αποφάσεων.
- Αναπροσαρμογή του θεσμού των Νέων Δυνάμεων με τη δημιουργία μιας ευρύτερης πλατφόρμας που θα φέρνει κοντά προσωπικότητες του ευρύτερου προοδευτικού χώρου.

Το ερώτημα είναι πώς μπορούν επί της ουσίας να φέρουν κοντά ένα πιο προοδευτικό κοινό, το οποίο βλέπει ακόμα με καχυποψία τον τρόπο που λειτουργεί το ΑΚΕΛ. Ακόμα δεν έχει βρεθεί ο τρόπος παρά το ότι το κόμμα είχε αρχικά εξαγγείλει την ανακοίνωση αλλαγών τον Σεπτέμβριο του 2023. Κάτι τέτοιο θεωρείται αδύνατο μέχρι τον Νοέμβριο. Έχουν βεβαίως μπει σε μία διαδικασία βολιδοσκοπήσεων προσώπων για τις ευρωεκλογές και κυρίως για τις δημοτικές εκλογές σε επίπεδο επιλογής δημοτικών συμβούλων, όμως πολλοί είναι εκείνοι που παρακολουθούν με προσοχή το αν το κόμμα θα αποκτήσει περισσότερο ένα προφίλ Εργατικού κόμματος και λιγότερο κομμουνιστικού.

Ήδη από τις εξαγγελίες Στεφάνου έχουν υπάρξει αντιδράσεις στο εσωτερικό και ίσως γι' αυτό τον λόγο ο Στέφανος Στεφάνου να θέλησε να ξεκαθαρίσει πως το παλαιότερο λογότυπο του κόμματος δεν αντικαταστάθηκε με το νέο. Αν όμως χρειάζεται γίνουν διευκρινίσεις για το λογότυπο, ερώτημα είναι αν μπορούν να προχωρήσουν σε σοβαρές αλλαγές. Δεν πέρασε απαρατήρητο το γεγονός ότι πρόσφατα ανέλαβε τη θέση του επαρχιακού Δευκωσίας-Κερύνειας ο βουλευτής Κερύνειας Χρίστος Χριστόφιας, ο οποίος θεωρείται πιο κοντά στην νοοτροπία του ΚΚΕ παρά στη νοοτροπία άλλων αριστερών κομμάτων της Ε.Ε.

Δύο όψεις του ίδιου νομίσματος

Από την **εξίσωση** του πώς θα κινηθεί τελικά ο ΔΗΣΥ δεν πρέπει να παραλείπονται τα πρόσωπα και ιδιαίτερα οι επιδιώξεις της προέδρου του κόμματος για το μέλλον. Η Αννίτα Δημητρίου θεωρείται η άλλη όψη του Νίκου Χριστοδουλίδη. Λαμβάνει μία εξόχως υψηλή δημοτικότητα της τάξεως του 72% γενικά και του 85% εντός του Συναγερμού. Έχει μία πολύ καλή παρουσία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως άλλωστε και ο Νίκος Χριστοδουλίδης και όπως και ο Πρόεδρος ακολουθεί ένα μετριοπαθές προφίλ, αποφεύγοντας ωστόσο η ίδια να τοποθετηθεί αυστηρά πολιτικά. Φάνηκε άλλωστε η αμνηστία σε ερωτήσεις Κυπριακού και η επιλογή της εποικοδομητικής ασάφειας κατά την κοινή παρουσία της με τους Στέφανο Στεφάνου και Νικόλα Παπαδόπουλο στην εκπομπή «Προκλήσεις». Βάσει και των δημοσκοπικών ευρημάτων, αυτό φαίνεται να της βγαίνει προς το παρόν. Αν η ίδια λάβει υπόψη τα μέχρι τώρα ευρήματα της δημοσκοπήσης αναμένεται πως το κόμμα δεν πρόκειται να ασκήσει επί του παρόντος σκληρή κριτική στην κυβέρνηση Χριστοδουλίδη. Κάτι τέτοιο ενδεχομένως να επαναπατρίσει τους δισταγμένους ψηφοφόρους του ΔΗΣΥ που στήριξαν Νίκο Χριστοδουλίδη. Το ζήτημα ωστόσο είναι πως αν η ίδια επιδιώκει να διεκδικήσει στις επόμενες προεδρικές εκλογές θα πρέπει να έχει ένα συγκεκριμένο πολιτικό αφήγημα και σίγουρα θα πρέπει να είναι απέναντι από τον Νίκο Χριστοδουλίδη του οποίου η διεκδίκηση επανεκλογής θα θεωρείται βέβαιη.

Η αποδοχή του Στέφανου

Το **πόσο** μπορούν να περάσουν σημαντικές αλλαγές εντός του ΑΚΕΛ συνδέεται αναπόφευκτα και από την αποδοχή που λαμβάνει ο αρχηγός του κόμματος στο εσωτερικό. Βάσει και της τελευταίας δημοσκόπησης το 50% βλέπει θετικά τον Στέφανο Στεφάνου, με το 80% των ΑΚΕΛικών να τον αποτιμά θετικά. Ο Στέφανος Στεφάνου είναι ο πιο έμπειρος πολιτικά μαζί με τον Νικόλα Παπαδόπουλο, έχει ήδη κλείσει δύο χρόνια στο πηδάλιο του κόμματος και αυτό έχει τη δική του σημασία, αν ληφθεί υπόψη πως τα πρόσωπα που βρίσκονται πιο ψηλά από τον ίδιο, η Αννίτα Δημητρίου και ο Χαράλαμπος Θεοπέμπτου, δεν έχουν ισχυρό πολιτικό και κομματικό χρώμα στις τοποθετήσεις τους. Έχει και μία σημαντική αύξηση δημοτικότητας σε σχέση με την προηγούμενη ηγεσία. Το ερώτημα είναι αν αυτό είναι αρκετό αφενός για να γίνουν αλλαγές εντός του ΑΚΕΛ που θα γίνουν ευδιάκριτες από το ευρύτερο κοινό και αφετέρου αν θα μπορέσει να πάρει το κόμμα στο 30% όπως άλλωστε έθεσε ως στόχο για τις βουλευτικές εκλογές του 2026. Ένα τέτοιο σενάριο πάντως διεύρυνσης και ενδυνάμωσης του ΑΚΕΛ βάσει τον Στέφανο Στεφάνου στο πλαίσιο με αυξημένο το ενδεχόμενο μιας δικής του υποψηφιότητας το 2028.

Συνέντευξη στον
ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ

«**Η Αννίτα** Δημητρίου πρέπει να αφεθεί να αναδειχθεί. Να σταματήσουν κάποιοι να προσπαθούν να την πατρονάρουν» δηλώνει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο Ιωάννης Κασουλίδης. Μιλώντας για την κατάσταση στον ΔΗΣΥ, αναφέρει ότι τον προβληματίζει που αρκετός κόσμος στις εσωκομματικές εκλογές ψήφισε με κριτήριο την προοπτική για ρουσφέτια και στέλνει μήνυμα σε στελέχη και μέλη ότι ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν ήταν ποτέ ΔΗΚΟ. Σχολιάζοντας την επιρροή της εικόνας στην πολιτική, διαμνύει ότι το απολιτίκ στον Συναγερμό δεν μπορεί να επιζήσει. Αναφερόμενος στις εξελίξεις στο Κυπριακό, ο τέως υπουργός Εξωτερικών εκφράζει την ελπίδα να καταστεί εφικτή η επανέναρξη των συνομιλιών από εκεί απ' όπου σταμάτησαν στο Κραν Μοντανά και τονίζει ότι το πλαίσιο Γκουτέρες δεν πρέπει να καταστεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης, διότι, όπως σημειώνει, δεν θα ξαναβρούμε μπροστά μας τα καλά του στοικεία.

–**Πολιτικά, ασχολείστε με κάτι συγκεκριμένο αυτή την περίοδο;**
–Όχι, παρακολουθώ τις εξελίξεις εξ αποστάσεως και η πρώτη μου δημόσια έκφραση απόψεων, μετά από αρκετό καιρό, είναι αυτή η συνέντευξη.
–**Πώς αποτιμάτε την μέχρι στιγμής**

Μακάρι να πετύχει η προσπάθεια για ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε. με διορισμό απεσταλμένου, όμως υπάρχουν εμπόδια μεγάλα και ισχυρά.

πορεία της διακυβέρνησης Χριστοδουλίδη;

–Έγινε ένα άσχημο ξεκίνημα. Και για πολλούς παρουσιάζεται ως διάφηση των προσδοκιών τους.
–**Εσείς είχατε προσδοκίες;**
–Όχι, δεν είχα προσδοκίες. Έχω μια μόνιμη προσδοκία να δημιουργηθούν οι συνθήκες για επανάληψη των συνομιλιών στο Κυπριακό από το σημείο που έμειναν στο Κραν Μοντανά. Και διαπιστώνω μια κινητικότητα, τουλάχιστον βάσει δημοσιογραφικών πληροφοριών, που μπορεί, εάν ευοδωθεί, να ανοίξει τον δρόμο για συνομιλίες.
–**Βλέπετε στοιχεία που να οδηγούν σε τέτοια αλλαγή της τουρκικής στάσης;**
–Ο Ερντογάν μετεκλογικά δεν είναι ο Ερντογάν που ήταν προεκλογικά. Και αυτό φαίνεται από τις διάφορες θέσεις του έναντι των ΗΠΑ, του ΝΑΤΟ, της Ε.Ε. και φυσικά έναντι της Ελλάδας.
–**Δεν φαίνεται να συμβαίνει το ίδιο και με την Κύπρο.**
–Διότι η Κύπρος είναι ένα ξεχωριστό κεφάλαιο. Και αν θα ανταποκριθεί, θα το πράξει κατόπιν έντονων ενθαρρύνσεων από τις ΗΠΑ και άλλους. Επομένως, προσδοκά σε ανταλλάγματα.
–**Ποια ανταλλάγματα θα μπορού-**

σαν να επαναφέρουν την τουρκική πλευρά σε διαπραγματεύσεις στο Κυπριακό στη βάση ομοσπονδίας;

–Πιστεύω ότι η απομάκρυνση από την ομοσπονδιακή βάση και η θέση για λύση δύο κρατών γίνεται για διαπραγματευτικούς λόγους, για να υποχωρήσει από εκεί, λαμβάνοντας ανταλλάγματα. Για παράδειγμα, η θετική ατζέντα της Ε.Ε. σε σχέση με την Τουρκία με τον εκσυγχρονισμό της Τελωνειακής Ένωσης, την κατάργηση της βίζας για Τούρκους πολίτες κτλ.
–**Η ευρωτουρκική ατζέντα αρκεί για να ξεκλειδώσει την κατάσταση στο Κυπριακό;**
–Ευρωτουρκική ατζέντα και ίσως από πλευράς ΗΠΑ τα F-16. Η στάση δηλαδή του Μενέντεζ και άλλων μελών του Κογκρέσου, μπορεί να γείρουν την πλάστιγγα υπέρ της ανάγκης η τουρκική πλευρά να προσέλθει σε συνομιλίες.
–**Μπαίνουν τα αμερικανικά F-16 στην εξίσωση για το Κυπριακό;**
–Για την επανέναρξη των συνομιλιών.
–**Γιατί να δεχθούν τα υπόλοιπα κράτη - μέλη της Ε.Ε. να καταστεί όμηρος του Κυπριακού ή ευρωτουρκική ατζέντα;**
–Δεν θα καταστούν όμηρος του Κυπριακού τα ευρωτουρκικά, επειδή

γίνεται προσπάθεια για να ξεκινήσουν οι συνομιλίες.

–**Ποια είναι η άποψή σας για την πρωτοβουλία του Προέδρου Χριστοδουλίδη για ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε. στο Κυπριακό με τον διορισμό απεσταλμένου;**

–Μακάρι να πετύχει. Θα είναι κάτι θετικό, διότι θα έχουμε έναν επιπρόσθετο παράγοντα, που θα πιέζει προς την κατεύθυνση που επιθυμούμε. Θέλω, όμως, να υπενθυμίσω ότι η Ε.Ε. πάντοτε ήταν παρούσα στο υψηλότερο επίπεδο σε συνομιλίες για το Κυπριακό. Συνεπώς, αν οι απαντήσεις που ο κ. Χριστοδουλίδης λαμβάνει από τους συνομιλητές του είναι θετικές, τότε θα γίνει ό,τι συνέβαινε και προηγουμένως. Έτσι το μεταφράζω εγώ. Έχει, όμως, να αντιμετωπίσει ένα ακόμη μεγαλύτερο εμπόδιο. Την αρνητική στάση της Τουρκίας για την ανάμειξη της Ε.Ε. στο Κυπριακό, διότι την θεωρεί μη αντικειμενική. Και υπάρχει κι άλλο θέμα. Ουδέποτε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όρισε εκ μέρους του κάποιον να χειρίζεται θέματα εξωτερικής πολιτικής, γιατί η εξωτερική πολιτική της Ε.Ε. δεν είναι ομοιογενής, ούτε ομόφωνη. Αυτό γίνεται διά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Όπως έγινε και παλαιότερα. Υπήρχε ο κ. Βαν

Νούφελ στα τεχνικά θέματα και, όταν ερχόταν η ώρα των πολιτικών συζητήσεων, έστελναν ανώτατους εκπροσώπους όπως ήταν ο κ. Γιούνκερ και η κα Μογκερίνι.

–**Από αυτά που λέτε προκύπτει ότι δεν πρόκειται για μια ρεαλιστική πρόταση.**

–Επαναλαμβάνω, μακάρι να πετύχει, διότι μπορεί κάποιοι να πουν ότι λέω αυτά τα πράγματα για να υπονομεύσω την προσπάθεια. Απλώς υποδεικνύω τα εμπόδια που είναι μεγάλα και ισχυρά.
–**Τι άλλο μπορεί να γίνει;**
–Η στόχευση στην Ε.Ε. είναι ένα πράγμα, η στόχευση προς τον γενικό γραμματέα του ΟΗΕ είναι κάτι άλλο. Και εδώ, εκείνος που μετρά είναι ο γενικός γραμματέας, διότι έχει και η Ε.Ε. το άλλοθι ότι εκείνος πρέπει να ορίσει απεσταλμένο, εκείνος πρέπει να καλέσει συνομιλίες κι αν το κάνει, εμείς θα είμαστε εκεί για να βοηθήσουμε.

–**Εστειλε μηνύματα**
–**Τι περισσότερο να κάνουμε προς την κατεύθυνση του κ. Γκουτέρες;**
–Ο κ. Γκουτέρες μάς έστειλε τα μηνύματα. Εξακολουθεί να έχει επιφυλάξεις και θέλει να δει δείγματα γραφής από τα δύο μέρη στην Κύπρο, που να δείχνουν ότι μπορούν

να συνεργαστούν και σε θέματα δευτερευούσης σημασίας, που θα καλύτερψουν τη ζωή των Κυπρίων. Κι αν τα καταφέρουν, τότε να συνεννοηθούν και για την αποδοχή διορισμού απεσταλμένου.

–**Τι άλλο πρέπει να κάνει η δική μας πλευρά για να πειστεί ο κ. Γκουτέρες;**

–Η δική μας πλευρά έχει να κάνει πράγματα, διότι ο κ. Γκουτέρες είχε δεδομένη την αρνητική στάση της τουρκικής πλευράς, αλλά διαπίστωσε ότι υπάρχει αρνητική στάση και από τη δική μας πλευρά, άρα πρέπει να γίνει μεγάλη προσπάθεια για να πειστεί ότι δεν θα βρεθεί ενώπιον εξελίξεων που θα είναι μια από τα ίδια.

–**Ποια είναι η αρνητική στάση της δικής μας πλευράς; Η τουρκική πλευρά είναι αυτή που κινείται εκτός πλαισίου Ηνωμένων Εθνών, μιλώντας για δύο κράτη.**

–Αυτά η τουρκική πλευρά τα λέει μετά την αποτυχία του Κραν Μοντανά. Όμως, η απογοήτευση του κ. Γκουτέρες είναι για το Κραν Μοντανά και το περιβόητο δείπνο, που διαπίστωσε μια ερειστική στάση από όλες τις πλευρές.
–**Και από τη δική μας;**

–Εσείς θεωρείτε ότι η δική μας πλευρά στο δείπνο ήταν αρνάκι;

–**Η δική μας πλευρά επιρρίπτει την ευθύνη στην τουρκική αδιαλλαξία.**

–Αυτή είναι η συνήθης δικαιολογία. Και η τουρκική πλευρά λέει ότι φτάνει η αδιαλλαξία των Ελληνοκυπρίων.

–**Θεωρείτε ότι μπορούσαμε να κάνουμε κάτι περισσότερο στο Κραν Μοντανά;**

–Ό,τι έγινε, έγινε. Δεν μπορείς να το αλλάξεις. Το ζητούμενο είναι τι πρέπει να γίνει από δω και πέρα. –**Αυτή η κουβέντα περί ευθυνών μάς πάει και στα περί συζητήσεων Αναστασιάδη για δύο κράτη.**

–Τον Πρόεδρο Αναστασιάδη, as τον αφήσουμε εκεί που είναι. Προσπάθησε να κάνει ό,τι μπορούσε.

–**Τι μπορεί να γίνει λοιπόν από δω και πέρα;**

–Τα τελευταία ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας υποδεικνύουν ορισμένα πράγματα που πρέπει να κάνει η κάθε πλευρά ξεχωριστά. Να κάνουμε αυτά που μας αναλογούν και πιστεύω ότι αυτό θα εκτιμηθεί.

–**Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης λέει να επαναρχίσουν οι διαπραγματεύσεις από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντανά με το πλαίσιο Γκουτέρες να είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης.**

–Εγώ διαφωνώ να είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Εδώ που φτάσαμε, μια ώθηση προς τα μπρος είναι η πλήρης αποδοχή των έξι σημείων Γκουτέρες. Διότι τα καλά σημεία του πλαισίου Γκουτέρες δεν

Το πλαίσιο Γκουτέρες δεν πρέπει να είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης, διότι τα καλά του σημεία δεν θα τα ξαναβρούμε μπροστά μας.

θα τα ξαναβρούμε μπροστά μας.

–**Δηλώνει ότι δεν μπορεί να αποδεχθεί την προτεραιότητα του χρήστη και ότι θέλει να επαναδιαπραγματευθεί εκείνο το σημείο.**

–Αφού λέμε ότι θα συνεχίσουμε από εκεί που μείναμε στο Κραν Μοντανά, γιατί θέλουμε να ανοίξουμε ξανά αυτό το κεφάλαιο; Αυτά τα θέματα έκλεισαν στο Κραν Μοντανά.

–**Θεωρείτε ορθή η στάση που τηρεί ο ΔΗΣΥ έναντι της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη;**

–Το δίλημμα στον ΔΗΣΥ είναι αν θα είμαστε αντιπολίτευση ή συμπολίτευση. Ορθά επιλέξαμε να είμαστε αντιπολίτευση. Διότι ένας από τους λόγους που χάσαμε είναι φθορά της δεκαετούς διακυβέρνησης. Αν γίνουμε δεκαπενταετία, τότε δεν είμαι σίγουρος αν θα βρίσκουμε Συναγερμό στην επόμενη εκλογική αναμέτρηση.

–**Με αυτό το σκεπτικό, ο ΔΗΣΥ δεν έπρεπε να διεκδικήσει την Προεδρία της Δημοκρατίας.**

–Εάν ο λαός αναδείκνυε τον υποψήφιο του ΔΗΣΥ ως Πρόεδρο της Δημοκρατίας, σημαίνει ότι υπερκαλύπτεται η όποια φθορά υπήρχε. Όμως δεν τον εξέλεξε και μας κατέταξε στην αντιπολίτευση. Εκεί πρέπει να μείνουμε.

Ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν ήταν ποτέ ΔΗΚΟ

–**Πώς βλέπετε τα πράγματα στο κόμμα μετά την εκλογή της νέας ηγεσίας;**

–Η κα Αννίτα Δημητρίου πρέπει να αφεθεί απερίσπαστη να αναδειχθεί. Να σταματήσουν κάποιοι να προσπαθούν να την πατρονάρουν, ο καθένας προς την κατεύθυνση που νομίζει ότι είναι η πιο σωστή.

–**Βλέπετε κάτι τέτοιο;**

–Βεβαίως. Ο ένας της λέει έτσι, ο άλλος της λέει αλλιώς, ο ένας προς την μία κατεύθυνση, ο άλλος προς την άλλη κατεύθυνση. Πρέπει να την αφήσουν να αναδειχθεί μόνη της και έχει την ικανότητα να το πράξει. Κάποιοι την αμφισβητούσαν και όταν εξελέγη πρόεδρος της Βουλής όμως εγώ επέμενα και τότε ότι θα καθιερωθεί και θα αποδείξει ότι αξίζει.

–**Ποιοι προσπαθούν να την πατρονάρουν;**

–Διάφοροι. Και μην πάει το μυαλό σας μόνο στον Αναστασιάδη και τον Αβέρωφ. Υπάρχουν κι άλλοι και από τα πιο κάτω δώματα. Και

ελπίζω τώρα που διαβάζουν τη συνέντευξη να καταλάβουν οι ίδιοι ποιους εννοώ.

–**Συζητήσατε καθόλου με την κα Δημητρίου;**

–Εγώ δεν πήγα να της πω οτιδήποτε, διότι θεωρώ ότι πρέπει να αφεθεί να λειτουργήσει ελεύθερα. –**Δεν επικοινωνήσαν μαζί σας από το κόμμα;**

–Κλήθηκαν, όταν κλήθηκαν οι πρώην υπουργοί, όμως, δεν μπόρεσα να παρευρεθώ. Μετά μού τηλεφώνησε η κα Δημητρίου για να συναντηθούμε και κάποια στιγμή αυτό θα γίνει.
–**Θα συμμετάσχετε στο προεδρικό συμβούλιο που προτίθεται να δημιουργήσει;**

–Αν δεν είναι ανάγκη, δεν θα συμμετάσχω.

–**Ποια εικόνα εκπέμπει σήμερα ο Συναγερμός;**

–Αυτό που με προβληματίζει είναι τα κριτήρια με τα οποία ψήφισε ο κόσμος στις εσωκομματικές εκλογές. Επικράτησαν κυρίως δύο κριτήρια. Το πρώτο είναι αυτή η ανον-

–**Ο ΔΗΚΟ** [ως κόμμα ρουσφετιών] δημιουργήθηκε και έτσι είναι. Δεν θέλω να θίξω το ΔΗΚΟ ως κόμμα, αλλά η νοοτροπία των μελών του αυτή είναι, που δεν είναι η νοοτροπία των Συναγερμικών και ελπίζω να μη γίνει».

σία περί ύπαρξης Συναγερμικών της λαϊκής δεξιάς και Συναγερμικών της φιλελεύθερης δεξιάς. Έτσι ήταν πάντα ο Συναγερμός. Και δεν ήταν ποτέ κριτήριο αυτό. Το δεύτερο κριτήριο είναι, δυστυχώς, ποιος μπορεί να εξυπηρετήσει ατομικά

συμφέροντα με ρουσφέτια κτλ. Ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν ήταν ποτέ ΔΗΚΟ. Αυτό είναι μύθος και προς τα στελέχη και προς τα μέλη του Συναγερμού.

–**Δεν γίνονταν ρουσφέτια επί ΔΗΣΥ;**

–Γίνονταν, ασφαλώς γίνονταν. Αλλά το κριτήριο, που αναδείκνυε τα στελέχη του ΔΗΣΥ στο παρελθόν, δεν ήταν αυτό. Αυτό ήταν ένα πάρεργο στην πολιτική σταδιοδρομία. Τα κριτήρια ήταν η στρατηγική σκέψη και οι πολιτικές θέσεις. Και ο ένας ήταν καλύτερος από τον άλλο.

–**Θεωρείτε ότι το ΔΗΚΟ είναι κόμμα ρουσφετιών;**

–Έτσι δημιουργήθηκε και έτσι είναι. Δεν θέλω να θίξω το ΔΗΚΟ ως κόμμα, αλλά η νοοτροπία των μελών του αυτή είναι, που δεν είναι η νοοτροπία των Συναγερμικών και ελπίζω να μη γίνει.

–**Ποια είναι λοιπόν η ταυτότητα του Συναγερμού;**

–Ο ΔΗΣΥ είναι το κόμμα που καλύπτει τον χώρο της Κεντροδεξιάς, το κόμμα που υποστηρίζει την ελεύθερη οικονομία και τη λύση του Κυπριακού όπως τη χάραξε ο Γλαύκος Κληρίδης.

–**Υπηρετεί σήμερα αυτές τις αρχές;**

–Ο ΔΗΣΥ απέδειξε στην ψηφοφορία για τις εκπομπές ότι χωρίς αυτόν θα μπορούσαν ληφθούν απο-

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΧΡΗΣΤΟΥ

Το «Κυπριακό» ως τεστ για την κυβέρνηση

Η επανέναρξη των συνομιλιών, το εσωτερικό πολιτικό σκηνικό εν αναμονή της Γ.Σ. του Συμβουλίου Ασφαλείας τον Σεπτέμβριο

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Όταν τον περασμένο Φεβρουάριο, η συμπίρρευση Χριστοδουλίδη με τα κόμματα του ενδιάμεσου χώρου και, παράλληλα, η παραδοξότητα της στήριξής του, στον δεύτερο γύρο, από μερίδα συναγερμικών ψηφοφόρων δημιουργούσε απαισιοδοξία μεταξύ των πολιτών που ψηφίζουν με γνώμονα το Κυπριακό, η προοπτική της επανέναρξης του διαλόγου στο Κυπριακό, επτά μήνες μετά, φάνταζε εξαιρετικά απομακρυσμένο σενάριο. Ήταν μια μάλλον λογική εξήγηση δεδομένου ότι ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης δεν στηριζόταν μόνο από κόμματα που έχουν, επί της αρχής, απορρίψει τη διζωνική, δικονομική ομοσπονδία (ΔΔΟ) όπως η ΕΔΕΚ ή το ΔΗΚΟ, που διαχρονικά μιλάει για λύση ομοσπονδίας «με το σωστό περιεχόμενο», αλλά και γιατί ορισμένοι πολιτικοί κύκλοι χρέωναν στον ίδιο επαυξημένο ρόλο στο ναυάγιο του Κραν Μοντανά, το 2017, ή απορριπτισμό από την περίοδο των φοιτητικών του χρόνων, ενώ και ο ίδιος σε συνεντεύξεις του, προεκλογικά, υπέπεφτε σε αντιφάσεις σε σχέση με την αποδοχή ή μη των έξι σημείων του Πλαισίου Γκούντες.

Αργότερα, ήρθε η προσπάθεια για την ευρωπαϊκή εμπλοκή στη διαδικασία άρσης του ΟΗΕ με την Κυπριακό για την οποία υπάρχει, εύλογη και καλά στοιχειοθετημένη κριτική, υπάρχει, ωστόσο, και μια δυναμική διαδικασία υπό εξέλιξη: Αυτή της ναι μεν δύσκολης και πολύπλοκης αλλά, ρεαλιστική, εφικτής επανεκκίνησης του διαλόγου –αρχής γενομένης τουλάχιστον όχι από την κορύφωση της διαδικασίας των συνομιλιών αλλά μιας διαδικασίας εξέτασης του αν υπάρχει περιθώριο οι δύο πλευρές να επανέλθουν στο τραπέζι των συνομιλιών.

Το τελευταίο, εκτός απροόπτου, αναμένεται να συμβεί μετά τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ με τον διορισμό, από τον γενικό γραμματέα Αντόνιο Γκούντες, ειδικού απεσταλμένου στο Κυπριακό –ενώ τέλη Αυγούστου αναμένεται στην

Κύπρο και ο βοηθός γ.γ. του ΟΗΕ, Μίροσλαβ Τζένκα. Ο Σεπτέμβριος εγκαινιάζει συνεπώς όχι μόνο ένα ισχυρό τεστάρισμα προθέσεων σε σχέση με το αν ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης θα επιβεβαιώσει, στην πράξη, την επαναλαμβανόμενη πολιτική του βούληση, σε επίπεδο δηλώσεων, για λύση του Κυπριακού αλλά, παράλληλα, αποτελεί και ένα ισχυρό τεστάρισμα για τη συνοχή των πολιτικών δυνάμεων που τον υποστηρίζουν –δεδομένου ότι ήδη υφίστανται τριγμοί για θέματα όπως οι εκπομπές –που είναι σημαντικά αλλά δεν ιεραρχούνται στην ατζέντα της πολιτικής και ιδίως στο εσωτερικό όσο το Κυπριακό –διαχρονικά.

Σκληρή γραμμή

Τόσο η πορεία προς την επανεκκίνηση του Κυπριακού όσο και το Κυπριακό καθαυτό, αναμένεται να έχουν διαφορετικές προσλαμβάνουσες μεταξύ των τριών βασικών κομμάτων που υποστηρίζουν τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη και δη μεταξύ του ΔΗΚΟ και της ΕΔΕΚ που παραδοσιακά κινούνται σε μια πιο σκληρή γραμμή στο Κυπριακό, έναντι π.χ. της ΔΗΠΑ που δεν αναμένεται να δημιουργήσει ιδιαίτερο πρόβλημα δεδομένου ότι γεννήθηκε, ιστορικά, από το ΔΗΚΟ με άξονα και το Κυπριακό και τη στάση του τελευταίου σε αυτό τα τελευταία χρόνια. Τα ποιοτικά στοιχεία που αποκτούν ενδιαφέρον εδώ είναι αν θα υπάρξει, τουλάχιστον σε επίπεδο δημοσίων δηλώσεων ή παρασκευαστικά, ισχυρή διαφοροποίηση των δύο κομμάτων ή ακόμη και ένα «πολιτικό δίλημμα» σε σχέση με το τι στάση θα κρατήσουν έναντι μιας διαδικασίας στο Κυπριακό που θα έχει επανέλθει σε ρυθμούς. Η μέχρι στιγμής συγκυβέρνηση έχει δείξει δείγματα γραφής που εκτείνονται από τη σωπαρή αποδοχή θέσεων του Προέδρου Χριστοδουλίδη (με τις οποίες οι δυνάμεις που τον υποστηρίζουν δεν συμφωνούν) μέχρι την εσωτερική γκρίνια και δυσανεξία για ζητήματα που υπάρχει διάσταση απόψεων που δεν κρύβεται –όπως έδει-

Ο Σεπτέμβριος εγκαινιάζει όχι μόνο ένα ισχυρό τεστάρισμα προθέσεων σε σχέση με το αν ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης θα επιβεβαιώσει την πολιτική του βούληση για λύση του Κυπριακού, αλλά και ένα ισχυρό τεστάρισμα για τη συνοχή των πολιτικών δυνάμεων που τον υποστηρίζουν.

Για τον ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ, μια διαδικασία επανεκκίνησης του Κυπριακού δημιουργεί αντιθέσεις και, παράλληλα, ένα ισχυρό τεστ ως προς τον αντιπολιτευτικό τους ρόλο.

Ξε και το ζήτημα με τις εκπομπές.

Οι διαδικασίες των συνομιλιών του Κυπριακού, επιπλέον, τα τελευταία χρόνια υπήρξαν αντικείμενο διαρροών στο Τύπο, παρερμηνευτικών δηλώσεων ή εποικοδομητικών ασφαριών κατά τη διάρκεια τους ή μετά την κατάρρευσή τους και αντικείμενο ενός εξουθενωτικού ντιμπέιτ, δημοσίως, συχνά

με όρους πόλωσης και προσωπικές επιθέσεις, πάνω στο οποίο τα κόμματα χτίζουν αφήγημα ή συσπειρώνουν το ακροατήριό τους. Φυσικά εκτός των τριών βασικών κομμάτων και η στάση του ίδιου του Προέδρου Χριστοδουλίδη βρίσκεται υπό κρίση δεδομένου ότι θα διαφανεί αν όντως επιδιώκει εμπλοκή σε μια καλά προετοιμασμένη διαπραγμάτευση ή θα επιδοθεί, όπως πολλοί προκάτοχοί του, σε διαχείριση χρόνου προκειμένου να κερδίσει το blame-game σε περίπτωση κατάρρευσης των συνομιλιών ή αν δεν φτάσουν ποτέ σε στάδιο κορύφωσης με «πάρε-δώσε» ή ακόμη κι αν δεν υπάρξει επανεκκίνηση συνομιλιών ως τέτοια.

Το Εθνικό Συμβούλιο

Ξεχωριστό ενδιαφέρον αποκτά, επίσης, η προβολή του Κυπριακού στο εσωτερικό πολιτικό σκηνικό

σε σχέση με το Εθνικό Συμβούλιο. Ήδη η πρόεδρος του ΔΗΣΥ, Αννίτα Δημητρίου, ζήτησε τη σύγκληση του Εθνικού Συμβουλίου για σκοπούς ενημέρωσης των πολιτικών κομμάτων σε σχέση με το Κυπριακό, δεδομένου ότι έχει μήνες να συνέλθει και επικαλέστηκε μη ενημέρωση.

Σε αυτό το επίπεδο σύγκληση του Εθνικού Συμβουλίου πριν από την αναχώρηση της κυπριακής αντιπροσωπείας για την Ολομέλεια της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, στη Νέα Υόρκη, τον Σεπτέμβριο αποτελεί ένα καλό σινιάλο για το πώς θα διαμορφωθούν οι θέσεις όλων των κομμάτων σε σχέση με την προσπάθεια που επιχειρείται. Το Εθνικό Συμβούλιο εκτός απροόπτου αναμένεται να λάβει χώρα στις αρχές Σεπτεμβρίου και πριν από τη Γ.Σ. του ΟΗΕ, στις 5 Σεπτεμβρίου και ένα καλό πεδίο πολιτικής διαβούλευσης είναι πώς και πότε θα υπάρξει πλαισίωση του Ελληνοκύπριου διαπραγματευτή με διαπραγματευτική ομάδα που θα τον υποστηρίξει σε περίπτωση επανεκκίνησης των συνομιλιών –πεδίο που περνάει απαρατήρητο σε αναλύσεις και ρεπορτάζ εδώ και μήνες.

ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ, αντιπολίτευση

Για τον ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ, μια διαδικασία επανεκκίνησης του Κυπριακού δημιουργεί αντιθέσεις και, παράλληλα, ένα ισχυρό τεστ (δεδομένων και των επικείμενων Ευρωεκλογών/Δημοτικών εκλογών, εντός του 2024) ως προς τον αντιπολιτευτικό τους ρόλο. Αφενός, σε μια διαδικασία επανεκκίνησης του Κυπριακού από τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη δεν μπορούν να διαφοροποιηθούν δεδομένου ότι αμφότερα τα κόμματα στηρίζουν, διαχρονικά και επί της αρχής, τη διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού και την προοπτική του διαλόγου. Προκύπτουν συνεπώς ζητήματα ουσιαστικής αντιπολίτευσης, αν υφίσταται διαφοροποίηση από τις επιδιώξεις της κυβέρνησης σε τεχνικό/διαπραγματευτικό επίπεδο, υπεύθυνης αντιπολίτευσης και

αξιοπιστίας σε σχέση με το πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα, αν υπάρξει διαδικασία (ή διαδρομή προς αυτή) και επιπλέον το ζήτημα της στήριξης του Προέδρου Χριστοδουλίδη, αν υπάρχει σοβαρή πολιτική κρίση λόγω ενστάσεων από τα κόμματα της συγκυβέρνησης (ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ) –ιδίως στο δεύτερο εξάμηνο του 2024 και καθ' οδόν για τις Ευρωεκλογές του Ιουνίου. Επιπλέον, οι αντιθέσεις αγγίζουν περαιτέρω τον Δημοκρατικό Συναγερμό για λόγους που συνδέονται:

• **Με το πώς** ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης, αναπόφευκτα, θα κοπιάζει προς την κατεύθυνσή του για να λάβει πολιτικής στήριξης, αν αντιμετωπίσει κρίση αποχώρησης από τον σχηματισμό του κόμματος που τον στηρίζει (και δεδομένου ότι στην αποδοχή από μερίδα του ΔΗΣΥ στον δεύτερο γύρο των προεδρικών). Το Κυπριακό αποτελεί σε μικροπολιτικό επίπεδο, επικίνδυνος σε σύμπνοια για σκοπούς μείωσης των υψηλών αντιπολιτευτικών τόνων σε άλλα ζητήματα.

• Ως προς το «δίλημμα ασφάλειας» που θα δημιουργηθεί σε επίπεδο πολιτικής ηγεσίας του ΔΗΣΥ, αν όντως υπάρχει πρόθεση, η ακόμη και υπαρκτή πολιτική τάση, για συμπίρρευση με την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη σε σενάριο αποχώρησης κυβερνητικού του εταίρου ενώ η επίσημη υιοθετημένη θέση είναι αυτή της υπεύθυνης αντιπολίτευσης.

Αλλά και για το ΑΚΕΛ υπάρχουν αντιθέσεις δεδομένου ότι:

• **Πρέπει** να επενδύσει στο κομμάτι της πολιτικής ηγεμόνευσης του χώρου της αντιπολίτευσης αν θέλει να έχει, κυριολεκτικά, σοβαρές προοπτικές για τις βουλευτικές του 2026 και τις προεδρικές του 2028.

• **Το Κυπριακό** παραμένει ένα πεδίο στο οποίο, για το ΑΚΕΛ, η αντιπολίτευση μπορεί να αποδειχθεί πεδίο πολιτικής υπευθυνότητας αλλά και δυνητικά χώρος για ροπή προς τον λαϊκισμό.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΜΑΡΙΟΥ ΚΑΡΟΓΙΑΝ**

Δεν θα γίνουμε δογματικοί ενάντια στο συμφέρον της χώρας και των πολιτών

Η στρατηγική μας προσέγγιση στο θέμα των εκπομπών στοχεύει στην προστασία των συντεών και ευάλωτων δανειοληπτών, στην επαναφορά ισορροπίας στη σχέση πιστών-δανειοληπτών, στον απεγκλωβισμό εγγυητών από προβληματικά δάνεια, καθώς και τη διασφάλιση δημοσιονομικής και χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και του αξιόχρεου της χώρας. Ως ΔΗΠΑ Συνεργασία στηρίζουμε την άμεση ολοκλήρωση του σχετικού πακέτου μέτρων και χαιρετίζουμε τη δέσμευση του υπουργού Οικονομικών για συζήτηση και ολοκλήρωση των αναγκαίων νομοθετικών ενεργειών, μέχρι το τέλος Οκτωβρίου 2023.

Η στάση μας στο θέμα ήταν στάση ευθύνης απέναντι στην επιπολαιότητα των λαϊκισμών και τις επιζήμιες ιδεολογίες. Αναλάβουμε ευ-

θύνη «νούσιμα και με μέτρο», για το καλό του τόπου, ευθύνη δυσανάλογη αυτής, που θεσμικοί φορείς όφειλαν να είχαν αναλάβει προ πολλού, επιλύοντας το πρόβλημα. Η πλήρης παγοποίηση εκπομπών, μέχρι 31 Οκτωβρίου, που επιτεύχθηκε με δική μας συμβολή στον διάλογο –με τον Σύνδεσμο Τραπεζών και τον Σύνδεσμο Εταιρειών Εξαγοράς Πιστώσεων– δίνει ένα μικρό περιθώριο χρόνου για να πράξουμε τα απαραίτητα. Ταυτόχρονα, δεικνύει έμπρακτα όσα λέμε εδώ και καιρό για την προστασία των δανειοληπτών.

Ξεκαθαρίζουμε πως η εκ μέρους μας κατάθεση σωρείας προτάσεων και η συμπερίληψη μας στην επίμαχη πρόταση με άλλα κόμματα, έγινε απουσία άλλων υπαρκτών ή ουσιαστικών λύσεων, κάτι που τελικά λειτουργήσει ως μοχλός πίεσης,

οδηγώντας στην κατάθεση δέσμευσης προτάσεων από τον υπουργό Οικονομικών, που αντέστρεψε άρδην τα δεδομένα. Η δε θετική ανταπόκριση της κυβέρνησης στην κοινή πρόταση των τριών κομμάτων της συμπολίτευσης, δεν μας άφησε περιθώρια για επικίνδυνους πειραματισμούς με την κυπριακή οικονομία, κάτι που φυσικά έπρεπε να είχαμε όλοι διακρίνει από τα τεκταινόμενα του παρελθόντος.

Είπαμε «ναι» στο κυβερνητικό πακέτο, λόγω της συμπερίληψης του μέτρου, που ήδη εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, και αφορά το Σχέδιο «Ενοίκιο Έναντι Δόσης». Στην πραγματικότητα, ύστερα από έντονες ενέργειες της κυβέρνησης, αυτό το Σχέδιο εξελίχθηκε σε σχέδιο διασφάλισης της κύριας κατοικίας ευάλωτων συμπολιτών μας και των μη βιώ-

σιμων δανειοληπτών του Σχεδίου «Εστία», δίχως ενοίκιο και χωρίς δόση. Είπαμε «ναι» στο κυβερνητικό πακέτο, γιατί διευρύνονται οι αρμοδιότητες και ο ρόλος του Χρηματοπιστωτικού Επιτρόπου, κάτι που ήταν και δική μας εισήγηση. Δίδεται, έτσι, εξωδικαστικό δικαίωμα στον δανειολήπτη για επιβεβαίωση χρέους με δυνατότητα αφαίρεσης παράνομων χρεώσεων από καταχρηστικές ρήτρες και υπερχρεώσεις. Διευκολύνεται άρα η βιώσιμη αναδιάρθρωση του δανείου και φυσικά δεν έρχεται σε σύγκρουση με το δικαστήριο ειδικής δικαιοδοσίας, αλλά συμπληρώνει και διευκολύνει τη προσφυγή σ' αυτό. Είπαμε «ναι» στο κυβερνητικό πακέτο μέτρων, αφού πρώτα και κύρια προστατεύει τους δανειολήπτες, αντίθετα με την εκλαϊκευμένη (ίσως και υποβολιμαία φυτεμένη)

αντίληψη ότι προστατεύει τις τράπεζες. Το ενδεχόμενο να υπερψηφίζαμε μια πρόταση Νόμου χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο και πραγματική βοήθεια προς τους δανειολήπτες δεν ήταν για εμάς επιλογή. Ειδικά εφόσον είχαμε λάβει σαφές στατη προειδοποίηση ότι τέτοια ενέργεια θα οδηγούσε στην αδυναμία του κράτους να δανειστεί με χαμηλά επιτόκια, στη μείωση της προσφοράς δανείων και αύξηση επιτοκίων, στη δημιουργία προβλημάτων στην εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, στη μείωση του ΑΕΠ της χώρας και της απασχόλησης, στη δυσκολία προσέλευσης ξένων επενδύσεων και στην πιθανή κατάρρευση σχετικών οργανισμών δημοσίου δικαίου. Αυτοί ήταν οι κίνδυνοι που θα είχαμε ενώπιόν μας, εάν τα πράγματα είχαν εξελιχθεί διαφορετικά και ο κόσμος πρέπει

να γνωρίζει ότι αυτά αποτρέψαμε με τη στάση μας στη Βουλή.

Επαναλαμβάνουμε ότι δεν θα γίνουμε ποτέ δογματικοί, ούτε θα ψάχνουμε να αυτοδικαιωθούμε, ενάντια στο πραγματικό συμφέρον της χώρας και των πολιτών. Νούσιμα και στιβαρά, επιθυμούμε να είμαστε θετικός καταλύτης εξέλιξης στα μέτρα των δυνατοτήτων μας. Απευθύνουμε ξεκάθαρο μήνυμα ότι η χρονική προθεσμία ενώπιόν μας δεν μπορεί να αποτελέσει άλλοθι για πολιτικά παίγνια, που θα αποκλίνουν από τις δεσμεύσεις της κυβέρνησης και την κοινή πρόταση των κομμάτων της συμπολίτευσης. Ούτε η στάση μας μπορεί να εκληφθεί ως «λευκή επιταγή» για κανένα.

Ο κ. Μάριος Καρογιάν είναι πρόεδρος της Δημοκρατικής Παράταξης.

Κυπριακές Αξίες, Παγκόσμιας Αποδοχής

1880 εργαζόμενοι παγκοσμίως

22 γραφεία παγκοσμίως

πωλήσεις σε 110 χώρες

29% των κυπριακών εξαγωγών

Έχουν τοποθετηθεί συστήματα αυτόματης επιτήρησης και ανίχνευσης πυρκαγιών σε τέσσερα καίρια σημεία, στο Φικάρδου, στον Ακάμα, στη Μαδαρρή και στον Ορκώντα και το μέτρο αναμένεται να ενισχυθεί, δήλωσε ο υπουργός Γεωργίας, Πέτρος Ξενοφώντος.

Ο ΥΠ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΠΕΤΡΟΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΣΤΗΝ «Κ»

Υπάρχουν τα μέσα για αντιμετώπιση πυρκαγιών

Επιστρατεύει μέσα τεχνολογίας το Τμήμα Δασών, αυξάνονται οι κάμερες ανίχνευσης και οι δασοπυροσβέστες

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΙΑ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Η πρώτη συνέντευξη του υπουργού Γεωργίας, Αγροτικών Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος κ. Πέτρου Ξενοφώντος μετά την ανάληψη των καθηκόντων του, έγινε λίγες μέρες μετά τις πυρκαγιές στη Διερώνα και στο εργοστάσιο ανακύκλωσης στη βιομηχανική Γερίου. Ο κ. Ξενοφώντος τονίζει ότι στόχος είναι η πρόληψη των πυρκαγιών, αξιοποιώντας τεχνολογικά εργαλεία όπως drones και αυτόματα συστήματα ανίχνευσης σε δασικές περιοχές, αλλά μηχανισμό 24ωρης παρακολούθησης μονάδων ανακύκλωσης.

Ο υπουργός εκφράζει επίσης την ετοιμότητά του να δώσει άμεσες λύσεις για τα κακώς έχοντα στο Εθνικό Δασικό πάρκο Ακάμα. Όπως αναφέρει, ετοιμάζεται να επισκεφτεί σύντομα το Κακοσκάλι και αναλαμβάνει πρωτοβουλία για λήψη

προσωρινών μέτρων προστασίας στην περιοχή.

–Είχαμε τις προηγούμενες μέρες πυρκαγιά τόσο σε δασική έκταση αλλά και σε εργοστάσιο ανακύκλωσης, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις ζημιές και στην ποιότητα του αέρα και τις περιβαλλοντικές ευρύτερα. Ειδικά στη δεύτερη περίπτωση συζητήθηκε έντονα η ανάγκη λήψης αυστηρότερων μέτρων πρόληψης. Εσείς ως το αρμόδιο Υπουργείο, προτίθεστε να εφαρμόσετε ένα ευρύτερο σχέδιο/πλάνο, αυστηρότερων ελέγχων;

–Στην περίπτωση της μονάδας στο Γέρι, η συγκεκριμένη μονάδα είχε πάρει άδεια, είχαμε συνεργαστεί με την πυροσβεστική υπηρεσία, ελέγχθηκε και πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις ώστε να αδειοδοτηθεί ως μονάδα ανακύκλωσης. Με αφορμή ωστόσο, το συγκεκρι-

μένο περιστατικό αλλά και παρόμοια στο παρελθόν, υπάρχει η σκέψη να επανεξεταστούν όλες οι αδειοδοτήσεις, ιδιαίτερα αυτές που έχουν να κάνουν με την ανακύκλωση, να μελετήσουμε με ποιο τρόπο τις αδειοδοτούμε, να γίνουμε πολύ πιο αυστηροί, κάτι που θα συμβάλει τόσο στην υγεία και την ασφάλεια του κόσμου αλλά και στην πρόληψη οποιασδήποτε νέας πυρκαγιάς. Δεν είναι δυνατό να μην υπάρχει 24ωρη παρακολούθηση των χώρων στους οποίους υπάρχει αυτή η επεξεργασία χαρτίου και πλαστικού, διότι πρόκειται για πολύ εύφλεκτα υλικά. Θέλουμε να είμαστε σίγουροι ότι εκεί που λειτουργούν αυτές οι μονάδες δεν θα ξεσπάσει ξανά οποιαδήποτε πυρκαγιά. Πρέπει να υπάρχει 24 ώρες το 24ωρο παρακολούθηση αυτών των χώρων. Αυτή είναι η πρώτη αντίδραση και θα είμαστε έντονοι. Δεν γίνεται κάθε λίγο και

λίγα να τρέχουμε να κατασβήσουμε κάποια πυρκαγιά. Δεν υπάρχει ακόμα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, αλλά είναι στις προτεραιότητές μας.

–Για το θέμα των δασικών πυρκαγιών. Υπάρχει επάρκεια σε προσωπικό, προκύπτουν οποιεσδήποτε ανάγκες σε εξοπλισμό που πρέπει να καλύψουμε το επόμενο διάστημα ή είμαστε καθ' όλα έτοιμοι για αντιμετώπισή τους;

–Αυτή τη στιγμή έχουμε συγκεκριμένο αριθμό πρωτευόντων μέσων και συγκεκριμένο αριθμό λειτουργών και εξοπλισμού. Με αυτό τον εξοπλισμό που έχουμε, θα δουλέψουμε. Φυσικά, ένας πρόσθετος εξοπλισμός είναι χρήσιμος, αλλά είμαστε υποχρεωμένοι να αντιμετωπίσουμε τις πυρκαγιές που δυστυχώς, αντιμετωπίζουμε καθημερινά, με τον εξοπλισμό που διαθέτουμε. Να πω ότι, στην πρώτη μεγάλη πυρκαγιά που ξέσπασε στη Βάβλα, είχα πάει προσωπικά, και είδα ότι και η Πυροσβεστική Υπηρεσία και το Τμήμα Δασών είχαν κάνει μια εξαιρετική δουλειά, και ο χρόνος αντίδρασης ήταν πολύ γρήγορος. Άρα, με ό,τι μέσα είχαμε, αντιμετωπίσαμε την πρώτη πυρκαγιά. Στη συνέχεια, ξέσπασε πυρκαγιά στον Ακάμα, παρακολουθήσαμε την κατάσταση στο κέντρο επιχείρησης. Η πυρκαγιά ήταν σε δύσβατη περιοχή και εκείνη τη μέρα, αν θυμάστε, είχε πολύ έντονο αέρα, και πολύ ψηλά μποφόρ. Ευτυχώς όμως με τα μέσα που είχαμε, καταφέραμε να την κατασβήσουμε.

–Τι πιπτικά μέσα διαθέτουμε αυτή τη στιγμή;

–Αυτή τη στιγμή έχουμε επτά πρωτεύοντα μέσα, δηλαδή πέντε αεροπλάνα και δύο ελικόπτερα και άλλο ένα αεροπλάνο το οποίο επισκευάζεται η μηχανή του, και αρχές Αυγούστου αναμένεται να τεθεί και αυτό στη διάθεση του Τμήματος Δασών. Διαθέτουμε συνολικά οκτώ πιπτικά μέσα, όπως και πέρυσι. Σε περίπτωση ανάγκης, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και τα ελικόπτερα της Αστυνομίας και της Εθνικής Φρουράς και αν η κατάσταση χειροτερεύει, τότε υπάρχει ο μηχανισμός Rescue, με τον οποίο ζητούμε βοήθεια από την Ε.Ε., και σε περίπτωση που χρειάζονται πρόσθετα μέσα, έχουμε την Ελλάδα, το Ισραήλ, την Ιορδανία και τις αγγλικές βάσεις.

–Είναι σημαντικό όμως να ξέρουμε αν υπάρχει ετοιμότητα και επάρκεια τόσο σε προσωπικό, όσο και εξοπλισμό και στόλο, στο Τμήμα Δασών για αντιμετώπιση πυρκαγιών. Υπάρχει;

–Ναι, υπάρχει. Με τον εξοπλισμό, το σύστημα και τα αεροπλάνα που έχουμε, ο κόσμος είναι εκπαιδευμένος και υπάρχουν τα μέσα για να αντιμετωπίσουμε τις πυρκαγιές. Έχουμε την υποχρέωση με ό,τι διαθέσιμα μέσα έχουμε να λύσουμε το πρόβλημα. Φυσικά οποιοσδήποτε νέος εξοπλισμός ή νέο προσωπικό είναι ευπρόσδεκτα. Πρέπει να πω ότι φέτος προσλάβουμε δασοπυροσβέστες και αναμένεται επιπλέον αύξηση του αριθμού τους. Επίσης, έχουν τοποθετηθεί συστήματα αυτόματης επιτήρησης και ανίχνευσης πυρκαγιών σε τέσσερα καίρια σημεία, στο Φικάρδου, στον Ακάμα, στη Μαδαρρή και ένα στον Ορκώντα. Αυτά τα συστήματα παρακολουθούν επί 24ώρου βάσης την περιοχή σε ακτίνα 15 χιλιομέτρων και αν υπάρχει καπνός ή πυρκαγιά αυτόματα ενεργοποιείται το σύστημα και ενημερώνεται το ΚΣΕΔ και από εκεί ενημερώνονται όλες οι εμπλεκόμενοι φορείς. Επίσης κάτι που

αλλάζει φέτος, είναι ότι με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου έχουμε συντονιστή για τις δασικές πυρκαγιές τον γενικό διευθυντή του υπουργείου κ. Ανδρέα Γρηγορίου.

–Θα δούμε σε περισσότερα σημεία τα συστήματα ανίχνευσης της πυρκαγιάς;

–Ναι. Αυτή είναι η πρώτη φάση, θα γίνει αξιολόγηση και θα συνεχίσει αυτό το σύστημα και του χρόνου. Είναι εξαιρετικής σημασίας γιατί αξιοποιούνται νέες τεχνολογίες στην αντιμετώπιση των πυρκαγιών ανεξάρτητες από τον ανθρώπινο παράγοντα. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται και τα συστήματα drones. Αυτή η νέα τεχνολογία θα ενταχθεί και στο Τμήμα Δασών έτσι ώστε να είμαστε σίγουροι ότι έχουμε συνεχώς επιτήρηση των δασών μας. Σήμερα είμαστε υποχρεωμένοι να πετούμε ένα αεροπλάνο καθημερινά τις ώρες αιχμής, το οποίο είναι έμφορτο και σε περίπτωση πυρκαγιάς πάει επί τόπου και ταυτόχρονα ενημερώνει τα υπόλοιπα μέσα για να ενεργοποιηθεί το σύστημα. Σκεφτείτε να έχουμε δύο drones με εύρος κάλυψης οκτώ ωρών, να είναι στοχευμένα σε δύο περιοχές, και να ενημερώνόμαστε με διαδικτυακή εφαρμογή για να επιτηρούμε τα δάση μας. Πρέπει να ξεκινήσουμε να χρησιμοποιούμε τη νέα τεχνολογία και νομίζω ότι αυτή θα είναι η επόμενη αναβάθμιση που θα δούμε στο Τμήμα Δα-

σκήμης στο συγκεκριμένο σημείο. Τους ζητήσα να το μελετήσουν και να μου πουν τι χρήματα χρειάζομαστε και με ποιους πρέπει να μιλήσουμε στο υπουργείο Μεταφορών έτσι ώστε άμεσα να γίνουν ενέργειες και τουλάχιστον αυτή τη σεζόν για να προλάβουμε κάποιο νέο δυστύχημα. Τις επόμενες μέρες θα επισκεφτώ το σημείο για να έχω ιδιαν αντίληψη, αν μας επιτρέπει το πλάτος του δρόμου να βάλουμε σπθβαίο. Αν δεν μας επιτρέπει θα βάλουμε προληπτικά τα κιγκλιδώματα, τουλάχιστον, μέχρι να γίνουν μόνιμα κατασκευαστικά έργα εκεί. Για να μην περιμένουμε μέχρι το 2025. Θέλω να λυθεί τώρα το θέμα και όχι του χρόνου. Θέλω να δω και να ξέρω ότι τουλάχιστον για φέτος, το λύσαμε προσωρινά μέχρι ότου γίνουν μόνιμα κατασκευαστικά έργα.

–Πέραν του σημείου στο Κακοσκάλι, γενικότερα στον Ακάμα υπάρχει μια ανεξέλεγκτη κατάσταση με την είσοδο στο πάρκο, τους κατασκηνωτές, και η απάντηση που έχει δοθεί είναι ότι, περιμένουμε να εφαρμοστεί το διαχειριστικό σχέδιο το 2025. Έχουμε δηλαδή άλλα δύο χρόνια χωρίς έλεγχο στην περιοχή;

–Στόχος μας είναι να υπάρξει έλεγχος και υπάρχει η δυνατότητα πρόσληψης παρκοφυλάκων, αυτό θα προωθήσουμε έτσι ώστε αυτοί να αναλάβουν τον έλεγχο της λειτουργίας του πάρκου για να μπορέσουμε να ελέγχουμε την κατάσταση και να μην υπάρχει η ακαταστασία που αναφέρατε.

–Το προλαβαίνετε φέτος;

–Εκ των πραγμάτων δεν προλαβαίνουμε αλλά είναι μέσα στις προτεραιότητές μας και θα προωθηθεί.

–Τι γίνεται στην περίπτωση του τοπικού σχεδίου Ακάμα; Οι ενστάσεις από τους επηρεαζόμενους ξεπέρασαν τις 600.

–Να σας πω ότι ορίστηκε μια ομάδα εργασίας, η οποία μελέτησε κάποια μέτρα τα οποία σύντομα θα είμαστε σε θέση να τα παρουσιάσουμε. Πρόκειται για εισηγήσεις για το θέμα των αντισταθμιστικών μέτρων για τις κοινότητες Ακάμα.

–Πότε αναμένεται η ανακοίνωση των αντισταθμιστικών μέτρων;

Σύντομα. Από την 1η Σεπτεμβρίου ξεκινά η εφαρμογή του τοπικού σχεδίου Ακάμα. Η προηγούμενη κυβέρνηση δημοσίευσε το σχέδιο στις 24 Φεβρουαρίου 2023. Έδωσε τέσσερις μήνες περιθώριο για ενστάσεις και θα διοριστεί μια επιτροπή η οποία θα εξετάσει τις ενστάσεις και δίνονται 14 μήνες στην επιτροπή να εξετάσει, να αξιολογήσει και να απαντήσει. Όμως το σχέδιο τίθεται σε εφαρμογή από την 1η Σεπτεμβρίου 2023.

«Το παράνομο, σταματά»

–Σε πρόσφατο δημοσίευμα της «Κ» ήρθαν στο φως παράνομες παρεμβάσεις και οικοδομές στον Ακάμα. Τυχάνει χειρισμού το θέμα και από το υπουργείο σας;

–Το θέμα τυχάνει χειρισμού από το υπουργείο Εσωτερικών. Αλλά αντιλαμβάνεστε, ό,τι είναι παράνομο είναι παράνομο. Οι παράνομες κατασκευές δεν μπορούν να νομιμοποιηθούν. Δεν μπορεί μια αποθήκη να έχει μετατραπεί σε κάτι άλλο. Οι αποφάσεις αυτές της κυβέρνησης είναι ξεκάθαρες, ό,τι είναι παράνομο σταματά. Για αυτή την περίπτωση θα αποφασίσει το Τμήμα Πολεοδομίας και είμαι βέβαιος ότι σε αυτή την κατεύθυνση θα προχωρήσουμε.

Νέα δεδομένα με τα σιτηρά

–Εκφράζονται ανησυχίες για νέα επισιτιστική κρίση με την αποχώρηση της Ρωσίας από τη συμφωνία για την εξαγωγή σιτηρών από την Ουκρανία μέσω της Μαύρης Θάλασσας. Τι σημαίνει αυτό για την επάρκεια και τις τιμές των τροφίμων; Ποιες ενέργειες γίνονται από την κυπριακή κυβέρνηση για διαχείριση του ζητήματος;

–Με την έναρξη της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, επηρεάστηκε η εφοδιαστική αλυσίδα των σιτηρών, ελαίουκων σπόρων και λιπασμάτων καθώς οι εμπλεκόμενες χώρες παράγουν σημαντικά ποσοστά της παγκόσμιας παραγωγής. Αυτό οδήγησε σε μια αύξηση

στις τιμές όλων των προϊόντων που εξαρτώνται από τις παραπάνω πρώτες ύλες, όπως είναι τα ζωικά προϊόντα και τα παράγωγά τους το ψωμί και κάποια γεωργικά προϊόντα. Τους τελευταίους μήνες με την εφαρμογή της συμφωνίας για την εμπορία των ουκρανικών σιτηρών οι τιμές οδηγήθηκαν προς την εξισορρόπηση σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα. Με τη διακοπή της εφαρμογής της συμφωνίας αναμένεται κάποια προσωρινή αστάθεια στην προμήθεια των πρώτων υλών ζωοτροφών, η οποία πιστεύω ότι θα εξισορροπηθεί με την προμήθεια από τις υπόλοιπες περιοχές της μαύρης θάλασσας και με την προϋπό-

θεση ότι θα συνεχιστεί η διέλευση των πλοίων, χωρίς να υπάρξουν οι αυξήσεις που παρατηρήθηκαν με την έναρξη του πολέμου. Οι υπηρεσίες του υπουργείου μας παρακολουθούν σε εβδομαδιαία βάση τα εμπορικά αποθέματα των σιτηρών. Να υπενθυμίσω ότι το υπουργείο φρόντισε με την έναρξη του πολέμου να προμηθευτεί αποθέματα πρώτων υλών ζωοτροφών που καλύπτουν τις ανάγκες μας για 30 ημέρες, τα οποία με σχετικές συμφωνίες τα διατηρεί σε αποθήκες των εμπορών και μεγάλων χρηστών πρώτων υλών ζωοτροφών και μπορούν να διατεθούν στην αγορά, μετά από σχετικό διάταγμά μου σε περίπτωση που πα-

«Τους τελευταίους μήνες με την εφαρμογή της συμφωνίας για την εμπορία των ουκρανικών σιτηρών οι τιμές οδηγήθηκαν προς την εξισορρόπηση σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα».

ρουσιαστούν σοβαρές ελλείψεις στην αγορά. Εν κατακλείδι, θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντικό οι χώρες της Ε.Ε. –και κατά συνέπεια η Κύπρος– να ενισχύσουν

τους τομείς της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της αλιείας, ώστε να υπάρχει όσο το δυνατό μεγαλύτερη επάρκεια τροφίμων και αγαθών.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Σε σκηνές από πολεμική ταινία παραπέμπουν οι μνήμες δύο στρατιωτών της ΕΛΔΥΚ που το καλοκαίρι του 1974 πολέμησαν στην Κύπρο. Ο Παναγής Ορφανός από τη Βερσοβά Αχαΐας και ο Σωτήρης Γούργαρης από τη Βελά Αχαΐας πολέμησαν στη μεγάλη μάχη της ΕΛΔΥΚ και είδαν τον θάνατο με τα μάτια τους. Μάλιστα, τον ένα από τους δύο για μερικές εβδομάδες τον θεωρούσαν νεκρό. 49 χρόνια μετά οι δυο ΕΛΔΥΚάριοι μίλησαν για πρώτη φορά στην «Κ», ανακαλώντας μνήμες που προσπάθησαν να οβήσουν από το μυαλό τους, όταν επέστρεψαν «σαλεμένοι», όπως λένε, στην Ελλάδα. Εξιστορούν πώς αποβιβάστηκαν στην Πάφο, πώς πήγαν στο στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ στον Γερόλακκο, τις μάχες σώμα με σώμα με τους Τούρκους στρατιώτες και τις διαταγές που είχαν και αγνόησαν. Τους φίλους που άφησαν πίσω και την επιστροφή στην Ελλάδα με τραυματισμένη την ψυχή τους.

–Τι θυμάστε από το καλοκαίρι του 1974 στην Κύπρο;

–ΠΑΝΑΓΗΣ ΟΡΦΑΝΟΣ: Αυτά που έχουν χαραχθεί στη μνήμη μου είναι ότι γύρω στις 14 Ιουλίου του 1974 ήταν οι μέρες που ετοιμαζόμαστε η 103 Γ΄ ΣΣΣΟ για την επιστροφή στην Ελλάδα σαν απολυόμενοι. Ωστόσο μας πρόλαβε το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου και έτσι το ταξίδι της επιστροφής αναβλήθηκε για τέσσερις μέρες για την περιφρούρηση του στρατοπέδου. Μας ενημερώσαμε ότι θα φύγουμε 18 με 19 Ιουλίου. Έτσι και έγινε.

–ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΟΥΡΓΑΡΗΣ: Η νέα σειρά θα έπρεπε να έλθει Κύπρο στις 15 Ιουλίου, όμως καθυστέρησε

«Όταν ανοίξαμε πυρ εκεί άκουσα για πρώτη φορά τον θρήνο του θανάτου. Να ακούς εκατοντάδες ανθρώπους να ουρλιάζουν και να επικαλούνται ό,τι μπορείς να φανταστείς».

και ήλθαν στις 19 Ιουλίου. Αποβιβάστηκαν αυτοί και επιβιβάστηκαμε εμείς. Ήταν Παρασκευή 5 το απόγευμα.

–Π.Ο.: Στις 19 Ιουλίου μεσημέρι μας μετέφεραν στο λιμάνι της Αμμοχώστου. Εκεί διαπιστώσαμε πως επικρατούσε αναβρασμός με τους Τούρκους να έχουν πάρει όπλα και να ελέγχουν την περιοχή από τους τ/κ θύλακες. Η ατμόσφαιρα ήταν ανησυχητική. Επιβιβάστηκαμε στο αρματαγωγό «Λέσβος» και ξεκίνησε ο απόπλους. Εντός του πλοίου η ατμόσφαιρα ήταν πανηγυρική, επιστρέφουμε για να απολυθούμε. Όταν άρχισε να νυχτώνει ένας φίλος που είχε υπηρετήσει σε σχολή εμπορικού ναυτικού, ο Κώστας ο Γκιώνης, μου λέει «Παναγιώτη δεν πάμε προς Ελλάδα. Δεν πάμε βόρεια πάμε νότια».

–Δεν πηγαίνατε προς Ρόδο αλλά που πηγαίνατε;

–Π.Ο.: Του λέω τι εννοείς πάμε νότια; Δεν ξέρω πού πάμε, μου απαντάει. Δεν έδωσα ιδιαίτερη προσοχή. Πριν ξημερώσει, ξεκινάμε, με ξύπνησε ένας φίλος. «Ξύπνα Ορφανέ, γίνεται πόλεμος, οι Τούρκοι χτυπάνε την ΕΛΔΥΚ». Χτύπησε συναγερμός και βγήκαμε όλοι στο κατάστρωμα και εκεί ο πλοίαρχος, ο Χανδρινός, μας ενημέρωσε ότι εκείνη τη στιγμή το στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ στον Γερόλακκο δεχόταν επίθεση από τουρκικές δυνάμεις, ήδη έχουμε τους πρώτους 50 νεκρούς. Ήταν η ώρα που τα παιδιά παγιάνανε για συσσίτιο.

–Μετά την ενημέρωση τι κάνατε;

–Π.Ο.: Έδωσε διαταγή ο πλοίαρχος να αποθέσουμε ρούχα από τη μέση και πάνω και κάτω από τα πουκαμισά μας φορέσαμε τα σωσίβια. Περιμένα επίθεση εν πλω από τα τουρκικά αεροπλάνα. Στις 11 η ώρα της 20ής Ιουλίου μας ενημέρωσε ο Χανδρινός ότι επιστρέφουμε στην Κύπρο και πως θα κάνομε απόβαση στην Πάφο. Από το πλοίο κατεβήκαμε με ανεμόσκαλες, άλλοι με βάρκες και άλλοι κολυμπώντας βγήκαμε στη στεριά. Όταν φθάσαμε στην παραλία κάτι, ξαφνικά, μας πέταξε κάτω. Ήταν το ωστικό κύμα από τα πυροβόλα του «Λέσβος».

Ο Παναγής Ορφανός και ο Σωτήρης Γούργαρης ήταν δύο ΕΛΔΥΚάριοι που ενώ επέστρεφαν στην Ελλάδα γύρισαν και πολέμησαν τους Τούρκους εισβολείς. 49 χρόνια αργότερα θυμούνται όσα έζησαν.

Ήταν στρατιώτες της ΕΛΔΥΚ το καλοκαίρι του 74

Μαρτυρίες Ελλαδιτών για την τουρκική εισβολή τις μάχες στον Γερόλακκο, τους βομβαρδισμούς και την επιστροφή στην Ελλάδα

–Και βγήκατε στη στεριά...

–Π.Ο.: Ο κόσμος μαζεύτηκε στην παραλία, μας υποδέχθηκε, «καλώς ήλθατε παιδιά από την πατρίδα» εμείς δεν μπορούσαμε να μιλήσουμε και να πούμε πως είμαστε το στράτευμα της ΕΛΔΥΚ που επέστρεφε στην Ελλάδα και γυρίσαμε. Αυτοί νόμιζαν πως είμαστε στρατός που ήλθε από την Ελλάδα. Έλα ντε που δεν είχαμε όπλα. Τα όπλα που υπήρχαν μέσα στο καράβι ήταν 40 με 50 και αυτά ατομικού οπλισμού.

–Από την Πάφο πού σας μετέφεραν;

–Π.Ο.: Με ιδιωτικά αυτοκίνητα, 600 φαντάροι, προσπαθήσαμε να περάσουμε από το Τρόδος για να βγούμε στο αεροδρόμιο Λευκωσίας και να πάμε στο στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ στον Γερόλακκο. Στον δρόμο βγάζαμε τα όπλα μας από τα παράθυρα για να βλέπει ο κόσμος ότι έχουμε οπλισμό. Ο κόσμος μάς έδινε νερό και φαγητό. Σε κάποια στιγμή τράβηξα από τον λαιμό μου ένα σταυρό που φορούσα και τον έδωσα σε μια γιαγιά, την οποία βλέπω ακόμα στον ύπνο μου να βγαίνει με τον άνδρα της σε μια σπλιά

και να του λέει «περνάει ο Παναγιώτης μας». Είναι μνήμες που υπάρχουν στο μυαλό και δεν πρόκειται να φύγουν. Είπα στη γιαγιά να κάνει τον σταυρό της και να ζητήσει να μας φυλάει η Παναγία εμάς και την πατρίδα. Με πολλές ταλαιπωρίες καταφέραμε να φθάσουμε το άλλο το πρωί κοντά στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας. Τα πάντα στα χωράφια ήταν καμένα.

–Πήγατε στο στρατόπεδο στον Γερόλακκο;

–Π.Ο.: Φθάσαμε κοντά, γιατί το αεροδρόμιο με το στρατόπεδο ήταν κοντά. Με τους αξιωματικούς που ήταν μαζί μας συμφωνήσαμε να έλθουν φορτηγά για να μας μεταφέρουν. Φθάσαμε στο στρατόπεδο με δυσκολία. Οι άνδρες ήταν ακροβολισμένοι μέσα στα ορύγματα και εμείς πήγαμε στις αποθήκες για να πάρουμε όπλα. Πάνω μας πετούσαν συνεχώς τουρκικά αεροπλάνα και άλλα που κατά την προσωπική μου άποψη ήταν εγγλέζικα. Τα αεροπλάνα έκαναν βυθίσεις και μας βομβάρδιζαν. Για να προστατευτώ έπεσα μέσα σε ένα λάκκο των μαγειρειών. Στη συνέχεια μετακινήθηκα και

πήγαμε στον Άη Γιώργη, αναζητώντας τους άνδρες της διμοιρίας μου. Της Διμοιρίας Αναγνωρίσεως. Όταν μας είδαν οι αξιωματικοί επικράτησε ενθουσιασμός. Μας έδωσαν ρουκισμό και στη συνέχεια οχυρώθηκαν και εμείς κάνοντας φράγματα πυρός για τα αεροπλάνα που πετούσαν πάνω μας. Εκείνη την ημέρα, 21 Ιουλίου, καταστρέψαμε αρκετά πολεμικά αεροπλάνα. Μέχρι εκείνη την ώρα δεν είχαν εισχωρήσει τουρκικά στρατεύματα. Στις 22 Ιουλίου εμφανίσθηκαν στο Κιόνελλι τα πρώτα άρματα, καθώς και αεροπλάνα που ρίχνανε αλεξιπτωσιές. Τρεις μέρες ήμασταν θεονήστικοι. Το μόνο που είχαμε ήταν γαλέτες. Στην προσπάθεια αναζήτησης τροφής στην περιοχή σκοτώθηκαν αρκετοί στρατιώτες. Ήταν 4 το απόγευμα της 22ας Ιουλίου. Εκεί σκοτώθηκε και ο Σούλης ένας φαντάρος γνωστός μου, τον οποίο πολλά χρόνια αργότερα εντόπισαν τη σορό του στο στρατιωτικό κοιμητήριο Λακατάμειας.

–Είδατε τη ρίψη αλεξιπτωτιστών;

–Π.Ο.: Βεβαίως και η εντολή που είχαμε ήταν «Μην πυροβολείτε».

Δεν μας αφήνανε να ρίξουμε, βλέπαμε τους Τούρκους να πέφτουν και εμείς από το στρατόπεδο τους κοιτούσαμε. Το βράδυ στις 22 Ιουλίου άρχισαν να μας βάλουν με όλμους, εκεί τραυματίστηκε ο Σωτήρης.

–Σ.Γ.: Τραυματίστηκα κοντά στο στρατόπεδο, δίπλα από της Σόνας. Ο τραυματισμός μου δεν ήταν σοβαρός και με μετέφεραν σε ένα νοσοκομείο στη Λευκωσία.

–Π.Ο.: Όταν η στρατιωτική διοίκηση είδε πως γινόταν ρίψη αλεξιπτωτιστών δόθηκε εντολή και μεταφερθήκαμε στη Σχολή Γραμμαρίου (Grammar School). Εγώ ήμουν Διμοιρία Αναγνωρίσεως και η αποστολή μου ήταν να είμαι δίπλα στον διοικητή της ΕΛΔΥΚ. Από εκεί είδαμε τον σχηματισμό από φάλαγγες των Τούρκων στρατιωτών. Άρχισε να σουρουπώνει, οι όλμοι συνέχιζαν να χτυπούν το στρατόπεδο. Κάποιος φίλος από την Κέρτεζη Καλαβρύτων μου λέει «σκοτώθηκε ο Σωτήρης ο Γούργαρης». Παιρνω και εγώ το όπλο μου και αρχίζω να τρέχω μέσα στους όλμους. Όταν ξεκίνησε ο πόλεμος εί-

παμε «Παναγία μου, τι έφταιξα να σκοτωθώ 22 χρονών παιδί» αλλά αφού η πατρίδα το χρειάζεται δεν μπορείς να κάνεις πίσω, πρέπει να τιμήσεις την ιστορία σου και την πατρίδα σου.

–Σωτήρη, θυμάσαι τι έγινε όταν τραυματίστηκες;

–Σ.Γ.: Τραυματίστηκα ελαφρά, είχα εγκαύματα. Με πήγαν στο νοσοκομείο στη Λευκωσία και νοσηλεύτηκα για πέντε ημέρες.

–Π.Ο.: Ο λόχος του Σωτήρη ήταν ο προμαχώνας. Ήταν η εμπροσθοφυλακή που εφαιπτόταν και με την ΤΟΥΡΔΥΚ. Πήγα στο σημείο που ήταν και έψαχνα να μάθω τι έγινε. Οι πατεράδες μας ήταν αδελφικοί φίλοι και τι ομολογία θα έδινα στον πατέρα του; Τελικά έμαθα ότι δεν σκοτώθηκε, ξαλάφρωσα και γύρισα στη θέση μου. Είχε νυχτώσει και ήταν εμφανές ότι τα τουρκικά στρατεύματα ερχόντουσαν και είχαν βάλει το πεζικό μπροστά από τα άρματα μάχης. Είχαμε στείλει ένα λόχο μπροστά, αριστερά της ΕΛΔΥΚ, όμως δεν είχαν εντολές και σχέδιο μάχης. Εκείνο το βράδυ ήταν η μεγάλη μάχη της ΕΛΔΥΚ. Κάποια στιγμή οι Τούρκοι έφθασαν δίπλα από τα συρματοπλέγματα του στρατοπέδου. Η εντολή ήταν «μην πυροβολείτε». Το καταλαβαίνεις; Παίρνει το διοικητήριο ο λοχαγός ο Σπύρος Αρώνης και του λέει το διοικητή ότι εάν μου σκοτώσουν έναν άνδρα τελειώσατε όλοι. Τότε έδωσε διαταγή να ανοίξουν οι αποθήκες. Φέρανε όλμους και μέσα στο Κιόνελλι έγινε η νύχτα μέρα. Άρχισαν να τρέχουν οι Τούρκοι μέσα στον κάμπο, εμείς αγνοήσαμε τις διαταγές του συνταγματάρχη. Όταν ανοίξαμε πυρ εκεί άκουσα για πρώτη φορά τον θρήνο του θανάτου. Να ακούς εκατοντάδες ανθρώπους να ουρλιάζουν και να επικαλούνται ό,τι μπορείς

Όπου δόθηκαν κάποιες συντάξεις ήταν με τον νόμο για τους τραυματίες του 1940. Δηλαδή το βράδυ που έγινε η μεγάλη επίθεση τι έπρεπε καθίσουμε να μας σφάζουν οι Τούρκοι;

να φανταστείς.

–Ήταν δικοί μας;

–Π.Ο.: Δικοί μας, Τούρκοι, γινόνταν ένας χαμός. Ένας φίλος ο Γιώργης ο Αθανασόπουλος μάς είπε με ποιον θα πάμε στην περιοχή Κιόνελλι να μαζέψουμε τους στρατιώτες μας που είχαν πάει εκεί και με εντολή δεν είχαν οχυρωθεί. Τελικά με έναν λοχία περάσαμε από το εβραϊκό νεκροταφείο που ήταν δίπλα από της Σόνας με φακούς. Δεν μπορούσαμε να σπικωθούμε όρθιοι από τις τροχιοδεικτικές σφαίρες που έπεφταν. Φθάσαμε στο σημείο και με τους φακούς φωνάξαμε τους ΕΛΔΥΚάριους να συγκεντρωθούν. Καταφέραμε 10 με 15 άτομα να τα μεταφέρουμε στο διοικητήριο. Αγνοώντας διαταγές καταφέραμε και φυλάξαμε το στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ.

–Πότε φύγατε από το στρατόπεδο;

–Π.Ο.: Πήγαμε προς τη Μακεδονίτσα. Στο στρατόπεδο έμεινε ο 4ος λόχος για τη τιμή των όπλων, ο οποίος στη συνέχεια αποδεκατίστηκε. Εκείνο το βράδυ στις 22 Ιουλίου ήλθαν τα ελληνικά Νοράτλας. Ακούσαμε από την πλευρά του αεροδρομίου να γίνονται μάχες. Ακούγαμε το βόμβο των αεροπλάνων και είχε ξεκινήσει αντίστροφη από το έδαφος. Τα χτυπούσε η Εθνική Φρουρά. Εμείς δεν γνωρίζαμε ότι έρχονται αεροπλάνα δικά μας. Η επικοινωνία με τους ασυρμάτους είχε παρεμποδιστεί. Εγώ έριχνα εκείνο το βράδυ.

–Έριχνες στα αεροπλάνα τα ελληνικά;

–Π.Ο.: Ναι, έριχνα, κατανάλωσα ένα κιβώτιο σφαίρες. Το τι έγινε την άλλη μέρα το πρωί; Ήμασταν απαρνηγόρητοι. Όταν έμαθα ότι καταρρίφθηκε δικά μας αεροπλάνα έπαθα και εγώ αυτό που έπαθαν οι Κύπριοι της Εθνικής Φρουράς που κλαίγαμε με μαύρο δάκρυ. Στις 23 Ιουλίου ήταν η μέρα της σιγής του θανάτου. Παντού νεκροί, δικά μας αεροπλάνα καταστραμμένα, στο στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ δεν μπορούσε να πλησιάζει. Το απόγευμα της 23ης Ιουλίου ήλθε η ειρηνευτική δύναμη για τους νεκρούς. Ήταν παντού νεκροί.

«Γυρίσαμε πίσω οι περισσότεροι σαλεμένοι»

–Πόσο διάστημα έμεινες στην Κύπρο;

–Π.Ο.: Μέχρι τον Οκτώβριο. Γυρίσαμε Ελλάδα με πλοίο. Ήμασταν όλοι σχεδόν σαλεμένοι. Οι περισσότεροι πήγαμε σε ψυχιάτρευς, ψυχολόγους. Είχα καλό γιατρό, μου είπε «δεν θέλω να σε βάλω σε φαρμακευτική αγωγή, γιατί αυτός ο δρόμος θα είναι χωρίς επιστροφή για τη ζωή σου. Θέλω να έχεις καλές παρέες, να τραγουδάς, να γλεντάς και να είσαι πάντα με παρέα για να σε ελέγχουν», γιατί είχα γίνει ανεξέλεγκτος. Μπορούσα να κάνω φοβερά και τρομερά πράγματα. Αν κάποιος μου έλεγε κάτι από το τηλέφωνο, από εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά, έπαιρνα ταξί και πήγαινα να τον βρω για να κάνω φασαρία. Είχαμε ξεφύγει. Είχαμε κλονισμό νευρών. Εγώ δεν αισθανόμουν καλά. Δόξα τω Θεώ ηρεμήσαμε, κάναμε οικογένεια, εγώ δεν περίμενα από την Πολιτεία τίποτα, μου είχαν προτείνει να πάω στη Χωροφυλακή,

δεν ζήτησα ποτέ τίποτα. Όμως δεν άντεξα την ντροπιαστική συμπεριφορά απέναντι σε παιδιά που γύρισαν με κομμένα χέρια και πόδια, δεν υπήρχε η ιατρική φροντίδα

και όπου δόθηκαν κάποιες συντάξεις ήταν με τον νόμο για τους τραυματίες του 1940. Δηλαδή το βράδυ που έγινε η μεγάλη επίθεση έπρεπε να καθίσουμε να μας σφάζουν οι Τούρκοι;

Νεκρός για δύο εβδομάδες

–Σ.Γ.: Όταν τραυματίστηκα, στην Ελλάδα με είχαν για νεκρό. Μάλιστα δύο στρατιωτικοί πήγαν και ενημέρωσαν τον πατέρα μου και τη μητέρα μου. Μόλις τους είδε ο πατέρας μου του κοπίκαν τα πόδια. Μετά μάθανε ότι ζω. Πήρα τηλέφωνο σε ένα συγγενή μου στην Αθήνα, μετά που βγήκα από το νοσοκομείο, ο οποίος ειδοποίησε τους γονείς μου.

–Από την Κύπρο πότε έφυγες;

–Σ.Γ.: Μέσα στον Νοέμβριο επιστρέψαμε στην Ελλάδα. Πήγαμε στις Κεχριές στην Κόρινθο. Ήταν κόσμος πολύς που ρωτούσε για τα παιδιά τους.

Τα απόνερα της Βουλής

Οι κρούσεις και οι διευθυντές

Σε διαδικασία διαμόρφωσης της δικής της ομάδας βρίσκεται η νέα πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αννίτα Δημητρίου. Η παραιτηση της Νατάσας Πηλείδου από τη θέση της διευθύντριας του κόμματος είχε αναπόφευκτα προκαλέσει αμηχανία και στο έμμοισθο προσωπικό αλλά και στην ηγεσία, καθώς έστειλε το μήνυμα πως κάτι δεν πάει καλά. Όπως μαθαίνουμε κάποια μέλη της ηγεσίας είχαν ανακουφιστεί από την αποχώρησή της, καθώς συνέδεαν την παρουσία της με το ενδεχόμενο να διεκδικήσει στις επικείμενες βουλευτικές εκλογές στην επαρχία Λευκωσίας, αυξάνοντας έτσι τον ανταγωνισμό και το ενδεχόμενο κάποιοι να μείνουν εκτός. Η θέση παραμένει κενή, ωστόσο η Αννίτα Δημητρίου έχει μετακινήσει τη στενή της συνεργατίδα στη Βουλή Σώτια Ζένιου στο Γραφείο Τύπου του κόμματος. Σε ό,τι αφορά τον διευθυντή του Γραφείου της, καθήκοντα αναλαμβάνει ο μέχρι πρότινος κοινοβουλευτικός συνεργάτης του Νίκου Τορναρίτη, Ιάκωβος Ιακώβου. Η «Κ» είχε αποκλύψει στο παρελθόν πως για την εν λόγω θέση, είχε δεχτεί κρούσεις ο τώως επίτροπος του Πολίτη, Παναγιώτης Σεντνάνας, ο οποίος και αρνήθηκε. Ο Γιώργος Γεωργίου, διευθυντής του Γραφείου του Αβέρωφ Νεοφύτου, μεταφέρεται στο Πολιτικό Γραφείο του τώως προέδρου του ΔΗΣΥ. Η πρόεδρος του ΔΗΣΥ διόρισε και νέο οικονομικό διευθυντή εκ Λάρνακος ορμώμενο, ο οποίος θα κληθεί να βάλει τα οικονομικά το κόμματος σε τάξη.

● ● ● ● ●

Ο τώως και η νυν

Μιλώντας πάντως για τάξη, προφανής σταζία επικρατεί στην κοινοβουλευτική ομάδα. Η στήλη δεν αναφέρεται στον μεγάλο καβγά του βουλευτή του ΔΗΣΥ Νίκου Σύκα με τον ανακληρωτή πρόεδρο Ευθύμιο Δίπλαρο για την υποχρεωτική ιατρική εξέταση για όσους μετανάστες δηλώνουν ασυνόδευτοι ανήλικοι, αλλά για την εμφανή σύγκρουση που υπάρχει μεταξύ της Αννίτας Δημητρίου και του τώως προέδρου του κόμματος Αβέρωφ Νεοφύτου. Εδώ και καιρό ακούγεται ότι η Συνταγερμική πρόεδρος εκφράζει δυσφορία για το τι βρίκε μπροστά της όμως στα συνταγερμικά πηγαδάκια θεωρούσαν ότι όλες αυτές οι δεδηλωμένες δυσφορίες ήταν λίγο πολύ ένα παιχνίδι. Η πρόσφατη ωστόσο συνάντηση της κοινοβουλευτικής ομάδας κατέδειξε πως υπάρχουν άλυτα θέματα μεταξύ τώως και νυν. Σε ό,τι αφορά την πρόταση νόμου του Πανίκου Λεωνίδου για το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ΜΜΕ, ο Αβέρωφ Νεοφύτου πρότεινε να προστεθεί τροπολογία που να αφορά την υποχρεωτική καταβολή πόθεν έσχες για τους ιδιοκτήτες των ΜΜΕ. Κίνηση που προκάλεσε την οργή της Αννίτας Δημητρίου,

Πίστι στο συμφέρον του λαού και όχι των τραπεζών ορκίζονταν μέλη του κοινοβουλίου ενόσω αναδιπλώνονταν ή τηρούσαν με κουτοπονηριά αποχή στο επίμαχο θέμα των εκποιήσεων.

ου, τονίζοντάς του ότι αν κάποιοι έχουν ιδέες να τις καταθέτουν την ώρα που πρέπει και όχι μετά τη σύσκεψη αρχηγών. «Λίγος σεβασμός δεν βλάπτει» φέρεται να είπε ο Αβέρωφ Νεοφύτου.

● ● ● ● ●

Οι ΔΗΚΟϊκές ανταρσίες

Μπορεί τα φώτα να στρέφονται καθημερινά γύρω από τον Δημοκρατικό Συνταγερμό και τις δηλώσεις φωτιά που κάνουν καθημερινά στελέχη του κόμματος, ωστόσο σοβαρή πλέον θεωρείται η κρίση εντός του Δημοκρατικού Κόμματος. Η ολομέλεια της 13ης Ιουλίου κατέδειξε με τον πιο εμφανή τρόπο την απουσία συνεννόησης μεταξύ της ηγεσίας και κάποιων εκ των βουλευτών. Ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Νικόλας Παπαδόπουλος είχε ενοχληθεί σφόδρα με την ανταρσία των τριών βουλευτών. Δεν το έκρυψε άλλωστε καθώς η

τοποθέτησή του από το βήμα της Βουλής είχε ως δέκτες κυρίως τους τρεις βουλευτές του. Υπενθυμίζεται πως ο Ζαχαρίας Κουλιάρης απέφυγε να παραστεί στην επίμαχη κοινοβουλευτική ομάδα, όταν θα λαμβανόταν η τελική απόφαση για το πώς θα ενεργούσε το κόμμα και οι άλλοι δύο έστειλαν το μήνυμα πως έστως αν διαφωνούν, δεν αποκλείεται τελικά να συμπαραταχθούν με την απόφαση του κόμματος. Η κίνησή τους να διαφοροποιηθούν είχε προκαλέσει ωστόσο σοβαρές αντιδράσεις στελεχών και ιδιαίτερα άλλων βουλευτών που ένιωσαν εκτεθειμένοι. Στο Εκτελεστικό Γραφείο που ακολούθησε το μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ΔΗΚΟ Χρίστος Ροδιάς ανέφερε πως τέτοια σοβαρά θέματα όπως αυτό των εκποιήσεων θα έπρεπε να συζητείται εκεί και να λαμβανεται και εκεί απόφαση για το πώς θα κινηθεί το κόμμα, κάτι με το οποίο συμφώνησε ο Νικόλας Παπαδό-

πουλος. Ο Χρύσης Παντελίδης τού απάντησε με νόημα πως καλό είναι να συζητούνται σοβαρά ζητήματα, ωστόσο αν αποφασιστεί κάτι από τα συλλογικά όργανα, τότε όλοι ανεξαιρέτως θα πρέπει να τηρούν την απόφαση αυτή και να μην παραβιάζουν. Ήταν μία αιχμή προς τους τρεις αποστάτες, οι οποίοι παραβίασαν τη θέση της κοινοβουλευτικής ομάδας, η οποία βάσει και της ανακοίνωσης που έβγαλε για να τους καλύψει προς τους ψηφοφόρους τους, κατά πλειοψηφία πήρε τη θέση εναντίον της πρότασης νόμου του ΑΚΕΛ.

● ● ● ● ●

Τα κυβερνητικά τrol

Μία σειρά από ψεύτικων λογαριασμών στο twitter, έχει ανθίσει μετά την εκλογή του Νίκου Χριστοδουλίδη. Το γεγονός ότι κτυπούν επί προσωπικού όποιον διαφω-

νήσει με πολιτικές της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, χρησιμοποιώντας χαρακτηρισμούς θύμιζε σε αρκετούς τις συνομιλίες που είχε ο Νίκος Χριστοδουλίδης με τον Μανώλη Κυριάκου και οι οποίες αποκαλύφθηκαν προεκλογικά από τον «Πολίτη», όταν έδινε εντολή να αποδομήσει συγκεκριμένους δημοσιογράφους όπως τον Κυριάκο Πιερρίδη. Θα ανέμενε κανείς πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα μάθαινε από το πάθημα Κυριάκου και τον λεκέ που άφησαν στο απεγνόνιστο προφίλ του οι εντολές δημιουργίας ψεύτικων προφίλ και δολοφονίας χαρακτήρων. Τον ρόλο Κυριάκου συγκεκριμένο πρόσωπο που προφανώς δεν είχε πρόβλημα να κάνει τη βρώμικη δουλειά. Περισσότερα όμως, κάποια άλλη στιγμή.

● ● ● ● ●

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / Γράφει ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Λίγη ψυχία...

Οφειλόμενη θεωρεί η στήλη μια αναφορά τιμής και μνήμης σε όλα εκείνα τα πρόσωπα που το καλοκαίρι του 1974 έχασαν τον κόσμο τους, τη ζωή τους, το είναι τους το ίδιο. Η πυρόχρωμη Μεσοορία, ο βαθύσκιωτος Πενταδάκτυλος, η μοσκομυρισμένη Μόρφου, η ανεμώεσσα Καρπασία, πληγώθηκαν ανεπανόρθωτα και οι πληγές τους χαίνουν ακόμα... Το μάθημα όμως των ημερών εκείνων αισθανόμαι πως οι νεότερες γενιές δεν το πήραμε εν έτει 2023... Και ακόμα ακονίζουμε τα μαχαίρια μας, έτοιμοι να γίνουμε αδερφοφάδες. Η στήλη πιστεύει πως η ιστορία δεν γράφεται α λα καρτ, και δεν είναι γαϊδούρα για να γυρνάει στον αφέντη της. Καμιά φορά και η σιωπή κάτι λέει. Αρκούν οι σειρήνες κάθε 15 και 20 του Ιούλη για να ξυπνάνε μνήμες και ερινύες... Κανείς δεν μας όρισε κριτή Άνω και Κάτω Κόσμου, για να κρίνουμε αβρόχοις ποσί ζώντας και νεκρούς.

Τα καλά να λέγονται Ι

Μαθαίνει η στήλη πως το θέμα της εύρεσης οικίας για τον Σύνδεσμο Ευμερίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία (ΣΕΑΝΑ) ίσως να βρίσκεται σε καλό δρόμο, μιας και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας και η υφυπουργός Πρόνοιας και Ευαγγελίου κινητοποιήθηκαν ή προτίθενται να το κάνουν εντός των επόμενων ημερών. Μακάρι να είναι ορθή η πληροφορόρηση της στήλης και να γίνει κάτι, διότι δύο χρόνια προσπαθειών δεν τα λες και λίγα, για κάτι που μπορεί να είναι σχετικά απλό. Φυσικά, θα πρέπει ο Σύνδεσμος να στηριχθεί πολλαπλώς, και όχι με λόγια, αλλά με πράξεις. Δεν νομίζω ότι λείπει η ευαισθησία στο Προεδρικό, οπότε ευελπι-

Οφειλόμενη θεωρεί η στήλη μια αναφορά τιμής και μνήμης σε όλα εκείνα τα πρόσωπα που το καλοκαίρι του 1974 έχασαν τον κόσμο τους, τη ζωή τους, το είναι τους το ίδιο.

στούμε σύντομα να έχουμε νεότερα. Εδώ θα είμαστε να το παρακολουθούμε το θέμα. Κα Ευαγγελίου, φροντίστε.

Τα καλά να λέγονται ΙΙ

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να επέλεξε ως υφυπουργό Πολιτισμού τον κ. Χατζηγιάννη, που τελικά δεν του βγήκε, όμως το πρόγραμμα στο Προεδρικό Μέγαρο για την ημέρα της εισβολής,

ομολογώ ότι ήταν πολύ καλό. Η στήλη επικροτεί –όχι ότι έχει σημασία– τις επιλογές για το πρόγραμμα, και μακάρι ο κ. Χριστοδουλίδης να εννοήσει επιτέλους πόση σημασία έχει ο πολιτισμός για τη χώρα. Και Κύπριους δημιουργούς και νέους (Κώστα Μαννούρη, Άννα Αβρααμίδου, Δέσποινα Καυκαρίδη) είχε το πρόγραμμα, και παλαιότερους καταξιωμένους παλαιότερους (Δέσποινα Μπεμπεδέλη). Μακάρι να συνεχίσει το Προεδρι-

κό σε ανάλογες κινήσεις, και γιατί όχι να αρχίσουν και άλλοι θεσμικοί φορείς της Πολιτείας παρόμοιες εκλεπτυσμένες διοργανώσεις.

Λίρας δεν δίδω...

Ήρθε ο Τούρκος πρόεδρος Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στα Κατεχόμενα, και μάλλον απευθείας από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Θα πρέπει να είμαστε διπλά και

τριπλά προσεκτικοί, γιατί δεν αργεί να ανοίξει μαζί με κάποιο οδόφραγμα και καμία απευθείας σύνδεση με αραβικούς τουριστικούς προορισμούς, και δεν θα ξέρουμε από πού μας ήλθε. Θα ξέρουμε βέβαια, από πού έρχονται οι τουρίστες το 2025 στο περικλειστο Βαρώσι, το οποίο θα μας μείνει να το λέμε έτσι, αν και έχει αρχίσει να ανοίγει διάπλατα. Πάντως, όσο υπερβολή και να ακούγεται ότι γίνονται ήδη κρατήσεις για ξενοδοχεία στην περικλειστή Αμμόχωστο, μάλλον αυτό σημαίνει τουριστική πολιτική, με όραμα! Με τέτοιες κινήσεις αλλάζουν πολλά πράγματα... και μη νομίζουμε πως ό,τι δεν έγινε με το Κάρμι ή τον Άγιο Επίκτο δεν μπορεί να γίνει με την Αμμόχωστο...

Οικονομία=αρετή

«Κάθε νοικοκυριό πρέπει να κοιτάξει τα του οίκου του και να κάνει οικονομία στην ενέργεια που καταναλώνει», τάδε έφη ο υπουργός Ενέργειας Γιώργος Παπαναστασίου και εγώ λέω ευτυχώς που υπάρχει ακόμα έγνωια για τον συνάνθρωπο, να έχεις έναν ώμο να κλάψεις, κάποιον να σου δώσει μια συμβουλή. Εμείς έχουμε κοτζαμάν υπουργό να μας συμβουλεύει και αν δεν ήταν αυτός να μας πει ότι στους 45 βαθμούς κελσίου θα πρέπει να είμαστε οικονόμοι και να προσέχουμε θα είχαμε τα κλιματιστικά μας αναμμένα και θα τρέχαμε στα λιβάδια για να ιδρώσουμε και μετά να χαρούμε τη δροσιά... όσο για κάποια ελπίδα ότι η κυβέρνηση θα κάνει κάτι για τα νοικοκυριά... μου θύμιζε την ατάκα του Μίμη Φωτόπουλου... «λίρες δεν δίδω»... Τελικά αυτός ο τόπος δεν θα δει ποτέ δροσιά και όποιος αντέξει!

Γράμμα στον πατέρα

(49 χρόνια μετά)

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Η μεσπιλιά σου μαράθηκε. Πρώτα αρώστησε και μετά μαράθηκε. Δεν μπορούσε να τη σώσει είπε ο Σαλίμ. Προσπάθησε αλλά δεν τα κατάφερε. Στη θέση της τώρα μεγαλώνει μια μαραπελιά. Κόκκινες μαραπέλες. Μικρές στρουγγυλές σαν μπάλες χριστουγεννιάτικου δέντρου. Ο Σαλίμ μου είπε να κόψω μπόλικες και να τις φέρω πίσω μαζί μου. Δεν έκοψα παρά μόνο μια-δυο, τις έφαγα επί τόπου και έφτυσα το κουκούτσι στο χώμα. Ο Σαλίμ σε θυμότανε, και μένα με θυμήθηκε, «εσύ δεν ήσουν που ήρθεσ τότε μαζί του;».

Εγώ ήμουν που ήρθα τότε μαζί του μόνο που το τότε δεν υπήρχει πια, για πάντα, ολοκληρωτικά. Με ρώτησε πού είσαι, γιατί δεν πας πια να δεις το σπίτι σου, το σπίτι σου, έτσι είπε, αποξενωμένος κι αυτός από τον εαυτό του, αποξενωμένος όσο εσύ. «Πριν ερχότανε συχνά εδώ απέξω ο πατέρας σου με ένα γκρίζο αυτοκίνητο». Τραβούσες, είπε, φωτογραφίες. Το σπίτι; Τη μεσπιλιά; Και το σπίτι και τη μεσπιλιά; Τι τραβούσες; «Τis έβγαζε από το αυτοκίνητο». Δεν κατέβαινες, είπε, έσβηνες τη μηχανή, άνοιγες το τζάμι και φωτογράφιζες. Και ύστερα έφευγες. Εκείνος σε κοιτούσε από το παράθυρο του παιδικού σου υπνοδωματίου, μπορεί όμως και να ήτανε από το άλλο, της κρεβατοκάμαρας της γιαγιάς, τι σημασία έχει, όποιο και να ήταν, κομμάτι σου η θέα όλων τους. Μια μέρα, από κείνες που εσύ φωτογράφιζες και κείνος σε κοιτούσε, σκέφτηκε να σου φωνάξει να κατέβεις για καφέ, δεν σου φώναξε, ήθελε, είπε, να σε αφήσει στην πouxια σου. Ποια πouxia σου; Το νερό σταμάτησε να τρέχει στα πετραύλακα, διασωληνώθηκε το νερό, κανέναν ήχος τρεχάμενου νερού κι αυτή την πouxia δεν την άντεκες. Δεν την άντεκες από τότε που την είδες, όταν μαζί πήγαμε στο σπίτι, πρώτη φορά μετά από τόσα χρόνια.

Το νερό των αυλακιών που σταμάτησε να τρέχει, εκείνο σε λύγισε. Στ' άλλα κρατήθηκες όρθιος. Δεν μου είπες ότι πήγαινες μόνος σου μετά και φωτογράφιζες. Ούτε και τις φωτογραφίες που τραβούσες μου τις έδειξες ποτέ. Καταλαβαίνω. Το πένθος είναι προσωπική υπόθεση. Απόλυτα μοναχική. Και ψέμα πως ο χρόνος θεραπεύει. Φρικτό ψέμα. Οι ριζές μένουν άνυδρες. Στάσιμη ξηρασία, ακίνητη. Ο Σαλίμ επιμένει να μου φτιάξει καφέ, με ρωτά πού είσαι, του είπα πως πέθανες, εδώ και τρία χρόνια δεν είσαι πια στη ζωή, λυπήθηκε το είδα στην έκφρασή του πως λυπήθηκε. Με πλησίασε και έβαλε το χέρι του στον ώμο μου, ήθελα να κλάψω αλλά συγκρατήθηκα. Έκλαψα μετά, όταν δίσχισα τα μωσαϊκά του σαλονιού. Ευπόλητη τα δίσχιση. Έβγαλα τα παπούτσια μου και παρακαλούσα να νιώσω στις γυμνές μου πατούσες την υγρασία των νεροπηγών, κάπου εκεί κάτω, μέσα στους αρμούς θα υπάρχουν ακόμα αδιόρατες σταγόνες. Σταγόνες του παιδικού σου εαυτού. Ποτέ πριν δεν δοκίμασα να σε φανταστώ να μπουσουλάς και να δισοχίζεις το σαλόνι. Ευπόλητη τώρα σ' αυτά τα μωσαϊκά δεν τη χρειάζομαι τη φαντασία. Αργά το περπάτησα το πάτωμα μέχρι το πίσω περβόλι, δεν βιαζόμουν, γιατί να βιαστώ, ο χρόνος έφυγε. Χάθηκε. Αρρώστησε και μάρανε.

Όπως τη μεσπιλιά σου. Εκεί έκλαψα. Στο πίσω περβόλι. Με τις λεμονιές και τις δίφορες μανταρινιές σου ανεπανόρθωτα απούσες. Τις αγαπούσες τις δίφορες μανταρινιές, σε μάγευε η σοφία τους. Δεν με είδε κανείς που έκλαψα. Δεν υπήρχε κανείς να με δει. Τίποτα δίφορο. Γιατί ερχόσουνα μόνος σου και φωτογράφιζες το σπίτι; Τι ήθελες να φωτογραφίσεις; Την περιοχή της νουσταλγίας σου; Ή τη νουσταλγία της περιοχής σου; Ίσως και να μην έπρεπε να συγκρατηθώ. Ίσως να έπρεπε να κλάψω προτού δισοχίσω τα μωσαϊκά. Προτού δισοχίσω τον διάδρομο. Προτού φτάσω στο πίσω περβόλι. Τώρα το μετανιώνω. Εκείνη την ώρα δεν το σκέφτηκα. Ούτε και τώρα το σκέφτηκα. Το ένιωσα σαν ρίγος. Πως αν έκλαιγα στο ώμο του Σαλίμ ίσως να έφτανε κοντά σου ταχύτερα μια δροσιά. Έφυγες τόσο άνυδρος.

elenixenou11@gmail.com

ΕΡΑ/FRANCIS R. MALIASIG

Φιλιππινέζα φοράει φόρεμα από αποξηραμένα κοτσάνια υάκινθου κατά τη διάρκεια του Φεστιβάλ Νούφαρων στην πόλη Las Pinas των Φιλιππίνων.

Οι μικροπολιτικοί

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

«**Θυαί** και αλλοίμονο, αν η πολιτική μετατραπεί σε επιστήμη, δεν θα υπάρχει σταματημός» έλεγε την προηγούμενη βδομάδα από το βήμα της Βουλής ο Ανδρέας Θεμιστοκλέους, όταν συζητούσαν το επίμαχο θέμα των εκποιήσεων. Ήταν μία προειδοποιητική βολή προς τους βουλευτές και την στάση που θα τηρούσαν, υπενθυμιζοντάς τους πως δεν είναι διορισμένοι από τον Σύνδεσμο Τραπεζών Κύπρου αλλά είναι αντιπρόσωποι του λαού και αυτόν, όφειλαν να εξυπηρετούν. Εξηγούσε ότι παρά το ότι η πλειοψηφία των βουλευτών θεωρούσε θέσφατο ό,τι τους έλεγαν «οι πάνσοφοι διοικητές με 17 πτυχία και 20 δημοσιεύσεις» και το «κατάπιναν αμάσπη» επί μνημονίου, η Κύπρος ακόμη και σήμερα δεν εξήλθε πλήρως της κρίσης.

Η τοποθέτηση του επανέφερε αναμφίβολα τις μνημονικές μνήμες και δυστυχώς υπενθύμισε το πόσο ανεπαρκής φάνηκε τότε και η Βουλή. Τότε που καταψήφισαν με ευκολία νομοσχέδια για να γυρίσουν τα μεσάνυχτα –πανικόβλητοι υπό τον φόβο της κατάρρευσης– να τα υπερψηφίσουν. Τότε που διάβαζαν ως τη σελίδα 63, ψήφισαν και στη συνέχεια διαμαρτύρονταν πως είχαν παραπλανηθεί. Τότε που ήθελαν να στείλουν κηρυό μήνυμα στην Τρόικα μέσα από κοινοτηνιές και ψευδοτοπολογίες.

Όμως αυτό που εκτυλίχθηκε στη Βουλή εκείνη τη μέρα κατέδειξε πως τίποτα δεν άλλαξε σε θέμα τακτικισμού και αρνιά στην Ολομέλεια. Αυτό δεν έχει να κάνει με το αν κάποιος συμφωνούσε ή όχι με την επίμαχη πρόταση νόμου που συνδιαμόρφωσαν οι 33 βουλευτές. Σημασία έχουν οι σκοπιμότητες πίσω από την παράσταση που στήθηκε όλες εκείνες τις μέρες. Ο Αλέκος Τρυφωνίδης που ολοφυρτόταν για τις κακές τράπεζες, ο Αλέκος Τρυφωνίδης που συνδιαμόρφωσε με το κόμμα του την επίμαχη πρόταση θυμήθηκε την ώρα της Ολομέλειας να αλλάξει γνώμη και να αποσύρει την υπογραφή του κόμματός του καθώς αυτό όπως είπε θα οδηγούσε την κυπριακή οικονομία σε περιπέτειες. Ελπίζουμε ο κατά τα άλλα ταύρος μαινόμενος Τρυφωνίδης στην Επιτροπή Οικονομικών και Ανρνά στην Ολομέλεια, όντως να άλλαξε γνώμη σκεπτόμενος το δημόσιο συμφέρον και όχι να ήταν όπως διαρρέεταί ένα καλοστημένο σχέδιο εκβίασμού της ΔΗΠΑ που ήθελε «να δώσει 2-3 χαστούκια στον Νίκο Χριστοδουλίδη ούτως ώστε να τη λαμβάνει περισσότερο υπόψη». Ο Παύλος Μυλωνάς, ο οποίος συνυπέγραφε με άλλους δύο συναδέλφους του του ΔΗΚΟ την πρόταση, μας έλεγε ενώπιον της βουλής πως έχει θέμα συνείδησης για το αν θα

ψηφίσει ή όχι και πως θα μας ενημερώσει στη συνέχεια για να έχει τάχα μου «suspense» η Ολομέλεια. Και κυρίως το αλαλούμ με τον Μαρίνο Σιζόπουλο. Που ενώ συνυπέγραφε την επίμαχη πρόταση, στο παρασκήνιο συμφωνούσε με τα άλλα δύο συγκυβερνώντα κόμματα πως θα την καταψηφίσει. Και τελικά τη μ'τα ψήφισε υπέρ της και στη συνέχεια αποχή! Μία εικόνα που έστειλε το μήνυμα πως εκ του ασφαλούς και κοιτοπόνηρα καταψήφισαν για να κερδίσουν πολιτικούς πόντους και ήταν έτοιμοι να απέχουν στο ενδεχόμενο που η πρόταση θα μπορούσε να υπερψηφιστεί.

Τώρα που καταλάγιασε η σκόνη των όσων εκτυλίχθηκαν την περασμένη βδομάδα με τις εκποιήσεις, καλό είναι να δούμε και τη μεγαλύτερη εικόνα. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα πρέπει να συνηγορήσει πόσο αξιόπιστοι συνεταίροι είναι και πόσο θα τον στηρίξουν στις πραγματικά δύσκολες στιγμές. Οι εκβιασμοί στους διορισμούς, οι επικίνδυνοι ακροβατισμοί στο ζήτημα των εκποιήσεων είναι τα συμπτώματα μίας εξόχως προβληματικής συμμαχίας.

Και τα όσα εκτυλίχθηκαν στη βουλή είναι μάλλον ένα trailer των όσων θα διαδραματιστούν μόλις υπάρξουν εξελίξεις στο κυπριακό. Γιατί ενώ ο Νίκος Χριστοδουλίδης διακηρυκτικά δηλώνει έτοιμος για επανένταξη των συνομιλιών και συνέχιση από εκεί που μείναμε, ερώτημα είναι πόσο έτοιμοι είναι να τον στηρίξουν οι συνοδοιπόροι του. Θα δεχτεί άραγε ο Μαρίνος Σιζόπουλος διζωνική, δικονομική ομοσπονδία; Θα συμφωνήσει ο Νικόλας Παπαδόπουλος με τις επιτευκθείσες συγκλίσεις; Και αν ο ίδιος συναινέσει, θα μπορέσει άραγε να πείσει το κόμμα του, όταν πριν λίγες μέρες αδυνατούσε να πείσει τρεις βουλευτές του πόσο «επικίνδυνη για την οικονομική σταθερότητα» ήταν η πρόταση που συνυπέγραφαν; Οι φανφάρες περί δίδωσας του δανειολήπτη θα μετατραπούν σε κινδυνολογία εθνικού αφανισμού. Θα θυμηθούν ότι όλοι οι πρόσφυγες πρέπει να πάνε στα σπίτια τους, θα μας εξηγήσουν ότι η διζωνική, δικονομική ομοσπονδία είναι ρατσιστική και θα μας οδηγήσουν σε ακόμη μία ήττα. Την ήττα που ισοδυναμεί με τον δικό μας συμβιβασμό για την απώλεια της μισής μας πατρίδας.

Ο Ανδρέας Θεμιστοκλέους ανησύχησε μπας και η πολιτική μετατραπεί σε επιστήμη. Αυτό που έπρεπε να ανησυχεί όλους εμάς που τους παρακολουθήσαμε είναι πως μέρος του πολιτικού συστήματος, τείνει να μετατρέψει την πολιτική σε τυχοδιωκτισμό. Και τον λαϊκισμό σε επιστήμη.

economidoum@kathimerini.com.cy

Οι ανοιχτοί λογαριασμοί

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Είχαν την τιμητική τους οι ποιητές τη βδομάδα που πέρασε. Ειδικά την Πέμπτη, ανήμερα της επετείου της εισβολής, θυμήθηκαν εκείνο το παλιό «κάθε σπίτι και κάστρο». Κάθε ανάρτηση και στίχος, από ανθρώπους που ζήτημα είναι αν έχουν μια συλλογή ποιημάτων της προκοπής στις βιβλιοθήκες τους. Δεν θέλω να είμαι ισοπεδωτικός, μάλλον είμαι επηρεασμένος από το ότι άκουσα ένα ραδιοφωνικό παραγωγό να αναφέρεται, με περισπούδαστο ύφος, στον Κώστα... Μάντη. Για γέλια είμαστε ή για κλάματα αλήθεια; As αφήσουμε το ερώτημα να αιωρείται για να επιστρέψουμε στη σοφία των ποιητών.

Έναν από αυτούς θα επικαλεστώ και εγώ. Έναν από τους πιο σημαντικούς κι as μην είναι τόσο δημοφιλής στις αναζητήσεις του Google search. «Οι λέξεις» είναι ο τίτλος του ποιήματός του που δημοσιεύτηκε στη Συλλογή «Ποιήματα» του 1975. Γράφει λοιπόν ο σπουδαίος Λευκίος Ζαφειρίου: «Ωστόσο εγώ θα επιμένω να λέω την ελευθερία ελευθερία, το φόνο φόνο, την ενοχή ενοχή, μ' ένα πείσμα τρελού που σκαλίζει στον τοίκο τ' όνομά του με τα νύχια». 29 λέξεις μόνο χρειάστηκε ο ποιητής για να εκφράσει με σαφήνεια αυτό που συζητήθηκε κατά κόρον τις τελευταίες ημέρες: την προσβολή της μνήμης όσων θυσιάστηκαν για την υπεράσπιση της δημοκρατίας, με αφορμή την απόδοση τιμών σε εκείνους που επικείμεσαν να την καταλύσουν.

Ένας τρόπος υπάρχει για να μην καταλήξουμε ένας λοβοτομημένος λαός που παπαγαλίζει στιχάκια, ενώ βουλιάζει στη λήθη: να κυριολεκτούμε. Να ξέρουμε τι σημαίνει ελευθερία, φόνος και ενοχή. Να μη φοβόμαστε να αρθρώσουμε τις λέξεις. Και να θυμόμαστε πως τίποτε σε αυτό τον τόπο δεν έγινε τυχαία. Γιατί όσο δύσκολο είναι να πιστέψουμε πως «πας τους έφερε η αγαπημένη θάλασσα της Κερύνειας» άλλο τόσο δύσκολο είναι να θυμόμαστε πως οι άνεμοι που άνοιξαν τα πανιά τους φύσηξαν τη 15η Ιουλίου. Με αυτοσυγκρούς προδότες εγκληματίες. Και θύματα αθώους. Αναφέρει κάτι πολύ ενδιαφέρον ο ιστορικός Πέτρος Παπαπολυβίου σε μελέτη του: «... εάν αθροίσουμε όλους τους νεκρούς κατά την προσπάθεια επιβολής των στρατιωτικών κινήματων της νεοελληνικής ιστορίας στον 20ό αιώνα, από το 1909 μέχρι και το 1967, δεν φτάνουν τους 94 που καταγράφηκαν κατά τις 15-18 Ιουλίου 1974 στην Κύπρο». Τη μνήμη αυτών των 94 νεκρών προσέβαλε ο υπουργός Μεταφορών, εκπροσωπώντας την κυβέρνηση, με την κατάθεση στεφάνου στους τάφους των καταδρομών που σκοτώθηκαν κατά την επίθεση στο Προεδρικό. Αλλά προσέβαλε επίσης και όλους τους δημοκρατικά σκεπτόμενους πολίτες οι οποίοι αρνούνται να κάνουν γαργάρα τα εγκλήματα κατά της δημοκρατίας εν ονόματι τάχαμου της ενότητας. «Δεν είναι εδώ για να δικαιολογήσω τα αδικαιολόγητα, για να δικαιολογήσω όλους αυτούς που εμπλέκονται στο προδοτικό πραξικόπημα» δήλωσε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. «Είμαι εδώ για να ενσώω τον κυπριακό λαό, να πορευτούμε από κοινού, για να πετύχουμε αυτό που θεωρώ για όλους μας ότι είναι ο υπ' αριθμόν ένα στόχος, η απελευθέρωση, ο τερματισμός από την κατοχή και η επανένωση της πατρίδας μας».

Θα έπρεπε να γνωρίζει όμως ο Πρόεδρος ότι λαός χωρίς μνήμη δεν είναι σε θέση να διεκδικήσει ούτε απελευθέρωση ούτε τερματισμό της κατοχής. Με γενικόλογες αναφορές και κάποιες αναρτήσεις συναισθηματικών στίχων το μόνο που καταφέρνουμε είναι να ριζούμε νερό στον μύλο της λήθης. Εκτός και αν αποφασίσουμε να σκαλίσουμε τον τοίκο με τα νύχια και να χαράξουμε τις λέξεις που δεν πρέπει να ξεχνάμε. Μόνο έτσι μαθαίνεται η Ιστορία. Και μόνο έτσι κλείνουν οι ανοιχτοί λογαριασμοί με όσους η εγκληματική τους δράση μας κόστισε μισή πατρίδα.

Η κυβέρνηση έχει υποχρέωση να δώσει το παράδειγμα. Να κάνει αυτό που δεν έκαναν οι προηγούμενοι. Να τραβήξει τη γραμμή που χωρίζει ένα ευνοούμενο κράτος από τη δράση των παρακρατικών. Αποτελούμε άλλωστε θλιβερή εξαίρεση και παγκόσμια πρωτοτυπία: ένα κράτος που τιμά αυτούς που συνήργησαν στην πραξικοπηματική κατάργησή του. Σκεφτείτε την επίσημη Ελλάδα να τιμά τους συνταγματάχες της κοινότητας. Ή την επίσημη Ισπανία να καταθέτει στεφάνια στους συνεργάτες του Φράνκο. 49 χρόνια μετά είναι καιρός να σταματήσει αυτή η ντροπή και εδώ.

stavros.christodoulou@gmail.com

Κύριε πρόεδρε, σε τι μας φταίνει τα ζωάκια;

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η Κομισιόν ανακοίνωσε τον Ιούνιο του 2021 ότι δρομολογεί σταδιακά, μέχρι και το 2027, το «τέλος των χρόνων των κλουβιών» (end of cage age), υλοποιώντας τη δέσμευσή της να τερματίσει τη χρήση τους, για όλα τα ζώα φάρμας. Η απόφαση των Βρυξελλών είχε ανακοινωθεί σε κοινή συνέντευξη Τύπου της Επιτροπής Υγείας Στέλλας Κυριακίδου και της αντιπροέδρου της Κομισιόν Βέρα Γιούροβα και εκτιμάται ότι θα έχει ως αποτέλεσμα τον τερματισμό της χρήσης κλουβιών για 300 εκατομμύρια χήνες, πάπιες, χοίρους, μοσχάρια, λαγούς και άλλα ζώα φάρμας, μέχρι το 2027. Η απόφαση αυτή, έτυχε θετικής υποδοχής για ευνόμους λόγους, καθώς πλέον εκατομμύρια ζώα φάρμας θα ζούνε ελεύθερα και όχι εγκλειστά μέσα σε κλουβιά.

Κι ενώ οι Βρυξέλλες θέτουν τους δικούς τους στόχους για την καλύτερη διαβίωση των ζώων φάρμας, δρομολογώντας τη σταδιακή απαγόρευση της χρήσης κλουβιών, η

η Κύπρος επιδιώκει να θεσμοθετήσει τη δυνατότητα μόνιμου εγκλεισμού ζώων σε κλουβιά. Και δη κατοικίδιων, των σκύλων. Αφαιρώντας ουσιαστικά την έννοια του κατοικίδιου από τους σκύλους και δίνοντας δικαίωμα σε όσους επιθυμούν και κυρίως στους κυνηγούς (που διαθέτουν χιλιάδες ψήφους), να τοποθετούν τους σκύλους μέσα σε κλουβιά, τα οποία θα αποτελούν την μόνιμή τους κατοικία. Σε μια φυλακή για όλη τους τη ζωή. Με τις ευλογίες του κράτους και των συντεταγμένων του οργάνων.

Και έτσι λοιπόν, οδεύουμε σε άλλες εποχές, καθώς ο υπουργός Γεωργίας Πέτρος Ξενοφώντος και ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης δείχνουν έτοιμοι να μας επιβάλουν έναν εκτριωματικό Κανονισμό, τον οποίο είχε δρομολογήσει η προηγούμενη κυβέρνηση. Υιοθέτησαν το απαράδεκτο πλαίσιο «των προηγούμενων», χωρίς καν να μπουν στον κόπο να το αξιολογήσουν, όπως θα όφειλαν και όπως θα ανέμενε κανείς. Και το έστειλαν ήδη στη Βουλή, με τις διαστάσεις των κλουβιών, συνηγορώντας στην εγκαθίδρυση

ενός καθεστώτος μόνιμης φυλάκισης των σκύλων. Παραπέμποντας σε εποχές, όταν η υποδουλοση των ζώων δεν ήταν απλώς ο κανόνας, αλλά και το «μοντέλο» που ακολουθήθηκε και για την ανθρωπινή δουλειά. Άλλωστε, δεν είναι τυχαία η διασύνδεση των δύο, σε αντιρατσιστικές διαδηλώσεις, με κοινά μηνύματα και παραλληλισμούς γύρω από την εν λόγω ανθρωπινή συμπεριφορά. Μηνύματα βεβαίως που εκτέμνονται σε άλλα μέρη του πλανήτη. Αλλά όχι στην Κύπρο, όπου το κράτος και η συντηρητική πλειοψηφία των κομμάτων θέλουν κλουβιά για τους σκύλους, επιφυλάσσοντας στα ζωάκια, τη στέρση της ελευθερίας τους. Διάβιου. Η απόφαση λοιπόν που δρομολογείται, για εγκλεισμό των σκύλων σε κλουβιά, αναμένεται να τερθεί προς συζήτηση στη Βουλή, το φθινόπωρο. Με τους πλείστους πλέον να επικεντρώνονται, όχι στην ουσία του θέματος, αλλά μόνο στις διαστάσεις. Πόσα εκατοστά μήκος και πόσα εκατοστά πλάτος θα είναι το κλουβι-φυλακή ενός σκύλου. Και ως ειθισται στην Κύπρο, κάποιος θα θε-

ωρήσουν «μεγάλα» τα κλουβιά, και έτσι θα επιχειρήσουν να καθοπισχύσουν και τη συνείδηση όσων ενίστανται σε τέτοιες απάνθρωπες αποφάσεις. Τι θα μπορούσε να γίνει; Προφανώς, να αλλάξουμε μυαλά. Και μέχρι να γίνει αυτό, είτε ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης θα πρέπει να καλέσει τον υπουργό του να «μαζέψει» τον εκτριωματικό Κανονισμό. Είτε, θα πρέπει να επανέλθει στο τραπέζι και να εγκριθεί η τροπολογία του Χαράλαμπου Θεοπέμπτου, των Οικολόγων, για οριστική κατάργηση των κλουβιών. Η οποία δυστυχώς, είχε απορριφθεί, από όλα τα υπόλοιπα κοινοβουλευτικά κόμματα, τα οποία δείχνουν έτοιμα να συναινέσουν στο έγκλημα των κλουβιών, εγκρίνοντας μια νομοθεσία με δύο βασικά χαρακτηριστικά:

• **Το πρώτο** είναι η «εξυπρέτηση» των κυνηγών, στην οποία στοχεύει η δρομολογούμενη εγκληματική νομοθεσία των κλουβιών. Και επειδή η «εξυπρέτηση» είναι ίσως η βασικότερη έννοια της πολιτικής ζωής αυτού του τόπου, τα πλείστα κοινοβουλευτικά κόμματα, χορεύουν στους ρυθ-

μούς 40 χιλιάδων κυνηγών, οι οποίοι ως γνωστόν ελέγχουν σημαντικό αριθμό ψήφων και όπως λέγεται, «βγάζουν πρόεδρο». Έτσι λοιπόν, τα κοινοβουλευτικά κόμματα, με εξαίρεση προς το παρόν τους Οικολόγους, «εξυπηρετούν» τα «θέλω» των κυνηγών, κάποιος εκ των οποίων έχουν μεγάλο αριθμό σκυλιών και συνεπώς «εξυπηρετούνται» με τη θεσμοθέτηση των κλουβιών.

• **Το δεύτερο** χαρακτηριστικό στοιχείο της δρομολογούμενης νομοθεσίας, είναι η απανθρωπιά. Σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μη χρειάζεται επεξήγηση.

Σημείωση: Το ΑΚΕΛ που εμφανίζεται προοδευτικό και υποστηρικτικό έναντι στα δικαιώματα των ζώων, γιατί δεν ψήφισε την κατάργηση των κλουβιών; Ο ΔΗΨ θα ασκήσει υπεύθυνη αντιπολίτευση ή θα συνεχίσει την ανεύθυνη συμπολίτευση και στο ζήτημα αυτό; ΔΗΚΟ, ΔΗΠΑ και ΕΔΕΚ; Κανείς δεν ντρεπεται;

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Η πασιέντζα των ανικάνων

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Φωτιές είχαμε και θα έχουμε πάντα. Μεγάλες φωτιές που δεν σβήνουν για μέρες και προκαλούν τεράστιες καταστροφές επίσης. Και όχι μόνο εμείς. Ακόμη και χώρες με ανεξάντλητα μέσα και τεράστια εμπειρία πυρόσβεσπς, όπως οι ΗΠΑ και ο Καναδάς, έχουν βιώσει πυρκαγιές που δεν έσβηναν για μέρες και προκάλεσαν ασύλληπτες ζημιές. Είναι πάντοτε καλό να βλέπουμε τα πράγματα, όσο ζοφερά και καταθλιπτικά και αν είναι, με μέτρο και λογική.

Ο ζωτικός πυρήνας των κρατών και η ασφάλεια της χώρας δεν σπκώνουν παιχνίδια. Καλό είναι να το θυμόμαστε εμείς όταν ψηφίζουμε και όσοι αποφασίζουν για το ποιος αναλαμβάνει τι.

Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να χάσουμε την αίσθηση του επείγοντος, την αίσθηση ότι βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μία πρωτόγνωρη κατάσταση. Ούτε εμείς οι πολίτες, ούτε, πολύ περισσότερο, οι ιθύνοντες του τόπου.

Αναρωτιέμαι πολλές φορές τι στο καλό σκεπτόμαστε, για παράδειγμα, όταν ψηφίζουμε στις αυτοδιοικητικές εκλογές. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η ανεπάρκεια και η ανικανότητα είναι τόσο πασιφανείς, βγάζουν κυριολεκτικά μάτι. Βλέπουμε στον χιονιά αλλά και στη μεγάλη πυρκαγιά περιφερειάρχες και αντιπεριφερειάρχες να τα έχουν χαμένα. Η ευθύνη τους είναι μεγάλη, τόσο ως προς την πρόληψη όσο και ως προς την

επιχειρησιακή αντιμετώπιση κάθε κρίσις. Και όμως, συνεχίζουμε να τους ψηφίζουμε λες και μας ενδιαφέρει αν οργανώνουν και πηγαίνουν σε γιορτές και πανηγύρια. Δεν μας περνάει από το μυαλό ότι από τα λάθη και τις παραλείψεις τους μπορεί να καούν ή να πλημμυρίσουν τα σπίτια μας; Δεν καταλαβαίνουμε ότι στην εποχή των ακραίων φαινομένων και της κλιματικής αλλαγής είναι εξίσου κρίσιμο να έχουμε ικανούς και επιχειρησιακούς ανθρώπους σε αυτές τις θέσεις όσο το να έχουμε καλό ΓΕΕΘΑ ή Αρχηγό Στόλου; Η ασφάλεια δεν αφορά πια μόνο τα σύνορά μας. Οι κίνδυνοι και οι προκλήσεις είναι πλέον και εντός των τειχών.

Το ίδιο ισχύει ασφαλώς και για τους πολιτικούς που αναλαμβάνουν νευραλγικά πόστα. Θυμάμαι πάντοτε την έκπληξη των «παροικούντων την Ιερουσαλήμ» όταν ένας πρωθυπουργός τοποθέτησε σε μία τέτοια θέση έναν πολιτικό που ήταν σαφές ότι δεν έκανε γι’ αυτήν. Ερωτηθείς γιατί το έκανε, απάντησε «γιατί δεν έβγαине αλλιώς η πασιέντζα», εννοώντας ότι ήταν προϊόν κομματικών ισορροπιών και μαγειρεμάτων. Λίγους μήνες αργότερα, ήλθε η καταστροφή και ο αρμόδιος υπουργός την εξήγησε με όρους πρωτόγονης ποιητικής έκφρασης. Δεν σπκώνει, λοιπόν, χωρατά και «πασιέντζες» ό,τι έχει να κάνει με τον ζωτικό πυρήνα του κράτους, ό,τι αφορά την ασφάλεια της χώρας. Παιχνίδια με άλλους τομείς, πιο ανώδυνους, είναι επιτρεπτά γιατί τα απαιτεί η πολιτική. Όχι όμως σε τομείς που αφορούν τις ζωές όλων μας. Καλό είναι να το θυμόμαστε και εμείς όταν πηγαίνουμε στις κάλπες, αλλά και όσοι καλούνται να πάρουν αποφάσεις για το ποιος αναλαμβάνει τι. Τα αστεία τελείωσαν, θα βρισκόμαστε σε μία διαρκή κρίση χωρίς τέλος. Ας το πάρουμε απόφαση.

Ο άλλος κόσμος

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Αποδεχόμενος την πρόταση να αναλάβει την προεδρία της Συνεταιριστικής Ενώσεως Καπνοπαραγωγών Ελλάδος [ΣΕΚΕ], ο πρώην πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής προκάλεσε κάποια αμνηχανία και έκπληξη στη μάζα των εμπλεκόμενων στα πολιτικά της χώρας, που διακινείται μεταξύ Συντάγματος και Ομονοίας. Δεν είναι μαθημένοι οι άνθρωποι αυτοί σε τέτοιες συμπεριφορές. Ούτε είναι πάλι η ΣΕΚΕ μία προβεβλημένη εταιρεία κύρους, πολυεθνική, όπως εκείνες στις οποίες καταφεύγουν κάποιοι επίτροποι της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, αφού αφυπηρετήσουν ευδοκίμως.

Τέλος, δεν είναι η Δυτική Θράκη και ευρύτερα η Βόρεια Ελλάδα το ελκυστικό Ελ Ντοράντο, αλλά ένας άλλος κόσμος, όπου αφθονούν υπόγειες διαδρομές, εκεί όπου ενίοτε αναδύονται ιδιόμορφα προβλήματα, που πρόσκαιρα και επιπόλαια αντιμετώπιζονται από τους πολιτικούς του Λεκανοπεδίου Αθηνών. Οι βόρειοι γείτονές μας, αφού επί δεκαετίες έζησαν τη φρίκη της κομμουνιστικής ομοιομορφίας, μπορεί να είναι σήμερα μέλη ισότιμα του ΝΑΤΟ. Η Βουλγαρία να έχει ενταχθεί και στη μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια.

Αλλά πριν εναρμονισθούν απολύτως με την «ευρωπαϊκή ομοιομορφία», θα πρέπει να περάσουν τη φάση της εθνικιστικής ολοκληρώσεως. Το διαπιστώνει το γεγονός αυτό η Ελλάς στις σχέσεις με τη Βόρεια Μακεδονία και πρόσφατα με την Αλβανία.

Βεβαίως η χώρα μας είναι ο υποδειγματικός πυλώνας της Δύσεως στη περιοχή. Και ο στρατηγικός σύμμαχος των ΗΠΑ. Μόνον που κάπως διαφορετικά εκτιμούν το «ειδικό βάρος» της Ελλάδος κάποιοι από τους γείτονές μας του Βορρά

και όχι μόνον.

Τα θέματα στις σχέσεις Αθηνών και Αγκύρας, τα σχετιζόμενα με τη μειονότητα της Θράκης, είναι πολύ γνωστά ώστε να είναι αναγκαία μία αναφορά σε αυτά. Η ανοικτή κομματική αντιπαράθεση που εξέσπασε στις τελευταίες εκλογές γύρω από τους υποψηφίους μουσουλμάνους βουλευτές της Ροδόπης ήταν αποκαλυπτική τουλάχιστον πολιτικής αδεξιότητας.

Όμως, ελάχιστοι ενδεχομένως πολιτικοί του Νότου θα θυμούνται πως όταν τον Οκτώβριο του 2012 τουρκική εταιρεία εξεδήλωσε εμπράκτως ενδιαφέρον εξαγοράς της Συνεταιριστικής Καπνοβιομηχανίας Ελλάδος [ΣΕΚΑΠ] η κυβέρνηση του κ. Αντώνη Σαμαρά προσέτρεξε στον εκ Ρωσίας ομογενή Ιβάν Σαββίδη, στον οποίο τελικώς περιήλθε η εν λόγω εταιρεία το 2013 και στη συνέχεια μεταπωλήθηκε σε Ιάπωνες. Εκτοτε άλλαξαν πολλά και οι σύμμαχοι μας άρχισαν να ανησυχούν για την οικονομική διείσδυση των Ρώσων στη Βόρεια Ελλάδα. Και επισκέπτονταν διαρκώς δημάρχους, περιφερειάρχες, διάφορους τοπικούς παράγοντες και διατύπωναν ανησυχίες. Και για τη σχέση των ιεραρχών μας με το Πατριαρχείο της Μόσχας ανησυχούν οι σύμμαχοί μας. Τώρα, με την ανάληψη της προεδρίας της ΣΕΚΕ από τον πρώην πρωθυπουργό Κώστα Καραμανλή, πάλι θα διερωτώνται. Αυτή είναι η δουλειά τους, άλλωστε. Είναι ένας άλλος κόσμος εκεί πάνω. Ακόμη και εάν κάποιος τύχει να φτερνισθεί, θα αναζητήσουν ορισμένοι κίνητρα απόκρυφα, ανομολόγητες προθέσεις.

Κάθε ξέσδος από την πολιτική χαβούζα του Λεκανοπεδίου είναι ευεργετική και καθαρτήρια για όποιον την επιχειρεί. Αυτή η σπμερινή Ελλάδα είναι πολλές Ελλάδες και κάθε μία έχει τη γοντεια της. Αρκεί να θέλει κάποιος να το δει.

«**Σκοπός** του (σκηνοθέτη) δεν είναι να αντιγράψει ένα κατ’ εικασίαν θέαμα, αλλά το θέαμα τούτο να το αναδημιουργήσει, συντηρώντας την επαφή με το πνεύμα του τραγικού με όλα τα σεμνά μέσα του νεότερου θεάτρου...». Αντιγράφω από την επιφυλλίδα του Αιμίλιου Χουρμούζιου, δημοσιευμένη στο φύλλο της «Καθημερινής» την 8η Σεπτεμβρίου 1955. Επανακυκλοφόρησε μαζί με την προχθεσινή «Καθημερινή» στην αγαπημένη μου σειρά με τα ιστορικά της φύλλα. Και αναφερόμαι σ’ αυτό για να υπενθυμίσω στους σύγχρονους σκηνοθέτες ότι δεν ανακάλυψαν οι ίδιοι την πυρίτιδα. Κοινώς δεν είναι οι πρώτοι που οφείλουν να εκσυγχρονίσουν το αρχαίο δράμα –τραγωδία και κωμωδία– προκειμένου να το παρουσιάσουν στο σύγχρονο κοινό. Είναι ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει επαρκώς τον εικοστό αιώνα, τον αιώνα που ο σκηνοθέτης έμαθε να παίζει τον πρώτο ρόλο στη «θεατροπραξία» –όπως την αποκαλεί ο φίλος Βασίλης Παπαβασιλείου. Έχουν δοθεί πολλές απαντήσεις. Κι αν μιλάμε για κωμωδία δεν μπορού να ξεχάσω τους κορυφαίους «Ορνίθες», με τη σύμπραξη του Κουν, του Χατζιδάκι και του Τσαρούχη, ή την εντυπωσιακή «Ουτοπία» του Ρονκόνι, μια συρραφή

από κομμάτια του Αριστοφάνη σε σκηνικό Ιταλίας του νεορεαλιστικού κινηματογράφου. Θα μου πείτε ότι δεν πρέπει να ξεχνάω τη «Λυσιστράτη» με τη Βουγιουκλάκη, η οποία είτε έπαιζε Δαλιανίδα είτε Αριστοφάνη την ίδια απήχηση είχε. Και δεν πρέπει να ξεχνάω τις απειρες προσπάθειες μεταφραστών και σκηνοθετών ναβάλουν εμβόλημα επεισόδια της επικαιρότητας για να βγάλουν γέλιο.

Τα θυμήθηκα όλ’ αυτά με αφορμή τους «Σφήκες» στην Επίδαυρο, που τους αφορμύς που ξεσήκωσαν. Υπήρξαν αρκετές αντιδράσεις στο σημείωμά μου της περασμένης Τετάρτης, εκ των οποίων ξεχωρίζω δύο. Η πρώτη που με χαρακτηρίζει άσχετο με το θέατρο. Δεκτόν. Είμαι άσχετος διότι δεν πήγα να δω την παράσταση, όπως δεν έχω δει καμία παράσταση της κ. Κιτσοπούλου για λόγους αυτοπροστασίας. Εξάλλου εξέφρασα τις απόψεις μου για τα όρια που σου επιβάλλουν οι λεγόμενοι κλασικοί. Εάν δεν αποδέχεται αυτά τα όρια, τότε για ποιον λόγο χρησιμοποιείς την υπογραφή του ταλαιπωρου Αριστοφάνη. Αν μπορείς κάνε μια δική σου κωμωδία πάνω στο θέμα της δικομανίας. Θα μου πείτε, δεν θα πας στην Επίδαυρο. Όπου η αδυναμία συνδυάζεται με την πονηρία. Η δεύτερη άποψη είναι ότι θα έπρεπε να εί-

μαστε ευγνώμονες διότι επιτέλους έγινε μια δημόσια συζήτηση για την τέχνη. Αν η δημόσια συζήτηση για την τέχνη γίνεται γύρω από τις φαντασιώσεις του οποιουδήποτε θέλει να προκαλέσει την προσοχή μας με κάθε τρόπο, τότε ας ρίξουμε στο τραπέζι και τις επιστολές του Ιησού του κ. Βελόπουλου.

Το παράθεμα του Αιμίλιου Χουρμούζιου, αλλά και ολόκληρη η επιφυλλίδα την οποία σας συνιστώ να διαβάσετε, είναι μια απόδειξη ότι κάποτε γινόταν, ακόμη και στη χώρα μας, δημόσια συζήτηση για την τέχνη. Πότε απέσβετο το λάλον ύδωρ δεν αφορά μόνον τη γλυκιά πατρίδα μας. Ιδιαίτέρως όσον αφορά την κλασική δημιουργία. Η οποία στον καιρό του Αριστοφάνη και του Ευριπίδη δεν ήταν κλασική, για εμάς όμως είναι, άρα συνεπάγεται έναν «ειδικό» τρόπο αντιμετώπισης. Ας έλθω, τέλος, στις αυξημένες ευθύνες ημών που μας αρέσει να αυτοπροσδιορίζομαστε ως επιγόνοι όταν διεκδικούμε τα Γλυπτά του Παρθενώνα, τις ξεχνάμε όμως όταν έχουμε να κάνουμε με περιπτώσεις όπως τα Επίδαυρια.

Το έγγραφο ήδη και το επαναλαμβάνω. Η Επίδαυρος είναι ένα από τα ωραιότερα, αν όχι το ωραιότερο, αρχαίο θέατρο στον κόσμο. Αντί για τουριστικούς προορισμούς ιθαγενών και αλλογενών, θα μπο-

ρούσε να γίνει ένα παγκόσμιο κέντρο αναπαράστασης του αρχαίου δράματος. Σήμερα δεν είναι παρά μια υπόθεση που αφορά τον θεατρικό μικρόκοσμό μας. Ένας τρόπος ώστε το υπουργείο Πολιτισμού να επιδοτεί τον θεατρόκοσμο ώστε να βγάλει το άγονο καλοκαίρι. Μια Εκάβη λίγο καλύτερη, μια Ανδρομάχη λίγο χειρότερη, ένας Αίας αδιάφορος και κάθε τόσο ένα σκανδαλάκι. Η φασαρία με τους «Σφήκες» θυμίζει ερωτικό σκάνδαλο στην παλιά καλή ελληνική επαρχία. Η Επίδαυρος είναι κλινικός νεκρός. Και φωνάζει για την αδυναμία ημών των επιγόνων να παράγουμε υπεραξία από την κληρονομιά των προγόνων μας. Προτιμάμε να εξαντλούμε την όποια αξία τους στο μεταξύ μας.

Το ξέρω πως είναι δύσκολο. Όσοι τολμήσουν να οργανώσουν την άλλη Επίδαυρο, αυτή που θα αξιοποιήσει τη δυναμική που ο ίδιος ο χώρος προσφέρει, θα βρεθούν αντιμέτωποι με την αδράνεια δεκαετιών. Μιλάμε για ανάπτυξη; Μπορούμε να ξεφύγουμε από τις ανεμογεννήτριες και τα τραπέζοκαθίσματα; Πόσο θα άλλαζαν στη χώρα αν η Επίδαυρος περνούσε σε μια νέα εποχή, αντάξια των μεγεθών της;

theodoropoulos@kathimerini.gr

ΜΕΡΕΣ όπου παντού βράζει ο τόπος και τα νεύρα μας χτύπησαν κόκκινο, ας του πει κάποιος του κοκαλωμένου ότι δεν είναι ώρα για τέτοια κρύα αστεία.

• Ο Ηλίας Μακρής απουσιάζει σε άδεια.

Ισορροπία είναι αυτό που ψάχνουμε στον τουρισμό

Του **ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΑΚΑΛΟΥ**

Ο τουρισμός στη χώρα μας έχει (άμεση και έμμεση) συνεισφορά στο ΑΕΠ σε ποσοστό περίπου 25%. Σε ό,τι αφορά το 2023, όλα τα επίσημα στοιχεία δείχνουν ότι έχουμε άνοδο και σε αφίξεις και σε έσοδα, μεγαλύτερη και από το 2019. Υπάρχει, βέβαια, ένα σχετικό «κράτημα» της τελευταίας στιγμής – θα δούμε πόσο μεγάλο θα αποδειχθεί. Πανηγυρίζουμε, λοιπόν, για ρεκόρ αφίξεων και εισπράξεων, δεν κοιτάμε όμως τη μεγάλη εικόνα που είναι ακόμη προβληματική. Και θα είναι, όσο εστιάζουμε σε αριθμούς και όχι στην ουσία. Γιατί περισσότερες αφίξεις στα αεροδρόμια δεν σημαίνουν και περισσότερους πελάτες στα ξενοδοχεία. Μερικές σκέψεις και διαπιστώσεις:

Βραχυχρόνιες μισθώσεις: Μεγάλο ποσοστό τέτοιων καταλυμάτων λειτουργεί εκτός ρυθμίσης (άρα και φορολογίας) και έχει, πέρα από τον αθέμιτο ανταγωνισμό, μια σειρά δυσμενών συνεπειών για τους κατοίκους πολλών περιοχών: πολύ αυξημένες τιμές στα ενοίκια των κατοικιών, προβλήματα στη λειτουργία των πολυκατοικιών από την ανεξέλεγκτη χρήση κ.ά. Το πρόβλημα δεν έχει κορυφωθεί ακόμη, όπως σε άλλους προορισμούς, αλλά πιθανότατα αυτό θα συμβεί σε ένα-δύο χρόνια. Στον υπόλοιπο κόσμο το έχουν αντιμετωπίσει με συγκεκριμένα μέτρα. Εδώ;

Αυξημένες τιμές: Αυτό αφορά σχεδόν όλα τα καταλύματα, ως αποτέλεσμα του πληθωρισμού/ακρίβειας, του κόστους ενέργειας, των αυξημένων επιτοκίων, του προσωπικού το οποίο είναι δυσεύρετο. Υπάρχει ένας άτυπος «διαγωνισμός» προσφοράς σε προσκεπτικό, με αποτέλεσμα, εκτός από το ότι οι επιχειρήσεις βρίσκονται εκτεθειμένες από τις συνεχείς αλλαγές σε έμφυχο δυναμικό, να ανεβαίνει πολύ το κόστος λειτουργίας τους.

Ελλείψεις υποδομής: Η συνεχιζόμενη υπερσυγκέντρωση ροών προς «δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς» έχει αποτέλεσμα την τεράστια περιβαλλοντική, κυκλοφοριακή και εντέλει λειτουργική επιβάρυνση για τους κατοίκους αυτών των περιοχών. Αυτό έχει συνέπεια η φέρουσα ικανότητά τους να δοκιμάζεται για μία ακόμη χρονιά, ειδικά στον Ιούλιο και τον Αύγουστο, και η συνολική αρνητική εμπειρία να επηρεάζει ακόμη και την εικόνα της χώρας. Υπάρχουν προορισμοί που δεν μπορούν να σκώσουν τον αυξημένο αριθμό επισκεπτών. Πρέπει να δοθεί η απαραίτητη προσοχή στις υποδομές. Αν σε αυτά προσθέσουμε και το πολύ αυξημένο κόστος στα αεροπορικά εισιτήρια (+30%-40%) και τις υπόλοιπες τουριστικές υπηρεσίες, καταλαβαίνουμε ότι το συνολικό κόστος για τους πιθανούς επισκέπτες της

χώρας μας φέτος είναι σημαντικά διαφοροποιημένο προς τα πάνω. Κι όσοι αποφασίσουν να έρθουν στην Ελλάδα, θα είναι αρκετά «συγκρατημένοι» ως προς τα έξοδα που θα κάνουν εκτός καταλυμάτων. Δεν αποκλείεται να δούμε και μείωση στη μέση παραμονή. Οι βασικές «παραδοσιακές» αγορές που τροφοδοτούν τον τουρισμό μας βλέπουν επίσης το πορτοφόλι τους να πιέζεται αρκετά, οπότε ας μη μας κάνει εντύπωση αν επιλέξουν όχι μόνο άλλον προορισμό -κατάλυμα - πακέτο στη χώρα μας, αλλά και, τελικά, άλλη χώρα.

Η ανισοβαρής ανάπτυξη του τουρισμού θα συνεχίσει να υπάρχει και θα δούμε ότι αν και ο τουρισμός θα συνεχίζει την ανοδική του πορεία, πολλές περιοχές στην Ελλάδα θα μείνουν αρκετά πίσω.

Οι νέες γενιές (millennials και GenZ) είναι περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένες και επιλέγουν προορισμούς, επιχειρήσεις και brand με βάση το πόσο πράσινα είναι. Το περιβαλλοντικό αποτύπωμα μιας αεροπορικής εταιρείας ή ενός καταλύματος είναι πια βασικό κριτήριο για τις επιλογές τους. Γι’ αυτό και το τρένο, ως το πιο πράσινο μέσο, γίνεται ολοένα και πιο δημοφιλές – ειδικά στην Ευρώπη. Μήπως πρέπει να ξαναδούμε την Ηγούμενη ως πύλη διασύνδεσης με την Ευρώπη και από και με την υπόλοιπη Ελλάδα μέσω της Ηπείρου και της Δυτικής Μα-

κεδονίας; Η κρουαζιέρα δεν είναι πανάκεια. Προφανώς και τη θέλουμε, αλλά όπως και κάθε άλλη δραστηριότητα χρειάζεται να ενταχθεί σε ένα γενικότερο πλαίσιο, ώστε να προσδίδει αξία σε κάθε τόπο και όχι να αφαιρεί. Σωστός προγραμματισμός, αποφασιστικότητα και τόλμη είναι απαραίτητα· να μη βλέπουμε απλώς αριθμούς επισκεπτών.

Η βιώσιμη ανάπτυξη στον τουρισμό έχει ακόμη πολύ δρόμο για να γίνει πράξη, αφού το συνολικό τουριστικό προϊόν χρειάζεται αρκετές αλλαγές και προσαρμογές, κι αυτό είναι ιδιαίτερα κοστοβόρο και δύσκολο στην εφαρμογή του.

Όταν με το καλό ανοίξει και η Ασία, το πρόβλημα θα γίνει ακόμη μεγαλύτερο. Από το 2024 πρέπει να αναμένουμε αυξημένες ροές αρχικά από την Κίνα και σταδιακά από την Ινδία και την Ινδονησία. Για όλους τους παραπάνω λόγους, λοιπόν, δεν πανηγυρίζουμε στον τουρισμό, όπως δεν απογοητευτήκαμε κατά τη διάρκεια της πανδημίας, γιατί γνωρίζαμε πόσο γρήγορα θα ανέκαμπτε. Τι χρειάζομαστε; Η ισορροπία, ο σεβασμός, το μέτρο και η αγάπη για τον τόπο μας είναι ο οδηγός, η στρατηγική, η τόλμη και η εφαρμογή τα κλειδιά.

Ο κ. Γιάννης Τσάκαλος είναι διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας στρατηγικού μάρκετινγκ AQ Strategy.

Εθνική συμφιλίωση

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Κάθε χρόνο, στις επετείους του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής η πολιτική διαχείριση του δύσκολου, ιστορικά, πρώτου ζητήματος και η συλλογική αντίληψη της τραγωδίας του δεύτερου –που αποτελεί και κατεξοχήν ήττα με στρατιωτικούς όρους, επί του πεδίου, δημιουργούν το ίδιο επαναλαμβανόμενο μοτίβο: Μια επίκληση σε μια, δήθεν, πολιτική ενότητα μετά από μια ηθικολογία περί δικασμού και δικόνιας για τα γεγονότα που οδήγησαν στο πραξικόπημα και, παράλληλα, μια μικροπολιτική πρακτική συσπείρωσης των κομματικών ακροατηρίων με το σύνθετες debate Δεξιάς - Αριστεράς περί απόδοσης τιμών στους πεσόντες πραξικοπηματίες ή την ασυγχώρητη στάση για τις ενέργειές τους.

Σε αυτά τα debate κάθε πλευρά επαναλαμβάνει τα ιδεολογήματά της, σκοπεύοντας αμιγώς στο κομματικό της ακροατήριο και, ταυτόχρονα, η δημόσια συζήτηση για τα γεγονότα που οδήγησαν στο πραξικόπημα και την εισβολή αποτελεί ένα πεδίο παραπληροφόρησης, ιστορικών υπερ-ραπλουστέυσεων ή αυθαίρετων συμπερασμάτων, ιδεοληψίας,

Μια πολιτική συμφιλίωσης απαιτεί θάρρος, πολιτική βούληση, έναν ριζοσπαστικό τρόπο σκέψης εκτός της πεπατημένης και πραγματική πολιτική ηγεσία.

του 37% της κυπριακής επικράτειας και, τελικά, μιας καθαρτικής προσέγγισης για βαθιά αυτοκριτική και αναστοχασμό που θα φωτίσει τις γκρίζες ζώνες της σύγχρονης κυπριακής Ιστορίας και όχι τις δίχρωμες, της κάθε πλευράς.

Χωρίς την εθνική συμφιλίωση η ελληνοκυπριακή κοινότητα δεν θα μπορέσει ποτέ να πετύχει ούτε τον στόχο της σύμπτωσης απέναντι σε ένα κοινό, και θεσμικά κατοχυρωμένο, διακυρυνμένο στόχο, όποιος και αν είναι αυτός, για την απαλλαγή από την τουρκική κατοχή ούτε θα κατορθώσει να ωριμάσει ως κοινωνία και ως πολιτικό σύστημα –με προέκταση και ως προς τις ποιότητες του δημοκρατικού πολιτεύματος και του τρόπου λειτουργίας της Δικαιοσύνης και της Παιδείας. Επιπλέον μια πολιτική συμφιλίωσης απαιτεί θάρρος, πολιτική βούληση, έναν ριζοσπαστικό τρόπο σκέψης εκτός της πεπατημένης και πραγματική πολιτική ηγεσία που ανεξαρτήτως της ιδεολογικής της αφετηρίας ή τοποθέτησης θα μπορεί να σταθεί με γενναιοδύτητα και θα συμπαρασύρει την κοινωνία σε μια διαδικασία συμμετοχικότητας –του βασικού χαρακτηριστικού που λείπει από την κυπριακή κοινωνία όπως διαχρονικά παρατηρούν διάφοροι κοινωνικοί επιστήμονες. Και χωρίς εθνική συμφιλίωση, πρωτίστως μεταξύ των Ελληνοκυπρίων, κανείς δεν θα μπορέσει να εμπλέξει τους Τουρκοκύπριους σε οποιαδήποτε ειρηνευτική διαδικασία –πόσο μάλλον την επίλυση σε ένα κοινό, συνεταιριστικό, κράτος. Η περίοδος μετά το 1960 είναι ένα διαρκές limbo πολιτικής αστάθειας, πολιτικής bias, εθνοτικής bias, έλλειψης δικαιοσύνης και πραγματικής δημοκρατίας. Είναι επίσης μια περίοδος βαθιών αντιφάσεων τόσο για την ελληνοκυπριακή Δεξιά όσο και για την Αριστερά που με διάφορες διορθώσεις συνεχίστηκαν μετά το 1977, τον θάνατο του Μακαρίου, και τη σταδιακή μετάβαση σε ένα σταθερότερο πολιτικό σύστημα. Και με μια τουρκική κατοχή παρούσα, η οποία άφησε ένα συλλογικό τραύμα στον ψυχισμό των Ελληνοκυπρίων –από το οποίο προέκυψαν ένα σωρό αγκυλώσεις, σύνδρομα και ιδεοληψίες. Χωρίς εθνική συμφιλίωση, το limbo θα συνεχίζεται. Μέχρι να βιώσουμε την οριστική διχοτόμηση της πατρίδας –από την οποία μπορεί να προκύψει μια νέα, αντιστοιχία του 1974, εθνική καταστροφή. Μαζί με το «Δεν Ξεκινάω», as μην ξεκινάμε και αυτή την πραγματικότητα. Και as τα βρούμε, πρωτίστως, μεταξύ μας.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Διαδηλωτές συγκρούονται με την αστυνομία κατά τη διάρκεια μιας αντι-κυβερνητικής διαμαρτυρίας στην Plaza San Martin, στη Λίμα του Περού.

Ευρωτουρκικό ταγκό με φόρα

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Το κλίμα στις ευρω-τουρκικές σχέσεις αλλάζει. Στις 20 Ιουλίου στο Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών «οι σχέσεις Ε.Ε. - Τουρκίας», (ΚΥΠΕ, 18/7). Κοινοτικός αξιωματούχος ανέφερε στο ΚΥΠΕ «πώς έφτασε η στιγμή να συζητηθεί μία από τις πιο σημαντικές σχέσεις της Ε.Ε. με μια χώρα που είναι ένας από τους μεγαλύτερους γείτονες και υποψήφια για ένταξη». Ο Ζ. Μπορέλ δήλωσε στις 21/7 πως «είμαστε πεπεισμένοι ότι υπάρχει αμοιβαίο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη μιας ισχυρότερης σχέσης μεταξύ της Τουρκίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Σημαντικό επίσης το γεγονός πως στην Ινδονησία συναντήθηκαν ο Υπάτος Εκπρόσωπος για την Εξωτερική Πολιτική και Άμυνα Ζοζέπ Μπορέλ με τον νέο Τούρκο ΥΠΕΞ Χακάν Φιντάν.

Στις 18 Ιουλίου με 47 ψήφους υπέρ, 10 αποχές και μηδέν ψήφους κατά, ψηφίστηκε από τα μέλη της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων (AFET) του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου «κάλεσμα για εξεύρεση ενός νέου πλαισίου εταιρικής σχέσης Ε.Ε. - Τουρκίας. Η ΕΕΥ προτρέπει την Ε.Ε., την τουρκική κυβέρνηση και τα κράτη μέλη να ξεπεράσουν το τρέχον αδιέξοδο και να προχωρήσουν προς μια στενότερη εταιρική σχέση, για την εξεύρεση ενός παράλληλου και ρεαλιστικού πλαισίου, καλώντας την Επιτροπή να διερευνήσει πιθανές μορφές για ένα αμοιβαίο ελκυστικό πλαίσιο» (Πηγή: ΚΥΠΕ).

Όλα τα στοιχεία το βεβαιώνουν. Οι ευρωτουρκικές σχέσεις μπαίνουν πάνω σε μια νέα βάση. Πριν από λίγα χρόνια η ατζέντα ήταν η ακριβής αντίθετη: αποστάσεις, εντάσεις, πρα-

κτικά η ελάχιστη δυνατή σχέση χωρίς διασύνδεση με κάποια προοπτική. Οι συναντήσεις Ερντογάν με Μισέλ και Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν στο Βιλνιους. Οι χειρισμοί τακτικής Ερντογάν στο τρίγωνο Σουδδία - ΝΑΤΟ - Ε.Ε. Η δυνατότητα της Τουρκίας να παίζει ρόλο στα πλέον κρίσιμα θέματα της συγκυρίας (Ουκρανία, Ρωσία, μεταναστευτικό, τρομοκρατία, εμπορικές σχέσεις κ.ά.) καθιστούν την σχέση Ε.Ε. - Τουρκίας ιδιαίτερη στρατηγικής σημασίας. Η απόφαση έχει ληφθεί. Δεν έχει καθοριστεί ποια μορφή θα πάρει το «αμοιβαίο ελκυστικό πλαίσιο», αν θα είναι δηλαδή «μια στενότερη εταιρική σχέση», ή «προωθημένη στρατηγική συνεργασία» ή επαναφορά, υπό ειδικούς όρους, της διακοπείσας ενταξιακής διαδικασίας του 2005. Ίσως τον Οκτώβριο η απόφαση στο πιο υψηλό επίπεδο.

Ο Οκτώβριος επαναφέρει στην ατζέντα ζητήματα που άπτονται του τριγώνου Ε.Ε. - Τουρκία - Κύπρος. Οι επιλογές της Τουρκίας σε σχέση με το Κυπριακό. Οι τέσσερις τουρκικές στρωφές:

• **Οι Κεραίες**, ο Ντενκτάς, το Κυπριακό λύθηκε το 1974. Παιχνίδι με τον χρόνο, να αλλάξουν οι γενιές, να προσαρμοστούμε στο «διπλά -διπλά»

• **Ερντογάν, 2003**, αλλαγή εξουσίας. Με την αποφασιστική συμβολή Α. Γκιουλ (κύριου εκφραστή των δυνάμεων στο ΚΑΔ, που ήθελεν στρωφά στην Ε.Ε., 2004-2009). Έναρξη ενταξιακών συνομιλιών το 2005 με την ψήφο της Κύπρου.

• **Υστερα** η ανατροπή (2009) της προηγούμενης πορείας, λάθη εκατέρωθεν, στρωφά της Τουρκίας στην Μ. Ανατολή, πάγωμα ενταξιακής πο-

ρείας, πάγωμα μεταρρυθμίσεων.

• **Τώρα**, μετά το Βιλνιους, η επιτροπή της Ε.Ε. και της Τουρκίας στην πολιτική του 2004-2009 με δηλώσεις Μισέλ, Λάιενς, με σχετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Μέσα στην πιο πάνω ζιγκ ζαγκ διαδρομή, στην ε/κ ηγεσία αναπτύχθηκαν οι γνωστές προσεγγίσεις, όπως να προκαλέσουμε κόστος στην Τουρκία, ή επιβολή κυρώσεων μέσω Ε.Ε. Αλλά τώρα είμαστε εδώ. Ενόψει φθινοπώρου οι παράγοντες προετοιμάζονται για το πώς θα εξελιχθεί η αναμενόμενη σχέση Ε.Ε. - Τουρκίας. Τι κάνουμε; Διαβάζουμε το xhes και προετοιμαζόμαστε για το φθινόπωρο.

Σε όλα, κεντρικός παίκτης η Ε.Ε. Τα δύο Ελσίνκι. Εν τάξει: 6 Μαρτίου 1995. Η Τουρκία θέλει Τελωνειακή Ένωση, οι 14 συμφωνούν. Ο Γ. Κραντιντίνς: ναι, υπό όρους, θα συμφωνήσω, μόνο εάν οριστεί χρονοδιάγραμμα για έναρξη συνομιλιών Ε.Ε. - Κύπρου. Κερδήθηκε! Ελσίνκι, 1999: οι 14 συμφωνούν η Τουρκία να πάρει χρονοδιάγραμμα για έναρξη ενταξιακών. Κ. Σημίτης: ναι, υπό όρους: θα συμφωνήσω, με αποδοχή της ένταξης της Κύπρου, χωρίς η λύση να είναι προϋπόθεση. Συμφωνών υπό όρους: με προϋποθέσεις για επίλυση των διαφορών (στο Αιγαίο). Προχώρησαν!

Οι δύο μάχες, οι μόνες που κερδήθηκαν και έχουν αλλάξει τον ρου των πραγμάτων. Πώς κερδήθηκαν; Όταν οι ελέφαντες έκαναν μεγάλο παιχνίδι, η σύγχρονη διπλωματία μπαίνει στο παιχνίδι, διεκδικεί με βάση τα δικά της αιτήματα. Τι θα βγει το φθινόπωρο; Να παρακολουθούμε τις εξελίξεις και να δούμε πώς θα διαμορφωθούν οι ισορροπίες συμπεριφέροντων που θα εξυπηρετούν και

την Κύπρο! Έγινε δύο φορές, έτσι μπορεί να ξαναγίνει.

Η Κύπρος τι προτείνει ως κράτος-μέλος; Τι διασύνδεση κάνει με το γενικότερο Κυπριακό; Ένα είναι να θέλεις, άλλο είναι να κερδίζεις συμμάχους και πλειοψηφίες πάνω στον κοινοτικό τρόπο σκέψης. Ο Οκτώβριος είναι σημαντικός, θα καθοριστεί το νέο γεωπολιτικό τοπίο στην περιοχή μας.

Το κυπριακό δίλημμα: Πάμε να διαμαρτυρηθούμε ή πάμε για να κερδίσουμε το, υπό τις περιστάσεις, μέγιστο δυνατό όφελος; Η στρωφά Ε.Ε. - Τουρκίας ισόν στρωφά της Λευκωσίας στο «Ελσίνκι 3». Η Τουρκία θα πάρει αυτό που θα διαμορφωθεί μέσα από διαπραγματεύσεις και η Κύπρος άλλο ισοδύναμο –εφόσον το καθορίσουμε και το διεκδικήσουμε. Στον κεντρικό του πυρήνα η επίλυση του Κυπριακού-μόνο έτσι κερδίζουμε συμμαχίες. Η Ε.Ε. στηρίζει το πλαίσιο λύσης του γ.γ. Χωρίς αυτή την καθαρή συνεννόηση ανάμεσα σε Λευκωσία - Βρυξέλλες - Νέα Υόρκη, η διασύνδεση θα είναι έωλη και ο Οκτώβριος θα μας προσπεράσει.

Για να μην υπάρχει κάποια παρανόηση επί των θεμάτων, ο εκπρόσωπος της Επιτροπής Πίτερ Στάνο μίλησε εγκαίρως: «Η Ε.Ε. είναι πλήρως προσηλωμένη σε μια συνολική διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος στη βάση μιας ΔΔΟ με πολιτική ισότητα. Η Ε.Ε. παραμένει έτοιμη να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στη στήριξη όλων των σταδίων της διαδικασίας υπό την ηγεσία των Η.Ε., όπως υπογραμμίζεται στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ιουνίου 2023».

www.larkoslarkou.org.cy

Το Παιχνίδι των Επιτρόπων

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Η Κομισιόν, τα παρακάδια της και οι διευθύνσεις της μπορεί να είναι γραφειοκρατικός οργανισμός, αλλά είναι και πολιτικός παίκτης. Προτείνει νομοθεσίες με πολιτικούς όρους και στοχεύσεις, εξισορροπώντας ή κάποτε υποκύπτοντας σε μικροπολιτικές έγνοιες ή ιδεολογικές προσεγγίσεις. Στην πράξη είναι ο θεσμός που προσεγγίζει περισσότερο την έννοια της εκτελεστικής εξουσίας σε επίπεδο Ε.Ε., καθώς αναπτύσσει πολιτικές προτάσεις, σε κάποιους τομείς καλείται να συντονίσει την εφαρμογή τους από τα κράτη μέλη, και σε άλλους καλείται να τις εφαρμόσει. Το πρώτο μισό Ιουλίου, η κόντρα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη νομοθεσία για την αποκατάσταση της φύσης έδειχνε πως ήδη ξεκίνησε η προεκλογική για τον Ιούνιο

του 2024, όταν οι ψηφοφόροι θα πάνε (ελπίζουμε) στις κάλπες για να επηρεάσουν την κατεύθυνση της Ευρώπης για τα επόμενα πέντε χρόνια. Την περασμένη εβδομάδα, η είδηση για την επικείμενη παραίτηση του Φρανς Τίμερμανς, του εκτελεστικού αντιπροέδρου της Κομισιόν για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ήταν ακόμα μια ένδειξη πως το πολιτικό προσώπικό της Ευρωπαϊκής συνοικίας των Βρυξελλών πλέον σχεδιάζει τα επόμενα του βήματα.

Ο κ. Τίμερμανς ενημέρωσε, όπως έχει δηλώσει, το Εργατικό Κόμμα και την Πράσινη Αριστερά στις Κάτω Χώρες πως ενδιαφέρεται να τεθεί επικεφαλής του ψηφοδελτίου τους ενόψει των επόμενων εκλογών που προγραμματίστηκαν για τις 22 Νοεμβρίου μετά την κατάρρευση της κυβέρνησης Ρούτε. Είχε προηγηθεί η απόφαση της εκτελεστικής αντιπροέδρου για θέματα

ανταγωνισμού και ψηφιακής πολιτικής, Μαργκρέτε Βέσταγκερ, να διεκδικήσει την προεδρία της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Στην πράξη αυτό σημαίνει πως δύο από τους τρεις εκτελεστικούς αντιπροέδρους (ο τρίτος είναι ο Βάλντις Ντομπρόβσκις, υπεύθυνος για θέματα οικονομίας), βρίσκονται με το ένα πόδι στην έξοδο. Αν επιβεβαιωθούν οι υποψηφιότητές τους, οι αξιωματούχοι θα πρέπει να πάρουν άδεια άνευ απολαβών ή να παραιτηθούν, ανάλογα με το σε ποια φάση βρίσκεται η διαδικασία. Ήδη τον Μάιο αποχώρησε από την Κομισιόν και η Επίτροπος για θέματα καινοτομίας, Μαρίγια Γκάμπριελ, για να γίνει υπουργός Εξωτερικών και (βάσει πολιτικής συμφωνίας) εκ περιτροπής πρωθυπουργός της Βουλγαρίας σε εννέα μήνες.

Οι αποχωρήσεις Τίμερμανς και Βέσταγκερ έχουν όμως το μεγα-

λύτερο πολιτικό βάρος, δεδομένου του ιστορικού τους, και δεδομένης της ανεπίσημης αλλά γνωστής σε όλους φιλοδοξίας της Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν να διοριστεί Πρόεδρος της Κομισιόν για δεύτερη θητεία. Στις ευρωεκλογές του 2019 ο Φρανς Τίμερμανς ήταν ο επικεφαλής υποψήφιος (spitzenkandidat) των Σοσιαλδημοκρατών για την Προεδρία της Κομισιόν. Η Μαργκρέτε Βέσταγκερ είχε επίσης προταθεί από τους Φιλελεύθερους ως υποψήφια για μια από τις θέσεις ηγεσίας σε επίπεδο Ε.Ε.

Και οι δύο είχαν ισχυρές πιθανότητες να αναλάβουν την ηγεσία της Κομισιόν κατά τη διαπραγμάτευση των ηγετών των κρατών μελών στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στους οποίους εναποθέκεται η τελική απόφαση. Για λόγους που λίγα έχουν να κάνουν με τη ψήφο των Ευρωπαίων πολιτών, οι ηγέτες των κρατών μελών δεν επέλεξαν ούτε

καν τον Μάνφρεντ Βέμπερ, τον υποψήφιο της πρώτης σε ψήφο πολιτικής ομάδας του ΕΛΚ, αλλά διαμοίρασαν τις θέσεις στη βάση γεωγραφικών και πολιτικών ισορροπιών.

Οι Τίμερμανς και Βέσταγκερ λοιπόν δεν έχουν λόγο να παραμείνουν στην αρένα της Κομισιόν, είτε για λόγους ηθικής, είτε ιδεολογικούς. Ειδικά όταν η Φον ντερ Λάιεν έχει μεταφέρει με κάθε τρόπο –εκτός από μια δική της δημόσια δήλωση– την πρόθεσή της να επαναδιεκδικήσει.

Η πολιτική ζύμωση των τελευταίων εβδομάδων στις Βρυξέλλες υπενθυμίζει ότι βρισκόμαστε στην αρχή μιας διαδικασίας που θα καθορίσει στην πολιτική φυσιογνωμία της Ε.Ε. για τα επόμενα πέντε χρόνια. Κυριότερο ερώτημα είναι αν η ισορροπία μεταξύ Κεντροδεξιάς και Κεντροαριστεράς θα διατηρη-

θεί, ή αν η ακροδεξιά θα συνεχίσει να κερδίζει έδαφος εκτός από τα εθνικά κοινοβούλια και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η διαδικασία αυτή εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από προσωπικές ατζέντες και κόντρες μεταξύ κρατών μελών. Για αυτό και επείγει η ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης της Ε.Ε., μέσω προτάσεων όπως η εκλογή ευρωβουλευτών και από πανευρωπαϊκό ψηφοδέλτιο, ή η εκλογή της Προέδρου της Κομισιόν απευθείας από τους ψηφοφόρους. Όμως τις προσπάθειες βελτίωσης της δημοκρατικής διακυβέρνησης της Ε.Ε. είναι οι εθνικές κυβερνήσεις που την εμποδίζουν, όπως διαφάνηκε και στο τελευταίο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων στα τέλη Ιουνίου. Γιατί θέλουν και το 2024 να παίξουν το παιχνίδι των θρόνων.

ykakouris@gmail.com

Το πάθος του πένθους του 1974

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Πάθος απύθμενο, φολκλόρ και κακή συνήθεια, κατάντησε το πένθος για τους νεκρούς και τους αγνοούμενους του 1974. Ψυχίατροι και ψυχολόγοι, επιμένουν ότι σχεδόν πέντε δεκαετίες μετά και ακόμη υπάρχουν άνθρωποι και κυρίως γυναίκες, που δεν μπόρεσαν να περάσουν τα στάδια του πένθους και να ζήσουν μια φυσιολογική ζωή. Βασανίζονται από σωματικές και ψυχολογικές ασθένειες, πολεμούν με τον εαυτό τους και τους γύρω τους, αναζητούν ακόμη απαντήσεις για τους αγνοούμενους και αρνούνται να πιστέψουν ότι βρίσκονται στη «μακαρία ζωή». Τα στάδια του πένθους, για άλλους είναι τρία και για άλλους πέντε και ορίζονται βασικά, σε πρώτο επίπεδο στην άρνηση αποδοχής του τραγικού γεγονότος, σε δεύτερο επίπεδο στον θυμό για το γεγονός και σε τρίτο επίπεδο στην αποδοχή και τη λύτρωση. Το σημαντικό είναι αυτά τα στάδια να διέρχονται γρήγορα και χωρίς να αφήνουν ανεξιτηλές πληγές, γιατί οι ψυχοσωματικές συνέπειες είναι τραγικές.

Με σύνθημα το αμφιλεγόμενο «Δεν Ξεκνώ» στήθηκε μια «βιομηχανία» πόνου, θλίψη, ατέλειωτων ψεμάτων και διλημμάτων. Οι διακρύβεκτες εκδηλώσεις μνήμης και οι ατέλειωτες συνμιλήγες για το Κυπριακό, αποτελούν το καλύτερο άλλοθι, για «πάσαν νόσον και πάσαν μαλακίαν», η οποία ταλαιπωρεί το παραδείσιο νησί της Κύπρου. Παλαιότερα είχαμε τις εκδηλώσεις στα οδοφράγματα, είχαμε τους γοερούς θρήνους, στους τάφους των νεκρών, είτε στον Τύμβο της Μακεδονίτισσας, είτε στα άλλα κοιμητήρια.

Ο χρόνος πέρασε, οι περισσότερες μανάδες συνάντησαν τα παιδιά τους, στον άλλο κόσμο και πλέον στα κοιμητήρια, παρακολουθούμε τις τυποποιημένες εκδηλώσεις, με τα τρισάγια, τις καταθέσεις στεφάνων και τις ανούσιες συναισθηματικές δηλώσεις. Όλες αυτές τις δεκαετίες, υπήρξαν και άλλα πολλά σημαντικά γεγονότα, τα οποία ευτυχώς δεν μπόρεσαν να δεχθούν τα φώτα της δημοσιότητας. Ταπεινοί δεσποτάδες, άγνωστοι παπάδες, ακόμη και πολλοί θεοφοβούμενοι άνθρωποι, τράβηξαν από το χέλιους του γκρεμού πολλούς γονιούς, πολλές συζύγους, πολλά αδέρφια, ακόμη και πολλές αρραβωνιαστικές, αγνοουμένων και πεσόντων. Βοήθησαν τους χαροκαμένους ανθρώπους, να αντιληφθούν ότι δεν υπάρχει θάνατος, μετά την Ανάσταση του Χριστού και ότι η μετάβαση από την προσωρινή στην αιώνια ζωή, είναι όπως την μετάβαση με αεροπλάνο, από μια χώρα σε άλλη.

Μόνο που αυτό το ταξίδι, διαρκεί κλάσματα δευτερολέπτου και στην

άλλη διάσταση δεν υπάρχει ούτε πόνος, ούτε θλίψη, ούτε πάθος, ούτε γκρίνια. Με απλά λόγια, τα οποία ωστόσο έβγαιναν από αγιασμένα στόματα, πολλοί απελπισμένοι άνθρωποι, μπόρεσαν και πάτησαν στα πόδια τους, μπόρεσαν να αποδεχθούν τα γεγονότα και τελικά να λυτρωθούν από τον πόνο της απώλειας αγαπημένων τους προσώπων.

Καλό είναι θεσμικά, η Πολιτεία και η Εκκλησία να προβληματιστούν και να αντιμετωπίσουν με διαφορετικά ματιά τις εκδηλώσεις μνήμης. Το γεγονός ότι σήμερα στο μοναδικό στρατιωτικό κοιμητήριο της Κύπρου, στον Τύμβο της Μακεδονίτισσας, στους τάφους των περισσότερων πρώων, τοποθετούν λουλούδια, μόνο παιδιά και όχι συγγενείς, λέει από μόνο του, πάρα πολλά. Είναι καλό να ανεγερθεί μια εκκλησία, στην οποία να μνημονεύονται με θείες λειτουργίες, ίσως και με αγρυπνίες, οι κεκοιμημένοι ήρωες και αλλά και τα θύματα του πολέμου. Όλοι άνθρωποι είναι και όλοι έχουν την ανάγκη μιας προσευχής. Σε όλο τον κόσμο υπάρχουν εκκλησίες σε στρατιωτικά νεκροταφεία, ενώ σε ορισμένες χώρες, σύμφωνα με πολλές μαρτυρίες, στις εκκλησίες επιτελούνται και πολλά θαύματα.

Μια άλλη τραγική διάσταση του συνεχιζόμενου δράματος, ακούει στο όνομα της πανάκριβης διαδικασίας ανεύρεσης των οστών των αγνοουμένων, ώστε να τελεστούν οι κηδείες τους. Η συμφωνία μεταξύ των δύο κοινοτήτων λέει ότι δεν εξετάζονται τα αίτια θανάτου, ούτε ακολουθούν δίκες και καταδίκες. Άρα γιατί χρειάζεται να βρεθούν τα οστά για να τελεστούν κηδείες.

Γιατί χρειάζεται να υποβληθούν οι συγγενείς των κεκοιμημένων σε μια νέα διαδικασία πένθους, με την τέλεση της εξοδίου ακολουθίας και όλα όσα συμβαίνουν με τις διακρύβεκτες και «τρομακτικές» σε πολλές περιπτώσεις ομιλίες. Υπάρχουν και οι πιο τραγικές πτυχές, με ανθρώπους οι οποίοι αρνούνται να παραλάβουν τα οστά των συγγενών τους, γιατί είναι πολύ λίγα, είναι ένα μόνο οστό. Άραγε τι σημασία έχει ο αριθμός των οστών, όταν ο άνθρωπος βρίσκεται σε άλλη διάσταση.

Οι κηδείες τελούνται για να βρουν παρηγοριά οι ζωντανοί και να αναπαυθούν, τράβηξαν από το χέλιους του γκρεμού πολλούς γονιούς, πολλές συζύγους, πολλά αδέρφια, ακόμη και πολλές αρραβωνιαστικές, αγνοουμένων και πεσόντων. Βοήθησαν τους χαροκαμένους ανθρώπους, να αντιληφθούν ότι δεν υπάρχει θάνατος, μετά την Ανάσταση του Χριστού και ότι η μετάβαση από την προσωρινή στην αιώνια ζωή, είναι όπως την μετάβαση με αεροπλάνο, από μια χώρα σε άλλη.

Τα άλλα όλα, είναι περιττά λόγια και κουβέντες, που διαρκούν μερικά λεπτά. Η πραγματική ουσία βρίσκεται στην αιωνιότητα, στον παράδεισο, ο οποίος ξεκινά από αυτή τη ζωή και συνεχίζεται στην άλλη, την αληθινή ζωή.

kaparispan@yahoo.gr

Η ψευδοεπιστήμη της Αστρολογίας και η ανεύθυνη δημόσια προβολή της

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ**

Αν και το **φιλοσοφικό** ερώτημα τι είναι ακριβώς επιστήμη και τι ψευδοεπιστήμη είναι ένα δύσκολο ερώτημα που συνεχίζει να κεντρίζει το ενδιαφέρον των φιλοσόφων της επιστήμης, δεν υπάρχει σοβαρή διχογνωμία όσο αφοράν το επιστημονικό στάτους της αστρολογίας (που βέβαια καμία σχέση δεν έχει με την αστρονομία). Είναι ξεκάθαρα μια ψευδοεπιστήμη, όπως η χειρομαντεία, τα χαρτιά ταρώ, το διάβασμα του καφέ και η τηλεπάθεια (δες Thagard [1978]).

Ο βασικός λόγος που η αστρολογία είναι ψευδοεπιστήμη είναι διότι αδυνατεί να εξηγήσει πώς η θέση των άστρων κατά την ημερομηνία της γέννησης κάποιου, αλλά και η κίνηση των πλανητών, καθορίζει τον χαρακτήρα και τη συμπεριφορά κάποιου αλλά και τα συνεπακόλουθα γεγονότα της ζωής του. Δεν υπάρχει σαφής αιτιακή σχέση, ή έστω στατιστική συσχέτιση, μεταξύ της ημερομηνίας γέννησης κάποιου, της θέσης και κίνησης των πλανητών και των συνεπακόλουθων γεγονότων της ζωής του.

Σκεφτείτε πώς θέτουμε την ύπαρξη της βαρύτητας στη φυσική. Για να μπορέσουμε να εξηγήσουμε την κίνηση των σωμάτων (πέτρες, πλανήτες κ.λπ.) θέτουμε μια μαθηματικά μετρήσιμη δύναμη, τη βαρύτητα, η οποία μας βοηθά να εξηγήσουμε και να κατανοήσουμε τη φυσική κίνηση των σωμάτων με απόλυτη ακρίβεια. Δεν χρειάζεται όμως να θέσουμε κάποια «αστρολογική δύναμη» για να εξηγήσουμε την ανθρώπινη κίνηση (δηλαδή τη συμπεριφορά) αλλά ακόμη και αν θέταμε μια τέτοια πλεοναστική «αστρολογική δύναμη» αυτή θα ήταν εντελώς μυστήριο πώς επιδρά στην ανθρώπινη συμπεριφορά. Δεν νομίζω ότι θα ήμουν διαφορετικός άνθρωπος αν δεν ήμουν Ιχθύς και ήμουν Ταύρος, για να χαριτολογήσω.

Σημειώστε επίσης ότι αν η αστρολογία όντως μπορούσε να προβλέψει με κάποιο μαγικό τρόπο το μέλλον κάποιου στη βάση της επίδρασης της θέσης και κίνησης των πλανητών στον άνθρωπο, τότε αυτό θα συνεπαγόταν ότι δεν έχουμε καθόλου ελεύθερη βούληση. Αυτό φαίνεται όμως να συνιστά «άτοπο απαγωγή» (όπως λέμε στη φιλοσοφία) διότι φαίνεται να έχουμε κάποια ελευθερία της βούλησης. Όντως, οι περισσότεροι φιλόσοφοι απορρίπτουν οποιαδήποτε θεωρία αρνείται ότι έχουμε σε κάποιο βαθμό ελευθερία της βούλησης (ντετερμινισμός, φαταλισμός). Αν έχουμε ελευθερία της βούλησης, τότε η αστρολογία πρέπει να είναι λάθος. Αν λοιπόν η αστρολογία είναι πρόβλημα ότι είναι μια ψευδοεπιστήμη, τότε γιατί πολλοί από εμάς συνεχίζουν να τη λαμβάνουν στα σοβαρά και να διαβάζουν το ωροσκόπιο τους ακόμα και να συμβουλευούνται επαγγελματίες τσαρλατάνους-αστρολόγους (με το αζημίωτο φυσικά); Γιατί ακόμα και η δημόσια ραδιοτηλεόραση με περισσή ανευθυνότητα επιτρέπει την παρουσία τσαρλατάνων-αστρολόγων επί της οθόνης;

Μια εύλογη εξήγηση πρέπει να είναι, τουλάχιστον εν μέρει, ψυχολογική. Έχουμε την τάση να θέλουμε να γνωρίσουμε και να ελέγξουμε το άγνωστο μέλλον που ενδέχεται να μας φοβίζει και να μας αγχώνει. Έχουμε επίσης την τάση να υποπίπτουμε σε γνωστικές πλάνες όπως ο ευσεβοποιησμός και ο αυτοεξαίρεσις. Η αστρολογία χειριστικά και πονηρά ικανοποιεί αυτές τις ψυχολογικές ανάγκες για να κερδίσει την εμπιστοσύνη των θυμάτων και να αποκομίσει κέρδη (όπως και το φαινόμενο των ψευτογιατρών).

Κάποιος θα μπορούσε να θέσει την ένσταση ότι οι αστρολόγοι μπορούν να προβούν σε ακριβείς προβλέψεις για το μέλλον. Αυτό όμως είναι βολικός μύθος. Οι αστρολόγοι θέλουν

απλώς να απομυζήσουν το θύμα τους και αυτό που κάνουν είναι να προβαίνουν σε ασαφείς και γενικόλογες δηλώσεις που είτε είναι βέβαιο ότι θα επικυρωθούν (διότι είναι τόσο γενικόλογες), είτε τουλάχιστον δεν μπορούν ξεκάθαρα να διαψευστούν (διότι είναι τόσο ασαφείς).

Αν για παράδειγμα, δηλώσω σε κάποιον άνεργο εν καιρώ οικονομικής κρίσης ότι τα οικονομικά του βρίσκονται ενώπιον συμπληγμάτων και δύσκολων αποφάσεων, προφανώς λέω κάτι αυτονόητο. Ή αν δηλώσω σε κάποιο ευάλωτο πρόσωπο που βρίσκεται σε μια καταπιεστική σχέση ότι θα πρέπει να πάρει δύσκολες αποφάσεις για την προσωπική του ζωή στο εγγύς μέλλον, δεν είναι εύκολο να διαψευστεί με σαφή και ξεκάθαρο τρόπο.

Αν λοιπόν η αστρολογία είναι μια ψευδοεπιστήμη που ο κάθε τσαρλατάνος και απατεωνίσκος ψευδογκουρού μπορεί να χρησιμοποιεί προς άγρα θυμάτων για οικονομική αφαίμαξη, το λιγότερο που μπορούν να κάνουν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (τηλεοπτικά κανάλια, εφημερίδες, ραδιόφωνο κ.ά.) είναι να μην προβάλλουν αστρολόγους και αστρολογικού περιεχομένου θέματα (π.χ. ωροσκόπιο). Όσο η αστρολογία τυχάνει δημόσιας προβολής ωσάν να είναι επιστήμη, συμβάλλουμε έτσι ώστε εύπιστοι, ευάλωτοι και ανυποψίαστοι συμπολίτες μας να πέσουν θύματα στυγνής εκμετάλλευσης. Διερρωτώμαι μάλιστα τι κάνει για το θέμα το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, όταν δεδηλωμένος στόχος της αποστολής του είναι «οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί να λειτουργούν προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος» (παραθέτω από την ιστοσελίδα του Συμβουλίου).

Ο κ. Χρίστος Κυριάκου είναι επίκουρος καθηγητής Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

Χώρος και χρόνος

Η Νεωτερικότητα και το καπιταλιστικό κοινωνικο-οικονομικό μοντέλο της. ο καπιταλισμός, θα μπορούσαν να αποδοθούν μέσα από την εμβληματική φράση του Μπέντζαμιν Φράνκλιν «ο χρόνος είναι χρήμα»: «Να θυμάσαι ότι ο χρόνος είναι χρήμα. Αυτός που μπορεί να κερδίζει δέκα σελίνια την ημέρα με την εργασία του και πηγαίνει στο εξωτερικό ή κάθεται άπραγος τη μισή μέρα, δεν έχει ξοδέψει μόνο τις έξι πένες που έβγαλε από την τσέπη του κατά τη διάρκεια της διασκεδάσεως ή της απραξίας του. Αυτή δεν πρέπει να θεωρείται η μόνη διαπάλη.

Στην πραγματικότητα έχει ξοδέψει ή πετάξει πέντε σελίνια επιπλέον». Αυτά έγραφε ο επιφανής Αμερικανός επιστήμονας και στοχαστής στις «Συμβουλές προς έναν νέο έμπορο» (“Advice to a Young Tradesman”) στα 1748. Αυτή η νοστορπία ανέδειξε τον χρόνο ως τη βασική κοινωνική κατηγορία γύρω από την οποία δομήθηκε όλο το οικονομικό σύστημα της βιομηχα-

νικής επανάστασης. Όλο το χωροταξικό σύστημα της έως τώρα βιοπολιτικής των νεότερων δυτικών κρατών υπήρξε μια προσπάθεια εξοικονόμησης χρόνου και απόλυτου ελέγχου του χώρου μέσω της εκμηδένισης των αποστάσεων. Βασικός άξονας αυτής της πολιτικής υπήρξε η ανάπτυξη σύγχρονων δικτύων μεταφοράς, σιδηροδρόμων, οδικών δικτύων, αεροπορικών και θαλάσσιων μεταφορών. Οι μαζικές μετακινήσεις του αναγκαίου για την ανάπτυξη εργατικού πληθυσμού έγιναν το σήμα κατατεθέν των σύγχρονων μεγαλουπόλεων, των γραμμών του μετρό και των λεωφορείων. Κυριολεκτικά στοιβάζονται σε κινούμενα κουτιά, οι αστοί περνούν καθημερινά σημαντικό κομμάτι της ημέρας τους σε πάσης φύσεως μετακινήσεις. Η εξοικονόμηση χρόνου έγινε πραγματική ιδεολογία για τον σύγχρονο αστό, ο οποίος ακόμη και στις διακοπές του ήθελε να «κερδίσει χρόνο». Τα υπερβολικά κόστη που παρατηρούνται στα αεροπορικά και στα ακτοπλοϊκά εισιτήρια αυτό το καλοκαίρι σε ολόκληρη την Ευρώπη

αποδεικνύουν όχι μόνο ότι ο χρόνος είναι χρήμα, αλλά και ότι το χρήμα είναι εξοικονομημένος χρόνος. Έτσι οι αστοί, ενώ περνούν την καθημερινότητά τους να εξοικονομούν χρόνο και να τον μετατρέπουν σε χρήμα, στις διακοπές τους κάνουν το αντίθετο, ξοδεύουν χρήμα για να εξοικονομήσουν χρόνο. Στις διακοπές όμως μετά τον κορωνοϊό και τα μέτρα κατά της πανδημίας ένας άλλος παράγοντας αναδεικνύεται ακόμη πιο σημαντικός κι από τον χρόνο, ο χώρος.

Πριν από την πανδημία, και πιο συγκεκριμένα πριν από τα εκτεταμένα μέτρα κατά της πανδημίας και τους διαδοχικούς περιορισμούς στις μετακινήσεις και στους καίτοι οίκον περιορισμούς, ο χώρος είχε μόνο μεταβατική αξία. Το σπίτι, η οικία ή η κατοικία, είχε καταντήσει ένα είδος φτηνού καταλύματος, όπου τα μέλη της οικογένειας επέστροφαν για λίγες μόνο ώρες ύπνου, έτσι ώστε την επόμενη μέρα να ξεκινήσουν και πάλι την περιπλάνησή τους σε διάφορους χώρους εργασίας και διασκέδασης. Αυτή τη σχέση με το «σπίτι» μας άλλαξαν τα μέτρα

εγκλεισμού. Ενώ λοιπόν οι κάτοικοι των μεγαλουπόλεων δεν είχαν ποτέ χρόνο και ο χώρος τους ήταν γι’ αυτούς ικανοποιητικός, κυρίως διότι μετακινούνταν διαρκώς, με την πανδημία κατέληξαν να διαθέτουν άθρονο χρόνο για να τον περάσουν σε έναν χώρο που πλέον γίνονταν ασφυκτικά μικρός, διότι δεν μπορούσαν να τον εγκαταλείψουν ή να τον αλλάξουν με άλλο, όπως το γραφείο ή το καφεστιατόριο. Ο χώρος και όχι ο χρόνος ήταν πλέον η καταλυτική κοινωνική εμπειρία. Η αστική οικογένεια, η οποία σπάνια βρισκόταν συγκεντρωμένη στον ίδιο χώρο για παραπάνω από λίγες ώρες, παραπονιόταν για την έλλειψη ποιοτικού χρόνου, τον οποίο τα μέλη της όφειλαν να μοιράζονται. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, όταν μια εξασφαλιστική μια τεράστια ποσότητα κοινού χρόνου απραξίας, πλέον τα παράπονα αφορούσαν τη διανομή «ποιοτικού χώρου».

Η έλλειψη ποιοτικού χώρου ήταν πλέον μια νέα αστική προτεραιότητα, η οποία οδήγησε, κατά τα πρώτα χρόνια μετά την πανδημία,

σε μια αλλαγή στη νοοτροπία και τις προτεραιότητες των αστών. Η νέα τάση εγκατάλειψης των κέντρων των μεγαλουπόλεων αλλά και γενικά των μεγαλουπόλεων διαμορφώνει μια νέα οικιστική και χωροταξική πραγματικότητα. Αυτή η νέα, μαζική μετακίνηση αποτελεί ουσιαστικά τον νέο οικονομικό κοινωνικό άξονα σε πολλές ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Για παράδειγμα στο Παρίσι, οι υψηλές τιμές στα ακίνητα δύσκολα επιτρέπει την αγορά διαμερίσματος άνω των εξήντα τετραγωνικών για τις ανάγκες μια πολυμελούς οικογένειας. Αυτή η νοοτροπία επικρατεί πλέον και στις διακοπές. Η εκτίναξη των τιμών στα καταλύματα κατά τις θερινές περιόδους των δύο τελευταίων ετών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην προτεραιότητα που δόθηκε στον χώρο έναντι του χρόνου, ως συνέπεια των αλληπάλληλων εγκλεισμών. Παλαιότερα, ο αστός ζητούσε στις διακοπές τον ποιοτικότερο χρόνο με την οικογένεια, τον σύντροφο ή τη σύντροφο ή ακόμη και με τον εαυτό του. Οι διακοπές νοούνταν ως αλλαγή περιβάλλοντος,

όχι ως εμπειρία νέου χώρου. Μετά την εγκλεισμό όμως αυτό που προέχει δεν είναι η συναρπαστική εμπειρία όπως το κολύμπι με καρκαρίες αλλά η απόλαυση ενός άνετου χώρου. Η προτεραιότητα του οικιακού χώρου έναντι του εργασιακού χρόνου θα σηματοδοτήσει τις νέες κοινωνικές πρακτικές των επόμενων δεκαετιών. Πλέον δεν θα αναπτύσσονται μέσα μεταφοράς και εξοικονόμησης χρόνου, αλλά μέσα εξοικονόμησης μετακινήσεων και χώρου. Αν θυμηθούμε τη συγγραφική εμπειρία του Μαρσέλ Προυστ, η επανέκδοση του χαμένου χρόνου είναι στην ουσία συμφιλίωση με τους χώρους διαμονής μας, χώρους στους οποίους ζούμε κυρίως όταν δεν τους θεωρούμε απλώς σταθμούς μετάβασης. Η εμπειρία μας σε αυτούς τους χώρους, η οποία μας αποκρυσταλώνει λόγω της παροδικότητάς τους, είναι η νέα μας θερινή και όχι μόνο περιπέτεια.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής Πολιτικής και Κοινωνικής Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Το κρίσιμο ερώτημα για τον κ. Μητσοτάκη

Του ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ

Προκειμένου να καπιχύσουν ή, τουλάχιστον, να ελαχι-στοποιώχουν τις χημίες τους, στον πολιτικό ανταγωνισμό, οι πολιτικοί των κομμάτων εξουσίας τείνουν να είναι οικονομικοί με την αλήθεια, να μιλούν γενι-κόλογα, και/ή να τανύζουν φενα-κιστικά τις έννοιες. Χρησιμοποιούν, δηλαδή, τον πολιτικό λόγο εργαλειακά, όχι διαφωτιστικά. Όταν, σπάνια, το μοτίβο του εργαλειακού λόγου θραύεται, ο πολιτικός ξεχωρίζει ο λόγος του απο-κτά δραστηκότητα, ο ίδιος συσ-σωρεύει πολιτικό κεφάλαιο.

Πότε συμβαίνει αυτό; Όταν ο πολιτικός διακινδυνεύει κάτι πολύτιμο γι’ αυτόν. Ο Κώστας Σημί-της το 1996 διακινδύνευσε την πρωθυπουργία, όταν ήήτησε και την εκλογή του στη θέση του προ-έδρου του ΠΑΣΟΚ, μετά τον θά-νατο του Ανδρέα Παπανδρέου. Ο Κυριάκος Μητσοτάκης το 2015 διακινδύνευσε τη διαγραφή του, όταν απέκρινε από την κοιματική γραμμή, μπν υπερψηφίζοντας τον Π. Παυλόπουλο για Πρόεδρο της Δημοκρατίας διότι, μεταξύ άλλων, «δεν αντιστάθηκε στις «σειρήνες» του πελατειακού κράτους και χει-ρίστηκε με ανεπάρκεια [τις βίαιες ταραχές] τον Δεκέμβριο 2008». Και στις δύο περιπτώσεις, η δια-κινδύνευση ανέδειξε τις πεποι-θήσεις, όχι τον ωφελιμιστικό κοι-φορμισμό του πολιτικού.

Εκτιμούμε ανθρώπους με σπον-δυλική στήλη. Μας απωθούν οι θεσιθήρες. Όταν η ριψοκίνδυνη πολιτική πράξη εναρμονίζεται με επαγγελίες αλλαγής, ο πολιτικός δίνει δείγματα αυτοθυσιαστικής συμπεριφοράς χάριν του κοινού καλού. Τότε μας εμπνέει και μας συν-κινεί.

Ένα δείγμα ριψοκίνδυνου πολιτικού λόγου εξέφερε ο πρωθυ-πουργός κ. Μητσοτάκης, στη συν-έντευξη του στη Σία Κοσιώνη και τον Παύλο Τσίμα, στον «Σκά». «Ο μεγάλος στόκος [μου] είναι να λύσουμε τον πυρήνα της διαφοράς [με την Τουρκία]», είπε ο πρωθυ-πουργός. Μια συμφωνία με τη γει-τονα χώρα «μπορεί ενδεχομένως, ναι, να συνεπάγεται και κάποιες υποχωρήσεις από κάποιες θέσεις [μας]. [...]».

Δεν πρόκειται μόνο για έξοχο δείγμα πολιτικού ρεαλισμού αλλά και για τολμηρή ανάλυση πολι-τικού ρίσκου από τον κ. Μητσο-τάκη, θυμίζοντας την προσέγγιση Σημίτη με τη συμφωνία του Ελ-σίνκι, το 1999. Ξέρει καλά ο πρω-θυπουργός ότι η κατ’ επάγγελμα

εθνικόφρων Σαμαρική, όπως και η ράθυμα συντηρητική Καραμαν-λική, Δεξιά караδοκούν. Το βαθύ κόμμα του δυσπιστεί σε οποιαδή-ποτε πράξη μπορεί να εκληφθεί ως «εθνική μειοδοσία». Δεν απέ-φυγε, άλλωστε, ούτε ο ίδιος του φθνή εθνολαϊκισμό, όταν επέ-κρινε την κυβέρνηση Τσίπρα για τη συμφωνία των Πρεσπών το 2018 (παρεμπιπτόντως, με το ίδιο νόμισμα τον πληρώνει σήμερα, μικρονοϊκά, η νυν αντιπολίτευση). Σε κάθε περίπτωση, η τόλημ του κ. Μητσοτάκη εντυπωσιάζει και εξηγεί, εν μέρει, την απήχησή του πέραν της Κεντροδεξιάς.

Δεν είναι, ωστόσο, η μοναδική όψη του πρωθυπουργού. Η ξεκά-θαρη φιλοδυτική και αναζωογο-νηπτικά ριψοκίνδυνη θέση του για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις συ-νυπάρχει με μια άλλη όψη, αυτή του κομματικού ωφελιμιστή, ο οποίος ανακριβολογεί και διαστρέ-φει αυτοεξηγηρητικά τις έννοιες. Όσο ο ριψοκίνδυνος Μητσοτάκης εμπνέει, άλλο τόσο ο ωφελιμιστής Μητσοτάκης απο-γοητεύει.

Στην ίδια συνέντευξη, ο πρω-θυπουργός ανέφερε ότι κοιματικοί ημέτεροι που διοριστκαν διοι-κτές νοσοκομείων ήταν «ελάχι-στοι». Αναληθές. Πάνω από τα δύο τρία των επικεφαλής των νο-σοκομείων είχαν σχέση με τη ΝΔ (μέλη, συνδικαλιστές, πολιτευτές, κ.λπ.) («Πρώτο Θέμα», 27/11/2019).

«Πιστεύετε πραγματικά ότι [θέ-

λούμε] να διορίσουμε σήμερα σε ένα κοιμικό νοσοκομείο έναν άν-θρωπο ο οποίος θα είναι εμφανώς ακατάλληλος;» αναρωτήθηκε ο κ. Μητσοτάκης. «Μα δεν θα δημι-ουργήσει αυτό πολύ περισσότερα προβλήματα από το πιθανό όφελος [...]». Με κριτήρια αιγιώς ορθο-λογικής συμπεριφοράς έτσι θα ήταν. Στον πραγματικό κόσμο, όμως, οι λήπτες αποφάσεων υπο-κύπτουν σε εθισμούς, οι οποίοι μειώνουν την ορθολογικότητά τους. Ξέρω ότι με ωφελει να κόψω το κάπνισμα αλλά διαρκώς το ανα-βάλλω. Γιατί; Διότι υποφέρω από «ακρασία», θα μου υποδείκνυε ο Αριστοτέλης. Πώς θα καταπολε-μήσει τον χρόνιο εθισμό του κόμ-ματός του στην πελατειακή κοι-ματοκρατία ο πρωθυπουργός; Ανα-μένουμε.

Για τους διορισμούς στελεχών στο Δημόσιο, ο κ. Μητσοτάκης ανακοίνωσε τη θέσπιση «αντι-κειμενικών κριτηρίων» και επα-νέλαβε κοινότοπα πόσο σημαν-τικό είναι «να επιλέγεται ο κα-τάλληλος άνθρωπος στην κατάλ-ληλη θέση». Διότι, «το στοιχημά-μου», είπε, «είναι να γίνει η δου-λειά». Ποιος θα διαφωνήσει; Αλλά και ποιος θα ξεχάσει τον διορισμό του κ. Κοντολέοντος στην ΕΥΠ, ενώ ήταν «εμφανώς ακατάλληλος» γι’ αυτή τη θέση; Ευρύτερα, πώς ορίζει ο πρωθυπουργός τη «δου-λειά» που πρέπει «να γίνει»; Στο κοιματικό-πελατειακό κράτος,

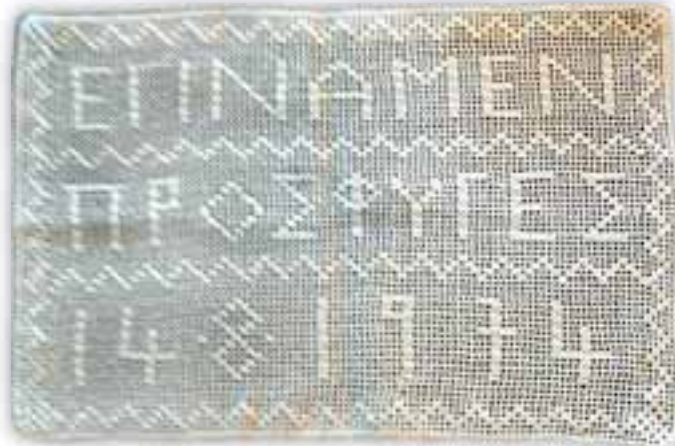
ξέρουμε πώς, συνήθως, ορίζεται η «δουλειά»: υπακοή σε κυβερ-νητικά κελεύσματα. Τα θεσμικά αντίβαρα είναι ανεπιθύμητα. Αν βρεθούν αξιωματούχοι, όπως ο κ. Ράμμος, που εστιάζουν ανεπι-ρέαστοι στον θεσμικό πυρήνα της δουλειάς τους, είδαμε πώς αν-τιμετωπίζονται: διασύρονται. Θα αλλάξει κάτι;

Αναγνωρίζοντας ότι οι γενικοί γραμματείς υπουργείων είναι «πο-λιτικοί διορισμοί», ο πρωθυπου-ργός σπεύδει να το συκαλύψει, τανύζοντας φρενακιστικά τις έν-νοιες. Οι γενικοί γραμματείς, που, εν συνεχεία, έγιναν υφυπουργοί στην κυβέρνηση του, βαφτίζονται «στελέχη της δημόσιας διοίκησης», τα οποία «δίνουν συνέχεια στο κράτος»! Πρόκειται για εννοιολο-γική διαστροφή: ως πολιτικά πρό-σωπα, οι γενικοί γραμματείς δεν σταδιοδρομούν στη δημόσια δι-οίκηση. Όταν φύγουν τα πολιτικά αφεντικά τους, θα φύγουν κι αυτοί. Πού είναι η συνέχεια;

Το ερώτημα για τον κ. Μητσο-τάκη είναι αν θέλει να μείνει στην ιστορία ως εκσυγχρονιστής sta-tesman ή ως ένας ακόμη πρωθυ-πουργός της σειράς. Μόνο αυτός μπορεί να το απαντήσει.

Ο κ. Χαρίδημος Τσούκας είναι καθη-γητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και ερευνητής καθηγητής στο Πανεπιστή-μιο Warwick.

www.htsoukas.com

Κέντημα που έφτιαξε η Ανδριανή Γρηγορίου, πρόσφυγας από το Λευκόνιο-κο, που απεβίωσε το 2007 σε προσφυγικό συνοικισμό της Λευκωσίας.

Ο χρόνος που χάσαμε

Της ΧΡΥΣΤΑΣ ΝΤΖΑΝΗ

Την επόμενη φορά που θα δείτε στην τηλεόραση μια συζήτηση για το Κυπριακό, δοκιμάστε να κάνετε ένα πείραμα: σκεφτείτε, πόσοι από τους ομιλούντες, πολιτικοί ή δημοσιογράφοι, ήταν γεννημένοι το 1974; Η απάντηση πιθανόν να σας εκπλήξει. Στα προεκλογικά πά-νελ υπήρξαν στιγμές που η συζή-τηση για το Κυπριακό διεξαγόταν αποκλειστικά ανάμεσα σε ανθρώ-πους που γεννήθηκαν μίνες, χρόνια ή και αρκετά χρόνια μετά, ακόμη και δεκαετία. Η Βουλή μας περιαι-βάνει πλέον αρκετούς τριαντάρηδες, ανάμεσα τους και η δεύτερη τη τάξη στα πολιτειακά αξιώματα, ΠτΒ, ενώ ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας γεν-νήθηκε λίγους μόνο μίνες πριν από την εισβολή. Η προηγούμενη γενιά, βλέπετε, ακόμη και οι νεοσυλλεκτοι του ’74, έχουν πια περάσει σε ηλικία στασιζοδότησης. Κοντολογίς, συ-ζητά και αποφασίζει μια γενιά που δεν έζησε –έστω ως ενήλικες– τα γεγονότα που διαμόρφωσαν τη ζωή όπως την ξέρουμε σήμερα, παρά μόνο μεγάλωσε με την αφήγησή τους, αλλά και με διαχωριστική γρα-μμή, οδοφράγματα και κάθε τόσο «ευκαιρίες λύσης».

Θυμάμαι συχνά, σε μια οργανω-μένη επίσκεψη σε μνημεία που ανα-στηλώθηκαν πέριξ του Πενταδα-κτύλου, έναν ηλικιωμένο άντρα από τον Γερόλακκο να μονολογεί με ένα μικρό χιούμορ, μόλις περάσαμε το οδόφραγμα του Αγίου Δομετίου, πως συλλέγει από τις εφημερίδες αγέλιες κηδεών των συχαριανών του, μέχρι να λείψουν και να μην έχει πια αντικείμενο συλλογής. «Ένας ένας φεύγουν. Κάποια μέρα απλώς δεν θα υπάρχουν άνθρωποι να γράφουν “από τον Γερόλακκο”». Τον θυμάμαι κάθε μέρα όταν διαβάζω κι εγώ τις αναγγελίες – άραγε, ως πότε θα υπάρχουν Ελληνοκύπριοι

που γεννήθηκαν στο βόρειο τμήμα; Θυμάμαι κατά καιρούς και την άνετη απάντηση «ο χρόνος δεν είναι εναντίον μας» και τα συνθήματα περί μακροχρόνιου αγώνα στη συ-ζήτηση «πρέπει να λύσουμε το Κυ-πριακό», μα να που ο χρόνος, σαν σωστό ζωτικό στοιχείο, μας ξεγέλασε, έκανε ένα κύκλο κοντά μισό αιώνα και τώρα επιστρέφει και μας κλείνει το μάτι, ψηθυρίζοντας «κάνε κάτι, διότι παίζουμε στις καθυστερήσεις». Ο κόσμος έχει αλλάξει δραματικά από εκείνο το καλοκαίρι: μεγαλώ-νουμε πια τη δεύτερη γενιά που γνωρίζει την Αμμόχωστο, την Κε-ρύνεια και τη Μόρφου από τις γρα-φικές, σταματημένες στον χρόνο, φωτογραφίες στα σχολικά τετράδια, μια γενιά που οι ασπρόμαυρες ει-κόνες από τότε τοϋς μοιάζουν τόσο μακρινές, όσο έμοιαζαν σε εμάς οι φωτογραφίες της φλεγόμενης Σμύρ-νης. Τα παιδιά που πρόλαβαν να σεργιανίσουν στους αμμόλοφους των Σόλων και της Σαλαμίνας, να μαζέψουν στάχια από την καυτή θερινή Μεσαρκά ή να κολυμπήσουν μετά το σχολείο στην παραλία της Γλώσσας, μεγαλώνουν πια τα εγγόνια τους βλέποντας τη βουνοπλαγιά της Κερύνειας να γεμίζει μπετόν και το μέχρι πρότινος κλειστό Βαρώσι να δίνει ραντεβού με τους τουρίστες σε δύο χρόνια. Ο χρόνος που πέρασε για το Κυπριακό είναι τόσος, που πια δεν μας χαρίζει την πολυτέλεια του «περίμενε», αλλά μας δίνει τε-λεσιόγραφο: θα βλέπουμε τα κατε-χόμενα μέρη σε φωτογραφίες ή θα τα ξαναζήσουμε δίκως την αίσθηση του επισκέπτη; Και τελικά, τι νόημα έχει το «Δεν ξεχνώ», όταν η μνήμη χρόνο με τον χρόνο καθίσταται κλη-ρονομική;

Η Χρύστα Ντζάνη είναι σύμβουλος επικοινωνίας.

Ένα μακρύ ταξίδι αρχίζει πάντα με ένα μικρό βήμα

Της ΕΛΙΑΣ ΦΕΡΕΪΡΑ

Οι πολυάριθμες κρίσεις που αντιμετωπίζει πρόσφατα η Ε.Ε. δεν θα πρέπει να μας αφήσουν να λησμονήσουμε τον συνεχιζόμενο πόνο που προκαλείται από το ανοικτό τραύμα της δικο-τόμησης της Κύπρου. Το προσεχές έτος θα σηματοδοτήσει 50 χρόνια κατά τα οποία η νήσος παραμένει ντε φάκτο διχοτομημένη. Μισό αι-ώνα. Σήμερα περισσότεροι Κύπριοι πολίτες έχουν ζήσει στο πλαίσιο της δικοτόμησης απ’ ό,τι σε μια ενωμένη Κύπρο. Εάν δεν θέλουμε να υπάρξουν περισσότερες γενιές που δεν θυμούνται τη νήσο ενω-μένη, πρέπει να αρχίσουν εκ νέου οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των ηγετών της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Αυτές θα πρέπει να αποσκοπούν σε μια συνολική διευθέτηση που θα οδηγήσει στην επανένωση και στη δημιουργία μιας διζωνικής, δι-κοινοτικής ομοσπονδίας στην οποία οι κοινότητες θα απολαμβάνουν πολιτική ισότητα, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνω-μένων Εθνών.

Ωστόσο, μέχρι να βρεθεί λύση, μπορούν ήδη να γίνουν πολλά ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες για την επανέναρξη των συνομιλιών, να καλλιεργηθεί η προοπτική μιας επανενωμένης Κύπρου και να βελ-τιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης και για τις δύο κοινότητες. Ολό-κληρη η Κύπρος είναι έδαφος της

Ε.Ε. Οι Τουρκοκύπριοι είναι πολίτες της Ε.Ε. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, κατά την προσχώρηση της Κύπρου, η Ε.Ε. θέσπισε δύο σημαντικά νομοθετήματα –το πρό-γραμμα βοήθειας για την τουρκο-κυπριακή κοινότητα και τον κανο-νισμό για την πράσινη γραμμή– για να διευκολύνει την επανένωση της Κύπρου στο πλαίσιο των Ηνω-μένων Εθνών.

Το πρόγραμμα βοήθειας της Ε.Ε. για την τουρκοκυπριακή κοινότητα ενθαρρύνει την οικονομική ανά-πτυξη της, με ιδιαίτερη έμφαση στην οικονομική ολοκλήρωση της νήσου, στη βελτίωση των επαφών των δύο κοινοτήτων μεταξύ τους και με την Ε.Ε., και στην προετοι-μασία για την εφαρμογή του συ-νόλου της ενωσιακής νομοθεσίας. Όλα τα έργα που χρηματοδοτούνται μέσω του προγράμματος έχουν μια προοπτική επανένωσης. Η στήριξη μας διευκόλυε την Τεχνική Επι-τροπή για την Πολιτιστική Κληρο-νομιά, τη Διερευνητική Επιτροπή για τους Αγνοούμενους στην Κύπρο και άλλες δικονομικές τεχνικές επιτροπές να επιτελέσουν το ση-μαντικό έργο τους. Έδωσε επίσης τη δυνατότητα χορήγησης κοινών υποτροφιών για Κύπριους φοιτητές, χρηματοδότησης σπουδών και πρα-κτικής άσκησης για περισσότερους από 2.000 φοιτητές, φέρνοντας τους Τουρκοκύπριους νέους πιο κοντά στην Ε.Ε. Το πρόγραμμα έχει στηρίξει οργανώσεις της κοινωνίας

των πολιτών, ΜΜΕ και γεωργούς και έχει κατασκευάσει υποδομές, ώστε να μη μείνει πίσω η τουρκο-κυπριακή κοινότητα και να μην καταστεί δυσκολετήματα η επανέ-νωση. Ως εκ τούτου, είναι ζωτικής σημασίας να παρακολουθούνται τα δικονομικά έργα με πνεύμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης και να τη-ρούνται και να υλοποιούνται οι δε-σμεύσεις που έχουν αναληφθεί για τη λειτουργία των εν λόγω έργων.

Ο κανονισμός της Ε.Ε. για την πράσινη γραμμή του 2004 επέτρεψε στις τουρκοκυπριακές επιχειρήσεις να αρχίσουν να εμπορεύονται τα προϊόντα τους διαμέσου της πρά-σινης γραμμής. Έκτοτε, οι Κύπριοι έχουν διασχίσει την πράσινη γραμμή πάνω από 33 εκατομμύρια φορές, ενώ έχουν πραγματοποιηθεί εμπο-ρικές συναλλαγές αξίας άνω των 90 εκατ. ευρώ. Το εμπόριο αυτό αυξή-θηκε με την πάροδο του χρόνου, σημειώνοντας νέο ρεκόρ το 2022 με συναλλαγές αξίας 14,6 εκατ. ευρώ.

Αυτή η αύξηση του εμπορίου είναι περισσότερο από ευπρόδε-κτη, καθώς προωθεί την ολοκλη-ρωση και την οικονομική ανάπτυξη και συμβάλλει στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κοι-νοτήτων. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι έχουν μεγάλη αξία οι πρόσφατες αποφάσεις των κυπριακών αρχών να δεχθούν αρκετά νέα προϊόντα στο εμπόριο της πράσινης γραμμής, από το ελαιόλαδο και τους χυμούς φρούτων έως τα υλικά συσκευασίας.

Η τάση αυτή θα πρέπει να συνε-χιστεί – προς όφελος και των δύο κοινοτήτων. Στο πλαίσιο της πρα-κτικής μας στήριξης, προετοιμά-ζουμε, από κοινού με τα Εμπορικά Επιμελητήρια και των δύο κοινο-τήτων, τη δημιουργία υπηρεσίας μιας στάσης για την παροχή συμ-βουλών στις εταιρείες σχετικά με όλα όσα πρέπει να γνωρίζουν για να πραγματοποιούν εμπορικές συ-ναλλαγές. Οι πληροφορίες θα εξη-γούν τον τρόπο εξεύρεσης εμπο-ρικών εταίρων και τον τρόπο συμ-μόρφωσης με την ισχύουσα νομο-θεσία της Ε.Ε. Αυτό το τελευταίο σημείο είναι ουσιώδους σημασίας, δεδομένου ότι όλα τα προϊόντα που διασχίζουν την πράσινη γραμμή πρέπει να συμμορφώνονται με τα πρότυπα της Ε.Ε.

Οι μεταξύ των κοινοτήτων συ-ναλλαγές και η τακτική ανθρώπινη αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο κοινοτήτων θα πρέπει να αποτε-λέσουν καθημερινή πρακτική για τις επιχειρήσεις και τους ανθρώπους σε ολόκληρο το νησί. Το εμπόριο δίνει ώθηση για περαιτέρω βήματα προς την πρακτική επανένωση, όπως ένα ενδονομιστικό σύστημα πληρωμών, το οποίο θα μπορούσε να αντικαταστήσει το ισχύον σύ-στημα μετρητών ή τις περιπλοκές και δαπανηρές μεταφορές μέσω ενδιάμεσων τραπεζών.

Μία πολύ συγκεκριμένη ευκαιρία για την αύξηση του εμπορίου της πράσινης γραμμής και την προ-

σέγγιση των δύο κοινοτήτων είναι το Χαλλούμι/Hellim. Υπάρχει αυ-ξανόμενη ζήτηση για αυτό το ποι-τικό προϊόν στην Ε.Ε. Το 2021 η Κύπρος πώλησε χαλλούμι αξίας 263 εκατ. ευρώ σε περισσότερες από 50 χώρες εντός και εκτός της Ε.Ε., ποσό που ήταν κατά 30 % υψηλότερο απ’ ό,τι το 2016. Οι πω-λήσεις μόνο στις χώρες της Ε.Ε. ανήλθαν σε περίπου 100 εκατ. ευρώ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε τη σημασία αυτού του εμβληματι-κού κυπριακού προϊόντος, κατα-χωρίζοντάς το, το 2021, ως προϊόν με Προστατευόμενη Ονομασία Προ-έλευσης (ΠΟΠ). Ως εκ τούτου, μόνο το Χαλλούμι/Hellim που παράγεται στην Κύπρο, σύμφωνα με την πα-ραδοσιακή συνταγή, μπορεί πλέον να διατίθεται στο εμπόριο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πενήντα οκτώ Ελληνοκύπριοι παραγωγοί έχουν ήδη λάβει την ετικέτα ΠΟΠ. Επίσης, τον Μάρτιο και τον Μάιο του τρέ-χοντος έτους, οι δύο πρώτοι Τουρ-κοκύπριοι παραγωγοί έλαβαν την ετικέτα ΠΟΠ.

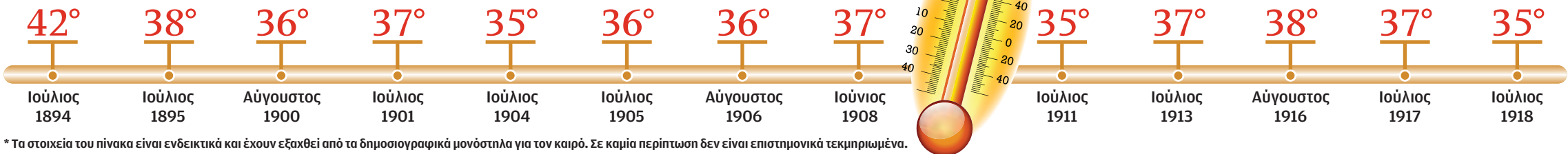
Παράλληλα, η Επιτροπή εξέδωσε απόφαση που θα επιτρέψει στους Τουρκοκύπριους παραγωγούς να εμπορεύονται το Χαλλούμι/Hellim που συμμορφώνεται με την ΠΟΠ διαμέσου της πράσινης γραμμής. Αυτό, φυσικά, εξαρτάται πλήρως από την τήρηση των προτύπων της Ε.Ε. για την ασφάλεια των τρο-φίμων και την υγεία των ζώων από τους Τουρκοκύπριους παραγωγούς.

Για τον σκοπό αυτό έχει διατεθεί σημαντικά στήριξη ύψους 40 εκατ. ευρώ από το πρόγραμμα βοήθειας της Ε.Ε. για την περίοδο 2021-2024. Στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι οι παραγωγοί και από τις δύο κοι-νότητες μπορούν να επωφεληθούν από τις οικονομικές ευκαιρίες.

Κατά κάποιον τρόπο, το πακέτο Χαλλούμι/Hellim αποτελεί θετικό προηγούμενο, καθώς δοκιμάζεται σε μικρή κλίμακα μια προσέγγιση που θα μπορούσε να αναπαρacheί και να κλιμακωθεί. Και είναι μια ευκαιρία να αναδειχθούν τα οικο-νομικά οφέλη της πλήρους συμμε-τοχής στην Ε.Ε.

Πρόκειται για ένα μόνο από τα πολλά έργα που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα βοήθειας της Ε.Ε. για την τουρκοκυπριακή κοι-νότητα. Μέσω του προγράμματος αυτού, η Ε.Ε. έχει επενδύσει σχεδόν 700 εκατ. ευρώ με πρωταρχικό στό-χο την εξομάλυνση της πορείας προς την επανένωση. Αυτό όμως δεν μπορεί να κατευθύνεται μόνο από έξω: Οι Κύπριοι και των δύο κοινοτήτων πρέπει να αποτελέσουν τους κινητήριους μοχλούς της δια-δικασίας αυτής και να βρουν τρό-πους για την οικοδόμηση εμπιστο-σύνης, σχέσεων και κοινών λύσεων. Και εμείς στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα συνεχίσουμε να σας στηρίζουμε, σε κάθε βήμα της πορείας.

Η κα Ελίζα Φερέϊρα είναι επιτροπος Συνοχής και Μεταρρυθμίσεων.

* Τα στοιχεία του πίνακα είναι ενδεικτικά και έχουν εξοχθεί από τα δημοσιογραφικά μονόστιπλα για τον καιρό. Σε καμία περίπτωση δεν είναι επιστημονικά τεκμηριωμένα.

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Κάθε καλοκαίρι και τα παράπονα πολλά, «ζέστη, ζέστη», και «ουφ απελπισιά στην πόλη μας», «η Λευκωσία από την ζέστην κατέστη αφόρητος», και άλλα παρόμοια για όλες τις μεγάλες πόλεις της Κύπρου... Οι δε χωρικοί μάλλον ήταν πιο εξοικειωμένοι με τις υψηλές θερμοκρασίες και στα χωριά τους οι ζέφυροι έπνεαν ικανοποιητικώς... ή τουλάχιστον έτσι νομίζουμε, μιας και η κοινωνική αυτή κατηγορία στον Τύπο και στη βιβλιογραφία υποεκπροσωπείται... Όπως και να 'χει οι υψηλές θερμοκρασίες ανέκαθεν ταλαιπωρούσαν και την πρωτεύουσα και τις άλλες πόλεις και μία μικρή περιδιάβαση στον Τύπο της εποχής το κάνει σαφές... Ενδεικτικό το δημοσίευμα της «Εφημερίδος του Λαού» (7 Αυγούστου 1909): «Ζέστη. Ζέστη! Ιδού τι αναφωνεί πας άξιος χωραίτης συναντών άλλον εις τους δρόμους. Οι συνήθεις χαιρετισμοί αντεκατεστάθησαν από τα πουφ και τα πρφ που αναφυσούν οι αγαθοί πρωτευουσιάνοι ψπνόμενοι κυριολεκτικώς μέσα εις την κάμινον αυτήν του πυρός»... ο εν λόγω αρθρογράφος αναφέρει το ζήτημα της ζέστης θέλοντας να θίξει τον «πατριαρχικόν τρόπον αλωνίσματος» και την άρνηση της κυβέρνησης να βοηθήσει στην εισαγωγή γεωργικών μηχανημάτων

Οι συνήθεις χαιρετισμοί αντεκατεστάθησαν από τα πουφ και τα πρφ που αναφυσούν οι αγαθοί πρωτευουσιάνοι ψηνόμενοι κυριολεκτικώς μέσα εις την κάμινον αυτήν του πυρός»...

και εργαλείων, μιας και η πολύ ζέστη θα φέρει καταιγίδες τον χειμώνα.

Οι υψηλές θερμοκρασίες, όπως και η υγεία της πόλης απασχολούν πολύ και οι πυρετοί άγνωστο πώς θεραπεύονταν με σαρδελλοσαλάτας: «Κατά τας τελευταίας ταύτας ημέρας οι καύσωνες κατέστησαν αφόρητοι. Οι ενδημικοί πυρετοί επεσκεύεθησαν εφέτος μετά μειζονος εντάσεως ή άλλοτε τας πόλεις και τα χωρία, ευτυχώς όμως ουδένα επικινδύνον χαρακτηρήα έχουσι και θεραπεύονται υπό μεν των εκόντων τα μέσα διά της χρήσεως της κινίνης υπό δε των ενδεών διά της υπομονής» υπάρχουν και πολλοί διατεινόμενοι ότι έθεραπεύθησαν διά της σαρδελλοσαλάτας» («Στασίνος», 9 Αυγούστου 1884). Το θέμα είναι να μη διασαλευθεί η υγεία της πόλης και μονόστιπλα όπως τα παρακάτω συχνά τα συναντάμε ιδίως στα τέλη του 19ου αιώνα: «Καύσωνα υπερβολικόν είχομεν καθ' όλην την εβδομάδα ταύτην. Ευτυχώς η υγεία της πόλεως δεν φαίνεται διασαλευθείσα» («Φωνή της Κύπρου», 20 Ιουλίου 1892) και «Θερμόςτις πρωτοφανής επεκράτησε κατά την εβδομάδα ταύτην εν τη ημετέρα πόλει. Το θερμόμετρον εδείκνυν επί δύο ημέρας υπό σκιάν 38 βαθμούς. Αλλ' ευτυχώς μεθ' όλην αυτήν την θερμότητα η υγεία της πόλεως δεν διεσαλεύθη», διαβάζουμε στη Φωνή της Κύπρου, στις 12 Ιουλίου 1895 και ενώ η ζέστη είναι φυσικά πρόβλημα, η διασαλεύση της δημόσιας υγείας είναι μεγαλύτερο, αφού συχνά στα μονόστιπλα δελτία καιρού διαβάζουμε συχνά: «Ο καύσων μας έλυωσε κυριολεκτικώς την εβδομάδα ταύτην. Το θερμόμετρον υπό σκιάν εδείκνυε 42 βαθμούς, ευτυχώς όμως η υγεία της πόλεως ουδόλως εσαλεύθη» («Φωνή της Κύπρου», 21 Ιουλίου 1894).

«Ζέστη και ζέστη». Από ημερών ο καύσων κατέστη επαισηπτότατος εν Λευκωσία. Το θερμόμετρον ανέρχεται καταπληκτικώς και άδηνον που θα σταματήσει. Μαζί δε με την φοβεράν αυτήν ζέστην εγένετο και η εμφάνισις των πυρετών υπό διαφόρους μορφάς» («Φωνή της Κύπρου», 6 Ιουλίου 1900). Μαζί με τη ζέστη και η υγρασία, κυρίως τη νύχτα που κάνει τα πράγματα ακόμη

πιο δύσκολα για τους κατοίκους των πόλεων: «35 βαθμούς υπό σκιάν. Εδώ και αλλαχού. Η ζέστη την εβδομάδα αυτήν είναι ανυπόφορος. Το θερμόμετρον ανήλθε καταπληκτικώς, χδες δε και προχθές εδείκνυε 35-36 βαθμούς υπό σκιάν. Αλλά με τον καύσωνα της ημέρας έχομεν και την υγρασίαν της νυκτός, την υγρασίαν την οκληράν και ανυπόφορον, όλως ασυνήθη διά την πρωτεύουσα» («Φωνή της Κύπρου», 3 Αυγούστου 1900), βέβαια ο συντάκτης συστήνει στους αναγνώστες να μην παραπονιούνται αφού σε άλλες πόλεις υποφέρουν τα ίδια και χειρότερα, αναφέροντας ενδεικτικά το Παρίσι και το Βερολίνο, όπου η θερμοκρασία ανήλθε μεταξύ 36 και 38 βαθμών, ενώ στη Νέα Υόρκη έφτασε και τους 40 υπό σκιά.

Και η χαρά των πολιτών μεγάλη όταν οι θερμοκρασίες πέφτουν: «Η ζέστη καταπίπτει. Ταπεινώσις του θερμομέτρου. Επί τέλους ανεπνεύσαμεν. Η ζέστη ήρχισε να καταπίπτει και επαισιθήςως μάλιστα. Το θερ-

μόμετρον, το οποίον το παρελθόν Σάββατο και την Κυριακήν είχε τόσον υψηλή και εδεικνυν υπό σκιαν 37 βαθμούς, εταπεινώθη αποτόμως από δύο-τριών ημερών και δεικνύει τώρα (sic) 32-33 βαθμούς. Ίσως η ταπεινώσις αυτή του θερμομέτρου εξακολούθησ επί αρκετάς ημέρες και ο κόσμος δυνηθή ν' αντλήσ η ολίγας δυνάμεις» («Φωνή της Κύπρου», 10 Αυγούστου 1901). Χαρά λοιπόν όταν μεταβάλλεται προς το δροσερότερο ο καιρός: «Από της προχθές Δευτέρας ο καιρός μετεβλήθη ευτυχώς εις δροσερόν. Βίαιος αλλά ζωογόνος άνεμος έκαμεν ώστε το θερμόμετρον να κατέλθη εις τους 31-33 βαθμούς. Διαφορά δηλαδή 5 βαθμών από την παρελθούσαν εβδομάδα. Και τοιουτοτρόπως τώρα (sic) έπαυσαν οι διαρκείς ιδρώτες και το φοβερόν καμίνι, το οποίο επιρπολούσεν αδιάκοπα όλους» («Ελευθερία», 22 Ιουλίου 1916) και όταν πνείει επίσης ο ζέφυρος...: «Ο καύσων ανήλθε και πάλιν τη π. Παρασκευή εις 38 Κελσίου, ενώ κατά τας λοιπάς

ημέρας του εφθημέρου δεν κατίλθε κάτω των 37° μετά της διαφοράς ότι υπήρχεν υγρασία και κατά τας πρωίας ομίχλη, ης ένεκεν αι μετεσπμβριναί ώραι ήσαν δροσεραί, διότι έπνεεν ο Ζέφυρος. Η Λευκωσία εγένετο κάμινος, ενώ οι παρειπίδημοι παραθαλάσσιοι εύρισκαν αυτήν ανεκτήν αναλογιζόμενοι την υγρασίαν των οικείων πόλεων» («Κυπριακός Φύλαξ», 5 Ιουλίου 1916).

Σάλτσα αυρών

Κύπρος 31 Ιουλίου 1904: «Έχομεν αρκετούς ξένους διαθερίζοντας. Από τριών ημερών όμως η ζέστη μας είναι αφόρητος, διότι επικρατούν οι βόρειοι άνεμοι». Κύπρος 23 Ιουλίου 1905: «Χθες εν Λευκωσία το εκατοντάβαθμον έφθασε μέχρι των 36 υπό σκιάν – ρεκόρ σπάνιον. Η ζέστη ήτο αφόρητος, αλλ' ευτυχώς υπήρχον πνοαί ανέμου αν και θερμότεα. Δροσερωτέρα κατάστασησ ατμοσφαιράς ήτο την νύκτα». Κύπρος 1 Ιουλίου 1906: «Η νυκτερινή παρηγορία. Ζέστην σχεδόν άνευ

προηγούμενου εδοκίμασεν η Λευκωσία την εβδομάδα ταύτην. Η Δευτέρα και η Τρίτη ήσαν οι θερμότεραι ημέραι, καθ' ας οι δυστυχείς θνητοί έβραζον εντός καύσωνος 35 και 36 βαθμών εκατονταβάθμου με σάλτσαν θερμοτάτων πνικτικών αυρών». Φυσικά η λύση για όσους μπορούσαν ήταν η άνοδος στα ορεινά θέρετρα ή στα μοναστήρια του νησιού, τα οποία λειτουργούσαν και ως ξενώνες: «ΟΙ ΚΑΥΣΩΝΕΣ: Η Ζωή των πόλεων. Κατά την εβδομάδα ταύτην οι καύσωνες ήσαν υπερβολικοί και η ζωή των πόλεων κατέστη ανυπόφορος, διό και πολλοί ήρχισαν να μεταβαίνωσιν εις τας εξοκάς και να ζητώσιν αναψυχήν και δρόσον παρά τον αιγαλόν και εις τα υψηλότερα μέρη της νήσου. Το θερμόμετρον εσημείωνε συνεχώς κατά την εβδομάδα ταύτην 34 και 35 βαθμούς υπό σκιάν με τάσιν πάντοτε προς ύψωσιν» («Ελευθερία», 15 Ιουλίου 1911) και όσοι έμεναν στην πόλη είχαν εκτός από τη ζέστη και άλλα να αντιμετωπίσουν: «Ο

καιρός. Οι καύσωνες και η υγρασία κατά την εβδομάδα ταύτην κατέστησαν ανυπόφοροι εν Λευκωσία. Τόση ήτο η ζέστη και ο κάματος κατά την ημέραν, ώστε αι οδοί της πρωτευούσης επιλημμύρισαν από ψωραλέους κύνας έχοντας ανοικτόν το στόμα και την ουράν υπό τα σκέλη, τα δε καθίσματα των καφενείων από βωμολοχούντας κασομήρηδες. Διά τους πρώτους έλαβεν ήδη πρόνοιαν το Δημαρχείον, διά δε τους δευτέρους ας λάβωσιν οι διευθυνταί των καφενείων» («Ελευθερία», 12 Αυγούστου 1911. «Λεμεσός. Οι καύσωνες των τελευταίων ημερών υπήρξαν κυριολεκτικώς αφρικανικοί. Ο υδράργυρος του θερμομέτρου υψώθη αλματικώς δεικνύων 37 βαθμούς υπό σκιάν. Τούτου ένεκεν οι δυνάμενοι φεύγουσιν προτροπάδην εις τας εξοκάς, οι δε υποχρεωμένοι να μένωσιν εν τη πόλει δεν αποφασίζουσι καν να εξέλθωσι των οικιών των φοβούμενοι ν' αντικρύσωσι τον πυρακτούντα ήλιον και την κατακαίουσαν αύραν, ήτις ηρήμωσε και την «Οασιν» του Φούρναρη και την παραλιακήν οδόν και τον Δημόσιον Κήπον» («Ελευθερία», 22 Ιουλίου 1917).

Ανάγκη ψυγείων

Φυσικά, ένα μεγάλο πρόβλημα της εποχής είναι και η συντήρηση των προϊόντων, κρεάτων, τυροκομικών, αβγών, ψαριών και άλλων.

Η Δευτέρα και η Τρίτη ήσαν οι θερμότεραι ημέραι, καθ' ας οι δυστυχείς θνητοί έβραζον εντός καύσωνος 35 και 36 βαθμών εκατονταβάθμου με σάλτσαν θερμοτάτων πνικτικών αυρών».

Τα ψυγεία είναι μία λύση που σε άλλες χώρες είναι πραγματικότητα, τουλάχιστον για δημιοτική χρήση. Στην Κύπρο ακόμα δεν υπήρχε αυτή η δυνατότητα και αυτό δημιουγούσε προβλήματα. Ακόμα η φυλάξη των προϊόντων γινόταν με... ποió-δειςους τρόπους! Ωστόσο, κάτι άρχιζε να αλλάξει και ο Τύπος είχε το μερτικό του στο να πείσει καταστάσεις: «Η διατήρησις κρεάτων, ψαριών, γάλακτος κλπ. εις όλον τον κόσμον σήμερον ενεργείται εις όλες τας εποχάς του έτους μέσα εις ψυγεία, τα όποια είναι στοιχείον και αυτά πολιτισμού. Εις κλίματα θερμά καθός το ιδικόν μας και μάλιστα με την πρωτοφανή ανύψωσιν του θερμομέτρου, τα ψυγεία είναι υπεραναγκαία» και προσθέτει ο αρθρογράφος πως στην Αθήνα «και στο τελευταίον συνοικιακόν κρεοπωλείον παίρνει κανείς το κρέας του άφοβα από το ψυγείον, ενώ στη Λευκωσία που υπάρχουν δύο μόνον Κεντρικά Κρεοπωλεία θα ήταν πολύ εύκολο να υπάρχη ανά ένα σχετικώς μεγάλον ψυγείον», σημειώνει δε πως είναι δύσκολο να γίνει προμήθεια από την Ευρώπη, οπότε «μπορούν να αρκεστούν στα εντοπίως κατασκευαζόμενα». Ένα χρόνο μετά πληροφορούμαστε ότι ο δήμαρχος Λευκωσίας μελετά το ενδεχόμενο ίδρυσις δημοτικού ψυγείου «εν συνδυασμό με την παροχήν πλεκτρικού ρεύματος την ημέραν. Εις το ψυγείον τούτο θα δύνανται οι τυροκόμοι, οι παντοπώλαι, οι φρουτέμποροι, οι κρεοπώλαι να αποθηκεύσωσι τα είδη των. Η ύπαρξις και λειτουργία ψυγείου είναι απαραίτητος και θα αποβή ευεργετική διά την πόλιν και διά τα παραγαγωγά χωρία. Οι τυροπαραγωγοί θα τοποθετώσι τα τυρία εις το ψυγείον και εκεί θα διατηρωνται επί μήνας χωρίς να αποβουτυρούνται παρ' όλον τον καύσωνα», όπως και για άλλα προϊόντα λοιπόν η κακή συντήρηση επηρεάζει και το τελικό προϊόν. Σημειώνεται ότι στην Ελλάδα, σύμφωνα με δημοσιεύματα στον Τύπο, το πρώτο ψυγείο εγκαταστάθηκε στον Πειραιά και προορίζετο για την αποθήκευση κρεάτων από το εξωτερικό και είχε εμβαδόν 10.000 μέτρων!

«Εξω έχομεν τον αριστοκρατικόν κόσμον»

Μα πώς περνούσαν τις θερινές νύχτες εκείνοι που δεν μπορούσαν να εκδράμουν και να παραθερίσουν σε κάποιο ορεινό θέρετρο ή σε κάποια μονή, όπως συνθηζόταν κάποτε; ή όπως τους συναντάμε σε δημοσίευμα του 1907 «οι πληβείοι της ζωής» οι οποίοι αποκλείονται από τας θεμιτάς διασκεδάσεις όχι από τους άρχοντες, όπως παλαιότερα, αλλά από τον δήμο του αγώνος του άρτου, ο οποίος ανηλεώς σουβλίζει τους Λευκωσιάτες υπό τον καυστικόν ήλιον του Ιουλίου και του Αυγούστου... Και επειδή το 1907 μάλλον ο ίδιος δήμιος ακόμα βασίλευε και ίσως και σήμερα ακόμα να είναι παρών... διαβάζουμε σε ένα ενδιαφέρον διστιπλο του 1894 πως οι Λευκωσιάτες υπέφεραν μεν την ημέρα από τον καύσωνα, όμως η νύχτα τους αποζημίωσε: «Την ημέραν καμίνι, θερμολουσία, κάματος, εξασθένις, την νύκτα αήρ, δρόσος, περίπατοι, κίνησις, ζωή».

© Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείο Λευκωσίας – Φωτογραφικό Αρχείο, Κύπρος

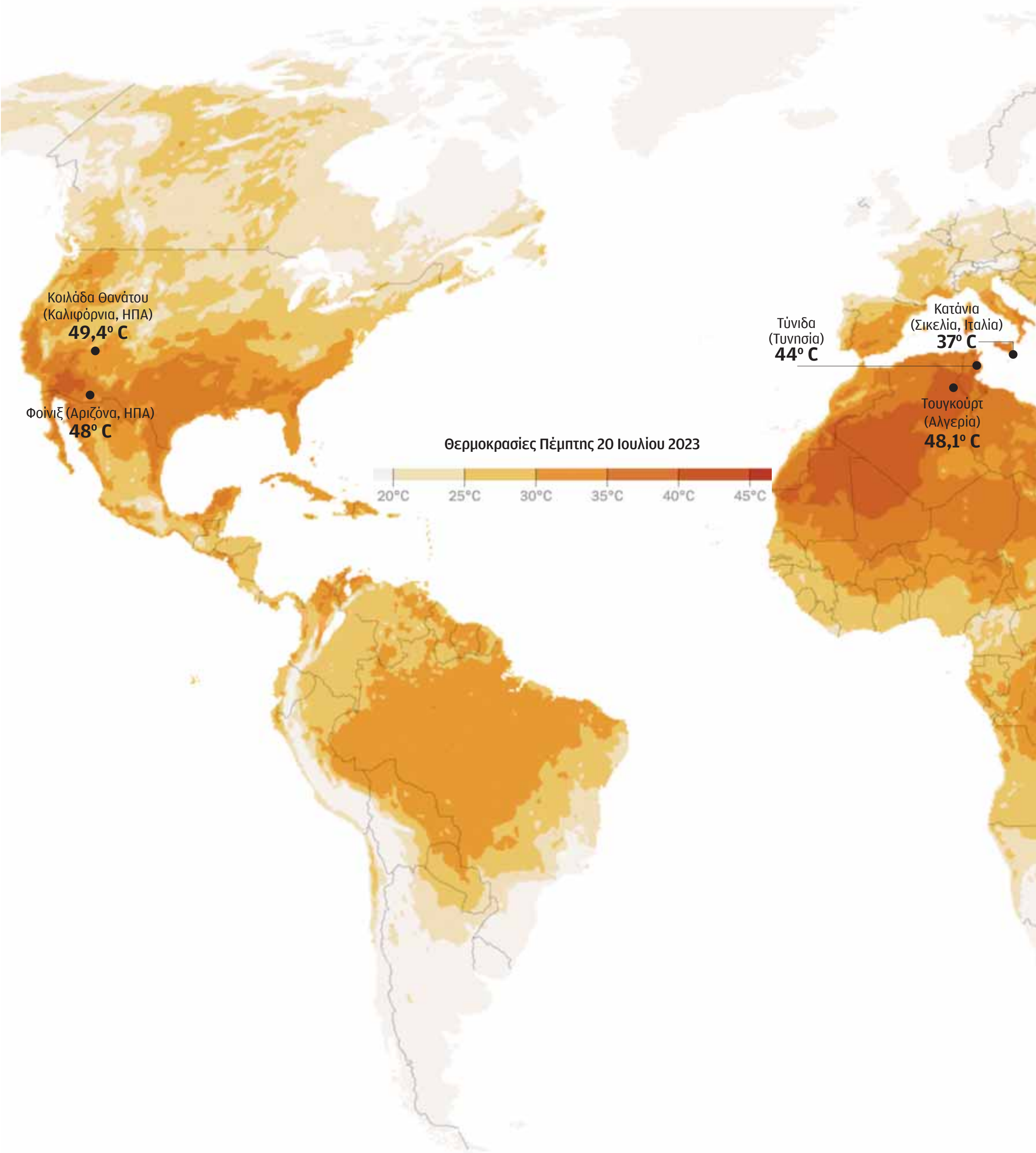

Οι Λευκωσιάτες υπέφεραν μεν την ημέρα από τον καύσωνα, όμως η νύχτα τους αποζημίωσε: «Την ημέραν καμίνι, θερμολουσία, κάματος, εξασθένις, την νύκτα αήρ, δρόσος, περίπατοι, κίνησις, ζωή».

κτα αήρ, δρόσος, περίπατοι, κίνησις, ζωή». Τι άλλο όμως πρόσφερε η νύκτα στους κατοίκους της πρωτεύουσας: Στα έξωθι της πόλης υπήρχαν 3-4 θερινά καφενεία, όπου δημιουργείται

μία «άλυστις αδιάσπαστος, γραμμή ατελείτπτος υπό του κινουόμενου κόσμου και πολλάκις νομίζει τις ότι άπαντες οι κάτοικοι του άστεως εγκατέλειπαν τας οικίας των, και τούτο μένει νε-

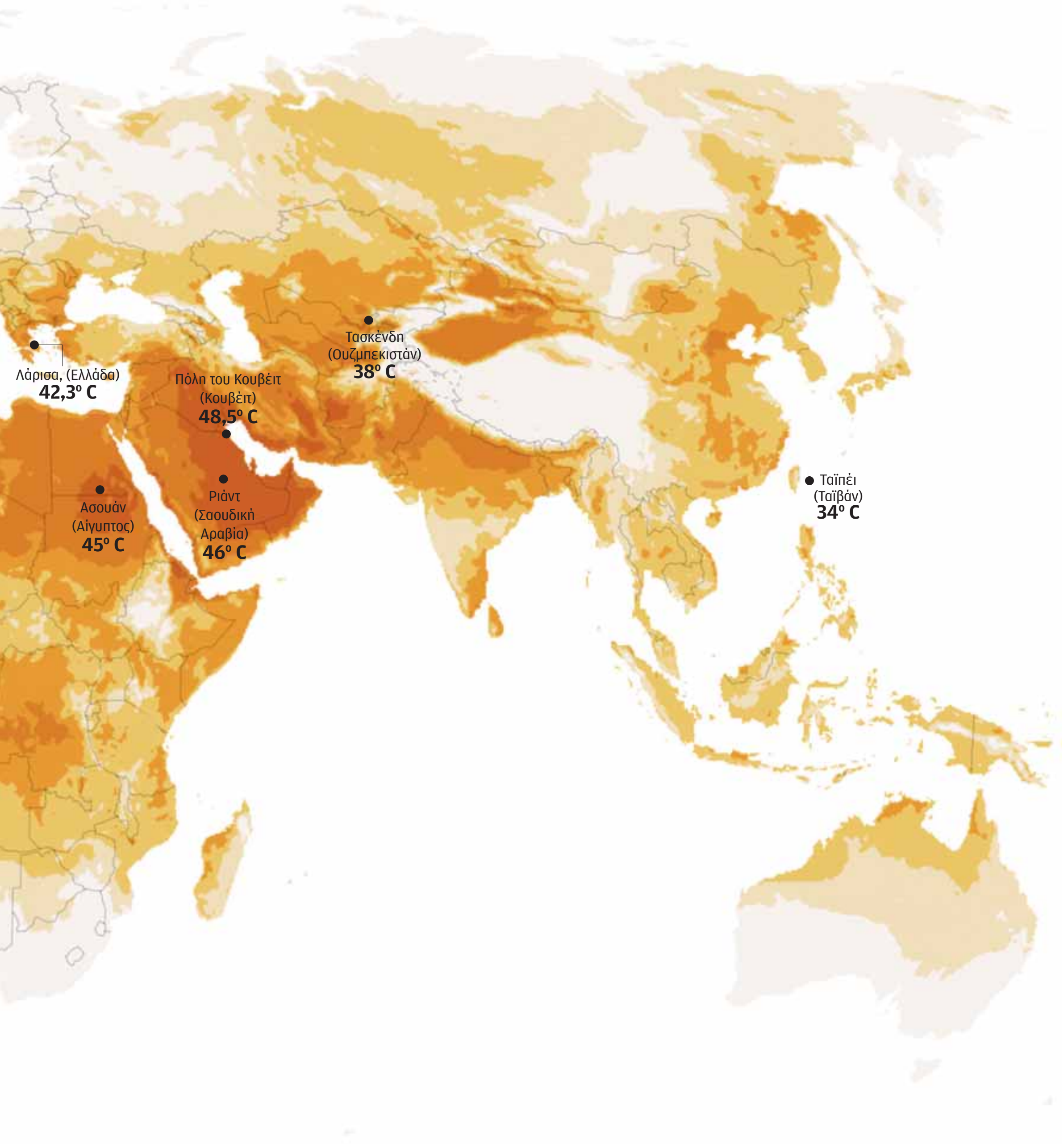
κρόν και έρημον», όμως τα πράγματα δεν είναι έτσι, διότι η Λευκωσία που ζει εντός των τειχών ακόμα προσφέρει πολλά, αλλά όχι για όλους... «[...] έξω έχομεν τον αριστοκρατικόν κόσμον, την αγνήν και δειλίν του λαού κόρην [...]» εντός των τειχών όμως; [...] εντός έχομεν τα ωδικά καφενεία, τους προκληπτικούς χορούς, τα διάφορα θεάματα, άτινα θέλγουσιν ως επί το πολύ τον εργάτην, τον απλοϊκόν, τους μείρακας». Και όσοι μένουν εντός... απολαμβάνουν τον κομικό Οθωμανό Ακιά στο πάντα κατάμεστο θέατρό του! Απορεί ο αρθρογράφος για τον κόσμο που συρρέει να τον απολαύσει... «[...] ωσει πρόκειται να ιδή την Σάρραν Περνάρ ή ν' ακούση την Πάτην», ένα θέαμα που πολλές φορές προσελκύει και ανθρώπους των γραμμάτων, της πρώτης κοινωνικής τάξεως...

Καύσωνας σε τρεις ηπείρους χωρίς παράθυρο ανάσας

Η παρατεταμένη ζέστη καταγράφει καθημερινά νέα ρεκόρ σε ΗΠΑ, Κίνα και Ευρώπη, κάτι μάλλον αναμενόμενο έπειτα από τον πιο καυτό Ιούνιο της Ιστορίας. Οι επιστήμονες δεν έχουν την παραμικρή αμφιβολία για τα αίτια: Τόσο υψηλές θερμοκρασίες σε όλο τον κόσμο δεν θα είχαν σημειωθεί αν δεν υπήρχε η κλιματική αλλαγή.

Ωρα μηδέν για τον πλανήτη

Ο καύσωνας που πλήττει μεγάλο μέρος των ΗΠΑ ασκεί πιέσεις στο δίκτυο ηλεκτροδότησης ολόκληρης της χώρας. Παρόμοια είναι η κατάσταση σε Ευρώπη και Κίνα, όπου καταγράφονται θερμοκρασίες ρεκόρ. Ακραίες είναι οι καιρικές συνθήκες στην Ινδία, όπου οι τροπικές καταιγίδες προκάλεσαν κατολισθήσεις αυτήν την εβδομάδα. Κι οι προοπτικές για την επόμενη εβδομάδα είναι εξίσου ζοφερές. Ο περασμένος μήνας ήταν ο θερμότερος Ιούνιος από όταν άρχισε η καταγραφή θερμοκρασιών το 1850 και οι μετεωρολόγοι θεωρούν απίθανο να προσφέρει κάποια ανακούφιση ο Αύγουστος.

Με βάση επιστημονικά μοντέλα, το θερμό κλίμα του περα-

σμένου μήνα κατέστη πέντε φορές πιθανότερο και 2,7 βαθμούς Κελσίου πιο ζεστό από ό,τι θα συνέβαινε ερήμην της κλιματικής αλλαγής. Οι καύσωνες μπορεί να αποτελούν φυσικό φαινόμενο, αλλά οι θερμοκρασίες του Ιουνίου σε όλο τον κόσμο δεν θα είχαν σημειωθεί αν δεν υπήρχε η κλιματική αλλαγή, εξηγεί ο Τζον Νίλσεν Γκάμον, διευθυντής του Νότιου Περιφερειακού Κέντρου για το Κλίμα. Στην Ασία, ακραία υψηλές θερμοκρασίες συνόδευσαν μια έντονη εποχή των μουσώνων, στοιχίζοντας τη ζωή σε τουλάχιστον 100 ανθρώπους σε Ινδία, Νότια Κορέα και Ιαπωνία, αν και ο τελικός απολογισμός αναμένεται πολύ μεγαλύτερος.

Οι καύσωνες στην Ινδία παρα-

δοσιακά συμπίπτουν με την περίοδο πριν από τους μουσώνες, από τον Μάρτιο έως τον Ιούνιο. Φέτος όμως η ζέστη κράτησε πολύ περισσότερο, απλώνοντας μια ευρύτερη τάση τα τελευταία χρόνια. Από το 1961 έως το 1990, οι μέρες του χρόνου με θερμοκρασίες πάνω από 32 βαθμούς Κελσίου ήταν 70, ενώ από το 1991 έως το 2022 έφτασαν τις 89.

Στη Σινγιάνγκ της Κίνας οι θερμοκρασίες στην έρημο άγγιξαν τους 52 βαθμούς Κελσίου, καταρρίπτοντας το προηγούμενο εθνικό ρεκόρ. Την ίδια στιγμή, στο βόρειο τμήμα της επαρχίας οι Αρχές βρίσκονται σε συναγερμό για την πιθανότητα πυρκαγιών. Η μεγαλύτερη λίμνη με γλυκό νερό της χώρας, η Πογιάνγκ,

μπήκε στην εποχή της ξηρασίας την Πέμπτη, η πιο πρώιμη έναρξη της περιόδου από όταν ξεκίνησε η τήρηση αρχείων στη δεκαετία του 1950. Η παρατεταμένη ζέστη και η ανομβρία είναι οι βασικοί λόγοι για την ανησυχητικά χαμηλή στάθμη του νερού. Στη βόρεια Κίνα αρκετές πόλεις, συμπεριλαμβανομένου του Πεκίνου, κατέρριψαν το ρεκόρ των περισσότερων ημερών με θερμοκρασία άνω των 35 βαθμών μέσα σε ένα έτος. Οι βροχές που ξεκίνησαν στα μέσα της εβδομάδας πρόσφεραν μεν λίγη ανακούφιση, αλλά ταυτόχρονα πυροδότησαν ανησυχίες για το ενδεχόμενο πλημμυρών γύρω από την πρωτεύουσα.

Στις ΗΠΑ οι μετεωρολόγοι

προέβλεπαν ότι ο καύσωνας θα συνεχιστεί την επόμενη εβδομάδα και πως συνολικά 80 εκατ. Αμερικανοί θα βιώσουν θερμοκρασίες πάνω από 40,5 βαθμούς Κελσίου τις επόμενες μέρες.

Στην Ευρώπη οι υψηλές θερμοκρασίες δοκιμάζουν ιδιαίτερα τους πιο ηλικιωμένους και οι χώρες στα νότια της ηπείρου ακολουθήσαν το παράδειγμα των βορειότερων εκπονώντας σχέδια για την προστασία των πιο ευάλωτων πολιτών. Η ακραία ζέστη μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα επικίνδυνη για το ανθρώπινο σώμα, αλλά οι ηλικιωμένοι και όσοι κάνουν εξωτερικές εργασίες απειλούνται περισσότερο. Πρόσφατη μελέτη εκτίμησε ότι πέρσι οι καύσωνες στην Ευρώπη

είναι πιθανό να προκάλεσαν το θάνατο 61.000 ανθρώπων.

Ο θερμικός θόλος

Ο φετινός συνδυασμός ζέστης και υγρασίας υπήρξε ιδιαίτερα φονικός στο βόρειο Μεξικό, όπου εκατό και πλέον άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους εξαιτίας του θερμικού θόλου που παρέμεινε επί μακρόν πάνω από την περιοχή. Οι θερμικοί θόλοι είναι ένα καιρικό φαινόμενο που διαμορφώνεται φυσικά κατά περιόδους. Ορισμένοι μετεωρολόγοι όμως θεωρούν ότι η Αρκτική, που έχει υπερθερμανθεί, προκαλεί επιβράδυνση του αεροχειμάρρου με αποτέλεσμα αυτά τα καιρικά συστήματα να παραμένουν στάσιμα για πολύ μεγαλύτερο διάστημα.

Ωρα μηδέν για τον πλανήτη

Είναι δυνατόν το λιώσιμο των πάγων στην Αρκτική να επηρεάζει την πρόκληση δασικών πυρκαγιών και να ενισχύει την ένταση και τον ρυθμό εξάπλωσής τους; Και αν ναι, κάτι τέτοιο θα ίσχυε μόνο για περιοχές (λ.χ. Βόρεια Αμερική) που βρίσκονται σε εγγύτητα με την Αρκτική ή θα μπορούσε να αφορά και περιοχές που βρίσκονται χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά της, όπως η Ευρώπη – και η Ελλάδα;

Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα έχει την εξής αφετηρία: Τα καιρικά φαινόμενα έχουν τοπική ή/και περιοχική εμβέλεια και εξελίσσονται χωρίς υποχρεωτικά το ένα καιρικό φαινόμενο να συνδέεται με το άλλο, ενώ τα κλιματικά φαινόμενα χαρακτηρίζονται από μεγάλες κλίμακες – συχνά πλανητικές – και συχνά συνδέονται και αλληλοτροφοδοτούνται.

Η κλιματική ισορροπία στην Αρκτική καθορίζεται από τον πολικό στρόβιλο, δηλαδή την περιστροφική κίνηση που συγκρατεί τις πολικές αέριες μάζες στην περιοχή. Νότια της Αρκτικής διαμορφώνεται ένα ισχυρό ρεύμα αέρα (με την ονομασία πολικός αεροχειμάρρος - polar jet stream) το οποίο, κινούμενο από δυτικά προς τα ανατολικά σε ύψος περίπου 10 χλμ. από την επιφάνεια, σταδιακά καλύπτει όλο τον πλανήτη. Όταν ο πολικός στρόβιλος είναι ισχυρός, οι πολικές αέριες μάζες συγκρατούνται και ο αεροχειμάρρος κινείται σχεδόν ευθύγραμμα.

Αντίθετα, όταν ο πολικός στρόβιλος εξασθενεί, πολικές αέριες μάζες κινούνται νοτιότερα και προκαλούν μαιάνδρους, δηλαδή αλληπάλληλες κυτώσεις και εξάρσεις στη ροή του αεροχειμάρρου. Οι πρώτες προκαλούνται από τις πολικές αέριες μάζες που κινούνται νοτιότερα, ενώ οι δευτέρες επιτρέπουν θερμότερες αέριες μάζες να κινούνται βορειότερα.

Όταν αυτή η διαταραχή συμ-

Όταν προκύπτει ένας εμποδισμός Ωμέγα, οι ψυχρότερες αέριες μάζες που κινούνται από τον Ατλαντικό προς τη Μεσόγειο αποκλίνουν προς τον Βορρά.

βεί τους θερινούς μήνες, ενισχύει την ξηρασία, καθιστά τη δασική βλάστηση περισσότερο εύφλεκτη και αυξάνει τον κίνδυνο δασικών πυρκαγιών. Οι δασικές πυρκαγιές, όταν τελικά προκληθούν, είναι περισσότερο καταστροφικές καθώς εξαπλώνονται ταχύτερα, είναι δυσκολότερα κατασβέσιμες λόγω της ιδιαιτέρα εύφλεκτης δασικής ύλης, ενώ επιδεινώνουν την ποιότητα αέρα.

Χαρακτηριστικές είναι άλλωστε οι εικόνες στις αρχές Ιουνίου 2023 από τις δασικές πυρκαγιές στον ανατολικό Καναδά αλλά και από τη Νέα Υόρκη καλυμμένη από ένα πέπλο καπνού που μεταφέρθηκε λόγω των ανέμων και προκάλεσε συγκεντρώσεις λεπτόκοκκων αιωρούμενων σωματιδίων (PM2.5) της τάξης των 200 μικρογραμμάρων ανά κυβικό μέτρο, την ώρα που το προτεινόμενο όριο του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας είναι μόλις 15 μικρογραμμάρια ανά κυβικό μέτρο (μέσος όρος 24ώρου).

Εφιαλτική ακολουθία

Γιατί εξασθενεί ο πολικός στρόβιλος; Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι η Αρκτική δέχεται εντονότερα τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, με αποτέλεσμα να θερμαίνεται με διπλάσιο ρυθμό σε σχέση με τον υπόλοιπο πλανήτη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μειώνεται σταδιακά η κάλυψη με πάγο, με ρυθμό μάλιστα που φτάνει το 13% ανά δεκαετία (για το διάστημα 1979-2022). Με τη σειρά της, η μείωση της παγοκάλυψης οδηγεί σε αυξημένη απορρόφηση της ηλιακής ακτινοβολίας

ας καθώς ο πάγος, που ανακλά ισχυρά την ηλιακή ακτινοβολία, αντικαθίσταται με θαλάσσιο νερό, που έχει σημαντικά μικρότερη ικανότητα ανάκλασης. Το αποτέλεσμα είναι να θερμαίνονται η επιφάνεια του ωκεανού και ο υπερκείμενος αέρας. Αυτό με τη σειρά του έχει ως αποτέλεσμα να μειώνεται η διαφορά της θερμοκρασίας του αέρα μεταξύ της Αρκτικής και των νοτιότερων γεωγραφικών πλατών, επηρεάζοντας (εξασθενώντας) τον πολικό στρόβιλο και προκαλώντας αλλαγή στην πορεία του αεροχειμάρρου.

Η ίδια η εξασθένιση του πολικού στρόβιλου δεν έχει άμεση επίδραση στην εμφάνιση δασικών πυρκαγιών στην Ευρώπη. Οι δασικές πυρκαγιές, άλλωστε, προκαλούνται κυρίως από τοπικές κλιματικές συνθήκες, όπως οι υψηλές θερμοκρασίες, η χαμηλή υγρασία, η ξηρή

Ερευνητικό σκάφος στους παγετώνες του νορβηγικού Αρχιπελάγους Σβάλμπαρντ στον Αρκτικό Ωκεανό. Η μείωση της παγοκάλυψης στην περιοχή οδηγεί σε αυξημένη απορρόφηση της ηλιακής ακτινοβολίας, καθώς ο πάγος, που ανακλά ισχυρά την ηλιακή ακτινοβολία, αντικαθίσταται με θαλάσσιο νερό, που έχει σημαντικά μικρότερη ικανότητα ανάκλασης. Το αποτέλεσμα είναι να θερμαίνονται η επιφάνεια του ωκεανού και ο υπερκείμενος αέρας.

Η τήξη των παγετώνων και οι φωτιές στην Ελλάδα

Πώς η άνοδος της θερμοκρασίας στο βόρειο άκρο του πλανήτη και η συνεπακόλουθη εξασθένιση του πολικού στροβίλου συνδέονται με το φαινόμενο του εμποδισμού Ωμέγα, το οποίο επηρεάζει και την περιοχή μας

Οι άξονες μιας μεγάλης επιστημονικής έρευνας

Η «Καθημερινή» δημοσιεύει σήμερα την αποκλυπτική έρευνα ομάδας ερευνητών υπό τον Κωνσταντίνο Καρτάλη, καθηγητή του ΕΚΠΑ και μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κλιματική Αλλαγή, η οποία αναλύει το φαινόμενο των καυσώνων, εξηγεί τα βασικά του αίτια, τις σοβαρότερες συνέπειες, αλλά και τις λύσεις προσαρμογής που μπορούν να εφαρμόσουν κράτη και πόλεις για να αντέξουν σε ένα αύριο με ολοένα και περισσότερες θερμές περιόδους. Οι συγγραφείς αναλύουν το ιστορικό των καυσώνων στην Ελλάδα, τις προβολές για την εξέλιξη του φαινομένου στο μέλλον, αλλά και τις βασικές συνέπειές του στην ελληνική οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα. Εξηγούν ένα παράδοξο φαινόμενο: πώς δηλαδή το λιώσιμο των πάγων στον Αρκτικό Κύκλο κάνει εντονότερο το πρόβλημα των δασικών πυρκαγιών στην Ευρώπη – και στην Ελλάδα –, ενώ αποτυπώνουν και τις συνέπειες των καυσώνων στις πόλεις.

Τα κείμενα συνοπογράφουν ο καθηγητής Κωνσταντίνος Καρτάλης και οι Ηλίας Αγαθαγγελίδης, Θάλεια Μαυράκου, Αναστάσιος Πολύδωρος και Κωνσταντίνος Φιλιππόπουλος, Τομέας Φυσικής Περιβάλλοντος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ρά, ενώ στο σημείο κάτω από την περιοχή σχήματος «Ω» μεταφέρονται θερμές μάζες από τη Βόρεια Αφρική.

Κατ’ αυτόν τον τρόπο προκύπτουν αυξημένες θερμοκρασίες που οδηγούν, αν διατηρηθεί επί αρκετές ημέρες ο εμποδισμός Ωμέγα, σε ισχυρούς και επίμονους καύσωνες που με τη σειρά τους επιδεινώνουν τις συνθήκες ξηρασίας και ενισχύουν την πρόκληση και την εξάπλωση των δασικών πυρκαγιών.

Διαμορφώνεται δηλαδή ένας «αυτοτροφοδοτούμενος» κύκλος που οδηγεί σε καταστροφικές πυρκαγιές, όπως αυτή στη βόρεια Αττική το καλοκαίρι του 2021 (είχε προηγηθεί ένας καύσωνας δεκαημέρου που αποξήρανε την καύσιμη ύλη), αλλά και αυτές που έζησε η Σιβηρία στο διάστημα 2020-2022 και η Δυτική Μεσόγειος το καλοκαίρι του 2022 λόγω της ταυτόχρονης εκδήλωσης δύο φαινομένων, της ξηρασίας και του καύσωνα.

Ομως δεν είναι μόνο η Νότια Ευρώπη που δέχεται τις επιπτώσεις ενός εμποδισμού Ωμέγα. Αλλωστε η θέση ενός εμποδισμού δεν είναι σταθερή, ανάλογα δε με την αλλαγή της επηρεάζονται διαφορετικές περιοχές της Ευρώπης.

Για παράδειγμα, οι υψηλές θερμοκρασίες που παρατηρήθηκαν στη Βορειοδυτική Ευρώπη τις πρώτες 20 ημέρες του Ιουνίου 2023 οφείλονταν σε έναν εμποδισμό Ωμέγα, με αποτέλεσμα ακόμη και η Σουηδία να ανησυχεί για πυρκαγιές στα δάση της.

Πρόσφατες έρευνες υποστηρίζουν ότι όσο η Αρκτική θερμαίνεται, οι αλλαγές που προκαλούν στην ένταση και στη θέση του αεροχειμάρρου στο βόρειο ημισφαίριο οδηγούν σε αυξημένη συχνότητα εμποδισμών Ωμέγα. Σε άλλες έρευνες υποστηρίζεται ότι οι εμποδισμοί Ωμέγα συνδέονται με διαταραχή στην Ταλάντωση του Βορείου Ατλαντικού (North

Διαμορφώνεται ένας «αυτοτροφοδοτούμενος» κύκλος που οδηγεί σε καταστροφικές πυρκαγιές, όπως αυτή στη βόρεια Αττική το καλοκαίρι του 2021.

Atlantic Oscillation, NAO), δηλαδή ένα κλιματικό φαινόμενο που επηρεάζει το κλίμα της Ευρώπης αλλά και των γειτονικών ηπείρων. Τέλος, εξετάζεται η σύνδεση των εμποδισμών Ωμέγα με τον εμπλουτισμό των ωκεάνιων υδάτων στον Βόρειο Ατλαντικό με ψυχρές υδατικές μάζες που προέρχονται από το λιώσιμο των πάγων στην Αρκτική.

Παράλληλα, από την ανάλυση εμποδισμών Ωμέγα στην Ευρώπη διαπιστώνεται ότι η έκταση των περιοχών που καλύπτουν (κατά μήκος του γεωγραφικού πλάτους και μήκους) αυξάνεται, γεγονός που σημαίνει ότι επηρεάζονται περισσότερες περιοχές της Ευρώπης, τόσο κατά μήκος της Μεσογείου όσο και προς την Κεντρική Ευρώπη.

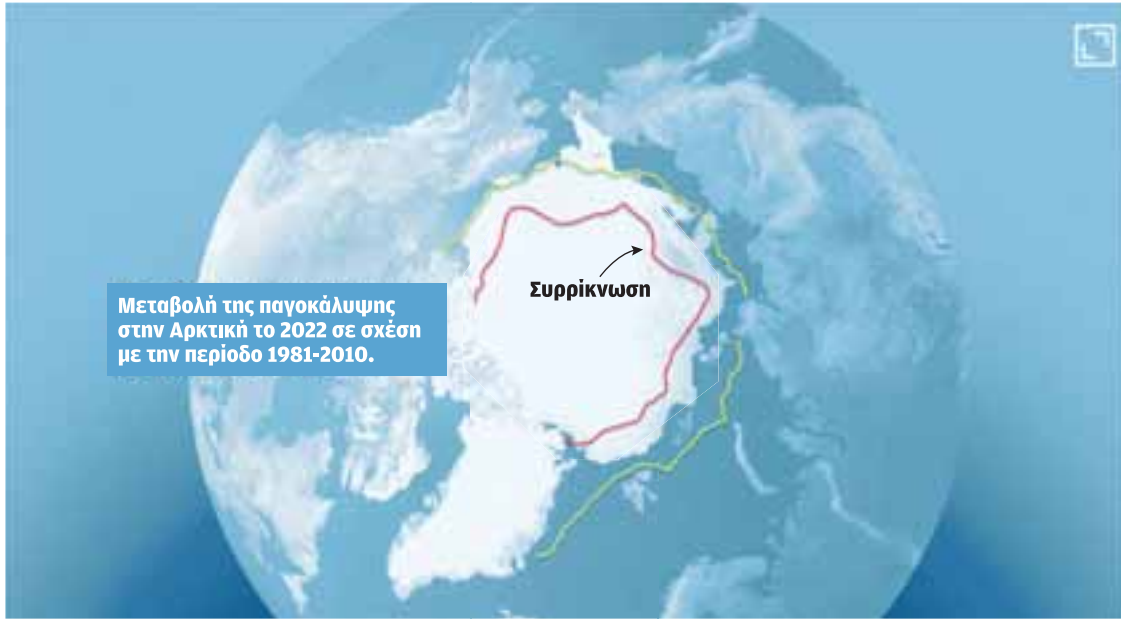
Ανεξάρτητα από την αιτία ή τις αιτίες που εντέλει οδηγούν σε εμποδισμούς Ωμέγα, το αποτέλεσμα είναι ότι προκαλούνται υψηλές θερμοκρασίες και καύσωνες, μειώνεται σημαντικά η υγρασία εδάφους και αποξηραίνεται η δασική ύλη. Διαμορφώνονται δηλαδή οι συνθήκες που ενισχύουν την πρόκληση και την εξάπλωση των δασικών πυρκαγιών.

Επίμονη κλιματική αστάθεια

Ο περυσινός χειμώνας χαρακτηρίστηκε από μια επίμονη κλιματική αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής και Νότιας Ευρώπης. Η αστάθεια αυτή είχε ως αποτέλεσμα υψηλές για την εποχή θερμοκρασίες, ενώ επηρέασε τον υδρολογικό κύκλο, το σύστημα δηλαδή που περιλαμβάνει, μεταξύ άλ-

Ωρα μηδέν για τον πλανήτη

«Ντόμινο» από την Αρκτική έως τη Μεσόγειο

Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι η Αρκτική δέχεται εντονότερα τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, με αποτέλεσμα να μειώνεται σταδιακά η κάλυψη με πάγο, με ρυθμό που φτάνει το 13% ανά δεκαετία. Η μείωση της παγοκάλυψης έχει ως συνέπεια μια ακολουθία μεταβολών - μία εξ αυτών, η εξασθένηση του πολικού στρόβιλου, προκαλεί αλλαγή στην πορεία του αεροχειμάρρου, η οποία συνδέεται και με το φαινόμενο του εμποδισμού Ωμέγα.

λων, τις βροχοπτώσεις και τις χιονοπτώσεις.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι στην Ελλάδα τον Δεκέμβριο του 2022 η μέση θερμοκρασία διαμορφώθηκε σε 13,8 βαθμούς Κελσίου και ο μέσος όρος βροχόπτωσης σε μόλις 8,2 mm βροχής, όταν οι αντίστοιχοι μέσοι όροι της τελευταίας πενταετίας για τη θερμοκρασία και τη βροχόπτωση ήταν 10 βαθμοί Κελσίου και 85 mm βροχής.

Οι ασυνήθιστα υψηλές θερμοκρασίες και οι περιορισμένες βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις προκάλεσαν μείωση των υδατικών αποθεμάτων και της υγρασίας του εδάφους, αυξάνοντας την ανησυχία για δασικές πυρκαγιές. Σχετικές μελέτες άλλωστε αναφέρουν αυξημένη συχνότητα και ένταση των δασικών πυρκαγιών κατά τους θερινούς μήνες, όταν οι βροχοπτώσεις ή/και οι χιονο-

πτώσεις είναι κατά τους μήνες που προηγούνται περιορισμένες και οι θερμοκρασίες υψηλότερες από τον κλιματικό μέσο όρο.

Αν και η έρευνα για το συγκεκριμένο γεγονός εξελίσσε-

Το 2022 στις χώρες της Ε.Ε. καταγράφηκαν 16.941 δασικές πυρκαγιές που έκαψαν 16 εκατ. στρέμματα, εκ των οποίων τα 3,3 εκατ. αφορούσαν περιοχές Natura.

ται, μια πρώτη εξήγηση συνδέει αυτή την καλοκαιρία με το ίδιο γεγονός που προκάλεσε το πρωτοφανές ψύχος στη Βόρεια Αμερική τον περασμένο Δεκέμ-

βριο: την εξασθένηση του πολικού στρόβιλου.

Ουσιαστικά η εξασθένηση του πολικού στρόβιλου (λόγω και πάλι της θέρμανσης της Αρκτικής και του λιωσίματος των πάγων) είχε ως αποτέλεσμα τον έντονο κυματισμό του αεροχειμάρρου, δημιουργώντας στην Ευρώπη έναν εμποδισμό Ωμέγα που οδήγησε θερμές μάζες όχι μόνο να μετακινηθούν προς την Ευρώπη από τη Βόρεια Αφρική, αλλά και να εγκλωβιστούν στις νότιες και κεντρικές περιοχές της.

Τόσο μακριά, μα τόσο κοντά

Ως τηλεσύνδεση αναφέρεται η δυνατότητα ενός κλιματικού φαινομένου που συμβαίνει σε μια περιοχή του πλανήτη να επηρεάζει τις ατμοσφαιρικές συνθήκες σε μια άλλη περιοχή του πλανήτη που μπορεί να

βρίσκεται ακόμη και χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά της.

Στην κλιματική επιστήμη, το παραπάνω δεν ακούγεται παράδοξο. Αλλωστε είναι γνωστό ότι η κλιματική αλλαγή επηρεάζει τις μεγάλες ατμοσφαιρικές κυκλοφορίες καθώς και τα κύματα που διασχίζουν την ατμόσφαιρα, αποδίδοντας στο πρόβλημα παγκόσμια διάσταση με επιπτώσεις που σημειώνονται ακόμη και σε περιοχές του πλανήτη στις οποίες οι εκπομπές των αερίων θερμοκηπίου (αυτές δηλαδή που προκαλούν την κλιματική αλλαγή) είναι περιορισμένες ή και ιδιαίτερα μικρές. Σε τελική ανάλυση, φαίνεται να διαμορφώνεται λόγω της κλιματικής αλλαγής μια σχέση που συνδέει το λιώσιμο των πάγων στην Αρκτική με την ενίσχυση των δασικών πυρκαγιών, τόσο στη Βόρεια Αμερική όσο και στην Ευρώπη. Η σύνδε-

ση δεν είναι άμεση. Είναι όμως φαίνεται ότι σταδιακά ενισχύεται προκαλώντας σοβαρές ανησυχίες για το μέλλον.

Ηδη το 2022 ήταν το δεύτερο χειρότερο έτος από πλευράς δασικών πυρκαγιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (από το 2000 και μετά, όταν άρχισε η λειτουργία του συστήματος πληροφόρησης Copernicus), με 16.941 δασικές πυρκαγιές που έκαψαν 16 εκατ. στρέμματα (κυρίως στη Δυτική Μεσόγειο, με την Ισπανία να σημειώνει το 20% των συνολικών απωλειών), εκ των οποίων τα 3,3 εκατ. στρέμματα αφορούσαν περιοχές Natura (εντοπίζονται με κόκκινο χρώμα, και κυρίως στην Ισπανία, στην Πορτογαλία και στην Κροατία).

Η απώλεια των δασών δεν είναι μόνο καταστροφική για το φυσικό περιβάλλον, αλλά ενι-

σχύει περαιτέρω και την κλιματική αλλαγή, καθώς μειώνεται το ποσοστό δασοκάλυψης στον πλανήτη και κατά συνέπεια περιορίζεται η ικανότητα δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα από την ατμόσφαιρα. Οσο, δε, ενισχύεται η κλιματική αλλαγή, τείνουν να γίνονται πιθανότεροι οι εμποδισμοί Ωμέγα και κατά συνέπεια εντονότεροι οι καύσωνες και οι ξηρασίες που επιδεδι-νώνουν τις δασικές πυρκαγιές.

Πρόκειται για ένα κλιματικό «doom loop» (βρόχος καταστροφής) με δραματικές συνέπειες, που σπάει μόνο αν μειωθούν δραστικά οι εκπομπές των αερίων θερμοκηπίου (παράγονται από την καύση ορυκτών καυσίμων, άνθρακα, πετρέλαιο, φυσικό αέριο), ώστε να συγκρατηθεί -και γιατί όχι- και να αναστραφεί η αυξητική πορεία της θερμοκρασίας.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ / Του δρος **ΒΥΡΩΝΑ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Μπορούν οι πόλεις της Κύπρου να γίνουν πιο ανθεκτικές στα κύματα καύσωνα;

Η αστική θερμική νησίδα είναι ένα φαινόμενο που κάνει τις πόλεις εύαλwes στον καύσωνα και προκαλείται κυρίως από την απορρόφηση και κατακράτηση θερμότητας από τις κατασκευές και την άσφαλτο. Η έλλειψη πρασίνου, η σφράγιση του εδάφους, η δυσχέρεια της ροής του αέρα μεταξύ των κτιρίων και η αυξημένη χρήση ιδιωτικών οχημάτων εντείνουν αυτό το φαινόμενο, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια ακραίων συνθηκών. Η παρατεταμένη χρήση κλιματιστικών και ο περιορισμός της ανθρώπινης δραστηριότητας σε εσωτερικούς χώρους έχει επιπτώσεις τόσο στην υγεία όσο και στην κατανάλωση ενέργειας. Οι πόλεις της Κύπρου βιώνουν έντονα αυτές τις συνθήκες καθώς έχουν προκύψει από ένα κλιματικό μη φιλικό μοντέλο ανάπτυξης που μπορεί να αυξήσει τη θερμοκρασία του αέρα πέραν των επτά βαθμών Κελσίου και να αποτρέψει τη νυχτερινή ψύξη. Αν και ο χρόνος δεν γυρίζει πίσω για να διορθωθεί το παρελθόν, υπάρχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για να τις κάνουν ανθεκτικότερες στην κλιματική κρίση.

Εδώ και σχεδόν ένα αιώνα οι οικιστικές μας περιοχές αναπτύσσονται με τα ίδια συστατικά: το οικόπεδο των 521 τετραγωνικών μέτρων, τα περιμετρικά «δέκα πόθκια» από τα όρια, μια δαιδαλώδη διάταξη οδών που αποθαρρύνουν το περπάτημα και καταλαμβάνουν μεγάλο ποσοστό γης, καθώς και διάσπαρτους μικρούς χώρους πρασίνου. Αυτός ο τύπος ανάπτυξης, που επινοήθηκε στις αρχές του 20ού αιώνα για να φιλοξενεί ισόγεια cottage houses, διατηρεί ακόμα και σήμερα τις τακτές αποστάσεις μεταξύ των κτιρίων ώστε να επωφελούμαστε του φυσικού αερισμού. Στην

προσπάθεια όμως να χωρέσουν σύγχρονες πολυκατοικίες στον ίδιο τύπο και μέγεθος οικοπέδου εξαφανίζεται το πράσινο και τα δέντρα και σφραγίζεται το έδαφος. Η επιτομή δε της πλήρους σφράγισης του εδάφους είναι ο σχεδιασμός των τοπικών μας δρόμων, που πλέον δεν περιλαμβάνει καθόλου δέντρα. Από την άλλη, η διασπορά των μικρών πάρκων θα μπορούσε παρέχει νησίδες δροσισμού, αν έλειπαν από αυτά αρκετά κυβικά μέτρα σκυροδέματος και σφραγισμένων επιφανειών. Αν εφαρμόσουμε στρατηγικές ανασχεδιασμού και πρασινίσματος των τοπικών δρόμων, αποσφράγισης του εδάφους και εφαρμογής συγκεκριμένων κανόνων, κινήτρων και ελέγχου για τον βιοκλιματικό σχεδιασμό των κτιρίων, τη διατήρηση του ιδιωτικού πρασίνου και τις πράσινες οροφές, θα δούμε μέσα από προσομοιώσεις τη σημαντική μείωση της θερμοκρασίας που επιτυγχάνεται.

Δεν είναι όμως αρκετό να εστιάζουμε στις γειτονιές. Χρειάζεται ταυτόχρονα και μια μεγάλη προσπάθεια σε χωροταξική και στρατηγική κλίμακα. Τα μεγάλα

Οι πόλεις της Κύπρου βιώνουν έντονα αυτές τις συνθήκες καθώς έχουν προκύψει από ένα κλιματικό μη φιλικό μοντέλο ανάπτυξης που μπορεί να αυξήσει τη θερμοκρασία του αέρα πέραν των επτά βαθμών Κελσίου και να αποτρέψει τη νυχτερινή ψύξη.

δασικά πάρκα, οι μεγάλες φυσικές και γεωργικές περιοχές που περιβάλλουν τις πόλεις και τους οικισμούς, φυσικά στοιχεία όπως τα αργακία και οι χείμαρροι, είναι ζωτικής σημασίας για την φυσική ψύξη. Πρόσφατα μια πολεοδομική αρχή στην Αγγλία, εν μέσω στεγαστικής κρίσης, απέρριψε αίτηση για μεγάλη οικιστική ανάπτυξη με την αιτιολογία ότι θα ενώνονταν δύο οικισμοί και θα διακοπτόταν η πράσινη ζώνη (green belt) που επιβάλλεται να τους διαχωρίζει. Η συνεχής επέκταση των ζωνών ανάπτυξης και η απουσία πράσινων διαδρόμων έχει σοβαρές κλιματικές επιπτώσεις. Αυτός είναι ένας από τους

λόγους που απαιτείται η εκπόνηση τοπικών κλιματικών σχεδίων (LCPs) που να καλύπτουν κάθε αστικό σύμπλεγμα μαζί με την περιαστική του ύπαιθρο.

Μαζί τον συνάδελφο Πάρι Φωκαΐδη, συμμετέχουμε στην Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία για τα Τοπικά Κλιματικά Σχέδια (EURO LCP) που αξιολογεί την κατάσταση της προσαρμογής των ευρωπαϊκών πόλεων στην κλιματική κρίση. Η αύξηση της αστικής θερμοκρασίας και οι επιπτώσεις των φαινομένων έντονων βροχοπτώσεων είναι τα δύο σημαντικότερα προβλήματα στα οποία εστιάζουν τα σχέδια. Το ευρύ κοινό έχει πρόσβαση σε ποσοτικούς στόχους

Οι κυπριακές πόλεις δεν έχουν ακόμα προχωρήσει σε κλιματικά σχέδια προσαρμογής στην κλιματική κρίση, ενώ οι δράσεις του κάθε Δήμου συνήθως περιορίζονται στα στενά όριά του.

ώστε να ευαισθητοποιείται και να συμμετέχει στην προσπάθεια. Υπάρχουν στόχοι, όπως για παράδειγμα η αντιμετώπιση της σφράγισης εδάφους, που δεν μπορεί να επιτευχθεί, όταν ο μέσος πολίτης αποστρέφεται από μια κοულτούρα αποστρέφεται προς τις χωμάτινες ή άλλες φυσικές επιφάνειες.

Ανάπτυξη αστικού πρασίνου

Οι κυπριακές πόλεις δεν έχουν ακόμα προχωρήσει σε κλιματικά σχέδια προσαρμογής στην κλιματική κρίση, ενώ οι δράσεις του κάθε Δήμου συνήθως περιορίζονται στα στενά όριά του. Μια σοβαρή πρωτοβουλία αναλαμβάνει τώρα η Λεμεσός με τη συμμετοχή της στο ευρωπαϊκό δίκτυο 100 CNSC που θα ευοδωθεί εφόσον υπάρξουν γενναίες πολιτικές αποφάσεις, πολλές από τις οποίες αφορούν ενέργειες του κεντρικού κράτους. Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας (EURO LCP) έχουμε καταγράψει κρίσιμες δράσεις όπως: ο πράσινος εκσυγχρονισμός των κτιριοδομικών και πολεοδομικών κανονισμών, η ενεργοποίηση της αδρανούς γης που θα περιορίσει τη διάχυση της ανάπτυξης προς την ύπαιθρο, η αποσφράγιση του εδάφους, η εισαγωγή εργαλείων σχεδιασμού και χρηματοδότησης πράσινων αναπλάσεων γειτονιών, η προτεραιοποίηση

του πεζού και του ποδηλάτου σε όλα τα αστικά δίκτυα, οι πράσινοι διάδρομοι και οι φυτεμένες/πράσινες οροφές, η μείωση του αποτυπώματος άνθρακα και της απορρόφησης θερμότητας των κατασκευών, η πρόσβαση σε χώρους δροσισμού, η προστασία του χώματος, η ενίσχυση της αστικής βιοποικιλότητας, η ανάπτυξη του αστικού πρασίνου κ.λπ. Οι δράσεις έχουν βραχυχρόνια και μακροχρόνια αποτελέσματα όμως θα πρέπει να δρομολογηθούν το ταχύτερο από φορείς που να έχουν τα εργαλεία, την αρμοδιότητα και τη χρηματοδότηση. Δεν υπάρχει δυστυχώς η πολυτέλεια της βήμα προς βήμα εφαρμογής, οι εξελίξεις της κλιματικής κρίσης μας προλαβαίνουν.

Μία από τις τελευταίες μέρες με την κίτρινη προειδοποίηση, λίγο μετά το μεσημέρι, πρόσεξα μια φίλη που περπατούσε στο πεζοδρόμιο επιστρέφοντας από τη δουλειά προς το σπίτι της. Αν και η συγκεκριμένη απόσταση κατοικίας - εργασίας είναι γύρω στα 500 μέτρα, δηλαδή 6-7 λεπτά πεζή, αμέσως μου ήρθε στο μυαλό η συνήθης επωδός ειδημόνων και μη ότι κανέναν (Κύπριο; δεν μπορεί να μετακινείται με τα πόδια τους πέντε θερμούς μήνες του χρόνου.

Η συγκεκριμένη γειτονιά είναι πλήρως δομημένη, με πολυκατοικίες 4-6 ορόφων που έρχιναν σκιά στον δρόμο, οι οποίες μαζί με μια συνεχή παράταξη δέντρων έκαναν αυτή την παράτολμη επιλογή τουλάχιστον υποφερτή. Δεν ξέρουμε πόσο ανθεκτικές είναι οι πόλεις της Κύπρου στα κύματα καύσωνα, όμως τυχαία συμβά-ντα όπως αυτό μπορούν να γεννήσουν κάποια αισιοδοξία.

Ο δρ Βύρων Ιωάννου είναι αναπληρωτής καθηγητής Πολεοδομίας στο Πανεπιστήμιο Frederick.

Η δύσκολη εξίσωση της Χάγης

Το «πακέτο» του Αιγαίου –υφαλοκρηπίδα, ΑΟΖ, χωρικά ύδατα, εναέριος χώρος– και το «αγκάθι» της Ανατ. Μεσογείου

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΑΟΥ**

Η υπόθεση των ελληνοτουρκικών διαπραγματεύσεων για τις διάφορες θαλάσσιες ζώνες και τα όριά τους στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο αποτελεί μια ιστορία με πολλά επεισόδια, κάποια από τα οποία οδήγησαν σε δεδομένες χρονικές στιγμές πολύ κοντά ακόμη και σε επίλυση των διαφορών που υπάρχουν και είναι επικεντρωμένες κατά κύριο λόγο στο Αρχιπέλαγος, καθώς η υπόθεση του Καστελλόριζου έχει κάποιες ιδιαιτερότητες. Η πρώτη είναι, βέβαια, ότι το Καστελλόριζο δεν ανήκει στο Αιγαίο. Επιπλέον, η μέση γραμμή ανάμεσα στις ακτές του συμπλέγματος της Μεγίστης (Καστελλόριζο) αποτελεί ένα από τα δύο μοναδικά σημεία στα οποία η Τουρκία αναγνωρίζει την ύπαρξη συνόρου. Το δεύτερο σημείο είναι στο Θρακικό πέλαγος, τρία μίλια από τις εκβολές του ποταμού Εβρου. Ανάμεσα σε αυτά τα δύο σημεία, ουσιαστικά η Τουρκία δεν αναγνωρίζει ότι έχουν καθοριστεί σύνορα. Αλλωστε, οι ανακαταστάσεις στις οποίες προβαίνουν, όποτε αυτό χρειαστεί, τα μαχητικά της Πολεμικής Αεροπορίας σε περίπτωση εισόδου τουρκικών στο FIR Αθηνών δίκως κατάθεση σχεδίου πτήσης, ουσιαστικά αποτελει απάντηση στην υπονοούμενη άρνηση αναγνώρισης οριογραμμής μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

Μία από τις βασικές διαφορές των δύο πλευρών παραμένει ο καθορισμός χωρικών υδάτων και εναρμόνισης με τον εθνικό εναέριο χώρο (ΕΕΧ), συζήτηση η οποία απέκτησε χαρακτηριστικά ζέοντα όταν το 1995 η Ελλάδα κύρωσε τη σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, επιφυλασσόμενη να αυξήσει το εύρος της αιγιαλιτίδας ζώνης (χωρικά ύδατα) από τα 6 στα 12 ν.μ. Ακολούθησε τον Ιούνιο του 1995 το casus belli, δηλαδή η απειλή πολέμου σε περίπτωση που η Ελλάδα επιλέξει να επεκτείνει την αιγιαλιτίδα ζώνη στα 12 ν.μ. Τα θέματα των χωρικών υδάτων και του εναερίου χώρου σχεδόν μονοπώλησαν τη συζήτηση κατά τη διάρκεια των δεκαδών γύρων διερυντικών επαφών ανάμεσα στις δύο πλευρές, που διεξήχθησαν μεταξύ 2002 και 2011.

Σημειώνεται ότι παραδοσιακά τα χωρικά ύδατα και ο ΕΕΧ θεωρούνται ζητήματα που πρέπει να επιλυθούν πριν από την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Ωστό-

Την περίοδο 2002-2003 οι επικεφαλής των αντιπροσωπειών Ελλάδας και Τουρκίας, ο τότε γ.γ. του υπ. Εξωτερικών Αναστάσιος Σκοπελίτης (αριστερά) και ο διπλωμάτης Ουγούρ Ζιγιάλ (δεξιά), συναντήθηκαν 22 φορές, με αντικείμενο τα χωρικά ύδατα. Ωστόσο, οι τεχνικές συζητήσεις διεκόπησαν.

Η Τουρκία θεωρεί τον 28ο μεσημβρινό (μέσον Ρόδου) ως δυτικό όριο της υφαλοκρηπίδας, το οποίο επιχειρήσε να προβάλει στο πεδίο και με την κρίση του «Ορούτς Ρέις».

σο, από το 2013 έως και το 2015, κατόπιν οδηγιών του τότε υπουργού Εξωτερικών Ευάγγελου Βενιζέλου, στις διερυντικές άλλαξε η προτεραιότητα, με αποτέλεσμα να βρεθεί στην κορυφή το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας. Πρέπει να σημειωθεί ότι η υφαλοκρηπίδα αποτελεί το πλέον σημαντικό στοιχείο της διαπραγμάτευσης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, καθώς οριοθετεί τα σημεία στα οποία κάθε χώρα θα μπορεί να εκμεταλλευθεί ό,τι βρίσκεται κάτω από τον βυθό. Και, βέβαια, από την πλευρά της Ελλάδας πιθανή κρίση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης (ΑΔΧ) θα επιλύσει τη στρέβλωση που δημιουργεί αυτή τη στιγμή η τουρκική αντίληψη ότι τα νησιά

μεταξύ της ηπειρωτικής Ελλάδας και της μικρασιατικής ακτής της Τουρκίας δεν δικαιούνται καμίας άλλης ζώνης πλν των 6 ν.μ. της αιγιαλιτίδας ζώνης τους, άρα ούτε και υφαλοκρηπίδας.

Στην πραγματικότητα η υφαλοκρηπίδα (δηλαδή τα δικαιώματα στο υπέδαφος), η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) που είναι η στήλη ύδατος (δικαιώματα αλιείας κ.ά.), τα χωρικά ύδατα και ο εναέριος χώρος αποτελούν ένα «πακέτο». Είτε προηγηθούν τα προκρίματα (αιγιαλιτίδα και εναέριος χώρος) είτε η κύρια διαφορά (υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ), η διευθέτηση θα είναι συνολική. Δεδομένου ότι τους επόμενους μήνες θα πρέπει να συμφωνηθεί αν υπάρχει κοινό έδαφος για το σχετικό συνυποσχετικό που θα οδηγή στη Χάγη, είναι σημαντικό να διευκρινιστεί αν θα παραμείνει μόνο το Αιγαίο ή και η Ανατολική Μεσόγειος (Καστελλόριζο). Δεδομένης της κατατεθειμένης μέσω εγγράφου στον ΟΗΕ θέσης ότι η Τουρκία θεωρεί τον 28ο μεσημβρινό (μέσον Ρόδου) ως δυτικό όριο της υφαλοκρηπίδας, το οποίο επιχειρήσε να προβάλει στο πεδίο και με την κρίση του «Ορούτς Ρέις», η

συζήτηση για την Ανατολική Μεσόγειο κρύβει κάποιες επιπλοκές, κυρίως πολιτικές.

Επίσης, στις συζητήσεις που θα ακολουθήσουν θα πρέπει να φανεί αν η Τουρκία θα επιμείνει να τεθούν στην κρίση του ΑΔΧ και ζητήματα όπως η αποστρατιωτικοποίηση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου, κάτι το οποίο η Αγκυρα μονότονα έθετε και στους παλαιότερους γύρους των διερυντικών επαφών. Του λόγου το αληθές επιβεβαιώνεται στο βιβλίο που έγραψε το 2011 ο Τούρκος διπλωμάτης Ντενιζ Μπολιούκμπασι («Η αποβάθρα του υπουργείου Εξωτερικών – 34 χρόνια στο υπουργείο», Εκδόσεις Dogan Kitap). Εκεί ο Μπολιούκμπασι αναφερόταν σε «συνοριακές διαφορές» στις οποίες ενέτασε «πέραν της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, θέματα εναερίου χώρου στο Αιγαίο, την αποστρατιωτικοποίηση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και το καθεστώς των νησιών, βραχονησίδων και βράχων, όπως τα Ιμα (στο πρωτότυπο Καρντάκ), η κυριαρχία των οποίων αμφισβητείται».

Εχουν, πάντως, περάσει 20 χρόνια από την προηγούμενη

φορά που η Ελλάδα και η Τουρκία έφτασαν πολύ κοντά στην οριοθέτηση χωρικών υδάτων. Είναι αξιοσημείωτο ότι έκτοτε στην Τουρκία κυβερνάει το ίδιο πρόσωπο (Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν), ενώ στην Ελλάδα έχουν εναλλαχθεί έξι (Κ. Σημίτης, Κ. Καραμανλής, Γ. Παπανδρέου, Α. Σαμαράς, Α. Τσίπρας και Κυρ. Μητσοτάκης), δίκως σε αυτούς να συνυπολογίζονται οι υπηρεσιακοί πρωθυπουργοί ή η κυβέρνηση εθνικής ενότητας του 2011-12 του Α. Παπαδήμου.

Το 2002 οι πρώτες επαφές ήταν άτυπες και μυστικές, με τη συμμετοχή προσώπων όπως ο Τούρκος διπλωμάτης Φαρούκ Λόσγλου και ο καθηγητής Χρήστος Ροζάκης, ίσως ο άνθρωπος με τη βαθύτερη γνώση των ζητημάτων που άπτονται των θαλασσιών ζωνών στην Ελλάδα. Το 2002-2003 ξεκίνησαν οι διερυντικές επαφές, όπως είναι γνωστές έως τώρα, με επικεφαλής τον τότε γ.γ. του υπουργείου Εξωτερικών Αναστάσιο Σκοπελίτη και τον έμπειρο Τούρκο διπλωμάτη Ουγούρ Ζιγιάλ. Επρόκειτο για τη διπλωματική «προϊκο» του Ελσινκι.

Επείτα από 22 συναντήσεις Ελλάδα και Τουρκία, παρά τις δια-

φορές (η Αθήνα πρότεινε κλιμακωτή επέκταση 6, 8, 9 και 12 ν.μ., ενώ η Αγκυρα προτιμούσε αλλού 6 ν.μ. και αλλού 12 ν.μ.), φάνηκαν να συμφωνούν επί της αρχής στα χωρικά ύδατα και να προετοιμάζονται για από κοινού προσφυγή στο ΑΔΧ. Και στο παρελθόν πηγές με γνώση των επαφών που είχαν γίνει τότε ανέφεραν ότι η Ελλάδα αύξανε από περίπου 40% του Αιγαίου στο 60% τα χωρικά ύδατά της, με την Τουρκία να κινείται, αντιστοίχως, από το περίπου 6% στο 8%-9%. Περίπου 30% παρέμενε ως διεθνή ύδατα. Οι τεχνικές συζητήσεις διακόπηκαν. Η απόφαση ελήφθη σε σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο τέλος του 2003 με παρόντες τον τότε πρωθυπουργό Κ. Σημίτη, τον τότε υπουργό Εξωτερικών Γ. Παπανδρέου, τον πρόεδρο Θ. Σωτηρόπουλο, τον καθηγητή Χρ. Ροζάκη και τους Χ. Παμπούκη και Α. Σκοπελίτη.

Επείτα από μια περίοδο σχετικής καχυποψίας για τα οφέλη των διερυντικών επαφών, η οποία συμπίπτει με την περίοδο πρωθυπουργίας του Κ. Καραμανλή, η διαδικασία συνομιλιών αναζωπυρώθηκε το 2009, όταν εξελέγη ο κ. Παπανδρέου. Την ευθύνη ανέλαβαν τότε δύο υψηλούς επιπέδου διπλωμάτες, ο Παύλος Αποστολίδης και ο Φερντίναντ Σιντλόντλου. Στο δεύτερο εξάμηνο του 2010 υπήρξε εξαιρετικά σοβαρή πρόοδος, η οποία προκύπτει και από τα τηλεγραφήματα της προεβείας των ΗΠΑ στην Αγκυρα (WikiLeaks), όπου η Τουρκία συζητούσε τμηματική επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων. Στην ημετέρα όχθη του Αιγαίου επικρατούσε ανησυχία για την επιμονή της Αγκυρας στο θέμα των «γκρίζων ζωνών». Η ουσιαστική κατάρρευση του εσωτερικού μετώπου, δηλαδή η επεπιλούμενη πτώση της κυβέρνησης Παπανδρέου λόγω της πολιτικής αναταραχής που δημιουργούσε το μνημόνιο, μετέτρεψε οποιαδήποτε συζήτηση για διαπραγμάτευση με την Τουρκία πρακτικά αδύνατη.

Από το 2016 κι έπειτα, όταν ο κ. Ερντογάν άλωσε και το τελευταίο οχυρό του βαθέος τουρκικού κράτους, ακολούθησε μια κλιμακούμενη επιδείνωση στα ελληνοτουρκικά, με αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, το τουρκολιβυκό μνημόνιο, αλλά και τη σύνδεση της κυριαρχίας των ελληνικών νησιών με την αποστρατιωτικοποίηση τους...

ΑΠΟΨΗ

Η Ευρώπη μπορεί να στριμώξει τον Ερντογάν

Του **ΜΑΪΚΑ ΡΟΥΜΠΙΝ**

Μέρες της επετείου της κυπριακής κατοχής, ας δούμε πώς η Ευρώπη θα μπορούσε να παίξει σκληρό παιχνίδι με την Τουρκία. Ο πρόεδρος Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν τα πηγαίνει περίφημα, αφού εκβίασε την Ευρώπη και ανάγκασε, όχι μόνο τη Σουηδία αλλά και το ΝΑΤΟ να εξευτελιστούν ως ικέτες που υποκύπτουν σε εκβιασμό. Για πρώτη φορά το ΝΑΤΟ αποδέχθηκε στα έγγραφα του τον χαρακτηρισμό «τρομοκρατία» που δίνει η Τουρκία σε οργανώσεις, που ούτε το ΝΑΤΟ ούτε η Ευρώπη θεωρούν τρομοκρατικές. Εν τω μεταξύ, το Ισλαμικό Κράτος –η συριακή οργάνωση που συνδέεται με την Αλ Κάιντα– και μέλη οργανώσεων που έχουν χαρακτηριστεί τρομοκρατικές από τις ΗΠΑ, κυκλοφορούν ελεύθερα στην Κωνσταντινούπολη και την Αγκυρα. Η σχέση της Τουρκίας με την τρομοκρατία αποτελεί όλο και περισσότερο απειλή για την ασφάλεια της Ευρώπης. Τον περασμένο μήνα, για παράδειγμα, η Κύπρος ανέκοψε μια ιρανική τρομοκρατική επίθεση με στόχο εβραϊκά συμφέροντα στο νησί. Το σώμα των Φρουρών της Ισλαμικής Επανάστασης χρησιμοποίησε την

Είναι εξωφρενικό η Τουρκία να τύχει ενσωμάτωσης στην Ε.Ε., ενώ έχει υπό κατοχή της ένα κράτος-μέλος.

κατεχόμενη από την Τουρκία Βόρεια Κύπρο ως βάση. Οι τουρκικές μυστικές υπηρεσίες και οι Τούρκοι στρατιώτες αλωνίζουν στην τουρκοκρατούμενη ζώνη. Κανείς δεν μπορεί να εισέλθει χωρίς άδεια από τις τουρκικές μυστικές υπηρεσίες. Το να πιστεύει κανείς ότι η Τουρκία δεν γνώριζε την ιρανική παρουσία είναι αφελές. Η Βόρεια Κύπρος μπορεί κάποτε να ήταν μία αδρανής έκφανση μιας παγωμένης σύγκρουσης, αλλά σήμερα συνιστά μια αυξανόμενη ανησυχία για την ασφάλεια.

Ο γενικός γραμματέας του ΝΑΤΟ, Γενς Στόλτενμπεργκ, και ο πρωθυπουργός της Σουηδίας, Ουλφ Κρίστενσον, φάλκιδευσαν τη δέσμευση της Ευρώπης στη δημοκρατία και την ελευθερία, αλλά η Ευρώπη δεν πρέπει να επιτρέψει στον Ερντογάν να έχει τον τελευταίο λόγο ή να βγει νικητής στα μάτια του τουρκικού λαού. Εί-

και καιρός η Ευρώπη να περάσει στην επίθεση για να ανατρέψει την παράνομη κατοχή της Κύπρου από την Τουρκία. Η Ευρώπη έχει πολλά εν δυνάμει βέλη στην πολιτική της φαρέτρα.

• Αποκλεισμό παραβατών βίζας: Μέρος της συμφωνίας της Τουρκίας μετά το Βιλνίου είναι να δοθεί ώθηση στις φιλοδοξίες της για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με αντάλλαγμα τη συμφωνία της να άρει το αντισυνδυκτικό βέτο της. Είναι εξωφρενικό η Τουρκία να τύχει οποιασδήποτε ενσωμάτωσης στην Ευρώπη, ενώ συνεχίζει να έχει υπό την κατοχή της ένα κράτος-μέλος. Αν η Ευρωπαϊκή Ένωση ενδιαφέρεται σοβαρά για την άμυνά της, πρέπει να καθορίσει μια πολιτική. Εφόσον κάθε πολίτης εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης που χρησιμοποιεί το διεθνές αεροδρόμιο Ερτζάν στην κατεχόμενη ζώνη εισέρχεται παράνομα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα πρέπει να αντιμετωπίζει μόνιμη απαγόρευση χορήγησης βίζας Σένγκεν και ευρωπαϊκής βίζας και ανάκληση της ευρωπαϊκής άδειας εργασίας. Όλες οι άλλες χώρες τιμωρούν τους παράνομους μεταναστες – δεν υπάρχει κανένας λόγος να αποτελεί εξαίρεση η Κύπρος. Ρώσοι, Τούρκοι, Ιρανοί και Ισραηλινοί, οι οποίοι δεν σέβονται την

κυπριακή κυριαρχία θα πρέπει να πληρώνουν το τίμημα.

• Αποκλεισμό της Turkish και της Pegasus Airlines: Τόσο η Turkish Airlines όσο και η τουρκική εταιρεία χαμηλού κόστους Pegasus Airlines πετούν προς τη Βόρεια Κύπρο και επωφελοούνται από το τουριστικό εμπόριο. Η Ευρώπη δεν πρέπει να το ανέχεται αυτό. Είναι καιρός να απαιτήσει μια επιλογή: ή πετάτε προς την Ευρώπη ή υποστηρίζετε την κατοχή της Κύπρου, αλλά δεν μπορείτε να κάνετε και τα δύο. Υπάρχουν επίσης στρατηγικοί λόγοι για την επιβολή κυρώσεων στην Turkish Airlines. Δεν είναι απλώς ο βασικός αερομεταφορέας της Τουρκίας, αλλά είναι και σημαντικό φορέας του «ερντογανισμού». Το κράτος κατέχει το 49% της εταιρείας, αλλά οι σύμμαχοι και οι εγκαθέσεις του Ερντογάν ελέγχουν το υπόλοιπο. Εφόσον οι τηλεφωνικές υποκλοπές πριν από μια δεκαετία αποκάλυψαν την εμπλοκή της αεροπορικής εταιρείας σε μυστικές αποστολές όπλων στη Νιγηρία, θα ήταν αμέλεια των ευρωπαϊκών υπηρεσιών ασφαλείας να εμπιστευθούν ότι η Turkish Airlines δεν θα διακινούσε λαθραία εμπορεύματα στην Ευρώπη. Ο Ερντογάν έχει επίσης χρησιμοποίησει την αεροπορική

επαιρεία για να μεταφέρει πρόσφυγες στη Λευκορωσία, όπου εκμεταλλεύθηκε την παρουσία τους στα πολωνικά σύνορα για να εκβιάσει τις Βρυξέλλες. Αν η Ευρώπη ήθελε σοβαρά να τερματίσει την κατοχή της Κύπρου από την Τουρκία και τις αλυτρωτικές διεκδικήσεις αυτές έναντι τόσο της Ελλάδας όσο και της Βουλγαρίας, θα απαγόρευε την είσοδο της Turkish Airlines στον εναέριο χώρο και τα αεροδρόμιά της. Ο Ερντογάν θα απειλούσε ίσως να ανταποδώσει κατά των ευρωπαϊκών αερομεταφορέων, αλλά αυτό θα ήταν απλώς μια μπλόφα. Με την τουρκική οικονομία να βρίσκεται σε μηχανική υποστήριξη, μπορεί ο Ερντογάν πραγματικά να αντέξει οικονομικά να αφήσει τους Ευρωπαίους τουρίστες να παρακάμψουν εντελώς την Τουρκία; Αν το επιχειρούσε, θα υπήρχαν πολλές ελληνικές παralίες και θέρετρα που θα μπορούσαν να φιλοξενήσουν την τουριστική εισροή.

• Κλείσιμο των γραφείων της Βόρειας Κύπρου: Η λεγόμενη «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου» είναι μια παράνομη οντότητα και μετά την πρόσφατη ιρανική συνωμοσία, είναι επίσης δούρειος ίππος της τρομοκρατίας στην Ευρώπη. Το γεγονός ότι διατη-

ρεί γραφεία στις Βρυξέλλες, στο Λονδίνο, στη Γενεύη, στη Στοκχόλμη, στο Βερολίνο, στο Στρασβούργο, στη Βουδαπέστη και στο Ελσίνκι είναι ντροπή για τους Ευρωπαίους φιλοεπιδυνάστες της, οι οποίοι δεν θα έπρεπε με τίποτα να ανέχονται τις αξιώσεις της για κρατική υπόσταση ή ακόμη και νομιμότητα. Τα γραφεία αυτά δεν έχουν καμία διπλωματική αξία. Το κατοχικό καθεστώς δεν μπορεί να υπογράψει τίποτα χωρίς την προέγκριση των τουρκικών μυστικών υπηρεσιών ή του τουρκικού Γενικού Επιτελείου. Αν η Ευρώπη αντιμετωπίζει με σοβαρότητα την εδαφική της ακεραιότητα και ορθώνει το ανάστημά της απέναντι στην επιθετικότητα, είναι καιρός να σταματήσει να στέλνει ανάμεικτα μηνύματα. Η Ευρώπη πρέπει να κλείσει όλα τα γραφεία της Βόρειας Κύπρου και να ακολουθήσει πολιτική μηδενικής ανοχής απέναντι στον τουρκικό αλυτρωτισμό.

Ο Ερντογάν απολαμβάνει να παίζει σκληρά παιχνίδια με την Ευρώπη. Είναι καιρός οι Ευρωπαίοι ηγέτες να δείξουν ότι μπορούν να ανταποδώσουν.

Ο κ. Μάικα Ρούμπιν είναι ανώτερος συνεργάτης στο Ινστιτούτο American Enterprise.

Η ομάδα του Γιώργου Νικολακόπουλου (δεξιά) με το SPOT της Boston Dynamics και μερικά drones. Το πρότζεκτ που δουλεύουν είναι ο συνδυασμός των δύο συστημάτων. «Στόχος μας είναι αυτό το νέο ρομποτικό σύνολο να είναι ικανό να επιλέξει αν θα εξερευνήσει ένα άγνωστο περιβάλλον περπατώντας ή αν θα χρησιμοποιήσει το εναέριο μέσο εκεί που κρίνει ότι το έδαφος είναι επικίνδυνο», λέει ο Έλληνας επιστήμονας.

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**

Ο Γιώργος Νικολακόπουλος ήταν οκτώ ετών όταν ο πατέρας του είχε την ιδέα να πάνε μαζί σινεμά και να παρακολουθήσουν στην κλειστή πια «Μαργαρίτα» της Καλλιθέας το τρίτο «Star Wars, η επιστροφή των Τζεντάι» μια ιδέα που έμελλε να του αλλάξει τη ζωή. «Ακόμη θυμάμαι τα πρώτα τριάντα δευτερόλεπτα της ταινίας με δύο ρομπότ να περπατάνε σε μια εξωτική έρημο και να συζητούν με φυσικό τρόπο... Ο θεατής κατακλύζεται με κάθε λογής ρομποτικά συστήματα, drones, διαστημόπλοια και τεχνολογίες που πραγματικά προκαλούσαν τα όρια της φαντασίας. Μου άρεσε τόσο πολύ που πήγα και την επόμενη μέρα».

Αυτό ήταν. Τι κι αν στα μέσα της δεκαετίας του '80 δεν είχαμε ιδέα για όλα αυτά που σήμερα θεωρούμε εντελώς αυτονόητα; Το παιδικό μυαλό του Γιώργου Νικολακόπουλου κάλπαζε. Ένας από τους διευθυντές του διοικητικού συμβουλίου του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ρομποτικής, κάτοχος της έδρας Ρομποτικής και Τεχνητής Νοημοσύνης στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Λούβλα στη βόρεια Σουηδία, ο 46χρονος Έλληνας επιστήμονας ηγείται σήμερα μιας από τις μεγαλύτερες ομάδες ρομποτικής στην Ευρώπη και συνεργάζεται στενά με το Jet Propulsion Laboratory (JPL) της NASA, την πρωτοπόρο Boston Dynamics, καθώς και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Διαστήματος (ESA). Και το πιο ευχάριστο απ' όλα; Πριν από μερικούς μήνες εκλέχθηκε στην έδρα της Μηχανοτρομικής και Ρομποτικής στη Σχολή των Μηχανολόγων και Αεροναυπηγών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών. Αξιοποιώντας τον νέο νόμο-πλαίσιο της

προηγούμενης ηγεσίας του υπουργείου Παιδείας, θα προσπαθήσει να συνδυάσει τις πυκνές ακαδημαϊκές και ερευνητικές δραστηριότητές του στη Σουηδία με το ελληνικό πανεπιστήμιο. Ακούγεται και συνεπαρμένος με την προοπτική. «Μπορεί να υστερούμε σε βιομηχανία και χρηματοδότηση, αλλά έχουμε σπουδαία μυαλά στην Ελλάδα. Οραμά μου είναι να χτίσω μια γέφυρα επιστημονικής συνεργασίας, όχι μόνο μεταξύ Ελλάδας - Σουηδίας αλλά και Ελλάδας - βόρειας Ευρώπης, ενισχύοντας την εξωστρέφεια και προωθώντας τους άριστους Έλληνες φοιτητές σε παγκόσμιο επίπεδο».

Στον Αρκτικό Κύκλο

Τριακόσια μόλις χιλιόμετρα από τον Αρκτικό Κύκλο, η ζωή του Έλληνα καθηγητή έχει αλλάξει εντυπωσιακά από τη στιγμή που εγκαταστάθηκε στη βορειότερη κομητεία της Σουηδίας, διευθύνοντας μια ενθουσιώδη ομάδα ρομποτικής, που αριθμεί σήμερα περισσότερους από 30 επιστήμονες από κάθε άκρη του πλανήτη ανάμεσά τους οκτώ ερευνητές από την Ελλάδα. Δεν ακούγεται να έχει μετανιώσει καθόλου για την απόφασή του να αφήσει το Πανεπιστήμιο της Πάτρας για τον θεωρητικά αφιλόξενο, καιρικά, σκανδιναβικό βορρά. Όμως, ξέρετε πολύ καλά πού πήγαινε.

«Η Σουηδία είναι μια χώρα που επιστημονικά είναι παγκόσμια πρωτοπόρα στον χώρο του αυτόματου ελέγχου, το θεμέλιο της ρομποτικής αυτονομίας. Οπότε είναι πολύ φυσικό να βρίσκομαι εδώ. Στη Λούβλα, η παρουσία του χιονιού είναι έντονη τουλάχιστον για τέσσερις μήνες τον χρόνο και η θερμοκρασία συχνά αγγίζει τους -20 βαθμούς Κελσίου τον χειμώ-

Ο άνθρωπος που αγάπησε τα ρομπότ

Ο Γιώργος Νικολακόπουλος ηγείται σήμερα μιας από τις μεγαλύτερες ομάδες ρομποτικής στην Ευρώπη. Από τον Σεπτέμβριο θα μοιράζεται την πολύτιμη εμπειρία του με τους πρώτους φοιτητές του στην Πάτρα

να. Ο ιδιαίτερος γεωγραφικός και κλιματικός χαρακτήρας της ευρύτερης περιοχής είναι και ο λόγος που τα πράγματα γίνονται ενδιαφέροντα από την πλευρά της ρομποτικής. Εδώ βρίσκονται μερικές από τις μεγαλύτερες εταιρείες παραγωγής ορυκτών στην Ευρώπη,

Ο 46χρονος Έλληνας επιστήμονας συνεργάζεται με το Jet Propulsion Laboratory της NASA, την Boston Dynamics, καθώς και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Διαστήματος.

όπως για παράδειγμα η LKAB και η Boliden, που επενδύουν τεράστια ποσά για την έρευνα ανάπτυξης συστημάτων, ώστε να διασφαλίσουν ασφαλή παραγωγή ορυκτών μεταλλευμάτων. Όσο πιο βαθιά στο υπέδαφος γίνεται η εξόρυξη, τόσο πιο επικίνδυνες και δύσκολες είναι οι συνθήκες εργασίας για τους εργαζομένους. Ετσι και η ανάγκη για αυτόνομα ρομποτικά συστήματα που θα υποβοηθούν ή θα αναλαμβάνουν εξ ολοκλήρου όλες τις διαδικασίες παραγωγής, είναι τεράστια. Και κάπου εδώ είναι που τα πράγματα γίνονται πολύ ενδιαφέροντα για την ομάδα μας».

Καθαρίζοντας το Διάστημα

Όμως, δεν μιλάμε αποκλειστικά για τον πλανήτη Γη, σωστά; Στο Πανεπιστήμιο της Λούβλα

δόθηκε η ευκαιρία στον Γιώργο Νικολακόπουλο να ασχοληθεί με την εφαρμοσμένη ρομποτική στο πεδίο, δηλαδή τη λειτουργία αυτόνομων συστημάτων σε φυσικό περιβάλλον, έξω από εργαστηριακές υποδομές. «Σε ένα ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον, όπως για παράδειγμα σε ένα ορυχείο βάθους 1,5 χιλιόμετρο, οι εφαρμογές δεν συγκωρούν λάθη ούτε επιτρέπουν ακαδημαϊκές θεωρητικές προσεγγίσεις», λέει στην «Κ». «Αυτή η πρόκληση είναι και η διαρκής μας έμπνευση στο να αναπτύξουμε συστήματα αυτονομίας που θα λειτουργούν αξιόπιστα σε ένα «απαιτητικό» φυσικό περιβάλλον. Αντίστοιχα αντίστροφα περιβάλλοντα με τα ορυχεία στη Γη μπορούν να βρεθούν και σε άλλους πλανήτες. Αυτή είναι και η φυσική εξέλιξη του ερευνητικού μας ενδιαφέροντος, από την εξόρυξη στον πλανήτη μας στην εξερεύνηση άλλων πλανητών». Θα μπορούσε να πει περισσότερα; «Η ομάδα μας επικεντρώνεται στον σχεδιασμό συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης με σκοπό τον εξοπλισμό των μελλοντικών αποστολών στην εξερεύνηση πλανητών και αστεροειδών. Δεν περιοριζόμαστε, όμως, μόνο στην εξερεύνηση. Σχεδιάζουμε, επίσης, αυτόνομα συστήματα για την εξυπηρέτηση διαστημικών σταθμών, την εκτέλεση διαστημικών αποστολών και την περιβαλλοντική ισορροπία στο Διάστημα. Σχετικά με το τελευταίο, αναφέρομαι στην αποκομιδή απορριμμάτων από προηγούμενες διαστημικές αποστολές, που ήδη αποτελεί ένα από τα πιο καυτά περιβαλλοντικά ζητήματα. Η ερευνητική μας αυτή δραστηριότητα είναι σε συνεργασία με την OHB Sweden, μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες σχεδι-

ασμού και ελέγχου δορυφόρων στην Ευρώπη. Πιστεύω πως στις επόμενες δεκαετίες θα γίνει μια επανάσταση στην αυτονομία των διαστημικών αποστολών. Ήδη η αμερικανική (NASA) αλλά και η ευρωπαϊκή (ESA) υπηρεσία Διαστήματος έχουν ήδη αρχίσει να ερευνούν την περιοχή της διαστημικής αυτονομίας. Επιπλέον η ανάπτυξη αυτών των συστημάτων δημιουργεί τεχνολογικά επιτεύγματα που μπορούν να εφαρμοστούν σε πάρα πολλούς τομείς στην καθημερινότητά μας. Η εξόρυξη μεταλλευμάτων, η αυτοματοποίηση των κατασκευαστικών δραστηριοτήτων, ο έλεγχος πυρηνικών εγκαταστάσεων είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Σε αρμονία με τη φύση

Ζητώ από τον καθηγητή Νικολακόπουλο να μας δώσει μια γεύση από τη ζωή στον σουηδικό βορρά. «Ωραία, αφού αφήσω τις τέλειες συνθήκες εργασίας και προσωπικής στην άκρη, θα πω ότι η καθημερινότητα εδώ έρχεται σε πλήρη αρμονία με τη φύση και είναι μια ποιότητα ζωής που μου ταιριάζει απόλυτα. Είναι πολύ εύκολο να συνδεθείς με τη φύση και να την εντάξεις στην καθημερινότητά σου, να απολαύσεις το Βόρειο Σέλας το φθινόπωρο, να κάνεις σκι σε απάτητο χιόνι μέσα σε απέραντα δάση τον χειμώνα, να χαρείς φωτεινά καλοκαίρια με ήλιο που δεν δίνει, να ακούσεις τον ήχο της σιωπής (ναι, υπάρχει ήχος της σιωπής!), ακόμη και να ευχαριστηθείς έναν ζεστό καφέ με πολύ καλούς φίλους πάνω σε παγωμένες λίμνες. Λίγο ζηλέψαμε από την Αθήνα των 43 βαθμών, αλλά στο τέλος μας έμεινε η χαρά ενός Έλληνα που βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της τεχνολογικής επανάστασης.

«Το ρομποτικό σύστημα πρέπει να είναι ικανό να πάρει σωστές αποφάσεις»

— Αλήθεια, τι ακριβώς είναι η ρομποτική αυτονομία και ποια είναι η ακριβής ειδίκευση της ομάδας σας;

— Είναι η απόλυτη πρακτική εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης. Με μέσο τα μαθηματικά είναι ο τρόπος με τον οποίο τα ρομπότ αντιλαμβάνονται τον περιβάλλοντα χώρο, αναπτύσσουν την ικανότητα λήψης αποφάσεων για τις επόμενες κινήσεις τους, την αποφυγή πιθανών εμποδίων και την αλληλεπίδρασή τους με αντικείμενα, ενώ εκπληρώνουν τη γενική αποστολή που τους έχει ανατεθεί. Η ομάδα μας ειδικεύεται στη δημιουργία της κατάλληλης τεχνητής νοημοσύνης, ώστε τα ρομποτικά συστήματα να λειτουργούν αυτόνομα και να εξυπηρετούνται διαστημικές αποστολές χωρίς τον ανθρώπινο παράγοντα. Η τεχνητή νοημοσύνη καλείται να διασφαλίσει αποστολές εξερεύνησης και υποβοήθησης σε περιβάλλοντα που είναι άγνωστα, απομα-

κρυσμένα και δεν επιτρέπουν εξ αποστάσεως χειρισμό.

— Την περίοδο αυτή επικεντρώνεστε σε πρότζεκτ που αφορούν την εξερεύνηση πλανητών με αυτόνομα ρομπότ, σωστά;

— Ναι, συνεργαζόμαστε με το Jet Propulsion Laboratory (JPL) της NASA με σκοπό την εξερεύνηση για ικνή ζωής σε υπόγεια πλανητικά περιβάλλοντα. Εκεί, για ευνόητους λόγους, τα ρομποτικά συστήματα λειτουργούν αναγκαστικά σε πλήρη αυτονομία και εμείς δημιουργούμε τους μαθηματικούς αλγόριθμους ώστε να επιτευχθεί κάτι τέτοιο. Για τον σκοπό αυτό δημιουργούμε, επίσης, νέες οντότητες ενοποιώντας διαφορετικά ρομποτικά συστήματα. Για παράδειγμα, συνδυάζουμε τετράποδα συστήματα με βάση το SPOT της Boston Dynamics και εναέρια οχήματα, αυτά που συνήθως αποκαλούμε drones. Οπότε, για να απλουστεύω το παράδειγμά μου, σκεφτείτε απλώς το τετράποδο

Όταν σε ηλικία οκτώ ετών ο Γιώργος Νικολακόπουλος γνώρισε τον C-3PO και τον R2-D2 βλέποντας τον «Πόλεμο των Αστρων», έβαλε σκοπό της ζωής του να μπει στον κόσμο των ρομπότ. Τα κατάφερε και με το παραπάνω.

SPOT συνδυασμένο με ένα drone. Στόχος μας είναι αυτό το νέο ρομποτικό σύνολο να είναι ικανό να επιλέξει τον τρόπο εξερεύνησης

άγνωστων περιοχών. Μόνο του, δηλαδή, καλείται να επιλέξει αν θα εξερευνήσει ένα άγνωστο περιβάλλον περπατώντας ή αν θα

χρησιμοποιήσει το εναέριο μέσο εκεί που κρίνει ότι το έδαφος είναι απροσπέλαστο και, πιθανώς, επικίνδυνο για το ίδιο. Αφίζει να σημειωθεί και πάλι πως δεν υπάρχει καμία απολύτως ανθρώπινη παρέμβαση. Το ρομποτικό σύστημα πρέπει να έχει την κατάλληλη νοημοσύνη για να πάρει σωστές αποφάσεις για τις ενέργειές του, αποφάσεις που, αφενός, θα το προστατεύσουν από φθορά ή ακόμη και καταστροφή, και, αφετέρου, θα οδηγήσουν στην ολοκλήρωση της αποστολής.

— Σας πετυχαίνω στην Ελλάδα για διακοπές. Οι επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης στη χώρα μας είναι περισσότερο από εμφανείς. Ποια είναι, αλήθεια, η κατάσταση στον Αρκτικό Κύκλο;

— Κάθε χρόνο προσπαθώ να έρχομαι στην Ελλάδα για διακοπές μετά τα μέσα Ιουλίου, μια και το σουηδικό καλοκαίρι είναι μια πανέμορφη ελληνική άνοιξη. Η

κλιματική αλλαγή δυστυχώς είναι αισθητή και στον βορρά και κοντά στον Αρκτικό Κύκλο. Σχεδόν κάθε χειμώνας τα τελευταία χρόνια ήταν αισθητά πιο ζεστός και πιο σύντομος από τον προηγούμενο, με αυξανόμενες βροχές αντί για διαρκείς χιονοπτώσεις, ενώ τα καλοκαίρια γίνονται όλο και πιο θερμά, με θερμοκρασίες που κάποιες μέρες αγγίζουν τους 30 βαθμούς, κάτι που είναι πρωτόγνωρο στην περιοχή. Σαν επακόλουθο της ανάγκης για μια πραγματική πράσινη μετάβαση με σκοπό έναν βιώσιμο κόσμο, η ομάδα μας έχει αναπτύξει τα τελευταία χρόνια έντονη δραστηριότητα για τον ρόλο της ρομποτικής και της τεχνητής νοημοσύνης στη νέα αυτή εποχή.

Ευχαριστούμε θερμά τον κ. Δημήτρη Σκούρτα, event director στο Πανόραμα Επικειρηματικότητας, για την πολύτιμη βοήθειά του στην οργάνωση και υλοποίηση της συνέντευξης με τον κ. Γιώργο Νικολακόπουλο.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Επιτέλους, το στοίχειωσαν!

Του ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Χρειάζεται όντως προσπάθεια, συνέπεια, διάρκεια και αφοσίωση –συνειδητά ή ασυνειδητά δεν έχει σημασία– για να μετατρέψεις τον μεγαλύτερο αθλητικό πνεύμονα της πόλης σε κάτι που παραπέμπει στο ψόφιο. Προφανώς πρόκειται για στάση που διατηρεί κάποιος απέναντι στα δεδομένα. Δεν είναι και λίγο να βυθίσεις έναν τεράστιο χώρο στο γκρί της μιζερίας, της αδράνειας και της κατάρκειας.

Και όμως, οι διαχειριστές του Τσιρείου τα κατάφεραν. Στοίχειωσαν έναν χώρο που θα μπορούσε να ήταν πηγή ζωής και σημείο αναφοράς για κάθε νεαρό παιδί που μεγαλώνει στην πολυπολιτισμική Λεμεσό των υψηλών ενοικίων και των πολυτελών αυτοκινήτων. Και από ζωή, μυρίζει ψοφίμι. Και αντί για πολύχρωμο, κυριαρχεί το γκρί της θολούρας, της κακομοιριάς.

Μια χούφτα ανθρώπων που –καμία σχέση δεν έχουν με τον αθλητισμό– εδώ και δεκαετίες ως ηγεσία του ΓΣΟ διαχειρίζονται την περιουσία που άφησε στην πόλη ο μέγας ευεργέτης, Πέτρος Τσίρος ωσάν και είναι το κωράφι που κληρονόμησαν στα ορεινά χωριά απ’ όπου κατάγονται.

Με νοοτροπία τσιφλικά, πλήρως αποστασιοποιημένοι από τις ανάγκες της σύγχρονης εποχής, χωρίς καν να διαθέτουν ιστοσελίδα (!) ως οργανισμός, οι διαχειριστές του ιστορικού χώρου του Τσιρείου πλέον δεν φιλοξενούν καμία ομάδα της πόλης αφού με την στάση τους έδιωξαν και τον τελευταίο ενδιαφερόμενο για να στεγαστεί στον αφιλόξενο –από κάθε άποψη– χώρο.

Το θέμα πια με το Τσίρειο και τους διαχειριστές του δεν είναι η κατάντια που έχει περιέλθει το ιστορικό γήπεδο ως κτίριο ή η μιζερία που αποπνέουν οι εγκαταστάσεις γενικότερα, αλλά το ως πότε θα σταματήσει να είναι αποδεκτή η αναποτελεσματική διαχείρισή τους.

Είναι ν’ απορεί κανείς πώς αυτά η ομάδα ανθρώπων δεν έχει ποτέ τεθεί υπό αξιολόγηση σχετικά με τις αποφάσεις και τις πράξεις της. Όντως έχοντας επιρροή σε διάφορους κύκλους εξουσίας, πολιτικούς, εκκλησιαστικούς, οικονομικούς ή καμία φορά και μιντιακούς, κατάφεραν να ξεγλιστρήσουν από κάθε αντίπαλο.

Ούτε η ΑΕΛ ή ο Απόλλωνας που κουβαλούν τόσο κόσμο, ούτε οι εκάστοτε ηγεσίες του ΚΟΑ εκπροσωπώντας το ανώτατο όργανο του αθλητισμού στην Κύπρο, ούτε καν παντοδύναμοι πολιτικοί όπως ο τέως πρόεδρος της Δημοκρατίας κατάφεραν να συνετίσουν τους διαχειριστές που ζουν και βασιλεύουν, έχοντας το Τσίρειο και τον αθλητισμό της πόλης γενικότερα αιχμάλωτο στο άχρωμο βασίλειό τους.

Νομικά δεν τους κυνήγησε ποτέ κανείς. Ηθικά επίσης δεν έχουν καμία δέσμευση, ούτε και τους απασχολεί η γνώμη των Λεμεσιανών... Ως πότε όμως;

Αθλητικός δικαστής υπό αμφισβήτηση...

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ

Ο αθλητικός δικαστής της ΚΟΠ, σε αρκετές περιπτώσεις και ειδικά κατά τη διάρκεια της τελευταίας αγωνιστικής περιόδου, έμεινε εκτεθειμένος με τις αποφάσεις του. Κάποιες φορές γιατί εξάντλησε την αυστηρότητά του, και άλλες φορές γιατί σφύριζε αδιάφορα σε υποθέσεις ανάλογες με άλλες στο παρελθόν –υποθέσεις που ο ίδιος με τις ποινές που επέβαλε, αναδείκνυε ως πολύ σοβαρές. Η ανομοιομορφία αποφάσεων, η ανεξήγητη ερμηνεία κάποιων προνοιών της προκήρυξης και κατ’ επέκταση επιβολή ποινών, ακόμη και σε περιπτώσεις ίδιες κατηγορίας υποθέσεων, ξεπέρασε πέρσι κάθε όριο. Αν ο εκουυχρονισμός της προκήρυξης, στον οποίο αναφέρθηκε πρόσφατα ο πρόεδρος της ΚΟΠ, περιλαμβάνει και θέματα πειθαρχικών κανονισμών, θα φανεί από τον Αύγουστο και μετά.

Ο αθλητικός δικαστής της ΚΟΠ, Αριστοτέλης Βρυωνίδης και ο Θεσμός γενικότερα, αμφισβητούνται για μία ακόμη φορά, και το πιο σημαντικό, μετά από μια απόφαση η οποία χαρακτηρίστηκε σταθμός, στην προσπάθεια πάταξης του φαινόμενου χειραγώγησης αγώνων. Η προσφυγή στο Εφετείο, κατά τις αποφάσεις του Αθλητικού Δικαστή, για τον ισόβιο αποκλεισμό των δύο (πρώην) ποδοσφαιριστών της ΠΑΕΕΚ, ίσως και να μην αναμενόταν από τους περισσότερους. Ήταν τόσο ξεκάθαρη η τοποθέτηση από πλειυράς Επιτροπής Δεοντολογίας, ήταν τόσο η σιγουριά του κυρίου Βρυωνίδη στο σκεπτικό του, για τη συγκεκριμένη απόφαση, που κανείς δεν ανέμενε αντίδραση από πλειυράς των παικτών, ακόμη και όταν ο παραλίγο υποψήφιος για την προεδρία της ΚΟΠ, Κλεάνθης Γεωργιάδης, μίλουσε για εκδικητική απόφαση και ποινή. Είναι όμως ξεκάθαρο και η απόφαση του ΠΑΣΠ να στηρίξει την προσπάθεια των δύο παικτών να δικαιωθούν. Εύλογη η απορία. Γιατί να ρισκάρει σε τέτοιο βαθμό ο ΠΑΣΠ, κινδυνεύοντας να... στιγματιστεί, για μια υπόθεση που δείχνει ξεκάθαρη;

Από αποφάσεις του Εφετείου της ΚΟΠ, στο πρόσφατο παρελθόν, ο αθλητικός δικαστής έμεινε εκτεθειμένος. Εδώ, βέβαια, δεν μιλάμε ούτε για τιμωρία έδρας, ούτε για απαγόρευση μετακίνησης φιλάθλων. Αν η απόφαση του Εφετείου αφήσει και πάλι εκτεθειμένο τον κύριο Βρυωνίδη, αν η απόφαση του Εφετείου κάθε άλλο παρά δικαιώσει τη σιγουριά του, για την αυστηρότερη ποινή που επιβλήθηκε ποτέ σε ποδοσφαιριστές για υποθέσεις σημειμένων αγώνων, μία μόνο θα πρέπει να είναι η απόφαση-αντίδραση και λογικά θα πρέπει να σχετίζεται και με την ευθεία. Όσο άγνωστη και αν είναι αυτή η λέξη, όχι μόνο στο κυπριακό ποδόσφαιρο αλλά στην Κύπρο γενικότερα...

Το κλασικό «εννιάρι» βρίσκει ξανά τον ρόλο του

Περιζήντοι αυτό το καλοκαίρι οι δυναμικοί σέντερ φορ τύπου... Χάαλαντ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Την περασμένη εβδομάδα στο Μπορντό της Γαλλίας διεξήχθη το RoboCup, μια διοργάνωση με ομάδες που οι παίκτες ήταν όλοι ρομπότ, και το αστείο που κυκλοφόρησε ήταν ότι αν τα καλύτερα ρομπότ-ποδοσφαιριστές έφτιαχναν μια μεικτή ομάδα για να αντιμετωπίσει μια μεικτή κόσμου από ανθρώπους-ποδοσφαιριστές, ο Ερλινγκ Χάαλαντ θα έπρεπε να παίξει από ένα ημίχρονο με κάθε ομάδα.

Ο Νορβηγός σούπερ σταρ όχι μόνο έχει αιχμαλωτίσει τη φαντασία των φιλάθλων μετά και την εξαιρετική χρονιά του με τη Μάντσεστερ Σίτι, φέρνοντας το προσωνύμιο του «παίκτη-ρομπότ», αλλά έστρεψε και το ενδιαφέρον των αντιπάλων συλλόγων ξανά στους μεγαλόσωμους σέντερ φορ αυτό το καλοκαίρι, με το ευρωπαϊκό μεταγραφικό παζάρι να έχει αφήσει στην άκρη τα λεγόμενα «ψευτοεννιάρια» και να επικεντρώνεται σε δυναμικούς κεντρικούς επιθετικούς –ως απάντηση στον Χάαλαντ– όπως ο Κιλιάν Εμπαπέ, ο Ρομέλου Λουκάκου ή ο Χάρι Κέιν. Ήδη ο αντίστοιχου... διαμετρήματος Καρίμ Μπενζεμά εξαργύρωσε την κατάκτηση της Χρυσής Μπάλας 2022 με ένα πανάκριβο τριετές συμβόλαιο άνω των 220 εκατ. ευρώ τον χρόνο στην Αλ Ιτιχαντ της Σαουδικής Αραβίας.

Πίσω στην Ευρώπη, οι δελφίνοι του ποδοσφαιρικού θρόνου, όπου στρογγυλοκάθισε πριν από μερικές εβδομάδες η Μάντσεστερ Σίτι, κατανοούν ότι χωρίς πετράδι τύπου Χάαλαντ στέμμα δεν θα δουν. Έτσι σπεύδουν να δουν ποιες εναλλακτικές απαντήσεις στο... νορβηγικό ρομπότ υπάρχουν στην αγορά, ώστε να κτίσουν γύρω από μια τέτοια προσθήκη την επιθετική γραμμή τους για τις ερχόμενες σεζόν.

Οι καιροί έχουν αλλάξει, και εκεί όπου την προηγούμενη δεκαετία κυριάρχησε η δημιουργία συνόλων που δεν είχαν τον κλασικό φουνταριστό μπροστά, αλλά τα λεγόμενα «ψευτοεννιάρια» (ισπανιστί «falso nueve»), θέση στην οποία έπαιζε ακόμη και ο κορυφαίος Λέο Μέσι, σήμερα έχει επιστρέψει ο απαραίτητος δυναμικός σέντερ φορ που «γεμίζει την περιοχή» – ακόμη και για την ομάδα του Πιπ Γκουαρδιόλα (τη Σίτι), ο οποίος είχε πρωτοστατήσει στην εγκατάλειψη του «βαρέος» κεντρικού επιθετικού.

Η διαφορά του σήμερα συγκριτικά με τη δεκαετία του 2010, δηλαδή της μετά Ντινιέτ Ντρογκμπά εποχής, είναι ότι επέστρεψε ο ογκώδης κεντρικός επιθετικός, αλλά όχι όπως παλαιότερα, με στατική φύση για να απασχολεί δύο - τρεις αμυντικούς στην αντίπαλη περιοχή. Πλέον ο μοντέρνος κεντρικός στράικερ είναι κάτι ανάμεσα στο «ψευτοεννιάρι» και τον βαρύ φουνταριστό του παρελθόντος.

Κίνηση χωρίς σταματημό. Αυτό προβλέπει ο κυνηγός να κινείται πολύ, να μπαίνει γρήγορα στη μεγάλη περιοχή, να ελίσσεται με άνεση εκτός περιοχής, να συμμετέχει στην επιθετική άμυνα στα μεσαία γραμμή και πίσω από αυτή, και κυρίως να αλλάζει πλευρές, να δίνει καλά με τους περιφερειακούς επιθετικούς, χωρίς να απαιτεί να παίρνει όλες τις τελικές προσπάθειες.

Για να ταιριάζει σε αυτό το προφίλ ένας κεντρικός επιθετικός θα πρέπει

• Τα γκολ καριέρας αφορούν μόνο εθνικά πρωταθλήματα και εθνικές ανδρών, ενώ τα περσιανά γκολ αφορούν όλες τις συλλογικές διοργανώσεις. Ο υπολογισμός της τρέχουσας αξίας κάθε ποδοσφαιριστή έγινε από το Transfermarkt.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η εποχή με τα «ψευτοεννιάρια» δείχνει να έχει παρέλθει μετά το μοντέλο που λάνσαρε η Μάντσεστερ Σίτι με τον Νορβηγό επιθετικό.

να είναι σωματώδης (δυναμικός, αλλά όχι πολύ βαρύς) και πολύ κινητικός. Αυτός ο... φωνικός συνδυασμός είναι που έχει καταστήσει υπερβολικά δύσκολη την αντιμετώπιση παικτών όπως ο Χάαλαντ και ο Εμπαπέ, οι οποίοι εκμεταλλεύονται εξίσου το παραμικρό μέτρο εκτός περιοχής που μπορεί να βρουν, με την μπάλα που θα βρεθεί στον δρόμο τους μέσα στο «κουτί», είτε στο χορτάρι είτε στον αέρα. Παράλληλα πρέπει να «βλέπουν γήπεδο» και όχι μόνο το τέρμα.

Αυτό το προφίλ επιθετικού είναι που έχουν κάνει μόδα ο Εμπαπέ, ο Χάαλαντ και άλλοι, παίρνοντας απόσταση από την τακτική των προηγούμενων σούπερ σταρ (Μέσι, Κριστιάνο Ρονάλντο, Νεϊμάρ κ.ά.) που... ζαλίζουν την μπάλα χάρη στην τεχνική τους. Εδώ πρόκειται για σέντερ φορ που, θα έλεγε κανείς, δεν πέφτουν κάτω με τίποτα και είναι εξαιρετικά απρόβλεπτοι.

Για την έλλειψη τέτοιου επιθετικού από την εθνική Ιταλίας είναι που πα-

ραπονιόταν προ μηνών ο τεχνικός της πρωταθλήτριας Ευρώπης, Ρομπέρτο Μαντσίνι – καθώς δεν επιτρέπονται οι... μεταγραφές στις εθνικές ομάδες.

Οι προπονητές αλλά και οι μεγαλοπαράγοντες που τους πληρώνουν, όπως εκείνα της Μάντσεστερ Σίτι, και μαγικά, όπως αυτά του Χάαλαντ. Έτσι το φετινό καλοκαίρι τα φώτα στο μεταγραφικό παζάρι έχουν πέσει πάνω στους υποψήφιους αντι-Χάαλαντ. Πρώτο και καλύτερο το όνομα του Εμπαπέ, που όλο φεύγει από την Παρί Σεν Ζερμέν για τη Ρεάλ Μαδρίτης κι όλο μένει στο Παρίσι.

Ψάχνεται η Ρεάλ

Προ ημερών ο Κάρλο Αντσελότι ξάφνιασε τους ρεπόρτερ της Ρεάλ δοκιμάζοντας σε ανοικτή προπόνηση στην αρχή της προετοιμασίας της ομάδας για τη σεζόν 2023-24 σχήμα χωρίς κεντρικό επιθετικό, δηλαδή μόνο με περιφερειακούς που άλλαζαν θέσεις στην επίθεση. Δεν έπαισε κανέναν. Όλοι συμφωνούν ότι η Ρεάλ θα πάρει σωματώδη και ταχυδυναμικό σέντερ φορ – κι αν δεν είναι ο Εμπαπέ, θα είναι κάποιος άλλος, που θα πάρει τη θέση του Μπενζεμά.

Την ώρα λοιπόν που παίκτες σαν τον Σαντιό Μανέ βλέπουν τις μετοχές τους να πέφτουν, καθιερωμένοι σέντερ φορ που ταιριάζουν στο νέο περιζήτητο προφίλ, όπως ο Λουκάκου

και ο Κέιν, πάνε για λίμιτ-απ. Τον Λουκάκου τον θέλει διακαώς πίσω στο «Τζουζέπε Μεάτσα» η Ίντερ, ενώ πολύς λόγος γίνεται για το κατά πόσον ο Αγγελος Ποστέκογλου θα καταφέρει να κρατήσει στο Λονδίνο και στην Τότεναμ τον Κέιν, που αποτελεί κεντρικό στόχο της Μπάγερν.

Το γεγονός ότι αυτοί οι παίκτες που συγκινούν σήμερα προπονητές και παράγοντες είναι και πολύ εμπορικοί, προσθέτει περαιτέρω στον πληθωρισμό των τιμών της μεταγραφικής αγοράς αυτού του καλοκαιριού, και φαίνεται ότι δεν είμαστε μακριά από ένα νέο ρεκόρ μεταγραφικής δαπάνης, πιθανότατα στην περίπτωση μετακίνησης του Εμπαπέ στο «Σαντιάγο Μπερναμπέου».

Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και ο παίκτης που έχει επιλέξει η Μπαρτσελόνα, ο Ρόμπερτ Λεβαντόφσκι, που οδήγησε την κατά τα άλλα πειραματική ομάδα του Τσάπι στην κατάκτηση του πρωταθλήματος το 2022-23, κάτι που σημαίνει ότι σε αντίθεση με άλλους γίγαντες του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου, η καταλανική ομάδα δεν έχει φέτος να πονοκεφαλιάζει για το πώς θα βρει τον δικό της αρχισκόρερ, δεδομένης και της οικονομικής στενότητας της. Απέκτες πάντως έναν 18χρονο Βραζιλιάνο επιθετικό, τον Βίτορ Ρόκε, που με ύψος 1,74 μ. σήμερα, αλλά... ακόμη στην ανάπτυξη, δεν αποκλείεται να γίνει επιθετικός τύπου Χάαλαντ κι αυτός.

Από τον Ντάρβουν Νούνιες στον Ντούσαν Βλάχοβιτς

Με λιγότερες ποδοσφαιρικές παραστάσεις, αλλά τεράστιες δυνατότητες είναι μια σειρά παικτών 23-24 ετών, που σύντομα θα μπουν και αυτοί στο στόχαστρο των κορυφαίων ομάδων ως υποψήφιοι... αντι-Χάαλαντ.

Παίκτες όπως ο Ουρουγουανός Ντάρβουν Νούνιες, που στα 24 χρόνια του... δεν το κουνάει από τη Λίβερπουλ τώρα που άρχισε να βρίσκει τα πατήματά του, αναμένεται να μας απασχολήσουν περισσότερο στο άμεσο μέλλον.

Κλασικά περίπτωση αυτής της κατηγορίας αποτελεί ο Ντούσαν Βλάχοβιτς της Γιουβέντους. Ο 23χρονος

Σέρβος επιθετικός με ύψος 1,90 μ. έλαμψε από τις ημέρες της παρουσίας του στη Φιορεντίνα και τώρα φέρεται να είναι στο στόχαστρο κορυφαίων ομάδων όπως η Παρί Σεν Ζερμέν, η Τσέλσι και η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ, παρότι η «Μεγάλη Κυρία» θα θέλει να τον κρατήσει για να τον μοσχοπουλήσει με μεγαλύτερο κέρδος το επόμενο καλοκαίρι (έχει συμβόλαιο έως το 2026).

Περιζήτητος αναμένεται να γίνει σύντομα ο Βίκτορ Οσμιν, που έλαμψε με τη Νάπολι οδηγώντας την στο πρώ-

το «σκουντέτο» από εποχής Ντιέγκο Μαραντόνα. Ο 24χρονος με ύψος 1,85 μ. σκοράρει με κάθε πιθανό και απίθανο τρόπο, προσωποποιώντας τον... εφιάλτη κάθε αμυντικού. Η τιμή του απρόβλεπτου Νιγηριανού επιθετικού αναμένεται σε επόμενο μεταγραφικό παζάρι να ξεπεράσει εύκολα τα 100 εκατ. ευρώ.

Εναλλακτικός του Κιλιάν Εμπαπέ είναι ο Ραντάλ Κολό Μουανί, έχοντας πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τον αρχηγό της Παρί Σ.Ζ., ενώ λίγο έλειψε να κατακτήσει και το Μουντιάλ για τη Γαλλία, αν ο Εμιλιάνο Μαρτίνες

δεν έκανε στον τελικό την απόκρουση της διοργάνωσης προ επταμηνίου. Ο 24χρονος Κολό Μουανί, με ύψος 1,88 μ., ανήκει στην Αϊντραχτ Φρανκφούρτης και είναι ήδη στο στόχαστρο πολλών μεγάλων ομάδων. Ωστόσο, η γερμανική ομάδα διατήρησε τη βούλησή της να τον κρατήσει τουλάχιστον για την προσεχή σεζόν.

Αν είχε άλλους 15 πόντους μπόι, ο παγκόσμιος πρωταθλητής, Αργεντίνος Χουλιάν Αλβαρες, της Σίτι, ακόμη ένας 23χρονος, θα σάρωνε στις μεταγραφές. Ωστόσο, ο αναπληρωματικός του Χάαλαντ είναι μόνο 1,70 μ.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Του ΠΙΕΡ ΜΠΡΙΑΝΣΟΝ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Το κόστος της πράσινης μετάβασης

Η **Ευρώπη** δεσμεύεται να μειώσει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα τουλάχιστον 55% μέχρι το 2030 και να τις μηδενίσει έως το 2050. Οι κυβερνήσεις των κρατών της Ε.Ε. έχουν συμφωνήσει στη στρατηγική, αλλά τείνουν να αποτυπώνουν το βραχυπρόθεσμο κόστος της πράσινης μετάβασης. Εάν δεν εξηγήσουν στους πολίτες πώς αυτό θα κατανεμηθεί, μπορεί να βρεθούν ενώπιον εξουθενωτικών λαϊκιστικών διαμαρτυριών που θα διακυβεύσουν το εγχείρημα. Ο Γάλλος οικονομολόγος Ζαν Πισανί-Φερί συνέκρινε τον αντίκτυπο της πράσινης μετάβασης με το οικονομικό σοκ από τις απότομες αυξήσεις στις τιμές του πετρελαίου τη δεκαετία του 1970. Η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, όπως υποστηρίζει, ισοδυναμεί με την τιμή ενός πόρου –ήτοι ενός σταθερού κλίματος– που για πάρα πολύ καιρό ήταν δωρεάν. Εν αντιθέσει με τα προηγούμενα σοκ, είναι οι κυβερνήσεις που ξεκίνησαν και διαχειρίζονται την πράσινη μετάβαση και σε μεγάλο βαθμό τη χρηματοδοτούν. Η προηγούμενη αδράνεια έχει προστεθεί στον λογαριασμό. Οι επιπλέον επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα της Ε.Ε. το 2021-2030 σε σύγκριση με την προηγούμενη δεκαετία θα κυμαίνονται μεταξύ 260-380 δισ. ευρώ ή 1,5%-1,8% του ΑΕΠ, σύμφωνα με την Κομισιόν. Η ταχύτητα της μετάβασης θα έχει αντίκτυπο στην ανάπτυξη και στον πληθωρισμό. Εάν οι πράσινες επενδύσεις αντικαταστήσουν άλλες πιο κερδοφόρες από κυβερνήσεις, νοικοκυριά ή επιχειρήσεις, θα επιηρεάσουν δυσμενώς την ανάπτυξη. Η Διεθνής Υπηρεσία Ενέργειας σημειώνει

πως η μείωση των επενδύσεων στην ενέργεια από ορυκτά καύσιμα δεν συνοδεύεται ακόμη από ώθηση στις επενδύσεις σε ΑΠΕ κι αυτό το έλλειμμα ίσως έπληττε περαιτέρω την ανάπτυξη. Γενικότερα, οι αγορές αγαθών και εργασίας θα επηρεαστούν αρνητικά την προσεχή δεκαετία λόγω της γρήγορης προσαρμογής στον στόχο των μηδενικών ρύπων. Υπάρχει κίνδυνος η πράσινη μετάβαση να οξύνει τις ανισότητες, εάν οι κυβερνήσεις δεν επινοήσουν επιδοτήσεις ώστε να την καταστήσουν λιγότερο επαχθή για τα χαμηλότερα εισοδήματα. Οι τρεις τρόποι χρηματοδότησης της –φόροι, περικοπές δαπάνών ή μεγαλύτερο χρέος– είναι προβληματικοί. Η Γαλλία και η Ιταλία, με επίπεδα χρέους προς ΑΕΠ 112% και 144% αντιστοίχως, δύσκολα θα δανεισθούν περισσότερο. Η Βρετανία έχει από τους χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές. Ίσως θα μπορούσε να αυξήσει τη συνεισφορά των επιχειρήσεων ή των υψηλότερων εισοδημάτων, αλλά είναι απίθανο να το πράξει λόγω πολιτικού κόστους. Η Γερμανία μοιράζει να αντέχει τη μετάβαση, αλλά η υπερβολική έμφραση στη ρύθμιση περιβαλλοντικών θεμάτων προκαλεί σφοδρές αντιδράσεις. Ο Πάολο Τζεντιλόνι, επίτροπος Οικονομίας της Ε.Ε., δήλωσε ότι η Ευρώπη πρέπει να χρηματοδοτήσει τη δική της βιομηχανική πράσινη μετάβαση. Ωστόσο οι Ευρωπαίοι πολιτικοί, ενώ ανανεώνουν τις δεσμεύσεις τους για μηδενικούς ρύπους έως το 2050, συνεχίζουν να αμφισβητούν το ερώτημα για το πώς θα χρηματοδοτήσουν τη διαδικασία.

ΔΗΚΤΗΣ

Υποχωρεί, δεν ικανοποιεί

Ο **πληθωρισμός** υποχωρεί, καταγράφοντας τη χαμηλότερη τιμή από τις αρχές του 2022 όμως παραμένει σε υψηλότερα από τα αναμενόμενα επίπεδα, δημιουργώντας έδαφος για περαιτέρω αυξήσεις των επιτοκίων του ευρώ. Η ΕΚΤ αναμένεται προς το τέλος Ιουλίου να προχωρήσει στη 10η στη σειρά αύξηση των επιτοκίων καθarrίπτοντας ένα ακόμη ρεκόρ στην ιστορία του από όταν πρώτο-κυκλοφόρησε πριν από 22 χρόνια. Όπως και στην περίπτωση του Ιουνίου η αύξηση της ερχόμενης εβδομάδας εκτιμάται στις 25 μονάδες βάσης ενώ γίνεται και η πρόβλεψη ότι ίσως να είναι και η τελευταία για το έτος.

Πρακτικές κινδύνου

Τα **επενδυτικά** ταμεία αποτελούν έναν ραγδαία αναπτυσσόμενο τομέα της κυπριακής οικονομίας. Αυτά τα ταμεία συνήθως κατέχουν επενδύσεις ιδιωτικού κεφαλαίου που εξορισμού δεν είναι εύκολα ρευστοποιήσιμες με αποτέλεσμα να παρατηρείται το φαινόμενο να προσφεύγουν σε δανεισμό προκειμένου να επιστρέψουν λεφτά στους επενδυτές, όταν αυτό απαιτηθεί. Αυτή η πρακτική παρατηρείται και στις δύο πλευρές του ατλαντικού και είναι γνωστή ως net asset value financing. Η ανουσία των επενδυτών σε αυτές τις περιπτώσεις έχει να κάνει με το ότι τα επενδυτικά ταμεία που μπορεί να έχουν χρησιμοποιήσει δανεισμό για κάποιες από τις επενδύσεις τους αναγκάζονται να συσσωρεύσουν ακόμη ένα επίπεδο δανεισμού αυξάνοντας έτσι το προφίλ κινδύνου για το σύνολο των επενδυτών.

Τα οικονομικά του πολέμου

Η **ρωσική** εισβολή στην Ουκρανία άλλαξε τον γεωπολιτικό χάρτη και έθεσε νέα διλήμματα για τη ευρωπαϊκή οικονομία. Όλα ξεκίνησαν με το ενεργειακό σοκ που προκλήθηκε στην Ευρώπη αναγκάζοντας την Ε.Ε. σε περίοδο 9 μηνών από όταν ξέσπασε ο πόλεμος να μειώσει τις εισαγωγές ρωσικού φυσικού αερίου από 36% που ήταν στο 13%. Επιπλέον είχαμε την επιβολή κυρώσεων σε εύρος και ένταση που δεν υπήρξε προηγούμενο, στοχεύοντας σε ρωσικές οντότητες που συνδέονται με το καθεστώς του Κρεμλίνου και διακόπτοντας σημαντικές για την Ε.Ε.

Ο **παρατεταμένος** καύσωνας αποτελεί καλή ευκαιρία το κυβερνητικό επιτελείο να αναθεωρήσει τους κλιματικούς και ενεργειακούς στόχους που έχει επεξεργαστεί η προηγούμενη κυβέρνηση.

επενδυτικές και εμπορικές οδούς. Τέλος, είχαμε την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη προς τον ουκρανικό λαό, η οποία εκδηλώθηκε μέσω οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας και έχει ανέλθει μέχρι σήμερα στα 60 δισ. ευρώ.

• • • • •

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

CYPRUS INSTITUTE OF MARKETING THE CYPRUS BUSINESS SCHOOL

Ομόλογα στο Διηνεκές
Τα ομόλογα στο διηνεκές ή αορίστου χρόνου (perpetual bonds) αποτελούν ένα εξειδικευμένο είδος ομολόγων τα οποία δεν έχουν ημερομηνία λήξης, επομένως είθισται να έχουν υψηλότερο επιτόκιο από άλλα ομόλογα, και για τα οποία δεν απαιτείται αποπληρωμή κεφαλαίου αλλά ο δανειζόμενος έχει την υποχρέωση καταβολής μόνο των τόκων για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα.
Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

Ο «Χάροντας» μας χτυπά την πόρτα

Ακραίες θερμοκρασίες πλάντουν τρεις ηπείρους, φωτιές μαίνονται και υγειονομικές υπηρεσίες προειδοποιούν για την απειλή στη δημόσια υγεία από τον φονικό συνδυασμό, καθώς ένας θερμικός θόλος έχει σκεπάσει το βόρειο ημισφαίριο. Ασία, Ευρώπη και Βόρεια Αμερική δοκιμάζονται περισσότερο σε μια πρόγερση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Από την Καλιφόρνια έως την Κίνα, οι αρχές επισημαίνουν τους κινδύνους από τον καύσωνα, καλώντας τους πολίτες να πίνουν νερό και να προστατεύονται από τον ήλιο, ενώ στην Ιταλία και στην Ισπανία εκ-

Μια πρόγερση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής – «Θερμικός θόλος» έχει καλύψει Ευρώπη, Ασία και Βόρεια Αμερική.

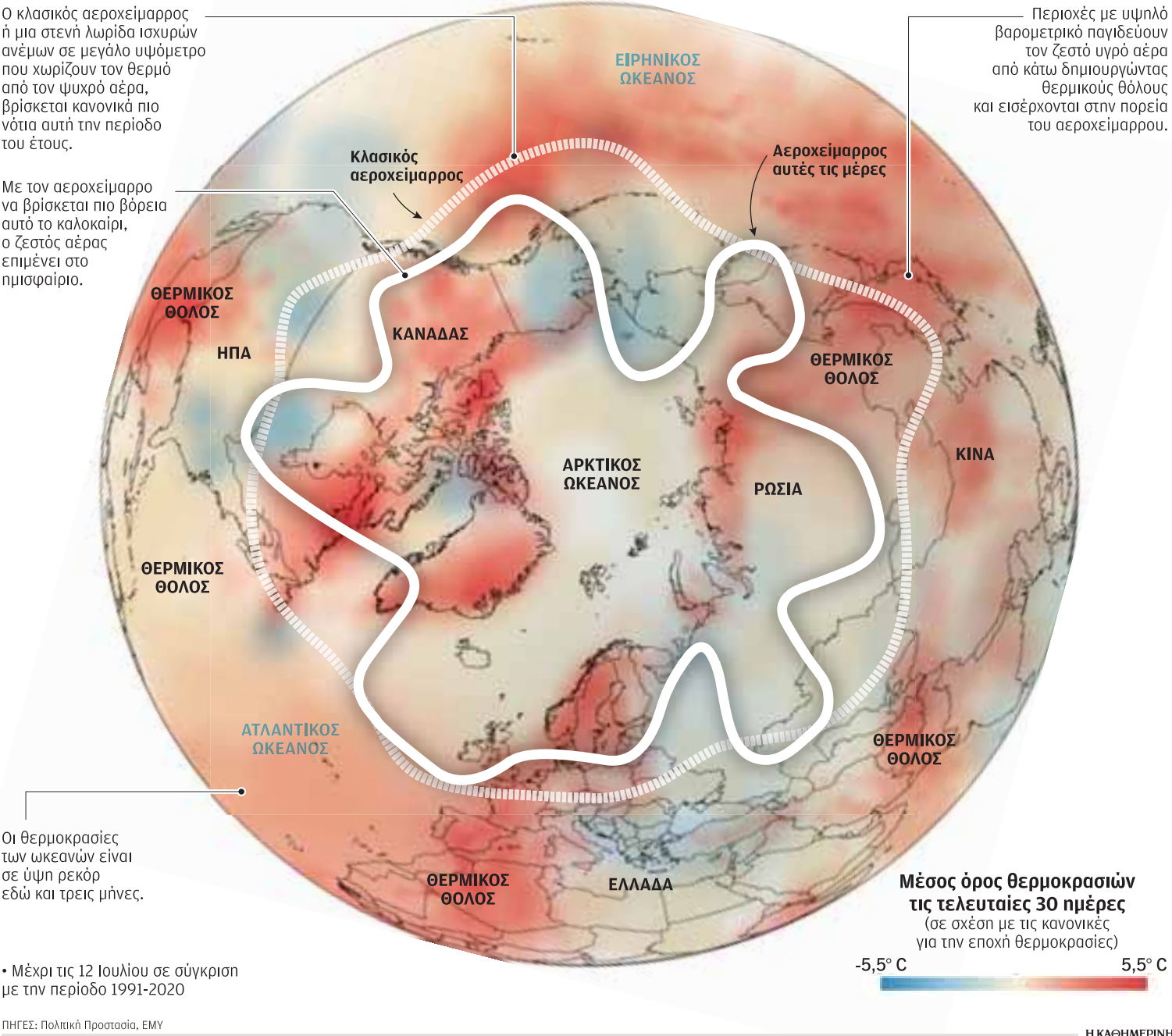
δίδονται επείγουσες εκκλήσεις, ειδικά προς τα παιδιά, που καλούνται να αποσχουν από αθλοπαιδιές. Καθημερινά καταρρίπτονται ρεκόρ θερμοκρασίας και διάρκειας σε πολλά σημεία του πλανήτη. Στο Πεκίνο κατέπεσε το προηγούμενο ρεκόρ ζέσπης που διαρκούσε εδώ και 23 χρόνια, αφού χθες ήταν η 27η συνεπής μέρα κατά την οποία το θερμόμετρο ξεπέρασε τους 35 βαθμούς Κελσίου. Αντίστοιχα στο Φοίνιξ της Αριζόνας ήταν η 19η μέρα με θερμοκρασία πάνω από 43,3 βαθμούς για πρώτη φορά ύστερα από μισό αιώνα. Στη νότια Γαλλία, στον αλπικό προορισμό για σκι Αλπ ντ' Ουέ σημειώθηκε ρεκόρ με 29,5 βαθμούς Κελσίου και στο Βερντέν, στους πρόποδες των Πυρηναίων, 40,6 βαθμοί. Σε μια ζοφερή υπενθύμιση των συνεπειών της υπερθέρμανσης του πλανήτη η μετεωρολογική υπη-

ρεσία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (WMO) ανέφερε ότι η τάση δεν δείχνει σημάδια υποχώρησης. «Αυτά τα φαινόμενα θα συνεχίσουν να εντείνονται και ο κόσμος πρέπει να αρχίσει να προετοιμάζεται για ακόμη δριμύτερους καύσωνες». Οι Γερμανοί πρέπει να υιοθετήσουν τις συνήθειες των κατοίκων των θερμότερων περιοχών της νότιας Ευρώπης, εισάγοντας στη ζωή τους τη μεσημεριανή σιέστα, καθώς βρίσκονται αντιμέτωποι με τις υψηλές θερμοκρασίες του παρατεταμένου καύσωνα, διεμήνυσε η ένωση των δημόσιων λειτουργών υγείας BVOeGD. «Ξυπνήστε νωρίς, δουλξτε παραγωγικά το πρωί και κάντε μία σιέστα το μεσημέρι», ανέφερε ο επικεφαλής της Ενωσης Γιοχάνες Νισεν σε συνέντευξή του στο δίκτυο RND. Κόκκινο συναγερμό σήμανε το κέντρο συντονισμού έκτακτων αναγκών της Ευρωπαϊκής Ενωσης για το μεγαλύτερο τμήμα της Ιταλίας, τη βορειοανατολική Ισπανία, την Κροατία, τη Σερβία, τη Νότια Βοσνία και το Μαυροβούνιο. Οι θερμοκρασίες στη Σικελία έφτασαν τους 47° C και η ομοσπονδία νοσοκομείων της νήσου ζήτησε μεγαλύτερη βοήθεια για τους ηλικιωμένους, που δεν μπορούν να βγουν από τα σπίτια τους εξαιτίας της ζέστης.

Οι πιο ευάλωτοι
Οι τοπικές υγειονομικές αρχές αναφέρουν 20%-25% αύξηση των διακομιδών στα επείγοντα περιστατικά. Όσοι υποφέρουν από καρδιαγγειακά νοσήματα, διαβήτη και άσθμα θεωρούνται οι πλέον ευάλωτοι στις τρέχουσες καιρικές συνθήκες. Επίσημως η υψηλότερη θερμοκρασία που έχει καταγραφεί στην Ευρώπη είναι 48,8° C στη Σικελία το 2021, εικάζεται όμως ότι αυτές τις μέρες θα καταπείσει και αυτό το ρεκόρ. Αυτό θα αποτελέσει άλλωστε το μέτρο για τον καύσωνα που πλήττει αυτές τις μέρες τη

Γιατί αυτό το καλοκαίρι καίγεται ο πλανήτης;

Ενας εκτοπισμένος αεροχειμάρρος (jet stream), γιγάντιο θερμικό θόλο και ζεστοί ωκεανοί οδήγησαν σε θερμοκρασίες-ρεκόρ σε όλο το βόρειο ημισφαίριο

νότια και ανατολική Ευρώπη, σύμφωνα με τον WMO. Τα ευρωπαϊκά μέσα ενημέρωσης αποκαλούν τον καύσωνα «Χάροντα», αποδίδοντας την ονομασία του φαινομένου τη μία στον ψυχοπομπό στον Αδην της

ελληνικής μυθολογίας και την άλλη στο μεταγενέστερο «Καρόντε», ομώνυμο βαρκάρη στην «Κόλαση» του Δάντη. Το όνομα επελέγη όχι από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Μετεωρολογίας (WMO) ή κάποια άλλη

επίσημη υπηρεσία, αλλά από τον Αντόνιο Σανό, ιδρυτή της δημοφιλούς ιταλικής ιστοσελίδας για τον καιρό Il Meteo. Τα βαφτίσια του καύσωνα ακολουθούν τη γνωστή συνήθεια να ονοματίζονται τροπι-

κές καταιγίδες και τυφώνες. Στόχος είναι να κατηγοριοποιηθούν σταδιακά οι καύσωνες ανάλογα με τη δριμύτητά τους και να υπάρξει αφύπνιση της κοινής γνώμης γι' αυτού του είδους την ακραία ζέστη.

Η επόμενη μέρα στην Primetel

Ο έλεγχος της εταιρείας, η Signal Capital και τα δεδομένα στην κυπριακή αγορά τηλεπικοινωνιών

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Η είδηση ότι η εταιρεία τηλεπικοινωνίας Primetel μπαίνει σε καθεστώς διαχείρισης προκάλεσε, όπως ήταν λογικό, αναστάτωση σε συνδρομητές και εταιρείες, με τις οποίες η εταιρεία έχει συνάψει συμφωνίες. Μεταξύ αυτών και οι ποδοσφαιρικές ομάδες Ομόνοια Λευκωσίας και ΑΕΚ Λάρνακας, για τις οποίες η Primetel έχει τα τηλεοπτικά δικαιώματα για την προβολή των αγώνων της, μέχρι το 2024. Της είδησης ακολούθησαν εύλογα ερωτήματα, για τους λόγους αυτής της εξέλιξης, με τις απαντήσεις να εντοπίζονται στη συμφωνία μεταξύ της εταιρείας Signal Capital και των μετόχων της εταιρείας. Το σίγουρο είναι ότι υπάρχουν πολλές αναγνώσεις για το θέμα και για το τι και αν αυτή η εξέλιξη σηματοδοτεί αλλαγές ευρύτερα για το ανταγωνιστικό πεδίο των τηλεπικοινωνιών στην Κύπρο. Αυτό που υπογραμμίζεται σε κάθε περίπτωση από τα εσωτερικά της εταιρείας και από τον διαχειριστή Μάριο Καλλία, ο οποίος μίλησε στην «Κ», είναι ότι, πρόκειται για θέμα μεταξύ επενδυτών και μετόχων εσωτερικά της εταιρείας και δεν αλλάζει τίποτα, όχι μόνο για τα τηλεοπτικά δικαιώματα των ποδοσφαιρικών ομάδων, αλλά και για όλα τα θέματα και τις υπηρεσίες που η εταιρεία παρέχει.

Τι αλλάζει

Αυτό που αλλάζει είναι ότι ο έλεγχος της εταιρείας πέρασε στα χέρια του Διαχειριστή, ο οποίος υποκαθιστά το Διοικητικό Συμβούλιο, και ότι η εταιρεία Signal Capital private equity fund έχει πιο ενεργό ρόλο και θα συνεχίσει να στηρίζει την εταιρεία με κάθε

Γύρω στο 10% είναι το μερίδιο αγοράς της Primetel σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία έρευνας αγοράς. Συγκεκριμένα έχει 123 χιλιάδες συνδέσεις στην κινητή τηλεφωνία και 32 χιλιάδες συνδέσεις σταθερής.

Στις θέσεις του θα παραμείνει το προσωπικό της εταιρείας σύμφωνα με τον διαχειριστή της Primetel Μάριο Καλλία.

τρόπο (η εταιρεία, με βάση το Λονδίνο, είναι επενδυτικό ταμείο το οποίο επικεντρώνεται σε ευρωπαϊκές επενδύσεις). Αυτό είναι κάτι που επαναλαμβάνεται από πλευράς Primetel και Διαχειριστή και είναι λογικό, εφόσον η Primetel αποτέλεσε επένδυση της εταιρείας προ

πενταετίας. Τονίζεται επίσης ότι, στρατηγική δέσμευση της εταιρείας, παραμένει η ανάπτυξη των υπηρεσιών, των προϊόντων και του πλάνου της, ως έχει.

Συνδρομητές και προσωπικό

Σε κάθε περίπτωση, το ζητούμενο είναι να μην υπάρχει ανασφάλεια των καταναλωτών-συνδρομητών της Primetel, με την εταιρεία να διαβεβαιώνει ότι δεν αλλάζει απολύτως τίποτα. Το ίδιο ισχύει και για το προσωπικό της εταιρείας, γύρω στους 360 υπαλλήλους στο σύνολό τους. Μάλιστα, τις τελευταίες μέρες η Primetel έχει προχωρήσει σε αναρτήσεις σε πλατφόρμες εξεύρεσης εργα-

σίας, αναζητώντας προσωπικό για έξι θέσεις εργασίας, μεταξύ αυτών και του Corporate Sales Consultant, θέση η οποία αναρτήθηκε μόλις την προηγούμενη εβδομάδα. Μιλώντας στην «Κ» ο Επίτροπος Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομείων Γιώργος Μιχαηλίδης ανέφερε ότι θα εξετάσουν τι αλλάζει πλέον για την λειτουργία της εταιρείας, ενώ ξεκινούν ενέργειες για να διασφαλιστούν οι καταναλωτές. Σε κάθε περίπτωση, τόνισε, το γεγονός ότι η εταιρεία μπήκε σε καθεστώς διαχείρισης δεν σημαίνει κλείσιμο της. Ωστόσο, το Γραφείο του διερευνά την όλη κατάσταση και προχωρά για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του καταναλωτή,

ώστε αν τυχόν, παραστεί ανάγκη, τότε οι καταναλωτές να μπορούν άμεσα να λάβουν υπηρεσίες από άλλο πάροχο.

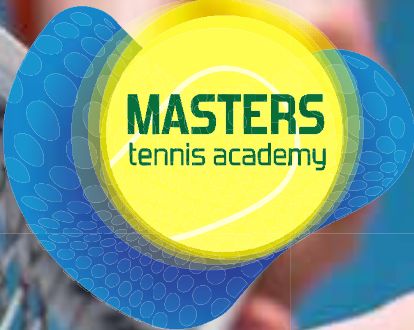
Νέες ισορροπίες;

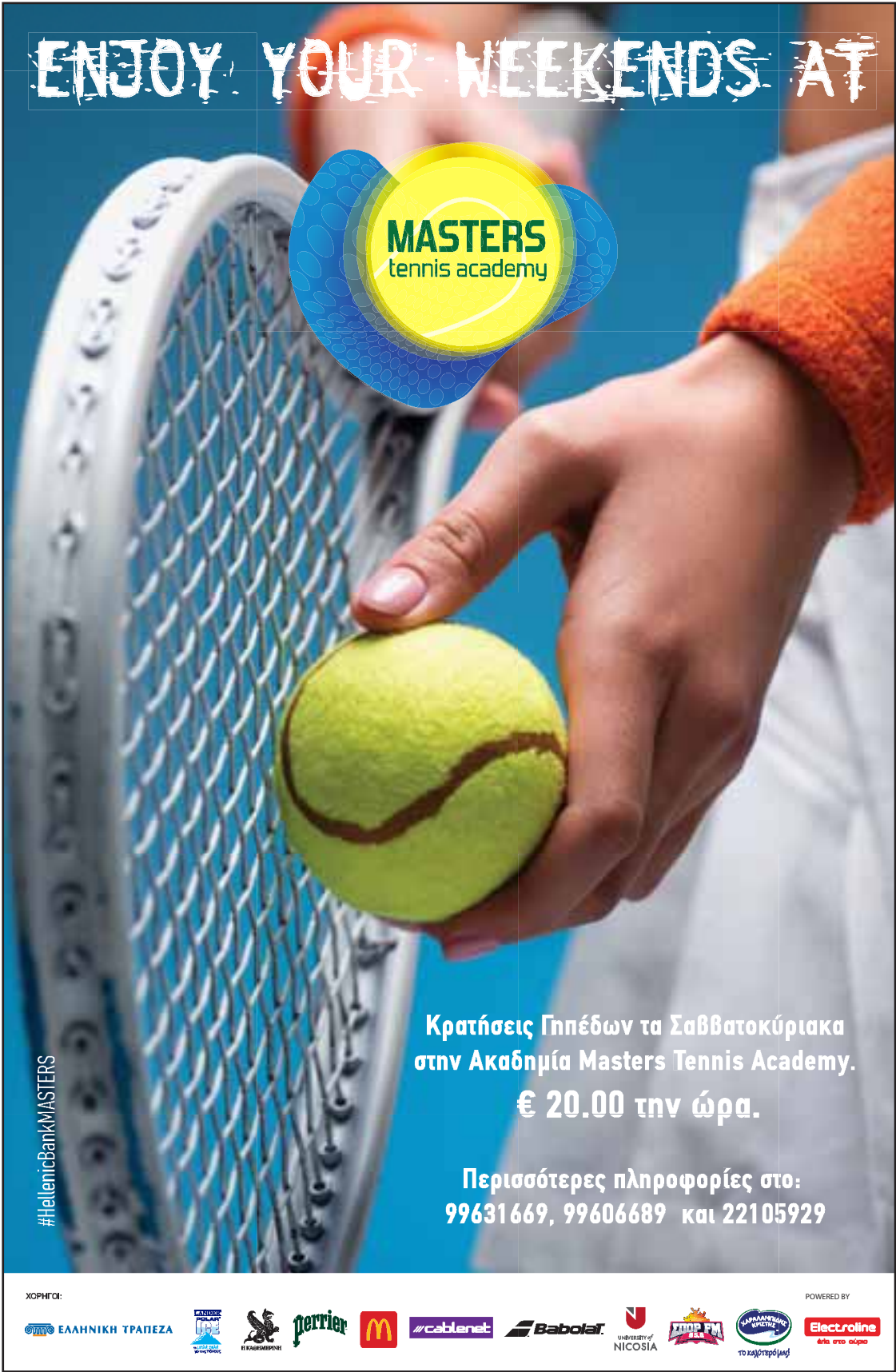
Θεωρείται επίσης δεδομένο ότι η εξέλιξη στην Primetel, ανακίνησε τις συζητήσεις για αλλαγές στην κυπριακή αγορά τηλεπικοινωνιών. Είναι γνωστό ότι στο παρελθόν υπήρχαν τέτοιες συζητήσεις μεταξύ της Primetel και της Cablenet, που αν προχωρούσαν, αυτό θα σήμαινε ότι οι παίκτες στην αγορά θα γίνονταν από τέσσερις, τρεις. Εξάλλου, ήταν εν πολλοίς ξεκάθαρο η θέση σημαντικών παραγόντων στην αγορά, ότι ο αριθμός των παρόχων ήταν δυσανάλογος του μεγέθους της κυπριακής αγοράς και ότι θα ήταν πιο έξυπνο για τους βασικούς παίκτες, να κάνουν σκέψεις για συγχωνεύσεις ή εξαγορές, ειδικότερα από τη στιγμή που τα μερίδια, δείχνουν ότι από τους παίκτες, κάποιοι είναι πιο δυνατοί στην κινητή τηλεφωνία και κάποιοι άλλοι στις υπηρεσίες σταθερού δικτύου. Γνώστες της αγοράς αναφέρουν ότι η αγορά είναι πιο συγκεντρωμένη από το παρελθόν. Για παράδειγμα η Cyta είναι ο πρώτος παίκτης στην αγορά, και θεωρητικά, δεν έχει λόγο, να ενδιαφέρεται να προχωρήσει σε κίνηση προς την Primetel. Η δεύτερη σε μερίδιο αγοράς eric, βρίσκεται στο στάδιο επενδύσεων στα δίκτυα fiber και 5G και, η εξαγορά ή η συγχώνευση με άλλη εταιρεία δεν φαίνεται ότι είναι στις προτεραιότητες της. Ο τρίτος παίκτης στην αγορά είναι η Cablenet, αλλά και αυτό το σενάριο δεν θεωρείται πιθανό στο παρόν στάδιο.

Τα μερίδια αγοράς

Σύμφωνα με την τελευταία έρευνα αγοράς το σύνολο χρηστών κινητής τηλεφωνίας είναι 1.392.480 (ένα άτομο μπορεί να έχει περισσότερες συνδέσεις). Για το 2022, τα μερίδια αγοράς κινητής τηλεφωνίας κατανέμονται ως εξής: Η Cyta διατηρείται στην 1η θέση με μερίδιο 50,8%, ακολουθεί η eric με ποσοστό 31,9%, στην 3η θέση η Primetel με 10,6% και τέλος η Cablenet με ποσοστό 6,7%. Τα εν λόγω μερίδια προκύπτουν από τα τελευταία στοιχεία του Παρατηρητηρίου αγοράς του Γραφείου Επιτρόπου Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΓΕΡΗΕΤ). Σε πραγματικούς αριθμούς, τα ποσοστά μεταφράζονται σε περίπου 123.000 συνδέσεις για την Primetel, 707.000 συνδέσεις για τη Cyta, 445,5 χιλιάδες για την eric και 93.000 για την Cablenet. Όσον αφορά τη σταθερή τηλεφωνία, σύμφωνα με το τελευταίο Παρατηρητήριο Αγοράς, το μερίδιο αγοράς της Primetel στη σταθερή τηλεφωνία ήταν το 4ο τρίμηνο του 2022 στο 10,7%, (31,8 χιλιάδες συνδέσεις) ακολουθώντας τη Cyta (54,3%) και την Cablenet (27%). Το σύνολο των συνδέσεων σταθερής τηλεφωνίας παρουσιάζει μείωση το δεύτερο εξάμηνο του 2022, και ανέρχονται σε 297.382.

ENJOY YOUR WEEKENDS AT

Κρατήσεις Γηπέδων τα Σαββατοκύριακα στην Ακαδημία Masters Tennis Academy. € 20.00 την ώρα.

Περισσότερες πληροφορίες στο: 99631669, 99606689 και 22105929

#HellenicBankMASTERS

ΧΟΡΗΓΟΙ:

POWERED BY

Smart financial planning solutions for everyone.

Savings | Investments | Pensions

ancoria.com

Contact us +357 22 551 300

Τα πρώτα μας βήματα για αποθήκευση ενέργειας

Η εικόνα στο εξωτερικό και ο αγώνας δρόμου της Κύπρου να μειώσει το κόστος

Του **ΠΑΝΑΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ**

Την είσοδό της στον τομέα της αποθήκευσης ενέργειας από ΑΠΕ, η οποία τα τελευταία χρόνια σε ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελεί τη νέα τάση και παρουσιάζονται θεαματικά αποτελέσματα, κάνει έστω και με καθυστέρηση η Κυπριακή Δημοκρατία, μέσω του πλαισίου σχεδίου που ανακοίνωσε το υπουργείο Ενέργειας, με χρόνο υλοποίησης μεταξύ 18 και 24 μηνών. Την ίδια ώρα που χώρες, όπως η Ιταλία και η Πολωνία, έχουν ήδη επιδείξει μεγάλα άλματα, κυρίως χάρη στην παροχή κινήτρων από το κράτος. Σχετικά με την πρώτη, της οποίας το κλίμα προσιδιάζει με αυτό της Κύπρου, εκτινάχθηκε μέχρι σήμερα στη δεύτερη θέση των πρώτων πέντε χωρών της ευρωπαϊκής αγοράς στο μερίδιο αποθήκευσης (321 MWh, 14%), μετά την πρωτοκαθεδρία της Γερμανίας (1,354 MWh, 59%). Για τη δε Πολωνία – όχι γιατί έχει αυξημένη πλιοφάνεια, αλλά λόγω κινήτρων– εκτιμάται ότι σε τρία χρόνια θα εξελιχθεί σε νέο «παίχτη» της πεντάδας, καταλαμβάνοντας μετά τη Γερμανία και την Ιταλία την τρίτη θέση (587 MWh, 8%). Εξάλλου στην ευρωπαϊκή αγορά η αποθήκευση από ΑΠΕ έχει τα τελευταία χρόνια ανοδική τάση, ενώ σε σχέση με το 2020 και το 2021 υπάρχει διπλασιασμός (2018: 477 MWh / 2019: 760 MWh / 2020: 1,109 MWh / 2021: 2,294 MWh). Τα πιο πάνω στοιχεία παρουσίασε ο Θανάσης Σάκκας, εμπορικός διευθυντής της εταιρείας GOODWE σε Ευρώπη και Αφρική, στο πλαίσιο συνάντησης που είχε με δημοσιογράφους η Green Energy, όπου στελέχη του ομίλου και ο υπουργός Ενέργειας, Γιώργος Παπαναστασίου, παρουσίασαν τα δεδομένα, τις τάσεις και τις προκλήσεις της ενέργειας στην Κύπρο.

Δύο κατευθύνσεις

Το γενικό σχέδιο που ανακοίνωσε την περασμένη εβδομάδα (14 Ιουλίου) το υπουργείο Ενέργειας, περιλαμβάνει ένα πλάνο δύο κατευθύνσεων, με στόχο: α. τη μείωση των περιορισμών ενέργειας από ΑΠΕ, λαμβάνοντας υπόψη και την

αναγκαιότητα ένταξης περισσότερων έργων ΑΠΕ, β. την ενίσχυση της επάρκειας σε ηλεκτρισμό και του ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας, γ. τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO₂), δ. τη μείωση του κόστους ηλεκτροπαραγωγής και ε. την επίτευξη των ενεργειακών - περιβαλλοντικών στόχων που έχουν τεθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία. Η πρώτη κατεύθυνση περιλαμβάνει την εγκατάσταση κεντρικών συστημάτων αποθήκευσης ενέργειας από το κράτος, με ιδιοκτητή την ΑΗΚ και με διαχειριστή τον Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου. Το συνολικό ποσό που θα διατεθεί για τα συστήματα αυτά θα είναι τουλάχιστον 40 εκατομμύρια ευρώ, κάτι, που σύμφωνα, με τον διευ-

Ο CEO της Green Energy, Γιώργος Γεωργίου, είπε ότι υπάρχει μεγάλος προβληματισμός από επενδυτές σε ΑΠΕ και τράπεζες που χορήγησαν δάνεια.

θυντή της Υπηρεσίας Ενέργειας του Υπουργείου, Χαράλαμπος Ρούσος, με τον οποίο επικοινωνήσε η «Κ» για διευκρινίσεις, παραπέμπει σε ένα σύστημα για ισχύ περίπου 50 MW, για αποθήκευση δύο ωρών. Απαραίτητη για να προχωρήσει η υλοποίηση του κεντρικού συστήματος αποθήκευσης είναι η έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Σύμφωνα με τον Ρούσο, για να λυθούν τα προβλήματα, που περιγράφουν οι πιο πάνω στόχοι και έχουν κόστος οικονομικό, τόσο σε επενδυτές ΑΠΕ όσο και εμμέσως στους πολίτες, δεν υπάρχει μία λύση, αλλά συνδυασμός λύσεων. Εδώ, τονίζει, έρχεται η δεύτερη κατεύθυνση της πολιτικής του κράτους, που είναι η έναρξη δημόσιας διαβούλευσης, ώστε να προωθηθεί η επικορήνηση σε επενδυτές υβριδικών συστημάτων αποθήκευσης, δηλαδή μπαταριών που θα εγκαθίστανται σε υφιστάμενα

Το γενικό σχέδιο που ανακοίνωσε την περασμένη εβδομάδα (14 Ιουλίου) το υπουργείο Ενέργειας περιλαμβάνει δύο κατευθύνσεις, ένα κεντρικό σύστημα και την επικορήνηση σε επενδυτές υβριδικών συστημάτων. Ο υπουργός δεν απέκλεισε, υπό προϋποθέσεις, την επικράτηση της δεύτερης επιλογής.

Την περίοδο Ιανουαρίου 2022 - Ιουνίου 2023 «πετάχτηκαν» 47 χιλιάδες MWh από ΑΠΕ. Το κόστος της χαμένης παραγωγής είναι 9 εκατ. ευρώ.

και νέα πάρκα ΑΠΕ. Όπως εξήγησε ο διευθυντής της Υπηρεσίας Ενέργειας, για αυτήν την επιλογή αποθήκευσης το Υπουργείο έχει παραθέσει κάποιες βασικές αρχές και περιμένουν σχόλια από τους ενδιαφερόμενους, ούτως ώστε να διαμορφωθεί ένα σχέδιο, το οποίο θα βγει ξανά σε δημόσια διαβούλευση. Ο προϋπολογισμός του σχεδίου θα αρχίσει από 10 εκατομμύρια ευρώ, ως ελάχιστο ποσό, αλλά, όπως είπε ο κ. Ρούσος, ανάλογα με το ενδιαφέρον από επενδυτές, το ποσό μπορεί να αυξηθεί. Για αυτό το θέμα, στη συνάντηση της Δευτέρας, ο εκτελεστικός διευθυντής της Green Energy, Γιώργος Γεωργίου, τόνισε ότι αυτό το διάστημα που μελετούν με διάφορους συμβούλους τα συστήματα αποθήκευσης ενέργειας, προκύπτει η διαπίστωση ότι θα πρέπει να υπάρχει γενναία χορηγία από πλευράς κράτους, για να μπορέσουν

να είναι βιώσιμα αυτά τα συστήματα. Εδώ, αξίζει να παραθέσουμε και τη δημόσια αναφορά του υπουργού Ενέργειας (19 Ιουλίου), ότι ο σχεδιασμός προνοεί για κεντρικό σύστημα, εκτός αν υπάρξει τόσο πολύ ενδιαφέρον για τα υπόλοιπα συστήματα που θα μπαίνουν σε στρατηγικά σημεία, δίπλα από φωτοβολταϊκά πάρκα, δίπλα από σημεία τα οποία συγκεντρώνεται σημαντική παραγωγή ενέργειας, οπότε σε τέτοια περίπτωση μπορεί το κεντρικό σύστημα να μη χρειάζεται».

Το κόστος τρέχει

Στο «φαινόμενο της πάμπας», το οποίο είναι διεθνές, και έχει να κάνει με τη μεγάλη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκά συστήματα με ταυτόχρονη μειωμένη ζήτηση από τους καταναλωτές (κυρίως φθινόπωρο και άνοιξη), αναφέρθηκε στην ομιλία

του ο κ. Γεωργίου. Αποτέλεσμα του φαινομένου, είναι οι διαχειριστές να επιβάλλουν απορριψείς παραγόμενου ηλεκτρισμού από ΑΠΕ, ως μέτρο πρόληψης έναντι ενός ανεπιθύμητου «black-out». Για την ώρα, χωρίς τη λύση της αποθήκευσης ενέργειας, οι περικοπές, που παρουσιάζουν αυξητική τάση, θα μεγαλώνουν το οικονομικό κόστος για τους επενδυτές, και κατ' επέκταση στους καταναλωτές. Ο CEO της Energy Green παρουσίασε στοιχεία για τις συνολικές μηνιαίες οικονομικές απώλειες από τις περικοπές ενέργειας που παράγουν φωτοβολταϊκά και αιολικά πάρκα. Σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία, μόνο τον Απρίλιο του 2023 οι απώλειες από την πράσινη ενέργεια που δεν αξιοποιήθηκε ήταν 2.881.430 ευρώ, ενώ ένα χρόνο πριν ήταν μόλις 353.345 ευρώ.

Σύμφωνα με τον κ. Γεωργίου, από τον Ιανουάριο του 2022 μέχρι και τον Ιούνιο του 2023 δεν αξιοποιήθηκαν 47 χιλιάδες MWh, που αντιστοιχούν σε 32 χιλιάδες τόνους διοξειδίου του άνθρακα (CO₂). Το κόστος της χαμένης παραγωγής υπολογίζεται σε 9 εκατομμύρια ευρώ, ενώ 3 εκατομμύρια ευρώ περίπου ήταν το κόστος που μετακυλιέται στους καταναλωτές από την παραγωγή από συμβατικές μονάδες και όχι από ΑΠΕ (αγορά ρύπων). Υπάρχει, είπε ο Γιώργος Γεωργίου, μεγάλος προβληματισμός από παραγωγούς ενέργειας από ΑΠΕ, αλλά και από τις τράπεζες που χορήγησαν τα δάνεια για αυτές τις επενδύσεις. Ο κ. Γεωργίου ευχήθηκε του χρόνου, τέτοιο καιρό, να μην είναι χειρότερο το πρόβλημα και να μην περιστρέφεται η συζήτηση στο να πιστούν οι τράπεζες να κρατήσουν τα δάνεια ζωντανά.

ΑΠΕ και Φ.Α. μαζί

Απαντώντας σε ερώτηση που του υπέβαλε η «Κ», στη συνέντευξη Τύπου του Ομίλου Green Energy, ο υπουργός Ενέργειας Γιώργος Παπαναστασίου, ανέπτυξε εν συντομία το όραμά του για την αποθήκευση ενέργειας στην Κύπρο, τονίζοντας ότι δεν είναι μόνο όραμα δικό του, αλλά όλων των εμπλεκόμενων, το οποίο πρέπει να γίνει πραγματικότητα, διότι δεν υπάρχει ευχέρεια να περιμένουμε άλλο. Αναφέρθηκε στη σημασία της δημόσιας διαβούλευσης για το εκκολαπτόμενο νομοσχέδιο, για να μπορέσει το υπουργείο να πάρει ανατροφοδότηση από την αγορά, για να δουν πόσα από εκείνα, από τα οποία έχουν υποδείξει, μπορούν να εφαρμοστούν, ώστε σε συνεννόηση με την αγορά και τους επενδυτές, να προχωρήσουν στις λύσεις. Παράλληλα τόνισε ότι εκτός από τις μπαταρίες, επικεντρώνονται και στην αποθήκευση με υδρογόνο, κάτι που θα γίνει αργότερα. Εξάλλου στη συνάντηση ο κ. Παπαναστασίου επέδειξε τη διπλή στόχευση της κυβέρνησης για πράσινη ενέργεια και φυσικό αέριο: «Μη θεωρείτε ότι επειδή έχουμε τάση προς το φυσικό αέριο, απορρίπτουμε την πράσινη ενέργεια, αντιθέτως, η σειρά προτεραιότητας είναι πράσινη ενέργεια και μετά φυσικό αέριο. Αλλά, επειδή αυτά τα δύο πάνε μαζί, προσπαθούμε και προς τις δύο κατευθύνσεις».

ΑΡΘΡΟ / Του **ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ ΚΟΥΛΛΑ**

Η αλλοπρόσαλλη οικονομική πολιτική της κυβέρνησης

Μία από τις πρώτες πολιτικές αποφάσεις της κυβέρνησης ήταν η μαζική αποδέσμευση σχεδόν 2.000 νέων θέσεων στο Δημόσιο. Αυτό ήταν το μεγαλύτερο πακέτο αποδέσμευσης της τελευταίας δεκαετίας. Μην παραγνωρίζοντας ότι υπάρχουν πραγματικές ανάγκες, ο ΔΗΣΥ διαφώνησε έντονα με τον συνολικό αριθμό και είχε ζητήσει αυστηρότερη ιεράρχηση και επαναξιολόγηση της κάθε κατηγορίας θέσεων. Δυστυχώς όλες οι θέσεις, οι οποίες δημιουργούν μια σοβαρή, μακροπρόθεσμη δημοσιονομική δέσμευση για το κράτος, αποδεσμεύτηκαν με τις ψήφους των συγκυβερνώντων κομμάτων και του ΑΚΕΛ.

Την ίδια ώρα υπήρξε συμφωνία για την ΑΤΑ που διόγκωσε το κρατικό μισθολόγιο ένεκα του υψηλού πληθωρισμού της περασμένης χρονιάς. Ο ΔΗΣΥ δεν είναι αντίθετος με την αύξηση των μισθών αλλά όταν αυτή ευνοεί τους μισούς εργαζόμενους και γίνεται κατά τρόπο ισοπεδωτικό δεν υπηρετεί τη δι-

καιοσύνη. Άλλους ευνοεί περισσότερο άλλους λιγότερο και άλλους καθόλου. Ο πληθωρισμός δεν πλήττει όλους κατά το ίδιο ποσοστό. Ιδίως όταν οι γενεσιουργές αιτίες είναι αγαθά πρώτης ανάγκης (ηλεκτρισμός, καύσιμα, τρόφιμα και άλλα). Πολύ πιο απλά, οι υψηλόμισθοι υπεραντιστάθμισαν την αύξηση του κόστους ζωής και έβγαλαν κέρδος ενώ οι χαμηλόμισθοι υποαντισταθμίστηκαν και βγήκαν ζημιομένοι.

Μαζί με άλλες αποφάσεις, (π.χ. επαναφορά επιδομάτων) η κυβέρνηση δημιούργησε μόνιμες δημοσιονομικές δεσμεύσεις και αύξησε σημαντικά τις ανελαστικές δαπάνες του κράτους. Πιστεύουμε ότι και φέτος θα υπάρχει ένα ικανοποιητικό δημοσιονομικό πλεόνασμα ως απόρροια κυρίως του υψηλού ρυθμού ανάπτυξης της περασμένης χρονιάς και της δυναμικής που αναπτύχθηκε από τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδυτικές αποφάσεις που λήφθηκαν τα προηγούμενα έτη. Δεν ανησυχούμε για την

Η στήριξη εκατοντάδων νοικοκυριών και δεκάδων χιλιάδων επιχειρήσεων κατά τους καλοκαιρινούς μήνες θα ενίσχυε την ανθεκτικότητα της κυπριακής οικονομίας στο σύνολό της.

δημοσιονομική σταθερότητα βραχυπρόθεσμα, αλλά αρχίσαμε να ανησυχούμε για τα δημόσια οικονομικά μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Άλλωστε αυτές ήταν οι επισημάνσεις του Δημοσιονομικού Συμβουλίου, ένας θεσμός που είναι επιφορτισμένος με τον έλεγχο της εκάστοτε κυβέρνησης για την πορεία των δημόσιων οικονομικών.

Η κυβέρνηση συνεπώς κινήθηκε αφειδώλευτα σε ό,τι αφορά τις μόνιμες, ανελαστικές δαπάνες που

θα επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό με εκατοντάδες εκατομμύρια για δεκαετίες στο μέλλον. Δεν πρέπει να αποκλείεται το ενδεχόμενο μιας νέας παγκόσμιας κρίσης στις παρούσες συνθήκες ψηλού παγκόσμιου πληθωρισμού και ιδιαίτερα υψηλών επιτοκίων. Μπορεί η Κύπρος να βρίσκεται σε διαφορετικό οικονομικό κύκλο αλλά τυχόν ύφεση στις ΗΠΑ και την Ευρώπη δεν μπορεί παρά να μας επηρεάσει, ίσως με χρονική υστέρηση. Τα δημοσιονομικά πλεονάσματα που είχαμε δημιουργήσε είναι απαραίτητα ακριβώς στις περιπτώσεις ύφεσης ή και οικονομικής κρίσης καθώς και για τη μείωση του δημόσιου χρέους, ως πολιτική για τη δημιουργία αντιστάσεων για τις δύσκολες εποχές. Από την εξίσωση δεν πρέπει να παραβλέψουμε ότι το υψηλό κόστος δανεισμού θα αρχίσει να επηρεάζει τα δημόσια οικονομικά καθώς και το κράτος θα αναχρηματοδοτεί τις λήξεις ομολόγων.

Ανησυχία θα πρέπει να προκαλεί

και το κόστος των αμερικανικών και βρετανικών κυρώσεων στον ιδιαίτερα σημαντικό αλλά και ευαίσθητο τομέα των επιχειρηματικών υπηρεσιών. Μηδενική ανοχή μεν για αυτούς που όντως εμπλέκονται σε παραβίαση της διεθνούς νομιμότητας αλλά και την ίδια στιγμή διασφάλιση ότι δεν θα επηρεαστούν και πολλές άλλες εταιρείες που ουδεμία σχέση έχουν με τις κυρώσεις. Κάτι που στα αρχικά στάδια, τουλάχιστον, δεν είχε αντιληφθεί η κυβέρνηση.

Θεωρήσαμε εσφαλμένη και μικρόψυχη την απόφαση της κυβέρνησης να διακόψει πρόωρα τα έκτακτα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων για τα καύσιμα και το ηλεκτρικό ρεύμα μεσοπύσης της θερινής περιόδου. Η στήριξη εκατοντάδων νοικοκυριών και δεκάδων χιλιάδων επιχειρήσεων κατά τους καλοκαιρινούς μήνες θα ενίσχυε την ανθεκτικότητα της κυπριακής οικονομίας στο σύνολό της και θα επαύανε τις αντιπαραθέσεις στις σημερινές προκλήσεις της

παγκόσμιας υφεσιακής κατάστασης και των υψηλών επιτοκίων.

Ήταν σχήμα οξύμωρο, την ώρα που η κυβέρνηση λάμβανε αποφάσεις διόγκωσης των μόνιμων ανελαστικών δαπανών, να διακόπτει πρόωρα δύο έκτακτα μέτρα που συνέβαλαν στον περιορισμό των πληθωριστικών τάσεων. Εισηγηθήκαμε την παράτασή τους για τρεις μήνες όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα επέτρεπε να συνεχιστούν για άλλους έξι μήνες.

Ο Δημοκρατικός Συναγερμός επανέλαβε αρκετές φορές πως η οικονομία και η σταθερότητα δεν κινδυνεύουν από βραχυπρόθεσμα μέτρα στήριξης αλλά από τις δημοσιονομικές δεσμεύσεις για μεγάλες και μόνιμες ανελαστικές δαπάνες.

Είναι για αυτό τον λόγο που μιλήσαμε για αλλοπρόσαλη οικονομική πολιτική χωρίς συνέχεια και συνοχή.

Ο Ονούφριος Κουλλά είναι εκπρόσωπος Τύπου ΔΗΣΥ.

«Ξεφρουσκώνει» η αύξηση των επιτοκίων

Πιθανώς η τελευταία την Πέμπτη 27 Ιουλίου από την ΕΚΤ – Τι έχουν κάνει οι κυπριακές τράπεζες μέχρι στιγμής

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Την προεσχέ Πέμπτη, 27 Ιουλίου 2023 πιθανώς θα κλείσει ο κύκλος αυξήσεων των επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Συμπληρώνεται αισίως ένας χρόνος συνεχόμενων αυξήσεων με στόχο να «δαμάσει» τον πληθωρισμό και να τον φέρει στα επίπεδα του 2%, ποσοστό που θεωρεί η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα υγιές. Η αύξηση –σύμφωνα με διεθνείς αναλυτές– θα είναι της τάξης του 0,25%, η ένατη κατά σειρά από τον Ιούλη του 2022, με τις κυπριακές τράπεζες να είναι δέκτες αρκετών οφελών. Τα οφέλη για τις τράπεζες μεταφράζονται σε κέρδη, τα οποία από τον Οκτώβριο του 2022 και εντεύθεν έχουν εκτοξευθεί. Κάποιες τράπεζες στην Κύπρο προχώρησαν

Η τελευταία αύξηση των επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αναμένεται να είναι της τάξης του 0,25%.

Οσο καθυστερούν οι τράπεζες να εξαγγείλουν τέτοια προγράμματα, τόσο οι δανειολήπτες θα πιέζονται.

σε κινήσεις για ελάφρυνση των δανειοληπτών, αφού οι δόσεις των δανείων τους έχουν εκτοξευθεί από τον Ιούλιο του 2022. Έγιναν κινήσεις και από το υπουργείο Οικονομικών, αλλά και από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ώστε να προχωρήσουν σε αποφάσεις που θα «ελάφρυναν» τις δόσεις των δανειοληπτών. Βέβαια, οι τράπεζες δεν έχουν λάβει μέχρι στιγμής τις αποφάσεις που θα έπρεπε να είχαν λάβει, δεδομένου πως άλλες μικρό-

τερες έχουν ήδη προχωρήσει σε αποφάσεις που σχετίζονται με την ανταμοιβή συνεπών δανειοληπτών. Τα φώτα στρέφονται φυσικά στην Τράπεζα Κύπρου, το μεγαλύτερο δανειστή επί κυπριακού εδάφους. Αν και η «Κ» είχε προβάλει πως κινείται σε αποφάσεις που θα συνδεόταν με το πρόγραμμα «Ανταμοιβή», έναντι αποφάσεων με επιστροφή χρημάτων υπό μορφή μετρητών (cash) που έχουν προχωρήσει ήδη άλλες τράπεζες, ακόμα

δεν έχει ανακοινωθεί οτιδήποτε. Αντίστοιχα, μικρότερη μεν, αλλά ούτε η Alpha Bank Κύπρου έχει ανακοινώσει κάποια κίνηση για επιβράβευση συνεπών δανειοληπτών. Γίνεται αντιληπτό πως μετά και την επόμενη αύξηση της τάξης των 25 μονάδων βάσης το πρόβλημα στους δανειολήπτες θα ενισχυθεί περαιτέρω και σίγουρα θα χρειαστεί να προχωρήσουν σε κάποιες κινήσεις, όπως προχώρησαν άλλες κυπριακές τράπεζες. Στο «γκρουπ»

των τραπεζών που δεν έχουν λάβει αποφάσεις ακόμα για τους συνεπείς δανειολήπτες συμπεριλαμβάνονται και δύο μικρές τράπεζες της Κύπρου, η CDB Bank και η Ancoria Bank. Όπως πληροφορούμαστε ωστόσο, οι δύο μικρότερες τράπεζες του «γκρουπ», αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες των δανειοληπτών τους «case by case» μέχρι στιγμής. Ο αριθμός των δανειοληπτών εξάλλου είναι «διαχειρίσιμος». Στο «γκρουπ» αυτό δεν μπαίνει η Ελληνική Τρά-

πεζα, καθώς πάνω από το 85% του δανειακού της χαρτοφυλακίου δεν επηρεάζεται από τις αυξήσεις της ΕΚΤ και το υπόλοιπο 10 – 15% το διαχειρίζονται και αυτοί «case by case» όπου παρουσιαστεί πρόβλημα.

Από νωρίς

Μπορεί το «πρόβλημα» να εστιάζεται σε Τράπεζα Κύπρου και Alpha Bank Κύπρου, ωστόσο τον δρόμο του «παγώματος» των επιτοκίων σε συγκεκριμένο επίπεδο τον έδειξαν από νωρίς άλλες τράπεζες, αλλά και ένα μη τραπεζικό ίδρυμα. Πρώτη προχώρησε η ΚΕΔΙΠΕΣ, η οποία αποφάσισε να «παγώσει» τα επιτόκια της σε ένα επίπεδο, ενώ προχώρησε και πρόσφατα σε «ανανεωμένη» βοήθεια, δίνοντας στους πελάτες της δύο νέες επιλογές.

Η Astrobank ήταν η πρώτη τρά-

σε σχέδια ανταμοιβής συνεπών δανειοληπτών που ισχύουν από τον Μάιο του 2023.

Έχουν άνεση

Οι κυπριακές τράπεζες έχουν πλέον την άνεση να προχωρήσουν σε ό,τι αποφάσεις χρειαστούν σε σχέση με τα επιτόκια με σκοπό να ελαφρύνουν τους δανειολήπτες. Στοιχεία της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (EBA) για το πρώτο τρίμηνο του 2023 αποδεικνύουν πως οι κυπριακές τράπεζες έχουν το μεγαλύτερο Return on Equity (ROE) σε σχέση με άλλων κρατών. Το ROE των κυπριακών τραπεζών για το πρώτο τρίμηνο του 2023 έφτασε στο υψηλό 26,7%, με τον μέσο ευρωπαϊκό δείκτη ανάμεσα σε 28 χώρες να είναι στο 14,6%. Όσο καθυστερούν οι τράπεζες να εξαγγείλουν τέτοια προγράμματα, τόσο οι δανειολήπτες θα πιέζονται.

Επίπεδα 2008

Ο πληθωρισμός στην ευρωζώνη έχει φτάσει πλέον στο 5,5% τον Ιούνιο του 2023. Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου ο πληθωρισμός στην Κύπρο παρουσίασε αύξηση 2,8% τον Ιούνιο του 2023, σε σχέση με αύξηση 3,6% τον Μάιο του 2023. Παράλληλα, για την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουνίου 2023 παρουσίασε αύξηση 4,9% σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Το βασικό επιτόκιο αν αυξηθεί την 27η Ιουλίου 2023 κατά 0,25% θα διαμορφωθεί στο 4,25%, το επιτόκιο καταθέσεων στο 3,75% και το επιτόκιο οριακής χρηματοδότησης στο 4,50%. Είναι ιστορικά υψηλό, καθώς το βασικό επιτόκιο αν θα πάει στο 4,25% την 27η Ιουλίου 2023 θα είναι στα ίδια επίπεδα που έπιασε το 2008.

ΜΙΑ ΓΑΙΝΙΑ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΤΡΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΕΡΜΕΙ

UTAMA

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 23 ΙΟΥΛΙΟΥ 21:00

UTAMA / UTAMA, ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ

ΔΡΑΜΑ

Στα βουνά της Βολιβίας, ένα ηλικιωμένο ζευγάρι έχει την ίδια καθημερινότητα για χρόνια. Κατά τη διάρκεια μιας ασυνήθιστα μακράς περιόδου ξηρασίας, αντιμετωπίζουν ένα δίλημμα: να αντισταθούν ή να νικηθούν από το περιβάλλον και τον χρόνο.

Το Κανάλι Διατίθεται:

cablenet cyta vision

Θέση: 101 Θέση: 49 / 349

MESIMVRIA

www.mesimvria.com

Λούκας Νικολλάου

Αντρέας Βιοχάρνς

PRESSING

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

13:00 - 15:00

ΣΠΟΡ FM 95.0

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

Αλμα της ζήτησης για πτήσεις σε λιγότερο δημοφιλή νησιά

Η αύξηση της κίνησης είναι πολλαπλάσια σε σχέση με κορυφαίους προορισμούς

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ

Ισχυροποίηση, σε σχέση με πέρυσι το καλοκαίρι, καταγράφει η ζήτηση για ταξίδια σε λιγότερο δημοφιλείς νησιωτικούς προορισμούς, όπως προκύπτει από τα στοιχεία κρατήσεων και επιβατικής κίνησης των εγχώριων αεροπορικών εταιρειών. Ο κορεσμός και η εκτόξευση των τιμών σε κορυφαίους τουριστικούς προορισμούς σε συνδυασμό με την προσφορά σημαντικών εκπτωτικών πακέτων από τις αεροπορικές έχουν ενισχύσει την προτίμηση των τουριστών για περιφερειακά μέρη, όπως η Αστυπάλαια, η Κάρπαθος, η Λήμνος και η Λέρος. Σύμφωνα με παράγοντες της αγοράς, ο ρυθμός αύξησης της ζήτησης για τις συγκεκριμένες περιοχές ανακόπτεται μόνο εξαιτίας των πεπερασμένων υποδομών τους. Ειδικότερα, κατά το πρώτο 15νθήμερο του Ιουλίου, σε ετήσια βάση, ο αριθμός των επιβατών σε νησιά με διαχρονικά μικρότερη τουριστική ζήτηση, όπου επιχειρεί η Aegean, εκτιμάται, κατά πληροφορίες, ότι αυξήθηκε από 15% έως 20%.

Ενδεικτικά, ο αριθμός Ελλήνων και ξένων επισκεπτών αυξήθηκε έως 80% στη Νάξο, με το αντίστοιχο ποσοστό να αγγίζει το 50% για το δεύτερο μεγαλύτερο νησί των Δωδεκανήσων, την Κάρπαθο. Σε ποσοστό άνω του 40% διαμορφώνεται η επιβατική κίνηση στην Κεφαλονιά, στη Λήμνο και στη Λέρο που προσελκύουν ταξιδιώτες λόγω και του πιο προσιτού κόστους διαβίωσης, σε σχέση με τουριστικούς προορισμούς οι οποίοι βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της ζήτησης. Επίσης, η λίστα των προορισμών με σημαντική αύξηση στην επιβατική κίνηση περιλαμβάνει νησιά του Ιονίου, όπως η Ζάκυνθος, των Σποράδων, όπως η Σκιάθος, και του Βόρειου και του Ανατολικού Αιγαίου, δηλαδή την Ικαρία, τη

Σε ποσοστό άνω του 40% διαμορφώνεται η αύξηση της επιβατικής κίνησης στην Κεφαλονιά, στη Λήμνο και στη Λέρο. Σε Μύκονο και Σαντορίνη οι διακινηθέντες επιβάτες ενισχύθηκαν από 5% έως και άνω του 15% αντίστοιχα τις δύο πρώτες εβδομάδες του Ιουλίου σε σχέση με το ίδιο διάστημα του 2022.

Ο αριθμός Ελλήνων και ξένων επισκεπτών αυξήθηκε έως 80% στη Νάξο και 50% στην Κάρπαθο κατά το πρώτο 15νθήμερο του Ιουλίου.

Χίο και τη Λέσβο. Σε σχέση με τα εν λόγω νησιά, μικρότερους ρυθμούς αύξησης της ζήτησης –αλλά μεγαλύτερους σε σχέση με το 2022– καταγράφουν η Σάμος, τα Κύθηρα, η Μήλος και η Πάρος, γεγονός που αποδίδεται ως επί το πλείστον στην περιορισμένη χωρητικότητα των υποδομών τους.

Σε αυτούς τους προορισμούς το ποσοστό αύξησης της επιβατικής κίνησης είναι πολλαπλάσιο σε σχέση με κορυφαία νησιά,

όπως η Μύκονος και η Σαντορίνη, από και προς τα οποία οι διακινηθέντες επιβάτες ενισχύθηκαν από 5% έως και άνω του 15% αντίστοιχα τις δύο πρώτες εβδομάδες του Ιουλίου σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022.

Παρά τις βελτιωμένες επιδόσεις που εμφανίζουν οι δύο δημοφιλέστεροι προορισμοί των Κυκλάδων ως προς τα ποσοστά πληρότητας των πτήσεων, τον Ιούνιο ο συνολικός αριθμός των επιβατών που διακινήθηκαν από τα αεροδρόμια της Μυκόνου και της Σαντορίνης υποχώρησε, σε ετήσια βάση, κατά 3,1% και 1,3%, αντίστοιχα. Μία από τις αιτίες αυτής της μείωσης σχετίζεται με το γεγονός ότι οι πτήσεις σε Μύκονο και Σαντορίνη ήταν τον πρώτο μήνα του καλοκαιριού χαμηλότερες κατά 10,2% και 7,2% αντίστοιχα.

Με στόχο την ενίσχυση της ζήτησης, η Aegean αύξησε πρόσφατα τις διαθέσιμες θέσεις από

και προς τη Σητεία, τη Σκύρο και τη Λήμνο, προσφέροντας ελκυστικότερους ναύλους. Αυτό, σύμφωνα με πληροφορίες, οδήγησε στην αύξηση της ζήτησης σε ποσοστά άνω του 130% για τη Σητεία και τη Σκύρο και άνω του 45% για τη Λήμνο.

Η ολοκλήρωση της διασύνδεσης προορισμών και διαχύσης επισκεπτών στις 13 περιφέρειες της χώρας και η περαιτέρω χωρική και χρονική επέκταση της τουριστικής περιόδου αποτελούν έναν από τους βασικούς στόχους της νέας ηγεσίας του υπουργείου Τουρισμού υπό την Ολγα Κεφαλογιάννη. Σήμερα, σύμφωνα με μελέτη του Ινστιτούτου Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ), το 83,5% των τουριστών επισκέπτονται πέντε περιφέρειες, δηλαδή το Νότιο Αιγαίο, την Αττική, την Κεντρική Μακεδονία, την Κρήτη και τη Ιόνια Νησιά.

Μέσα σε 18 μήνες η Τεχνική Ολυμπιακή απέκτησε 200 ακίνητα

Σε σημαντικό παίκτη της αγοράς ακινήτων εξελίσσεται πλέον η Τεχνική Ολυμπιακή, καθώς κατά τη διάρκεια των τελευταίων 18 μηνών έχει τοποθετήσει κεφάλαια της τάξεως των 32 εκατ. ευρώ για την εξαγορά πάνω από 200 ακινήτων. Χθες υπεγράφη ιδιωτικό συμφωνητικό για την απόκτηση επενδυτικού χαρτοφυλακίου από 186 ακίνητα της Intrum, καθώς η Τεχνική Ολυμπιακή είχε πλειοδοτήσει σε σχετικό διαγωνισμό που πραγματοποιήθηκε προ διμήνου.

Πρόκειται για ακίνητα που έχουν προέλθει από ανακτήσεις μέσω πλειστηριασμών (REOs) και βρίσκονται σε διάφορες περιοχές της χώρας. Το προτεινόμενο τίμημα ανέρχεται σε 19,8 εκατ. ευρώ και θα σηματοδοτήσει την ενεργότερη εμπλοκή της Τεχνικής Ολυμπιακής στην αγορά ακινήτων, που αποτελεί στρατηγικό στόχο της διοίκησης μετά την πώληση του «Πόρτο Κάρρας» στην οικογένεια Σαββίδη. Ήδη ο όμιλος της οικογένειας Στέγγου έχει προχωρήσει στην καταβολή προκαταβολής 4,56 εκατ. ευρώ, ενώ η ολοκλήρωση της συμφωνίας με την Intrum θα πραγματοποιηθεί σταδιακά το επόμενο διάστημα μέσω της σύναψης των αντίστοιχων συμβολαιογραφικών πράξεων.

Στις αρχές του 2022 η Τεχνική Ολυμπιακή είχε προχωρήσει στην εξαγορά της εταιρείας Novamore Limited αντί 12,5 εκατ. ευρώ. Η Novamore έχει στην κατοχή της μη εξυπηρετούμενα δάνεια με εγγυηστές ακινήτων συνολικής αξίας 33 εκατ. ευρώ. Αρκετά εξ αυτών είναι πολυτελείς κατοικίες σε περιοχές όπως η Βούλα και το Παλαιό Ψυχικό. Σε αυτό το πλαίσιο

στο η εταιρεία έχει ήδη αποκτήσει οριζόντια ιδιοκτησία 520 τ.μ. στο Ψυχικό αντί 1,5 εκατ. ευρώ. Εξ αυτών, 1,22 εκατ. ευρώ αφορούσε συμψηφισμό με χρηματική απαίτηση που είχε η Τεχνική Ολυμπιακή έναντι του πωλητή, της εταιρείας ΧΙΑΤΟΠ Ελλάς Τεχνική Α.Ε. Υπενθυμίζεται ότι τη διαχείριση των εν λόγω δανείων έχει αναλάβει, για λογαριασμό της Τεχνικής Ολυμπιακής, η ιρλανδική εταιρεία Mount Street Hellas Holdco Ltd, το 50% της οποίας έχει επίσης αποκτηθεί από την Τεχνική Ολυμπιακή μέσω της θυγατρικής εταιρείας της, PFC Premier

Εχει τοποθετήσει κεφάλαια της τάξεως των 32 εκατ. ευρώ και εξελίσσεται σε σημαντικό παίκτη στην αγορά ακινήτων.

Finance Corp. Επίσης η εισηγμένη έχει αποκτήσει και ένα τριώροφο κτίριο καταστημάτων στο Κορωπί. Πρόκειται για ακίνητο επιφάνειας 4.267 τ.μ. που αποκτήθηκε μέσω πλειστηριασμού, αντί τιμήματος 2,5 εκατ. ευρώ. Παράλληλα, η εταιρεία έχει συστήσει και την εταιρεία Luxury Life, η οποία θα αποτελέσει το «όχημα» της στον τομέα του τουρισμού, όπου θα αναζητηθούν ξενοδοχειακά ακίνητα, εξοχικές κατοικίες και τουριστικά καταλύματα, που θα διατεθούν επίσης μέσω πλειστηριασμών.

N.X.P.

Η S&P αναβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα του ΟΤΕ

Στην αναβάθμιση σε BBB+ από BBB της πιστοληπτικής ικανότητας του ομίλου ΟΤΕ προχώρησε ο οίκος Global Ratings S&P. Η κίνηση αυτή έρχεται σε συνέχεια της αναβάθμισης της μητρικής του ομίλου τεχνολογίας και τηλεπικοινωνιών Deutsche Telekom σε BBB+ και στηρίζεται στις προβλέψεις της S&P για εμφάνιση ισχυρών οικονομικών επιδόσεων. Ο οίκος θεωρεί ότι ο ισολογισμός του ΟΤΕ παραμένει ισχυρός, με τον όμιλο να παράγει συμπαγείς ελεύθερες ταμειακές ροές και να επωφελείται από την ισχυρή ρευστότητα του. Με τα δεδομένα αυτά, η S&P αναφέρει ότι η πιστοληπτική ικανότητα του ΟΤΕ είναι δυνατόν να είναι κατά τρεις βαθμίδες μεγαλύτερη, συγκριτικά με αυτήν του αξιόχρεου της ελληνικής οικονομίας.

Οι αναλυτές λαμβάνουν υπόψη τις σταθερές προοπτικές του ομίλου που κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο στην ελληνική αγορά παρά τον ισχυρό ανταγωνισμό. Όπως και το ότι ο ΟΤΕ εκτιμάται ότι θα εμφανίσει σταθερό περιθώριο λειτουργικής κερδοφορίας (Ebitda) που θα διαμορφωθεί στο 39% μέχρι το 2024, ύστερα από μία «προσωρινή υποχώρηση» το 2023. Κατά τους επόμενους 24 μήνες, τοποθετούν την αναλογία του προσαρμοσμένου χρέους προς EBITDA σε επίπεδα χαμηλότερα του 1x, εκτιμώντας ότι οι ελεύθερες ταμειακές ροές προς το χρέος θα ξεπεράσουν το 40%. Σε απόλυτους αριθμούς, η S&P εκτιμά ότι οι ελεύθερες ταμειακές ροές έπειτα από μισθώσεις θα διαμορφωθούν σε 450-490 εκατ. ευρώ το διάστημα 2023-2024.

Η ισχυροποίηση των προοπτικών του ΟΤΕ σχετίζεται και με την πρόσφατη αναβάθμιση του outlook της Ελλάδας σε θετικό από σταθερό και τη διατήρηση του αξιόχρεου της ελληνικής οικονομίας σε BB+ σηματοδοτώντας ότι το οικονομικό περι-

Ο ισολογισμός του ΟΤΕ, σύμφωνα με την S&P, παραμένει ισχυρός, με τον όμιλο να επωφελείται από τη σημαντική ρευστότητά του.

Ο οίκος θεωρεί ότι ο όμιλος διαθέτει ισχυρές προοπτικές ανάπτυξης.

βάλλον εντός του οποίου δραστηριοποιείται ο τεχνολογικός όμιλος έχει βελτιωθεί. Ο οίκος δηλαδή εκτιμά πως οι δομικές μεταρρυθμίσεις και η ανθεκτικότητα της ελληνικής οικονομίας, μαζί με την ευρωπαϊκή υποστήριξη, θα οδηγήσουν σε βελτιωμένα δημοσιονομικά αποτελέσματα, ενισχύοντας τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού τομέα.

Ωστόσο, ο αυξημένος ανταγωνισμός και η πιο επιθετική τιμολογική πολιτική από άλλους παρόχους, εκτιμάται ότι θα επηρεάσουν, αλλά μόνο βραχυπρόθεσμα, την κερδοφορία του ΟΤΕ, ο οποίος διατηρεί την πρωτοκαθεδρία στην ελληνική αγορά σταθερής και κινητής τηλεφωνίας όπου το ποσοστό του είναι άνω του 50%. Κατά την S&P, στα συγκριτικά πλεονεκτήματα του ΟΤΕ ανήκουν και οι τεχνολογικές λύσεις που αναπτύσσει για επιχειρήσεις και Δημόσιο.

ΔΗΜ. ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΣ

Αύξηση κόκκινων δανείων αναμένει η Fitch

Της ΚΟΡΙΝΑΣ ΣΑΜΑΡΚΟΥ

Πρόοδο στα σχέδια για τη μείωση του ρίσκου, ενισχυμένα κεφάλαια και βελτιωμένη κερδοφορία διαπιστώνει η Fitch Ratings στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο. Ο οίκος αξιολόγησης προβλέπει ότι ο σχηματισμός νέων κόκκινων δανείων θα αυξηθεί το δεύτερο εξάμηνο του 2023 λόγω της επιβράδυνσης της οικονομίας, όμως εκτιμά ότι το πλάφον στα επιτόκια των στεγαστικών δανείων θα περιορίσει τις πιέσεις στους δανειολήπτες. Η αύξηση των επιτοκίων και οι κινήσεις μείωσης του κόστους αναμένεται να ενισχύσουν τη μέση λειτουργική κερδοφορία ως προς το σταθμισμένο στο ρίσκο ενεργητικό πάνω από το 2%.

Η Fitch περιμένει ανάπτυξη 2,3% φέτος και το 2024 στην Ελλάδα, σημειώνοντας ότι παρά την επιβράδυνση της οικονομίας, αυτή θα συνεχίσει να υπεραποδίδει έναντι των μεγαλύτερων χωρών της Ευρώπης, λόγω του τουρισμού, του Ταμείου Ανάκαμψης και της χαμηλότερης εξάρτησης από το εισαγόμενο φυσικό αέριο.

Η συνεχιζόμενη οικονομική ανάπτυξη, η ανθεκτική απασχόληση και η αύξηση στις τιμές των ακινήτων αναμένεται να στηρίζουν τις δραστηριότητες των τραπεζών και να περιορίσουν τις ροές νέων κόκκινων δανείων. Αυτό θα βοηθήσει να αντισταθμιστούν οι πιέσεις στην ποιότητα ενεργητικού από τα υψηλότερα επιτόκια και τον πληθωρισμό, καθώς και η υποτονική ζήτηση για δάνεια, λόγω της αύξησης των επιτοκίων, σημειώνει η Fitch.

Η Fitch περιμένει ανάπτυξη 2,3% φέτος και το 2024 στην Ελλάδα.

Ο οίκος αξιολόγησης εκτιμά ότι τα περισσότερα NPEs το β' εξάμηνο θα προέλθουν από τη λιανική.

Οι ελληνικές τράπεζες δεν έχουν εμφανίσει ουσιαστική επιδείνωση της ποιότητας ενεργητικού τους λόγω του πληθωρισμού και της αυξημένης οικονομικής αβεβαιότητας μέχρι στιγμής, ενώ οι ροές νέων NPEs διαμορφώνονται σε ιστορικά χαμηλά. Ο σχηματισμός νέων κόκκινων δανείων αναμένεται να ενισχυθεί φέτος με την επιβράδυνση της οικονομίας, με τη Fitch να εκτιμά ότι τα περισσότερα NPEs θα

προέλθουν από τη λιανική. Το πλάφον στα επιτόκια των στεγαστικών δανείων περιορίζει τις πιέσεις στους δανειολήπτες από την αύξηση του κόστους δανεισμού, όμως την ίδια ώρα αποκρύπτει την πραγματική ικανότητα του δανειολήπτη να εξυπηρετήσει το χρέος και θα μπορούσε να οδηγήσει σε ξαφνική επιδείνωση της ποιότητας ενεργητικού, εάν τα επιτόκια έχουν αυξηθεί σημαντικά όταν θα λήξει το πρόγραμμα αυτό, τονίζεται. Συνολικά, η Fitch εκτιμά ότι οι δείκτες μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων θα παραμείνουν σε γενικές γραμμές σταθεροί για τη Eurobank και την Εθνική και θα συνεχίσουν να πέφτουν για την Alpha και την Πειραιώς. Κι αυτό, γιατί τα χαρτοφυλάκια εξυπηρετούμενων δανείων των ελληνικών τραπεζών αναμένεται να αυξηθούν κατά 2%-5% το 2023, με τις διοικήσεις να εκμεταλλεύονται την ισχυρότερη κερδοφορία για να αυξήσουν τις διαγραφές κόκκινων δανείων και τα ποσοστά κάλυψης.

Η επενδυτική βαθμίδα

Η Fitch σημειώνει ότι το λειτουργικό περιβάλλον θα ωφεληθεί από την αναβάθμιση της Ελλάδας στην επενδυτική βαθμίδα, ειδικά εάν συνοδευτεί από συνεχιζόμενες θετικές μακροοικονομικές εξελίξεις. Σε μια τέτοια περίπτωση, ο οίκος θεωρεί ότι η ενισχυμένη εμπιστοσύνη των επενδυτών στην οικονομία θα τονώσει τις επενδύσεις και τις ευκαιρίες για δάνεια, ενώ θα βελτιώσει την πρόσβαση των ελληνικών τραπεζών στη χονδρική αγορά χρηματοδότησης.

Πρωταθλήτρια αυξήσεων στα τρόφιμα η Ελλάδα

Τον Ιούνιο είχε τη μεγαλύτερη μηνιαία άνοδο τιμών, 3,3%, στην Ε.Ε.

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Μια ανησυχητική «πρωτιά» της Ελλάδας έδειξαν τα οριστικά στοιχεία της Eurostat για τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή του Ιουνίου: Στην Ελλάδα καταγράφηκε τον Ιούνιο η υψηλότερη μηνιαία αύξηση τιμών, 3,3%, στην κατηγορία των τροφίμων, όχι μόνο στην Ευρωζώνη αλλά συνολικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Μάλιστα η αύξηση που καταγράφηκε στις τιμές των τροφίμων τον Ιούνιο του 2023 σε σύγκριση με τον Μάιο του 2023 ήταν υψηλότερη ακόμη και από αυτή στην Τουρκία... Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), η μηνιαία μεταβολή στις τιμές των τροφίμων ήταν 2,10%, αύξηση χαμηλότερη μεν από αυτή που δίνει η Eurostat, αλλά το ίδιο ανησυχητική, καθώς είναι η δεύτερη υψηλότερη που καταγράφεται μετά το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία (2,50% τον Μάρτιο του 2022). Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι μετά τον Απρίλιο, που για πρώτη φορά – και μοναδική, όπως αποδείχθηκε τελικά – καταγράφηκε μείωση στις τιμές των τροφίμων (έστω και 0,1%), οι τιμές αυξήθηκαν τον Ιούνιο για δεύτερο συνεχόμενο μήνα. Αν μη τι άλλο η αποκλιμάκωση των τιμών στην ενέργεια δεν στάθηκε ικανή για να προκαλέσει την πολυπόθητη μείωση των τιμών και στα τρόφιμα. Έτσι, τα τυροκομικά προϊόντα και κυρίως όσα παράγονται από αιγοπρόβειο γάλα, όπως η φέτα, αλλά και η γραβιέρα, μοιάζουν πλέον με είδη πολυτελείας, με τις τιμές τους, ακόμη και στο σουπερ μάρκετ και όχι σε κάποιο ντελικατέσεν, να φτάνουν τα 13 και τα 15 ευρώ το κιλό αντιστοι-

χως, η τιμή στο φρέσκο γάλα να είναι σταθερά υψηλή από πέρυσι, ενώ ένα από τα πιο φθηνά φρούτα του καλοκαιριού, το καρπούζι, πωλείται φέτος προς 1 ευρώ το κιλό. Να σημειωθεί ότι η τιμή του γάλακτος παραμένει στα ίδια υψηλά επίπεδα με πέρυσι, παρά το γεγονός ότι η τιμή παραγωγού υποχώρησε, χωρίς να έχει φτάσει βεβαίως στα προ ουκρανικής κρίσης επίπεδα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, η μέση τιμή για το αγελαδινό γάλα τον Απρίλιο του 2023 ήταν περίπου 0,52 ευρώ/κιλό έναντι 0,57 ευρώ/κιλό στις αρχές του χρόνου και 0,60 ευρώ/κιλό που είχε φτάσει το περυσινό καλοκαίρι. Στο 1,55 ευρώ/κιλό έχει διαμορφωθεί η μέση τιμή παραγωγού του πρόβειου γάλακτος, παρουσιάζ-

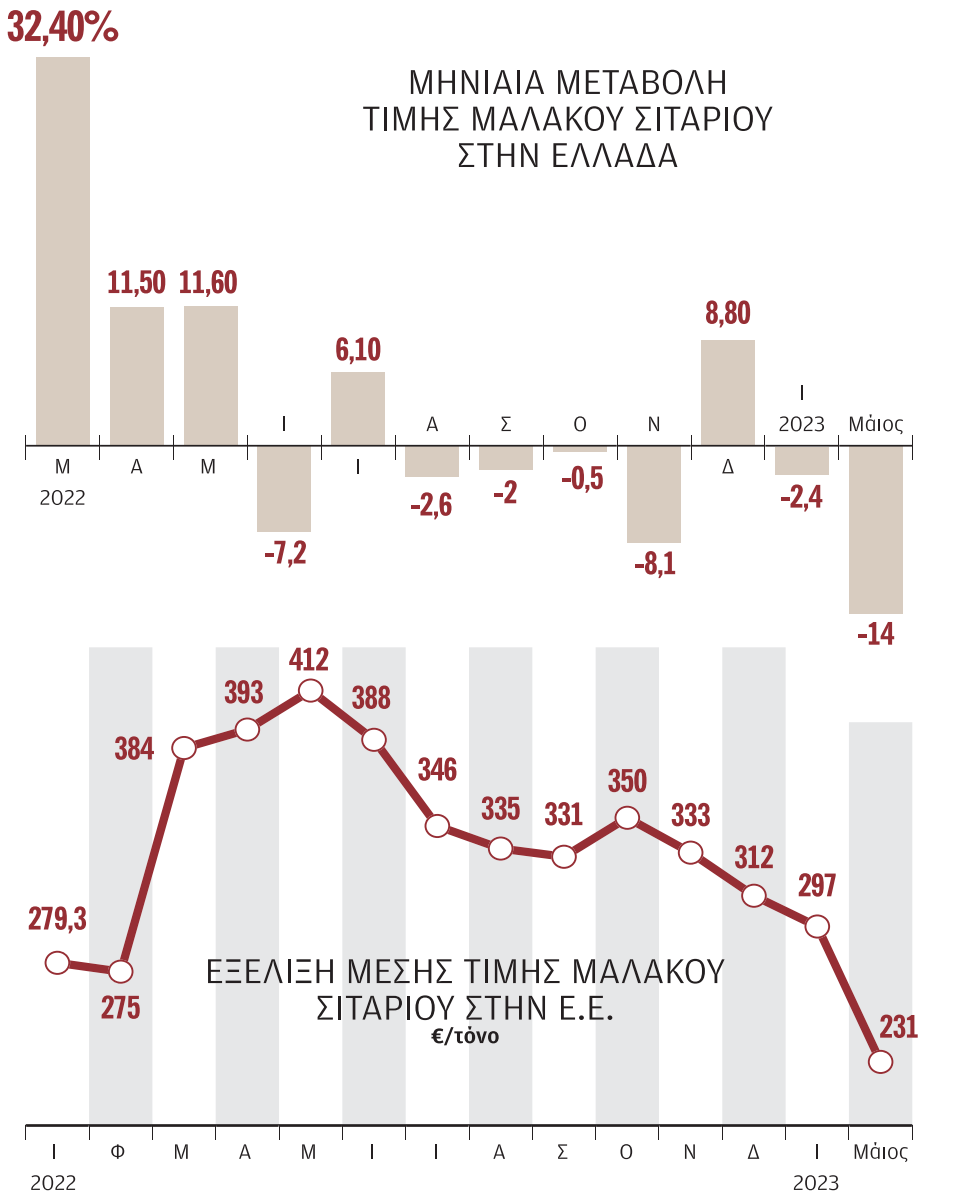
Τα τυροκομικά προϊόντα και κυρίως όσα παράγονται από αιγοπρόβειο γάλα, όπως η φέτα, αλλά και η γραβιέρα, μοιάζουν πλέον με είδη πολυτελείας.

ζοντας μόνο οριακή μείωση σε σύγκριση με το 1,57 ευρώ/κιλό. Στις αρχές του 2022 η μέση τιμή παραγωγού ήταν 1,17 ευρώ/κιλό. Ακόμη και η τιμή χονδρικής στη φέτα, αυτή για παράδειγμα που προμηθεύονται οι φούρνοι για να φτιάξουν τις τυρόπιτες, έχει αυξηθεί στα 8,5 ευρώ/κιλό, από 5 ευρώ, ενώ νέοι τιμοκατάλογοι με αυξήσεις στη λιανική και στη χονδρική καταφθάνουν από τους προμηθευτές, όπως για

Εξέλιξη του πληθωρισμού τροφίμων στην Ελλάδα

	Ετήσια μεταβολή	Μηνιαία μεταβολή
Φεβρουάριος 2022	7,10%	2%
Μάρτιος	8,10%	0,60%
Απρίλιος	10,90%	2,50%
Μάιος	12,10%	1,60%
Ιούνιος	12,60%	1,50%
Ιούλιος	13%	0,10%
Αύγουστος	13,20%	1,30%
Σεπτέμβριος	13,50%	1,40%
Οκτώβριος	14,80%	1,30%
Νοέμβριος	15%	0,90%
Δεκέμβριος	15,50%	0,40%
Ιανουάριος 2023	15,40%	1,10%
Φεβρουάριος	14,80%	1,50%
Μάρτιος	14,30%	0,10%
Απρίλιος	11,40%	-0,1%
Μάιος	11,60%	1,80%
Ιούνιος	12,20%	2,10%

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ

Τρία μέτρα για την ακρίβεια

Παράταση του «καλαθιού του νοικοκυριού», του πλαφόν στο μεικτό περιθώριο κέρδους, αλλά και του market pass, είναι τα μέτρα που επιστρατεύει η κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της ακρίβειας. Μέτρα κυρίως «ανακουφιστικού» χαρακτήρα και όχι καταπολέμησης των αιτιών της ακρίβειας στα τρόφιμα, όπως τουλάχιστον σχετίζονται με δομικά προβλήματα της ελληνικής αγοράς. «Δυναμώνουμε το τείχος προστασίας για την ελληνική οικογένεια που δοκιμάζεται από την ακρίβεια και τον εισαγόμενο πληθωρισμό. Η κυβέρνηση συνεχίζει με σχέδιο και αποφασιστικότητα τη μάχη κατά της ακρίβειας και των φαινομένων αθέμιτης κερδοφορίας, προς όφελος των οικογενειακών προϋπολογισμών», δήλωσε χθες ο υπουργός Ανάπτυξης Κώστας Σκρέκας. Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο νομοσχέδιο, παρατείνεται μέχρι το τέλος του 2023 το «καλόθι του νοικοκυριού» και το πλαφόν στο περιθώριο μεικτού κέρδους για βασικά προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων για πρώτη φορά των σχολικών ειδών, ενώ παρατείνεται έως τον Οκτώβριο του 2023 το market pass.

παράδειγμα στα αλλαντικά (7% ανατιμήσεις), στα πουλερικά και στα αυγά.

Ωστόσο, ακόμη και στις περιπτώσεις που καταγράφεται σημαντική αποκλιμάκωση τι-

μών σε βασικές πρώτες ύλες, δεν ακολουθεί ανάλογη μείωση σε προϊόντα που σχετίζονται με αυτές. Ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι αυτό των αλεύρων. Η τιμή του

μαλακού σιταριού, η οποία όταν ξέσπασε ο πόλεμος στην Ουκρανία ξεπέρασε τα 400 ευρώ/τόνο στο Χρηματιστήριο Εμπορευμάτων στο Παρίσι, αποκλιμακώθηκε σημαντικά τους επόμενους μήνες και έφτασε ακόμη και στο επίπεδο των 220 ευρώ/τόνο. Με βάση δε τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η μέση τιμή του μαλακού σιταριού, από 412 ευρώ/τόνο που έφτασε στην Ε.Ε. τον Μάιο του 2022, ένα χρόνο μετά ήταν στα 231 ευρώ/τόνο, χαμηλότερα δηλαδή κατά 44% περίπου. Η τιμή των αλεύρων, ωστόσο, όπως τονίζει στην «Καθημερινή» τόσο ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Αρτοποιιών Ελλάδος κ. Μιχάλης Μούσιος όσο και ο κ. Γιώργος Μαυρομαράς, ιδρυτής και συνιδιοκτήτης της αρτοποιιομηχανίας BakeHellas, έχει μειωθεί μόλις κατά 5% περίπου σε σύγκριση με πέρυσι, με συνέπεια να παραμένει σε επίπεδα 80% υψηλότερα σε σύγκριση με

την προ του πολέμου περίοδο. Εκπτώση της τάξεως του 10% παρέχεται στις περιπτώσεις που οι αρτοποιίες εξοφλούν άμεσα, τοις μετρητοίς, τα άλευρα που αγοράζουν, με τις σχετικές προμήθειες να γίνονται σε εβδομαδιαία βάση.

Η αύξηση των διεθνών τιμών των σιτηρών, μετά την απόφαση της Ρωσίας να αποχωρήσει από τη σχετική συμφωνία που επέτρεπε την εξαγωγή ουκρανικών σιτηρών μέσω της Μαύρης Θάλασσας, ευτυχώς δεν έχει αποτυπωθεί ακόμη στις εγχώριες τιμές των αλεύρων, με τη σχετική ανησυχία, ωστόσο, εύλογα να υπάρχει. Αυτό που αναμένει τώρα η αγορά είναι τη νέα σοδειά σιταριού και καλαμποκιού το προσεχές διάστημα, ενώ την ίδια ώρα παρακολουθεί με αγωνία την εξέλιξη των τιμών σε σειρά άλλων βασικών πρώτων υλών, όπως είναι η ζάχαρη και το κακάο.

Νέες πιέσεις μετά την απόφαση Πούτιν για τα σιτηρά της Ουκρανίας

Φόβους για νέα επισιτιστική κρίση, αλλά και κατακόρυφη αύξηση στις τιμές των σιτηρών, προκαλεί η απόφαση της Ρωσίας να αποχωρήσει από τη συμφωνία για τα σιτηρά της Μαύρης Θάλασσας, μία συμφωνία που βοήθησε να μετριαστούν οι επιπτώσεις του πολέμου στις φτωχότερες χώρες που εισάγουν δημητριακά αλλά και στις χώρες της Δύσης που αντιμετωπίζουν επίμονα υψηλό πληθωρισμό.

Το άμεσο αποτέλεσμα της αναστολής είναι ότι εκατομμύρια τόνοι σιταριού που προορίζονται για την Αφρική και τη Δυτική Ασία έχουν αποκλειστεί, με τη Μόσχα να κλιμακώνει την κρίση, στοχοποιώντας τα τελευταία 24ωρα τερματικούς σταθμούς σιτηρών και λιμενικές υποδομές της Ουκρανίας. Έχει διαμνύσει ότι θα επιστρέψει στη συμφωνία μόνο εάν ικανοποιηθούν βασικά της αιτήματα, όπως είναι μεταξύ άλλων η επανασύνδεση της αγροτικής τράπεζας Rosselchobank με το διεθνές σύστημα πληρωμών SWIFT, καθώς και η αποδέσμευση των «παγωμένων» περιουσιακών στοιχείων ρωσικών εταιρειών.

Μετά το μεγαλύτερο ημερήσιο άλμα εδώ και μία δεκαετία, οι διεθνείς τιμές του σιταριού αυξήθηκαν χθες για τρίτη συνεχόμενη ημέρα. Τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης στο

Σικάγο σημείωσαν άνοδο κατά 1,79%, αφού είχαν σημειώσει αύξηση της τάξεως του 9%, τη μεγαλύτερη αύξηση από το 2012.

Οι τιμές για άλλα γεωργικά προϊόντα όπως η ελαιοκράμβη και η ζάχαρη εκτοξεύθηκαν επίσης σε όλο τον κόσμο, καθώς η Ουκρανία είναι ένας από τους μεγαλύτερους εξαγωγείς δημητριακών, όπως το σιτάρι και το καλαμπόκι, και έχει δραματιστεί σημαντικό ρόλο στα προγράμματα επισιτιστικής βοήθειας του ΟΗΕ. Ως εκ τούτου, όταν η Ρωσία εισέβαλε και απέκλεισε τα ουκρανικά λιμάνια, οι τιμές των σιτηρών εκτοξεύθηκαν στα ύψη σε πολλά μέρη του κόσμου.

Εκατομμύρια τόνοι σιταριού που προορίζονται για την Αφρική και τη Δυτική Ασία έχουν αποκλειστεί.

Επειτα από μήνες επισιτιστικής ανασφάλειας η συμφωνία που επιτεύχθηκε με τη μεσολάβηση της Τουρκίας και των Ηνωμένων Εθνών τον Ιούλιο του 2022 ήρε τον ρωσικό ναυτικό αποκλεισμό της Μαύρης Θάλασσας και προειδοποίησε εκατομμύρια τόνοι σιτηρών να αρχίσουν να

Οι διεθνείς τιμές του σιταριού αυξήθηκαν χθες για τρίτη συνεχόμενη ημέρα, καθώς η Ρωσία στοχοποιεί τα τελευταία 24ωρα τερματικούς σταθμούς σιτηρών και λιμενικές υποδομές της Ουκρανίας.

ρέουν από τα σιλό της Ουκρανίας. Εκτοτε, η ημερομηνία λήξης της συμφωνίας παρατάθηκε πολλές φορές, με τη Μόσχα να περιμένει μέχρι την ενδέκατη ώρα για να δώσει παράταση, πράγμα που έκανε πάντοτε απρόθυμα καθώς οι απαιτήσεις του προέδρου Πούτιν δεν ικανο-

ποιήθηκαν από τη Δύση. Η συμφωνία για τα σιτηρά στη Μαύρη Θάλασσα επέτρεψε στο Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα του ΟΗΕ (WFP) να στείλει περισσότερους από 725.000 τόνους σιταριού από την Ουκρανία σε χώρες που αντιμετωπίζουν πείνα, συμπεριλαμβανομένων της

Αιθιοπίας, της Υεμένης και του Αφγανιστάν.

Στο εξής και μέχρι νεωτέρας, η Ρωσία προειδοποίησε ότι όλα τα πλοία στη Μαύρη Θάλασσα που κατευθύνονται προς τα ουκρανικά λιμάνια θα θεωρούνται πιθανοί φορείς στρατιωτικού φορτίου, ενώ τις τελευταίες

ημέρες εξαπέλυσε εκτεταμένες επιθέσεις με πυραύλους και μη επανδρωμένα αεροσκάφη εναντίον νευραλγικών υποδομών στη νότια Ουκρανία, καταστρέφοντας, σύμφωνα με το Κίεβο, τουλάχιστον 60.000 τόνους σιτηρών.

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο για τη Μελέτη του Πολέμου – μια δεξαμενή σκέψης με έδρα τις ΗΠΑ –, οι πρόσφατες επιθέσεις είναι πιθανό να επιβραδύνουν εκ νέου τις αντιρρήσεις της Ρωσίας για την ανανέωση της συμφωνίας για τα σιτηρά και να εμποδίσουν την ικανότητα του Κιέβου να εξαγει γεωργικά προϊόντα.

Οι ειδικοί υποστηρίζουν ότι το φαινόμενο του «ντόμινο» θα έχει αντανάκλαση στον παγκόσμιο πληθωρισμό που είχε αρχίσει να «φρενάρει» έπειτα από καιρό. Ο γ.γ. του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες δήλωσε ότι λυπάται «βαθιά» για την απόφαση της Ρωσίας, η οποία αφαίρεσε ένα «σώσιβο» για εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο που αντιμετωπίζουν το φάσμα της πείνας, καθώς και για όσους παλεύουν ήδη με το αυξανόμενο κόστος τροφίμων, ενώ στο ίδιο μήκος κύματος ο επικεφαλής εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε. Ζοζέπ Μπορέλ προειδοποίησε ότι η Ρωσία θέτει σε κίνδυνο την παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια.

Στη δροσιά του... ρεύματος καταφεύγουν οι καταναλωτές

Πήραν «φωτιά» τα κλιματιστικά, η κατανάλωση ενέργειας αυξήθηκε κατά 15%

Της ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ

Ανοδικές τάσεις στις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας πυροδότησε ο καύσωνας των τελευταίων ημερών καθώς ανέβασε κατακόρυφα τη ζήτηση κυρίως από τα νοικοκυριά που κατέφυγαν στη χρήση των κλιματιστικών για να δροσιστούν.

Την εβδομάδα 10-16 Ιουλίου η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας αυξήθηκε κατά 15% σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο επταήμερο και έφτασε 1,2 TWh με το ωριαίο φορτίο να αυξάνεται κατά 944 MW.

Την Πέμπτη η ζήτηση στο σύστημα, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΔΜΗΕ), άγγιξε τα 9.600 MW, επίπεδα που αναμένεται να κινηθεί και σήμερα, ενώ την Παρασκευή αναμένεται η μεγαλύτερη αιχμή στα 9.690 MW.

Το ηλεκτρικό σύστημα της χώρας αντεπεξήλθε χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα στον καύσωνα «Κλέων», ενώ τις τελευταίες ημέρες δοκιμάζεται πέραν από τις υψηλές θερμοκρασίες και από τις πυρκαγιές που βρίσκονται σε εξέλιξη. Οι ανησυχίες των αρμόδιων αρχών επικεντρώνονται κυρίως στο δίκτυο του ΔΕΔΔΗΕ και του ΑΔΜΗΕ λόγω πιθανών βλαβών από τις υψηλές θερμοκρασίες που επηρεάζουν τα υλικά γραμμών μεταφοράς και υποσταθμών κυρίως στις περιοχές όπου μαίνονται πυρκαγιές. Αντίθετως δεν εκφράζονται ανησυχίες σχετικά με την επάρκεια για την κάλυψη της αυξημένης ζήτησης. Από τις πρώτες ημέρες του καύσωνα στο σύστημα έχουν ενταχθεί οι νέες μονάδες Πτολεμαΐδα 5 της ΔΕΗ και Αγ. Νικόλαος 2 της Mytilineos που βρίσκονται σε δοκιμαστική λειτουργία, ενώ έχουν επιστρατευθεί και όλες οι διαθέσιμες θερμικές μονάδες φυσικού αερίου και λιγνίτη.

Ανοδική τάση ακολουθούν και οι τιμές ρεύματος στη χονδρεμπορική αγορά, με τη μέση τιμή να καταγράφει το περασμένο επταήμερο υψηλό 9

Το ηλεκτρικό σύστημα της χώρας πέρα από τις υψηλές θερμοκρασίες δοκιμάζεται και από τις πυρκαγιές που βρίσκονται σε εξέλιξη. Οι ανησυχίες επικεντρώνονται κυρίως στο δίκτυο του ΔΕΔΔΗΕ και του ΑΔΜΗΕ λόγω πιθανών βλαβών από τις υψηλές θερμοκρασίες, που επηρεάζουν τα υλικά γραμμών μεταφοράς και υποσταθμών στις περιοχές όπου μαίνονται πυρκαγιές.

Στα υψηλά 9 εβδομάδων οι τιμές ρεύματος στη χονδρεμπορική αγορά.

εβδομάδων στα 115,41 ευρώ/MWh, σημειώνοντας αύξηση 6,74% σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη εβδομάδα. Χθες η μέση χονδρεμπορική τιμή σημείωσε νέα άνοδο στα 117,48 ευρώ/MWh και σήμερα σκαρφάλωσε στα 127 ευρώ/MWh.

Στο μείγμα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας συμμετέχει σήμερα με ποσοστό 39% το φυσικό αέριο, 32% οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, 10,9% οι εισαγωγές, 9% ο λιγνίτης και

6% τα υδροηλεκτρικά. Η μέση χονδρεμπορική τιμή ρεύματος στην Ελλάδα παραμένει μία από τις υψηλότερες στην Ευρώπη. Σε επίπεδο μήνα (έως και 19/7) η ελληνική αγορά ρεύματος με τιμή μεγαβατώρας στα 110,35 ευρώ είναι η τρίτη ακριβότερη της Ευρώπης, μετά την Ιταλία (114,68 ευρώ). Κοντά στα 77-80 ευρώ/MWh διαμορφώνονται οι τιμές τις πρώτες 19 ημέρες του Ιουλίου σε Γαλλία και Γερμανία και κάτω από τα 70 ευρώ/MWh στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης, με την αγορά της Σουηδίας να καταγράφει τη χαμηλότερη τιμή στα 35,70 ευρώ/MWh.

Η σημαντική αύξηση της χονδρεμπορικής τιμής πάντως δεν αναμένεται να αποτυπωθεί στη τιμολόγια που θα ανακοινώσουν σήμερα οι πάροχοι για τις

καταναλώσεις του Αυγούστου. Η υποχώρηση της τιμής του φυσικού αερίου στο TTF στα 25 ευρώ/MWh και οι προβλέψεις για περαιτέρω αποκλιμάκωση συνεγορεύουν σε προσαρμογές των τιμολογίων προς τα κάτω σε σχέση με αυτά του τρέχοντος μηνός, σε επίπεδα της τάξης του 5%.

Οι πάροχοι πάντως ζήτησαν με επιστολή του Συνδέσμου τους (ΕΣΠΕΝ) χθες προς την πολιτική ηγεσία του υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας παράταση ισχύος των έκτακτων μέτρων που λήγουν τον Σεπτέμβριο για δύο ακόμη μήνες, προκειμένου να διασφαλιστεί η ομαλή μετάβαση στο προηγούμενο καθεστώς τιμολόγησης και η αποτελεσματικότερη ενθέρμωση των καταναλωτών.

Με έλλειμμα 222 εκατ. ο λογαριασμός των παλαιών ΑΠΕ

Με σωρευτικό έλλειμμα της τάξης των 222 εκατ. ευρώ θα κλείσει η χρονιά για τον ειδικό λογαριασμό των παλαιών έργων ΑΠΕ, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Διαχειριστή Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Εγγυήσεων Προέλευσης (ΔΑΠΕΕΠ) που στηρίζονται σε προβλέψεις του Μαρτίου.

Αντιθέτως ο ειδικός λογαριασμός των νέων έργων ΑΠΕ (με ενεργοποίηση μετά την 1/1/2021) θα κλείσει, βάσει των ιδίων εκτιμήσεων, με σωρευτικό πλεόνασμα στα 114,38 εκατ. ευρώ.

Ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος του ΔΑΠΕΕΠ Γιάννης Γιαρέντης με δηλώσεις του επισημαίνει την ανάγκη ενοποίησης των δύο ειδικών υπολογαρισμών (παλαιών και νέων έργων) αλλά και την αύξηση των εισροών από τα έσοδα δημοπρασιών δικαιωμάτων εκπομπών ρύπων προκειμένου να καλυφθεί το έλλειμμα των παλαιών έργων. Σημειώνει μάλιστα ότι χωρίς τον ισοσκελισμό των δύο ειδικών υπολογαρισμών απαιτείται το 16% του εσόδου από τους ρύπους για να καλυφθεί το έλλειμμα των παλαιών έργων, ενώ με τον ισοσκελισμό το ποσοστό αυτό μειώνεται στο 10%.

Μέχρι και τον Μάιο του 2023 το συνολικό έσοδο από τις δημοπρασίες δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου ανέρχεται στα 619,24 εκατ. ευρώ, με το 3,8% να κατευθύνεται προς τον ΕΛΑΠΕ και το 77,275% προς το ΤΕΜ.

Η μέση τιμή των δημοπρασιών από την αρχή του έτους διαμορφώνεται στα 87,1 ευρώ ανά τόνο. Ο επικεφαλής του ΔΑΠΕΕΠ εισηγείται στην ουσία αύξηση του ποσοστού των εσόδων από τις δημοπρασίες ρύπων από το 3,8% τουλάχιστον στο 10% μέσω μιας ανακατανομής των συνολικών εσόδων.

«Η νέα κατανομή των εσόδων του ΣΕΔΕ, με αύξηση των εισροών προς τον υπολογαριασμό των ενισχύσεων, θα αποτελέσει ένα ακόμη όπλο για τον ισοσκελισμένο ΕΛΑΠΕ», δήλωσε χαρακτηριστικά ο κ. Γιαρέντης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι την περίοδο της ενεργειακής κρίσης το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων κατευυθύνθηκε στο ΤΕΜ για τη χρηματοδότηση των επιδοτήσε-

ων των λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος.

Οι δύο βασικοί παράγοντες που οδήγησαν σε έλλειμμα τον υπολογαριασμό των παλαιών έργων ΑΠΕ, σύμφωνα με τον ΔΑΠΕΕΠ, είναι ο προσωρινός μηχανισμός επιβολής πλαφόν στην τιμή αποζημίωσης της παραγωγής των ΑΠΕ στη χονδρεμπορική αγορά και η μείωση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας. Ο δεύτερος μάλιστα αυτός παράγοντας της μείωσης της ζήτησης περιορίζει τα έσοδα από το ΕΤΜΕΑΡ για το υπόλοιπο του έτους κατά 70 εκατ. ευρώ.

Τον Απρίλιο πάντως ο ειδικός λογαριασμός των παλαιών έργων ΑΠΕ διατηρείται πλεονασματι-

Αντίθετα, ο λογαριασμός των νέων ΑΠΕ θα κλείσει φέτος με πλεόνασμα 114,38 εκατ. ευρώ.

κός, με το τρέχον υπόλοιπο να ανέρχεται στα 107,92 εκατ. ευρώ, ενώ πλεόνασμα της τάξης των 107,92 εκατ. ευρώ εμφανίζει και το υπολογαριασμός νέων έργων, με το συνολικό πλεόνασμα του ενιαίου ειδικού λογαριασμού να ανέρχεται στα 192,71 εκατ. ευρώ.

Ο ΔΑΠΕΕΠ μαζί με το δελτίο Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ και Αποθήκευσης με απολογιστικά στοιχεία για το τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου 2023, δημοσιοποίησε χθες για πρώτη φορά και ένα μίνι δελτίο του ΕΛΑΠΕ για τον Απρίλιο του 2023, το οποίο και θα καθιερώσει ανά μήνα στο εξής. Σκοπός αυτής της πρωτοβουλίας είναι να δίνεται μια πρώτη, πιο άμεση και απολογιστική εικόνα των οικονομικών αποτελεσμάτων μέσα από γραφήματα και συνοπτικούς πίνακες. Σύμφωνα με τα στοιχεία που απεικονίζονται στο νέο μίνι δελτίο, η εγκατεστημένη ισχύς ΑΠΕ έως και τον Απρίλιο του 2023 στο διασυνδεδεμένο σύστημα ήταν συνολικά 10,7 GW. Οι ενεργές συμβάσεις το ίδιο διάστημα ανέρχονται σε 19.182.

ΧΡΥΣΑ ΛΙΑΓΓΟΥ

Εκτινάχθηκαν οι πωλήσεις κλιματιστικών το πρώτο πεντάμηνο

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Μπορεί την προηγούμενη δεκαετία να αποτελούσε έναν από τους βασικούς κλάδους του λιανεμπορίου που υπέστισαν καθίζηση λόγω της μείωσης της ζήτησης, απόρροια της οικονομικής κρίσης και της δραστηρικής συρρίκνωσης των εισοδημάτων, σήμερα όμως βρίσκεται διαρκώς σε ανοδική πορεία. Ο λόγος για τον κλάδο των οικιακών ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών, ο οποίος το τελευταίο διάστημα συγκεντρώνει όχι μόνο τα φώτα της δημοσιότητας αλλά και επενδύσεις.

«Είναι μια αγορά που αυξάνεται κόντρα στην υπόλοιπη Ευρώπη», είχε επισημάνει στις 6 Ιουλίου ο κ. Γιάννης Βασιλάκος, αντιπρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της «Κωτσόβολος - Dixons South East Europe», για να προσθέσει χαρακτηριστικά: «Για έναν εκπαιδευμένο λαό, όπως ο ελληνικός, είναι σημαντικό να ξαναπαίσει ένα καλύτερο εισόδημα, διότι ξέρει πώς να το διαχειριστεί. Στις σκανδιναβικές χώρες έχουν σταματήσει να ξοδεύουν υπερβολικά λόγω φόβου, όχι επειδή δεν έχουν χρήματα ή επειδή έχουν κάποιο δομικό πρόβλημα». Στα παραπάνω εάν προστεθούν ο τουρισμός και η αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας (6,5% σε ό,τι αφορά τις άδειες το δωδεκάμηνο Απριλίου 2022 - Μαρτίου 2023) αντιλαμβάνεται εύκολα κάποιος τον λόγο

Ο τζίρος του κλάδου των οικιακών ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών αυξήθηκε κατά 29,1% και διαμορφώθηκε σε 1,2 δισ. ευρώ.

που οι «παίκτες» της αγοράς αυξάνουν τις επενδύσεις τους, με στόχο την ενίσχυση της παρουσίας τους μέσα από νέα καταστήματα αλλά και νέες υπηρεσίες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου 2023 ο τζίρος του κλάδου των οικιακών ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών αυξήθηκε κατά 29,1% σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα και διαμορφώθηκε σε 1,2 δισ. ευρώ. Αύξηση που δεν ήταν μόνο πληθωριστική, αφού την ίδια ώρα αυξήθηκε και ο αριθμός των πωληθέντων τεμαχίων κατά 7,6%, όπως δείχνουν τα στοιχεία της GfK που παρουσιάζει σήμερα η «Κ». Από την πανευρωπαϊκή έρευνα που πραγματοποιεί η GfK για τις καταναλωτικές τάσεις υπάρχουν ακόμη δύο ενδιαφέροντα στοιχεία που καθιστούν ελκυστική την ελληνική αγορά:

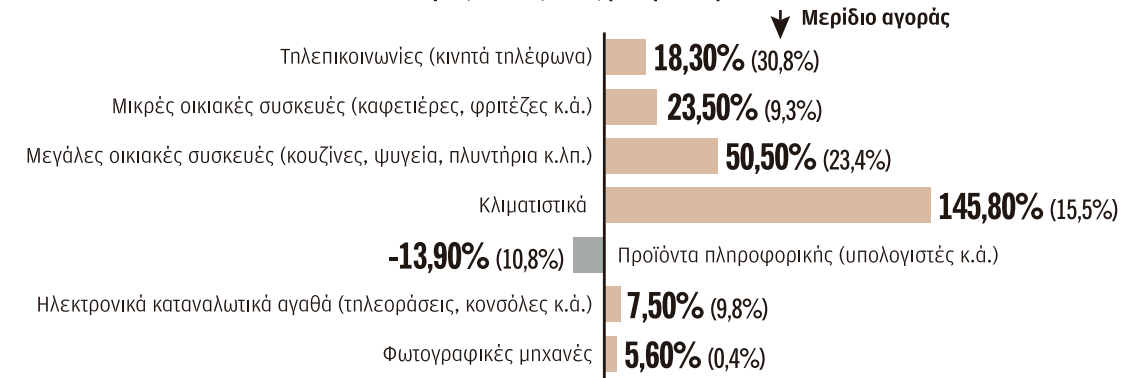
Πρώτον, η αύξηση των πωλήσεων των λεγόμενων «έξυπνων συσκευών» (smart appliances),

συσκευές πολύ μεγαλύτερης αξίας από τις συμβατικές. Οι πωλήσεις αυτών των συσκευών αυξήθηκαν κατά 56% το πρώτο τετράμηνο του 2023 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022, αποτελώντας το 22,1% της συνολικής αγοράς. Δεύτερον, αυξάνεται το ποσοστό εκείνων που αγοράζουν ακριβότερα, premium προϊόντα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της GfK για το τετράμηνο, τα προϊόντα των οποίων η τιμή είναι πάνω από 150% μεγαλύτερη από τη μέση

τιμή της κατηγορίας τους έχουν πλέον μερίδιο 25% στη συνολική αγορά, με τον ρυθμό ανάπτυξής τους να είναι 40%. Αυτή η τάση είναι πιο εμφανής στα κινητά τηλέφωνα και στις τηλεοράσεις, με το μερίδιο αγοράς των premium προϊόντων να είναι στο τετράμηνο 41,7% και 36,5% αντίστοιχως. Σε μια αγορά που ανακάμπτει και δείχνει σημάδια σταθερής ανάπτυξης τουλάχιστον για τα επόμενα τέσσερα χρόνια, ο μεγαλύτερος «παίκτης» της αγοράς, η «Κωτσό-

Αγορά ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών οικιακών συσκευών

Ιανουάριος - Μάιος 2023, μεταβολή 5μήνου

Σύνολο αγοράς στο πεντάμηνο Ιανουαρίου - Μαΐου 2023	Μεταβολή με 1ο πεντάμηνο 2022	Μεταβολή όγκου πωλήσεων
1,2 δισ. ευρώ	29,10%	7,6%

ΠΗΓΗ: GfK

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

βολος», προγραμματίζει για την οικονομική χρήση 2023/2024 επενδύσεις 19,4 εκατ. ευρώ, αυξημένες σε σύγκριση με την προηγούμενη οικονομική χρήση (13,4 εκατ. ευρώ). Σε αυτές τις επενδύσεις περιλαμβάνονται οι αυτοματισμοί της νέας μεγάλης αποθήκης που κατασκευάζει η αλυσίδα στο Θριάσιο Πεδίο, επιφάνειας 56.000 τ.μ., επενδύσεις για τη δημιουργία νέων καταστημάτων, μεταστεγάσεις σε μεγαλύτερα και καλύτερα ακίνητα, καθώς και ανακαινίσεις

υφιστάμενων, αλλά και επενδύσεις σε τεχνολογική αναβάθμιση συστημάτων της αλυσίδας. Εάν, τελικά, υλοποιηθεί το σχέδιο για επέκταση της αλυσίδας και σε άλλη χώρα, πλνν της Κύπρου, κάτι που θα εξαρτηθεί από το πώς θα εξελιχθεί η διαδικασία πώλησής της, θα απαιτηθούν φυσικά και άλλες επενδύσεις. Επενδύσεις 40 εκατ. ευρώ για την προεχρή τριετία σχεδιάζει η «Πλαίσιο», εκ των οποίων τα 14 εκατ. ευρώ θα αξιοποιηθούν για την αναβάθμιση των αποθηκών. Κεντρικό ρόλο στις επενδύσεις θα έχουν και τα νέα καταστήματα, καθώς σήμερα η αλυσίδα αριθμεί σχετικά μικρό αριθμό σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές της, 25 σε όλη την Ελλάδα. Σε περίπτωση, βεβαίως, που αποτελέσει τον νέο ιδιοκτήτη της «Κωτσόβολος» θα βρεθεί αυτομάτως με ένα δίκτυο που θα φθάνει συνολικά τα 120 καταστήματα.

Επενδύσεις 30 εκατ. ευρώ για την απόκτηση μειοψηφικού ποσοστού σε εταιρείες που εντάσσονται στο λεγόμενο «οικοσύστημα λιανεμπορίου» της Public έχει κάνει ήδη η εταιρεία μέσω του επενδυτικού της βραχίονα Public Capital Partners και μελετάει επενδύσεις άλλων 20 εκατ. ευρώ με αντίστοιχο προσανατολισμό. Επίσης, για το 2024 η εταιρεία σχεδιάζει επενδύσεις 10 εκατ. ευρώ για την αναβάθμιση των τεχνολογικών υποδομών της αλλά και για τα καταστήματα.

Ο καύσωνας διώχνει τους τουρίστες από τη Μεσόγειο

Αλλαγές στις τουριστικές προτιμήσεις κατά τη διάρκεια των θερμών μηνών

Ριζική και οριστική μεταβολή στις επιλογές των τουριστών φαίνεται να φέρνει ήδη η κλιματική κρίση και ειδικότερα οι καύσωνες που πλήττουν επιθετικά τις χώρες της Μεσογείου. Στη διάρκεια των πολύ θερμών μηνών του καλοκαιριού, η τουριστική κίνηση αρχίζει να μειώνεται σε Ιταλία, Ισπανία και Ελλάδα, ενώ ταυτοχρόνως αυξάνεται σε χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης που προσφέρουν πιο δροσερές διακοπές. Οσον αφορά ειδικότερα την Ελλάδα, παρατηρείται μια εντυπωσιακή αύξηση της τουριστικής κίνησης στη διάρκεια των χειμερινών μηνών, με το τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου να καταγράφει αύξηση 87,5% των διεθνών αφίξεων στα ελληνικά αεροδρόμια σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους. Παράγοντες της τουριστικής βιομηχανίας παρατηρούν πως η εξέλιξη αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει σε κάποια αποσυμφόρηση στα ιδιαίτερως δημοφιλή νησιά, όπως π.χ. η Μύκονος, όπου τους θερινούς μήνες επικρατεί κυριολεκτικά το αδιαχώρητο.

Η αλλαγή στις επιλογές των τουριστών εμφανίζεται ανάγλυφη σε έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτρο-

πής Ταξιδιών (ETC), σύμφωνα με την οποία φέτος είναι μειωμένος κατά 10% ο αριθμός όσων σχεδιάζουν να επισκεφθούν τις μεσογειακές χώρες στη διάρκεια των θερμών μηνών, δηλαδή από τον Ιούνιο μέχρι τον Νοέμβριο. Είναι προφανές πως το πρόβλημα είναι οι ακραία υψηλές θερμοκρασίες που προκαλούν πυρκαγιές και ξηρασία. Στο ίδιο χρονικό διάστημα αυξήθηκε το τουριστικό ενδιαφέρον για χώρες που συνήθως αποτελούν δημοφιλείς προορισμούς για τις χειμερινές διακοπές, όπως η Τσεχία, η Βουλγαρία, η Δανία και η Ιρλανδία. Ο Μίγκελ Σαντζ, επικεφαλής της ETC, προεξοφλεί μάλιστα πως «οι απρόβλεπτες και ριζικές συνθήκες θα επηρεάσουν στο μέλλον ακόμη περισσότερο τις επιλογές των τουριστών στην Ευρώπη». Όπως προκύπτει άλλωστε από σχετική έρευνα της ETC, το 7,6% των επιδοξων τουριστών αντιμετωπίζει ήδη τα ακραία καιρικά φαινόμενα ως μειζονα αρνητικό παράγοντα και αιτία ανησυχίας όταν σχεδιάζει να ταξιδέψει στη διάρκεια των θερμών μηνών.

Υπάρχουν ήδη περιπτώσεις τουριστών που επέσπευσαν την επιστροφή τους στην πατρίδα

Σύμφωνα με έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ταξιδιών, φέτος είναι μειωμένος κατά 10% ο αριθμός όσων σχεδιάζουν να επισκεφθούν τις μεσογειακές χώρες στη διάρκεια των θερμών μηνών, ενώ το 7,6% των επιδοξων τουριστών αντιμετωπίζει ήδη τα ακραία καιρικά φαινόμενα ως μειζονα αρνητικό παράγοντα και αιτία ανησυχίας όταν σχεδιάζει να ταξιδέψει στη διάρκεια του καλοκαιριού.

Η τουριστική κίνηση το καλοκαίρι αρχίζει να μειώνεται σε Ιταλία, Ισπανία και Ελλάδα, ενώ αυξάνεται σε χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης.

τους, δίνοντας πρόωρο τέλος στις διακοπές τους ακριβώς εξαιτίας των υψηλών θερμοκρασιών. Μιλώντας στο Reuters ένα ζευγάρι Νορβηγών, η Ανίτα Εσχό και ο σύζυγός της, ανέφεραν πως βρίσκονταν σε αγαπημένο τους θέρετρο κοντά στη Ρώμη και επέστρεψαν εσπευσμένα μία εβδομάδα νωρίτερα όταν το θερμόμετρο πέρασε

τους 35 βαθμούς Κελσίου. Όπως διευκρινίζει η ίδια, η ζέστη της προκαλέσε πονοκεφάλους, πόνο στα πόδια και στα δάχτυλα, που πρήστηκαν, ενώ είχε συνεχώς ζαλάδες. Για την Ανίτα Εσχό, οι καλοκαιρινές διακοπές στον Νότο της Ευρώπης αρχίζουν να μοιάζουν με κάτι που ανήκει πια στο παρελθόν. Όπως τονίζει, σκέφτεται να κάνει πλέον διακοπές στην πατρίδα της, τη Νορβηγία, και προσθέτει με έμφαση: «Δεν θέλω πια να κάνω διακοπές κάπου όπου θα έχω πονοκεφάλους και ζαλάδες».

Γενικότερα, πάντως, δεν έχει ακόμη καταγραφεί κύμα ακυρώσεων διακοπών. Οι Βρετανοί, ειδικότερα, έκλεισαν λιγότερες διακοπές στο εσωτερικό της χώρας τους και περισσότερες στις μεσογειακές χώρες. Πολλοί μάλιστα

μερίμνησαν αρκετούς μήνες νωρίτερα. Όπως επισημαίνει ο Σιν Τίπτον του βρετανικού ταξιδιωτικού γραφείου ABTA, συνεχίζεται εν μέρει η τάση που καταγράφη το περασμένο έτος, όταν εκτοξεύθηκαν στα ύψη οι κρατήσεις και τα ταξίδια ως αντίδραση του κόσμου στα lockdowns και στους γενικότερους περιορισμούς που τους είχαν επιβληθεί εξαιτίας της πανδημίας. Όλα δείχνουν, όμως, πως η προτίμηση των βορειότερων λαών για τις μεσογειακές χώρες και γενικότερα για τις χώρες του Νότου μπορεί να εξανεμιστεί, καθώς οι καύσωνες γίνονται όλο και πιο επιθετικοί και ανυπόφοροι.

Οι μετεωρολόγοι προβλέπουν πως μέσα στις επόμενες εβδομάδες οι θερμοκρασίες στην Ευρώπη ενδέχεται να υπερβούν ακόμη και το ρεκόρ που καταγράφη

στην Ευρώπη τον Αύγουστο του 2021, τους 48,8 βαθμούς Κελσίου. Προειδοποιούν, έτσι, για τον κίνδυνο να επαναληφθεί το σοκ που προκάλεσαν το περασμένο έτος οι θάνατοι από τη ζέστη. Στην Ισπανία η μεγάλη ζήτηση για διακοπές φέτος επικεντρώνεται κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές στο βόρειο τμήμα της χώρας και στα νησιά της, όπου οι θερμοκρασίες είναι ηπιότερες το καλοκαίρι. Αυτό εκτιμά μέχρι στιγμής η εθνική υπηρεσία τουρισμού Exceltur. Από έρευνα του Reuters άλλωστε προέκυψε πως ορισμένοι Ισπανοί που κάνουν διακοπές στο εσωτερικό της χώρας τους σχεδιάζουν να τις μεταφέρουν σε πιο δροσερές εποχές του χρόνου, όπως για παράδειγμα τον Ιούνιο, όταν οι θερμοκρασίες δεν είναι τόσο υψηλές.

REUTERS

Οι υψηλές θερμοκρασίες στη Νότια Ευρώπη απειλούν τη βιομηχανία ελαιολάδου

Η βιομηχανία ελαιολάδου βρίσκεται «σε κρίση», με τον καύσωνα στη Νότια Ευρώπη να απειλεί να προκαλέσει τη δεύτερη κατά σειρά κακή συγκομιδή, αφήνοντας κενά τα ράφια το ερχόμενο φθινόπωρο. Επειτα από έναν ανοιχιάτικο καύσωνα που επηρέασε την ανθοφορία στην Ισπανία, η οποία παράγει σχεδόν το ήμισυ του ελαιολάδου στον κόσμο, η συγκομιδή θα ήταν σύμφωνα με εκτιμήσεις κατά 28% υψηλότερη σε σχέση με πέρυσι, τη χειρότερη χρονιά εδώ και σχεδόν μία δεκαετία. Το Διεθνές Συμβούλιο Ελαιολάδου προέβλεψε ότι η χώρα θα παραγάγει 850.000 τόνους, σε σύγκριση με 1,3 εκατ. τόνους σε ένα τυπικό έτος και μόλις 660.000 πέρυσι. Αυτή η πρόβλεψη, ωστόσο, είχε γίνει πριν από τον ιστορικό καύσωνα που πλήττει τη Νότια Ευρώπη.

Παράγοντες της βιομηχανίας φοβούνται ότι η παραγωγή θα μπορούσε να είναι ακόμη χειρότερη, καθώς ένας δεύτερος καύ-

Οι φτωχές συγκομιδές σε Ισπανία και Πορτογαλία και οι αναμενόμενες ελλείψεις θα οδηγήσουν σε περαιτέρω αύξηση των τιμών.

σωνας μέσα σε μία εβδομάδα προκαλεί θερμοκρασίες πάνω από 43 βαθμούς Κελσίου στον Νότο της Ισπανίας, ωθώντας τα δέντρα να ρίχνουν τους άγουρους καρπούς τους για να διατηρήσουν την υγρασία. «Ξέραμε ήδη ότι θα είναι άλλη μία κακή χρονιά, αλλά κανείς δεν είχε προβλέψει αυτό που συμβαίνει», λέει ο Walter Zanre, διευθύνων σύμβουλος του βρετανικού βραχίονα του Filippo Berio, του μεγαλύτερου παραγωγού ελαιολάδου στον κόσμο. «Δεν μπορεί να περιγράψω πόσο άγχος μας προκαλεί αυτό. Πέρυσι η Ισπανία ξεκίνησε τη χρονιά με

Ο δεύτερος καύσωνας μέσα σε μία εβδομάδα στον Νότο της Ισπανίας εκτιμάται ότι θα μειώσει περαιτέρω τη φετινή παραγωγή ελαιολάδου.

ταφέροντας ποσότητες από το προηγούμενο έτος, γεγονός που εξάλειψε κάπως το έλλειμμα. Φέτος τα δοχεία είναι στεγνά. Ακόμη κι αν η Ισπανία φθάσει τους προβλεπόμενους 850.000 τόνους, οι τιμές θα ανέβουν».

Οι ελλείψεις θα αυξήσουν περαιτέρω τις τιμές, με δεδομένο ότι χώρες όπως η Ιταλία και η Πορτογαλία θα έχουν παρομοίως φτωχές συγκομιδές. Οι τιμές χονδρικής έχουν διπλασιαστεί από τις αρχές του 2022. Στο Ηνωμένο Βασίλειο

η λιανική τιμή του ελαιολάδου αυξήθηκε κατά 47% σε ετήσια βάση –αγγίζοντας τις 6,16 λίρες τα 500 ml– κατά μέσον όρο τον Μάιο, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της εθνικής στατιστικής υπηρεσίας. Δεδομένου ότι η φθινοπωρινή σοδεία είναι απίθανο να «βγάλει» νέο λάδι μέχρι τον Νοέμβριο και οι προμήθειες του περασμένου έτους αναμένεται να εξαντληθούν έως τον Σεπτέμβριο, με τους σημερινούς ρυθμούς κατανάλωσης, τα σούπερ μάρκετ είναι πιθανό να καταγράψουν ελλείψεις το φθινόπωρο. Οι Βρετανοί αγοραστές περιορίζουν ήδη τις δαπάνες τους για το ελαιολάδο ως αντίδραση στην εκτίναξη των τιμών και η κατανάλωση μειώνεται κατά ένα πέμπτο στο Ηνωμένο Βασίλειο, μείωση που είναι απίθανο να αντισταθμίσει ωστόσο τις μελλοντικές ελλείψεις. Ορισμένοι εμφιαλωτές ελαιολάδου με επικέτα σούπερ μάρκετ έχουν ήδη προσθέσει ρήτρες ανωτέρας bias στα συμβόλαιά τους που τους

επιτρέπουν να μειώσουν τις ποσότητες παράδοσης ή να αυξήσουν τις τιμές.

Καθώς το κόστος ενέργειας, εργασίας και συσκευασίας προκαλεί αύξηση του κόστους παραγωγής εμφιαλωμένου λαδιού, αναλυτές προβλέπουν ότι οι μικροί παραγωγοί είναι πιθανό να σταματήσουν τις δραστηριότητές τους. «Προβλέπουμε μια πολύ δύσκολη κατάσταση τους επόμενους μήνες. Δεν είναι πολύ ακραίο να πούμε ότι το ελαιολάδο είναι μια βιομηχανία σε κρίση. Αν και οι τιμές είναι πολύ υψηλές, κανείς δεν πλουτίζει», λέει ο Zanre. Οι φόβοι για το μέλλον έχουν αυξηθεί καθώς επιδεινώνονται οι κλιματικές κρίσεις. Ο κολοσσός Filippo Berio έχει διευρύνει τις περιοχές από τις οποίες προμηθεύεται ελιές και στρέφεται πλέον σε χώρες όπως η Τουρκία, ακόμη και η Χιλή, προκειμένου να συμπληρώσει τις προμήθειες από παραδοσιακές περιοχές καλλιέργειας όπως η Ιταλία, η Ελλάδα και η Ισπανία.

Σε συναγερμό ηλεκτρικά δίκτυα σε όλο τον κόσμο, φόβοι για μείωση της ανάπτυξης

Το κύμα καύσωνα που σαρώνει μεγάλο μέρος του πλανήτη καταπονηθεί τα δίκτυα ηλεκτροδότησης και «βάζει λουκέτο» σε επιχειρήσεις που δεν μπορούν να εξασφαλίσουν δροσιά για τους εργαζομένους τους. Πρωτοφανείς καύσωνες πλήττουν τη νότια Ευρώπη, τις δυτικές Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά και την Κίνα, που κατέγραψε την υψηλότερη θερμοκρασία στην ιστορία της. Στην Ιταλία δεκάδες πόλεις, μεταξύ των οποίων η Ρώμη και η Φλωρεντία, έχουν τεθεί σε «κόκκινο συναγερμό», ενώ περισσότεροι από 100 εκατ. Αμερικανοί πλήττονται από τον καύσωνα, σύμφωνα με την Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία. Ερευντές που μελετούν τις επιπτώσεις των ακραίων καιρικών φαινομένων διαπίστωσαν ότι οι καύσωνες μπορούν να μειώσουν την οικονομική ανάπτυξη. Υπάρχουν «αρκετά σαφείς ενδείξεις ότι οι πιο θερμές περιόδους συνδέονται

με χαμηλότερη παραγωγή», εξηγεί ο Ντέρεκ Λεμουάν, οικονομολόγος στο Πανεπιστήμιο της Αριζόνα. «Η υπερβολική ζέστη βλάπτει την παραγωγικότητα και μπορεί να επηρεάσει τις μαθησιακές ικανότητες στο σχολείο, καθώς «οι άνθρωποι δεν αποδίδουν τόσο καλά στη ζέστη», λέει. Μια μελέτη του 2018 για τον αντίκτυπο της αύξησης της θερμοκρασίας στην οικονομία των ΗΠΑ, που δημοσιεύθηκε στο «Journal of Money, Credit and Banking», διαπίστωσε ότι αύξηση μόλις ενός βαθμού Φαρενάιτ (-17,22 βαθμοί Κελσίου) στη μέση θερμοκρασία του καλοκαιριού, μπορεί να μειώσει τον ετήσιο ρυθμό αύξησης της παραγωγής μιας πολιτείας κατά 0,15 έως 0,25 ποσοστιαίες μονάδες. Το κύμα καύσωνα δοκιμάζει, μεταξύ άλλων, το «γερασμένο» ηλεκτρικό δίκτυο των ΗΠΑ, το οποίο καλείται να προσφέρει περισσότερη ισχύ για τη λειτουργία

κλιματιστικών. Μια πρόβλεψη από την ΜΚΟ North American Electric Reliability Corporation, που παρακολουθεί την υγεία του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας, λέει ότι μεγάλες περιοχές των ΗΠΑ θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν διακοπές ρεύματος αυτό το καλοκαίρι. Στο ίδιο μήκος κύματος η National Energy Assistance Directors Association εκτιμά ότι οι λογαριασμοί οικιακής ενέργειας θα αυξηθούν κατά 11,7% (σε 578 δολάρια τον μήνα, από 517 δολάρια πέρυσι). «Η υπερβολική ζέστη μπορεί να προκαλέσει παράλογη συμπεριφορά που μπορεί να έχει οικονομικό κόστος», λέει ο Τζέρεντ Βάγκνερ, οικονομολόγος για το κλίμα στο Columbia Business School και συγγραφέας του βιβλίου «Κλιματικό σοκ: οι οικονομικές συνέπειες ενός πιο θερμού πλανήτη». «Τα τροχαία ατυχήματα αυξάνονται, η οργή στους δρόμους αυξάνεται, η εν-

δοοικογενειακή βία και οι επιθέσεις επίσης», είπε. Ένας σημαντικός κίνδυνος των μακροχρόνιων κυμάτων καύσωνα είναι ότι μπορούν να αλλάξουν οικοσυστήματα, να οδηγήσουν στο λιώσιμο των πάγων και άλλα φαινόμενα που είναι αδύνατο να αντιστραφούν, οδηγώντας σε εκτεταμένη οικονομική ζημιά. Ο Καναδάς, ο οποίος βιώνει τη χειρότερη εποχή των πυρκαγιών στην ιστορία του, σημείωσε θερμοκρασίες-ρεκόρ στα βόρεια. Οι πυρκαγιές μείωσαν την παραγωγή στην πλούσια σε πετρέλαιο επαρχία Αλμπέρτα και έκλεισαν εργοστάσια ξυλείας στο Κεμπέκ. Εμποροι και αναλυτές ανησυχούν ότι οι πυρκαγιές θα μπορούσαν να ανεβάσουν τις τιμές του ξύλου κατά την περίοδο αιχμής των κατασκευών. Στην επαρχία του Κεμπέκ, η Resolute Forest Products με έδρα το Μόντρεαλ έκλεισε προσωρινά τέσσερα προιονιστήρια.

Οι μεγάλες πυρκαγιές στον Καναδά μείωσαν την παραγωγή στην πλούσια σε πετρέλαιο επαρχία Αλμπέρτα και έκλεισαν εργοστάσια ξυλείας στο Κεμπέκ.

Πόσο απειλεί θέσεις εργασίας η τεχνητή νοημοσύνη

Κύρια αιτία απωλειών η οικονομική επιβράδυνση και όχι η νέα τεχνολογία

Πληθαίνουν καθημερινώς οι αναλύσεις για τις επιπτώσεις που θα έχει η τεχνητή νοημοσύνη στην παγκόσμια αγορά εργασίας και μαζί τους κλιμακώνεται και η ανησυχία των εργαζομένων. Πολλοί εξ αυτών σπεύδουν να κατοχυρώσουν τα δικαιώματά τους όπως, για παράδειγμα, οι Αμερικανοί συγγραφείς που με ανοικτή επιστολή τους προς τις μεγάλες ψηφιακές πλατφόρμες ζητούν να μη χρησιμοποιείται το έργο τους χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Και την ίδια στιγμή, τα εργατικά συνδικάτα της Βρετανίας καλούν το κράτος να θεσπίσει νομοθεσία για την προστασία τους. Η ανησυχία για την επέλαση της τεχνητής νοημοσύνης έχει ενταθεί απότομα τους τελευταίους μήνες μετά την εμφάνιση της εφαρμογής ChatGPT από τη νεοφυή εταιρεία τεχνητής νοημοσύνης OpenAI, μια εφαρμογή που μπορεί να αναπαράγει την ανθρώπινη σκέψη, να παράγει κείμενο, να απαντάει σε ερωτήσεις και σχεδόν να σπάει το φράγμα ανάμεσα στη μηχανή και τον άνθρωπο αναπτύσσοντας μιας μορφής επικοινωνία.

Σύμφωνα, όμως, με τελευταία έρευνα της HSBC, σαφώς και υπάρχουν καθοριστικοί παράγο-

ντες που αναμένεται να οδηγήσουν σε απώλεια θέσεων εργασίας, αλλά η τεχνητή νοημοσύνη δεν συγκαταλέγεται σε αυτούς όση κι αν είναι η επιρροή της τεχνολογίας. Χρησιμοποιώντας στοιχεία από τη φετινή έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ για την εργασία και τα επαγγέλματα, η HSBC καταλήγει σε τέσσερις θεμελιώδεις παράγοντες που εκτιμά πως θα σταθούν καθοριστικοί στο πώς θα διαμορφωθεί το τοπίο στην αγορά εργασίας, με αιχμή βέβαια την απώλεια θέσεων εργασίας.

Πρώτος και κυριότερος παράγων είναι, κατά την HSBC, η συντηθέστερη αιτία απολύσεων: η επιβράδυνση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, μια μονίμως αρνητική εξέλιξη που οδηγεί σε μείωση της ζήτησης και της κερδοφορίας των επιχειρήσεων και νομοτελειακά σε μειώσεις προσωπικού. Τον περασμένο μήνα, η Παγκόσμια Τράπεζα προέβλεψε πως η ανάπτυξη σε όλον τον κόσμο θα είναι αισθητά χαμηλότερη σε σύγκριση με το περασμένο έτος, καθώς δεν θα υπερβεί φέτος το 2,1% όταν το 2022 είχε φτάσει στο 3,1%. Παράλληλα με τους χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης καθο-

Όπως προκύπτει από εκθέσεις του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ αλλά και της HSBC, δύο μόνον σκέλη της σύγχρονης τεχνολογίας αναμένεται να οδηγήσουν αναπόφευκτα σε απολύσεις προσωπικού και αυτά είναι η εκτεταμένη χρήση τόσο των ανθρωποειδών ρομπότ όσο και των παραδοσιακών ρομπότ που αντικαθιστούν ανθρώπινες δραστηριότητες.

Επιπτώσεις στην αγορά εργασίας προκαλούν και οι ελλείψεις στο επίπεδο της προ- σφοράς, το αυξανόμε- νο κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων και οι συνέπειες της πανδημίας.

ριστικό ρόλο θα διαδραματίσουν οι ελλείψεις στο επίπεδο της προσφοράς, το αυξανόμενο κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων αλλά και η εκτόξευση του κόστους διαβίωσης για τους καταναλωτές και τέλος οι επιπτώσεις από την πανδημία.

Τα πορίσματα της έκθεσης της HSBC δίνονται στη δημοσίωσι-

τα σε μια στιγμή που ο πληθωρισμός παραμένει σε ανησυχητικά υψηλά επίπεδα στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες, παρά την επιθετική εκστρατεία αύξησης του κόστους δανεισμού στην οποία έχουν αποδυσθεί οι κεντρικές τράπεζες τον τελευταίο περίπου ενάμιση χρόνο. Τα τελευταία στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα φέρουν τον δείκτη τιμών καταναλωτή στις ΗΠΑ να είναι μεν σε χαμηλότερα επίπεδα από όσο αναμενόταν, αλλά και πάλι οι πληθωριστικές πιέσεις παραμένουν. Όπως τονίζουν οι αναλυτές που συνέταξαν τη σχετική έκθεση της HSBC, «οι προκλήσεις είναι σαφείς, η αναμικτή ανάπτυξη και γενικά η έλλειψη προσφοράς ή ζήτησης θα οδηγήσουν πολλές επιχειρήσεις να μειώσουν το προσωπικό τους». Προσθέτει, ωστόσο, ότι «όλες οι αλλαγές στην οικονομία δεν συνεπάγονται απαραίτητα λιγότερους εργαζομένους» και

επικαλείται τις εκτιμήσεις πολλών επιχειρήσεων που προβλέπουν πως η μετάβαση στην πράσινη οικονομία θα δημιουργήσει πολλές νέες θέσεις εργασίας.

Σύμφωνα, άλλωστε, με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, πάνω από το 20% των επιχειρήσεων εκτιμούν πως η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης θα οδηγήσει σε προσλήψεις και όχι σε απολύσεις, καθώς θα εμφανιστούν νέες ανάγκες για εξειδικευμένο προσωπικό. Και όπως τονίζει η HSBC, «το ερώτημα είναι κατά πόσον θα μπορούσαμε να έχουμε αρκετούς εργαζομένους και με τις σωστές δεξιότητες ώστε να ικανοποιησουμε αυτές τις ανάγκες». Όπως προκύπτει από τις δύο εκθέσεις, δύο μόνον σκέλη της σύγχρονης τεχνολογίας αναμένεται να οδηγήσουν αναπόφευκτα σε απολύσεις προσωπικού και αυτά είναι η εκτεταμένη χρήση των ρομπότ, τόσο των ανθρωποειδών ρομπότ

όσο και των παραδοσιακών που αντικαθιστούν ανθρώπινες δραστηριότητες.

Σημειωτέον ότι μόλις την περασμένη εβδομάδα ο ΟΟΣΑ προσέθεσε τη φωνή του σε όσους ανησυχούν για τις επιπτώσεις της τεχνητής νοημοσύνης, προειδοποιώντας τις ανεπτυγμένες οικονομίες ότι βρίσκονται στα πρόθυρα μιας επανάστασης στην αγορά εργασίας που θα οφείλεται στη νέα τεχνολογία. Κάλεσε μάλιστα τους ιθύνοντες στις ανεπτυγμένες οικονομίες να προετοιμαστούν για τις ανεπιθύμητες παρενέργειες που θα επέλθουν όταν πολλοί κλάδοι της οικονομίας θα υιοθετούν μαζικά τη νέα τεχνολογία. Ο διεθνής οργανισμός προεξοφλεί πως τον μεγαλύτερο κίνδυνο διατρέχουν οι υψηλές εξειδικευσης υπάλληλοι γραφείου που αντιπροσωπεύουν περίπου το 27% της απασχόλησης σε όλες τις χώρες-μέλη του.

CNBC, THE GUARDIAN, BBC

Τα νέα συστήματα αυτοματισμού πλήττουν ήδη κάποια επαγγέλματα

Της **ΕΜΑ ΓΚΟΛΑΝΤΜΠΕΡΓΚ**
THE NEW YORK TIMES

Όπως εκατομμύρια Αμερικανοί σε αμέτρητους χώρους εργασίας, οι περίπου 230 εκπρόσωποι του τηλεφωνικού κέντρου εξυπηρέτησης πελατών της AT&T είδαν την τεχνητή νοημοσύνη να καταφθάνει πέρυσι ταχύτατα και αποφασιστικά σαν νέος μάντζερ. Ξαφνικά οι εκπρόσωποι του κέντρου δεν κρατούσαν σημειώσεις οι ίδιοι στις συνδιαλέξεις με τους πελάτες γιατί το έκανε μια εφαρμογή τεχνητής νοημοσύνης. Η εφαρμογή συνέτασσε ένα σημείωμα που επρόκειτο να συμβουλευτούν αργότερα τα στελέχη της εταιρείας. Και η τεχνολογία τεχνητής νοημοσύνης παρέιχε και κάποιες συστάσεις για το τι να πουν στους πελάτες. Οι πελάτες περνούσαν αρκετή ώρα στην τηλεφωνική γραμμή ακούγοντας αυτοματοποιημένα μηνύματα από συστήματα τεχνητής νοημοσύνης, που απαντούσαν σε τυποποιημένες ερωτήσεις και έδιναν απλά προβλήματα, μέχρις ότου περάσουν

Οι πρώτες επιπτώσεις της τεχνητής νοημο- σύνης στα τηλεφωνικά κέντρα εξυπηρέτησης πελατών, που απασχο- λούν περίπου 3 εκατ. άτομα στις ΗΠΑ.

τη γραμμή σε εκπρόσωπο. Τους τελευταίους μήνες η εφαρμογή ChatGPT έχει εισβάλει σε δικαστήρια, σχολεία, νοσοκομεία και σε ό, τι μπορεί να φανταστεί κανείς. Για πολλούς εργαζομένους οι εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης μοιάζουν με ωρολογιακή βόμβα που θα εκραγεί πάνω στην εργασία τους. Για κάποιους άλλους, όμως, όπως για τους εργαζομένους στο κέντρο εξυπηρέτησης της AT&T, η απειλή είναι ήδη εδώ και ζουν τις επιπτώσεις της. Όταν ο αυτοματισμός καταπνίγει θέσεις εργασίας, συχνά πλήττονται πρώτα τα τηλεφωνικά κέντρα εξυπηρέτησης πελατών, που

Σε δημοσκόπηση που έγινε προ μηνών μεταξύ 2.000 υπαλλήλων κέντρων εξυπηρέτησης στις ΗΠΑ, οι περισσότεροι ανέφεραν πως οι εργοδότες αντικαθιστούν μέρος της δουλειάς τους με αυτοματοποιημένα συστήματα.

απασχολούν περίπου τρία εκατ. άτομα στην Αμερική. Ο αυτοματισμός τείνει να εκτοπίσει επαγγέλματα που συνίστανται σε μια μηχανική επανάληψη κινήσεων και ο τομέας της εξυπηρέτησης πελατών είναι ο πρώτος υποψή-

φιος. Σε δημοσκόπηση που έγινε προ μηνών μεταξύ 2.000 υπαλλήλων κέντρων εξυπηρέτησης στις ΗΠΑ, οι περισσότεροι ανέφεραν πως οι εργοδότες αντικαθιστούν μέρος της δουλειάς τους με αυτοματοποιημένα συστήμα-

τα. Σχεδόν τα 2/3 των ερωτηθέντων δήλωσαν πως ένιωθαν πως η νέα κατάσταση θα οδηγήσει σε απολύσεις μέσα στα επόμενα δύο χρόνια.

Τα στελέχη των εταιρειών τεχνολογίας υπογραμμίζουν πως ο φόβος του αυτοματισμού έχει τις ρίζες του στο παρελθόν, όταν πριν από αιώνες οι εργαζόμενοι σε βιομηχανίες κλωστοϋφαντουργίας κατέστρεφαν και έκαιγαν τις μηχανές. Προσθέτουν, όμως, πως ιστορικά ο φόβος αυτός διαψεύδεται κάθε φορά από την πραγματικότητα, που λέει ότι ο αυτοματισμός δημιουργεί περισσότερες θέσεις εργασίας από όσες καταργεί. Η αλήθεια, όμως, είναι πως αυτή η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης είναι σταδιακή και σε κάποιο βάθος χρόνου. Οι νέες θέσεις εργασίας που δημιουργεί η τεχνολογία, όπως διάφορα μηχανολογικά επαγγέλματα, συνήθως απαιτούν σύνθετες δεξιότητες. Δημιουργείται έτσι ένα κενό για εργαζομένους, όπως οι απασχολούμενοι σε ένα τηλεφωνικό κέντρο εξυπηρέτησης πελατών, που είχαν βρει απασχόληση με

αμοιβή 21 δολ. την ώρα και προμήθεια 3.000 δολ. τον μήνα, με ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και άδεια πέντε εβδομάδων τον χρόνο, χωρίς πτυχίο πανεπιστημίου.

Οι οικονομολόγοι που μελετούν την τεχνητή νοημοσύνη υποστηρίζουν πως δεν πρόκειται να προκαλέσει ένα απότομο κύμα απολύσεων. Αντιθέτως, θα καταργήσει σταδιακά ορισμένα επαγγέλματα, καθώς θα τα διεκπεραιώνουν οι μηχανές. Αυτό σημαίνει πως όσα επαγγέλματα μείνουν θα είναι πιο δύσκολα. Καθώς εταιρείες όπως η AT&T υιοθετούν την τεχνητή νοημοσύνη, ειδικοί επί της αγοράς εργασίας προτείνουν λύσεις για την προστασία των εργαζομένων. Ανάμεσά τους τα προγράμματα κατάρτισης για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να μεταπληθούν σε άλλες εργασίες, ενώ μια άλλη ιδέα που προτείνεται είναι ένας φόρος αντικατάστασης που θα επιβάλλεται στους εργοδότες όταν αντικαθιστούν έναν εργαζόμενο με αυτοματοποιημένα συστήματα, χωρίς να αναλαμβάνουν την επανακατάρτιση του υπαλλήλου.

Υπερβολικά αισιόδοξες για τα stress tests οι τράπεζες

Μία από τις πιο δυναμικές παρεμβάσεις που έχει κάνει έως τώρα, πραγματοποιήσε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στα stress tests, αφήνουν οι τράπεζες υιοθέτησαν μια μη ρεαλιστική προσέγγιση για την αξιολόγηση των κινδύνων για τους ισολογισμούς τους.

Στο πλαίσιο των stress tests, οι τράπεζες κλήθηκαν να υπολογίσουν τον αντίκτυπο συγκεκριμένων οικονομικών σεναρίων. Σύμφωνα με τη διαδικασία, κατέληξαν ότι στο χειρότερο πιθανό σενάριο, ο συνολικός δείκτης κεφαλαίων τους θα μειωνόταν περίπου κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες. Όμως, σύμφωνα με το Bloomberg, η EKT στη συνέχεια προσάρμοσε το ποσοστό, υπολογίζοντας τον αντίκτυπο περίπου στις 5 ποσοστιαίες μονάδες.

Δυναμικές παρεμβάσεις από την EKT στην αξιολόγηση των κινδύνων για τους ισολογισμούς τους.

Σημειώνεται ότι η αναθεώρηση των εκτιμήσεων των τραπεζών από την EKT αποτελεί μια τυπική διαδικασία, όμως η διαφορά στη φετινή φάση διασφάλισης ποιότητας των stress tests είναι μεγαλύτερη από ό, τι στο παρελθόν.

Ηδη από τον περασμένο μήνα, η EKT είχε προειδοποιήσει τις τράπεζες που πέρασαν εύκολα αυτό το πρώτο στάδιο του τεστ, ότι τα τελικά αποτελέσματα θα ήταν λι-

γότερο ρόδινα. Οι αποκλίνουσες απόψεις φέρνουν στην επιφάνεια τις εντάσεις μεταξύ της EKT και των τραπεζιτών που εποπτεύει. Πολλές τράπεζες έχουν εκφράσει τη δυσάρεσκειά τους γιατί θεωρούν την εποπτεία της EKT υπερβολικά παρεμβατική, την ώρα που προσπαθούν να αυξήσουν τις τιμές των μετοχών τους μέσω υψηλότερων πληρωμών στους επενδυτές. Τα stress tests δείχνουν πόσο έτοιμες είναι οι τράπεζες να αντιμετωπίσουν σοκ που μπορεί να πλήξουν την κεφαλαιακή επάρκειά τους. Οι τράπεζες που περνούν έχουν περισσότερα επιχειρήματα υπέρ της διανομής δισκατομυριών ευρώ στους μετόχους τους.

Το τελευταίο stress test θεωρήθηκε ότι περιείχε το πιο σκλη-

ρό οικονομικό σενάριο που έχει χρησιμοποιηθεί μέχρι σήμερα. Ωστόσο, ακόμη και μετά την παρέμβαση της EKT, πολλές τράπεζες τα πήγαν καλύτερα σε σχέση με πριν από δύο χρόνια, χάρη στα αυξημένα κέρδη και τη θετική επίδραση των υψηλότερων επιτοκίων στα έσοδα από δάνεια. Τα αποτελέσματα αναμένεται να δημοσιευτούν μέχρι το τέλος του μήνα.

Σύμφωνα με το Bloomberg, ο επικεφαλής της τραπεζικής εποπτείας της EKT, Αντρέα Ενρία, εξέφρασε την απογοήτευσή του για την υπερβολικά αισιόδοξη ορισμένων τραπεζών. Σε μια κλεισμένων των θυρών συνεδρίαση του εποπτικού συμβουλίου της EKT, ζήτησε να αναζητηθούν τρόποι ώστε να αποθαρρυνθούν τέτοιες μη ρεαλιστικές τεστ.

Η EKT υπολογίζει ότι στο χειρότερο πιθανό σενάριο, ο συνολικός δείκτης κεφαλαίων των τραπεζών θα μειωνόταν περίπου κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες, αντί για 3,5% που εκτιμούν οι ίδιες.

Κινεζική εισβολή στην αγορά αυτοκινήτου της Ρωσίας

Ακόμη και το θρυλικό *Moskvich* αναβιώνει με την υπογραφή της Κίνας

Η **Κίνα** κατακτά ολοένα και μεγαλύτερο μερίδιο στη ρωσική αγορά αυτοκινήτων, τρίτη μεγαλύτερη στην Ευρώπη κάποτε, με φόντο τη μεταπολεμική αποχώρηση των κολοσσών της Δύσης. Σύμβολο της αυξανόμενης επιρροής της Κίνας στον νευραλγικό αυτό τομέα της ρωσικής οικονομίας είναι η αναγέννηση του *Moskvich*, ενός κλασικού αυτοκινήτου της σοβιετικής εποχής. Η επανακυκλοφορία του πριν από λίγους μήνες χαιρέτιστηκε από τον δήμαρχο της Μόσχας ως ένδειξη ανθεκτικότητας της ρωσικής αυτοκινητοβιομηχανίας στις δυτικές κυρώσεις. «Είναι ένα ιστορικό γεγονός», είπε ο Σεργκέι Σομπινίν καθώς το όχημα αποκαλύφθηκε σε ένα εργοστάσιο που η Μόσχα πήρε πέρυσι από τη γαλλική αυτοκινητοβιομηχανία Renault για ένα μόνο ρούβλι (0,01 δολάριο). Τα *Moskvich* της νέας εποχής διαθέτουν εξαρτήματα κινητήρα και ταπετσαρίες από την κινεζική JAC Motors, ενώ το μοντέλο *Moskvich 3* είναι ένα JAC Sehol X4 που συναρμολογήθηκε στη Μόσχα χρησιμοποιώντας εξοπλισμό που αγοράστηκε από Κινέζο συνεργάτη. Η *Moskvich* ανακοίνωσε πρόσφατα ότι τα μοντέλα 3 και 3e κατασκευάζονται σε εργοστάσιο του εξωτερικού και στη συνέχεια εξάγονται στη Ρωσία όπου ολοκληρώνεται η συναρμολόγησή τους. Έκανε λόγο για «ξένο εταίρο», χωρίς να κατονομάσει την JAC.

Η είσοδος της Κίνας στη ρωσική αγορά είναι εμφανής και στους αριθμούς. Τα κινεζικά αυτοκίνητα αντιπροσωπεύουν πλέον το 49% της αγοράς της Ρωσίας, φτάνοντας τα 40.000 μονάδες τον Ιούνιο, σε σύγκριση με ένα προπολεμικό μερίδιο μόλις 7% τον Ιούνιο του 2021, σύμφωνα με στοιχεία της εταιρείας αναλύσεων Autostat. Οι εξαγωγές επιβατικών αυτοκινήτων των κινεζικών αυτοκινητοβιομηχανιών στη

Τα *Moskvich* της νέας εποχής διαθέτουν εξαρτήματα κινητήρα και ταπετσαρίες από την κινεζική JAC Motors, ενώ έξι ρωσικά εργοστάσια που ανήκαν σε δυτικές αυτοκινητοβιομηχανίες παράγουν τώρα κινεζικά μοντέλα.

Τα κινεζικά αυτοκίνητα αντιπροσωπεύουν πλέον το 49% της ρωσικής αγοράς.

Ρωσία τους πρώτους πέντε μήνες του 2023 αυξήθηκαν 5,2 φορές από έτος σε έτος σε σχεδόν 3,6 δισ. δολάρια, σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία των κινεζικών τελωνείων. Οι κινεζικές εταιρείες αυξάνουν επίσης τις πωλήσεις τους στη Ρωσία με τη συναρμολόγηση οχημάτων σε εργοστάσια όπως της Renault και της Nissan, σύμφωνα με το Reuters.

Εξι ρωσικά εργοστάσια που ανήκαν στο παρελθόν σε ευρωπαϊκές, ιαπωνικές και αμερικανικές αυτοκινητοβιομηχανίες, με ετήσια δυναμικότητα περίπου 600.000 αυτοκινήτων, τώρα παράγουν κινεζικά μοντέλα ή έχουν σχέδια να το κάνουν. Η

αυξανόμενη παρουσία των κινεζικών αυτοκινητοβιομηχανιών ωφελεί τη Ρωσία, επιτρέποντάς της να επανεκκινήσει την παραγωγή σε εργοστάσια που ήταν σε αδράνεια και να διατηρήσει τους εργαζομένους σε μια βιομηχανία που το 2020 απασχολούσε περίπου 300.000 άτομα.

Μετά μια καοτική δεκαετία που ακολούθησε την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ρωσία είχε ενθαρρύνει τις δυτικές αυτοκινητοβιομηχανίες να κατασκευάσουν εργοστάσια, προσφέροντας επιδοτήσεις και κίνητρα για την παραγωγή εξαρτημάτων στη Ρωσία. Μέχρι το 2021 η εγχώρια παραγωγή ήταν περίπου 1,4 εκατ. επιβατικά αυτοκίνητα, αριθμός που μειώθηκε σε μόλις 450.000 πέρυσι – η χειρότερη επίδοση του κλάδου από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Τα αυτοκίνητα εγχώρια παραγωγής αντιπροσωπεύουν τώρα λιγότερο από το 40% της αγοράς αυτοκινήτων της

Ρωσίας, είπε η κυβέρνηση, από 70%-75% προπολεμικά.

«Αναμφίβολα η επέκταση των κινεζικών κατασκευαστών αυτοκινήτων στη ρωσική αγορά θα συνεχιστεί», δήλωσε ο Αντρέι Ολχόφσκι, επικεφαλής της αλυσίδας αντιπροσωπειών Avtodom, η οποία αγόρασε τις θυγατρικές της Mercedes-Benz στη Ρωσία και βρίσκεται σε συνομιλίες με πολλές κινεζικές αυτοκινητοβιομηχανίες για τη συναρμολόγηση ενός premium κινεζικού αυτοκινήτου στο παλιό εργοστάσιο της γερμανικής αυτοκινητοβιομηχανίας στη Μόσχα. Η κεντρική τράπεζα είναι ένα από τα λίγα κρατικά όργανα που αναγνωρίζουν την αυξανόμενη επιρροή της Κίνας. Όπως σημείωσε σε έκθεση στα μέσα Ιουλίου, «αν στο παρελθόν κυριαρχούσαν τα αυτοκίνητα από την Ιαπωνία και την Ευρώπη, πλέον περισσότερο από το 70% των εισαγωγών είναι από την Κίνα».

Προς απογείωση τα ιπτάμενα ταξί στις ΗΠΑ

Για χρόνια τα ιπτάμενα ταξί αποτελούσαν ένα συναρπαστικό, αλλά και μακρινό όνειρο. Τώρα υπάρχει ένα συγκεκριμένο σχέδιο για την απογείωσή τους, αλλά και ένα χρονοδιάγραμμα: έως το 2028 τα πρώτα αεροταξί θα πετούν πάνω από τις αμερικανικές πόλεις.

Η υπηρεσία πολιτικής αεροπορίας των ΗΠΑ (Federal Aviation Administration) καθόρισε τα βήματα που πρέπει να γίνουν ώστε να δημιουργηθεί μια ανταγωνιστική αγορά ιπτάμενων ταξί σε τουλάχιστον μία τοποθεσία έως το 2028. Μάλιστα, κάποιες πρώτες λειτουργίες αναμένεται να ξεκινήσουν από το 2025, όπως σημειώνουν οι New York Times.

Τα ιπτάμενα ταξί είναι οχήματα που μοιάζουν με μικρά αεροπλάνα ή ελικόπτερα και μπορούν να απογειωθούν και να προσγειωθούν κάθετα, μεταφέροντας επιβάτες σε αεροδρόμια ή σε προορισμούς διακοπών, όπως τα Χάμπτονς στη Νέα Υόρκη ή το Κέιπ Κοντ στη Μασαχουσέτη. Ασφαλώς, η δημιουργία των συνθηκών ώστε ιπτάμενα ταξί να πετούν πάνω από τις πόλεις έως το 2028 δεν είναι απλή υπόθεση. Η τεχνολογία αυτή αναμένεται να συναντήσει αντιδράσεις από τις τοπικές αρχές και τους κατοίκους, που φοβούνται για τον παράγοντα του κινδύνου, αλλά και της όχλησης. Αγωγές και νομοσχέδια που θα μπλοκάρουν τη χρήση τους πάνω από συγκεκριμένες πόλεις ή γειτονιές θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα σοβαρό εμπόδιο για τη βιομηχανία.

Η Joby Aviation και η Archer Aviation ελπίζουν να έχουν πάρει την έγκριση για τα ιπτάμενα ταξί, ώστε να αρχίσουν τις εμπορικές υπηρεσίες τους το 2025, δηλαδή νωρίτερα από τον στόχο για το 2028.

Η αμερικανική υπηρεσία πολιτικής αεροπορίας καθόρισε τα βήματα για να πετούν πάνω από τις αμερικανικές πόλεις έως το 2028.

Όμως, το πρώτο βήμα θα είναι να εξασφαλίσουν την έγκριση. Κάποια είναι σχεδιασμένα να κινούνται ηλεκτρικά, άλλα

με υδρογόνο ή έναν συνδυασμό καυσίμων για αεροσκάφη και μπαταριών.

Διάφορες εταιρείες εξακολουθούν να βρίσκονται στη φάση της ανάπτυξης των οχημάτων, ενώ όλα τα μεμονωμένα συστήματά τους πρέπει επίσης να πάρουν την έγκριση του FAA.

Η Joby Aviation και η Archer Aviation είναι ανάμεσα στις αμερικανικές εταιρείες ιπτάμενων ταξί που έχουν προχωρήσει περισσότερο τη διαδι-

κασία των εγκρίσεων. Και οι δύο ελπίζουν να έχουν πάρει την έγκριση, ώστε να αρχίσουν τις εμπορικές υπηρεσίες τους το 2025, δηλαδή νωρίτερα από τον στόχο του FAA για το 2028.

Σε κάθε περίπτωση, οι περιορισμοί στη χωρητικότητα των μπαταριών των αεροσκαφών αυτών, σημαίνουν ότι τα ιπτάμενα ταξί θα έχουν περιορισμένη εμβέλεια. Αρα, αρχικά αναμένεται να χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά ατόμων από τις πόλεις στα κοντινότερα αεροδρόμια. Πρόκειται για μια υπηρεσία την οποία κάποιες εταιρείες ήδη προσφέρουν με ελικόπτερα, σε πόλεις όπως η Νέα Υόρκη.

Οι εταιρείες των ιπτάμενων ταξί έχουν πολλά εμπόδια να ξεπεράσουν, όπως να βρουν ακίνητα σε μέρη όπου αυτά σπανίζουν, να συμμορφωθούν με τους κανονισμούς της πόλης και της πολιτείας, να αναπτύξουν τις υποδομές για τη φόρτιση ή την τροφοδοσία των αεροσκαφών και να κερδίσουν την αποδοχή των κατοίκων. Θα πρέπει επίσης να προσλάβουν και να εκπαιδεύσουν πιλότους, οι οποίοι έχουν μεγάλη ζήτηση.

Ωστόσο, το σχέδιο του FAA μαρτυρά την πεποίθηση ότι πλέον υπάρχουν όλα τα στοιχεία για να απογειωθεί αυτή η νέα βιομηχανία.

Επιχειρήσεις όπως οι Joby, Archer, Lilium, Vertical Aerospace, Wisk και Eve Air Mobility ελπίζουν να πάρουν μερίδιο μιας αγοράς που θα μπορούσε μελλοντικά να αξίζει δεκάδες δισ. δολάρια.

Καταρρέει το ρούβλι, προχωρούν τα σχέδια για ψηφιακό νόμισμα

Σε τροχιά υλοποίησης βρίσκονται τα σχέδια της Ρωσίας για τη δημιουργία ψηφιακού νομίσματος, καθώς η χώρα στρέφεται σε εναλλακτικές τακτικές προκειμένου να δώσει ώθηση στην οικονομία. Το νομοσχέδιο για την υιοθέτηση ψηφιακού ρουβλίου εγκρίθηκε από την Ανω Βουλή της Ρωσίας και έτσι η δοκιμαστική φάση του προγράμματος είναι πιθανό να ξεκινήσει πολύ σύντομα, ακόμη και μέσα στον Αύγουστο. Πρόκειται για μία από τις πολλές στρατηγικές που εξετάζονται για την ενίσχυση της οικονομίας, η οποία παραπαίει ως αποτέλεσμα του αποκλεισμού της χώρας από το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Μετά την εφαρμογή των κυρώσεων για την εισβολή στην Ουκρανία, το ρούβλι βρέθηκε μεταξύ των νομισμάτων με τις χειρότερες επιδόσεις φέτος. Ενδεικτικά, τον περασμένο μήνα διολίσθησε σε χαμηλό 15 μπνών έναντι του δολαρίου, μετά την ανταρσία της Wagner.

Οι ρωσικές εξαγωγές έχουν επίσης καταρρέσει λόγω των κυρώσεων. Ειδικότερα, το δεύτερο τρίμηνο του έτους το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών συρρικνώθηκε κατά 93% σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι. Εξ ου και τώρα η κεντρική τράπεζα εξετάζει το ψηφιακό νόμισμα ως πιθανό τρόπο αναβίωσης του ρουβλίου και προκειμένου να διευκολύνει τις διασυνοριακές πληρωμές.

Ο Νικολάι Ζουράβλεφ, αντιπρόεδρος του συμβουλίου της Ρωσικής Ομοσπονδίας, δήλωσε πριν από μερικές ημέρες ότι το ψηφιακό ρούβλι μπορεί να βελτιώσει τις προοπτικές της χώρας σε ό,τι αφορά το εμπόριο.

«Στο τρέχον περιβάλλον είναι σημαντικό να έχουμε ανεξάρτητα εργαλεία πληρωμών και πηγές οικονομικών πληροφοριών, τα οποία να μπορούν να χρησι-

Το ρούβλι τον περασμένο μήνα διολίσθησε σε χαμηλό 15 μπνών έναντι του δολαρίου.

Στόχος της Ρωσίας να διευκολυνθούν οι διασυνοριακές πληρωμές μετά τον αποκλεισμό της χώρας από το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

μοποιηθούν στο εμπόριο με τους ξένους εταίρους μας», δήλωσε. Σημειώνεται, πάντως, ότι πολλές είναι οι κεντρικές τράπεζες που ήδη «φλερτάρουν» με την ιδέα του ψηφιακού νομίσματος. Συνολικά 11 χώρες διεθνώς έχουν λανσάρει το δικό τους ψηφιακό νόμισμα, ενώ ενέα κράτη από την ομάδα του G20 έχουν δοκιμαστικά προγράμματα. Σε αυτά τα πρώιμα στάδια η Κίνα φαίνεται πως ανοίγει τον δρόμο, καθώς το ψηφιακό γουάν έκανε το ντεμπούτο του το 2020. Τώρα γίνονται έλεγχοι της αξιοπιστίας του σε τουλάχιστον 200 συνάγια, όπως τις δημόσιες μεταφορές, τις πληρωμές διαφόρων ειδών και το ηλεκτρονικό εμπόριο.

Επενδύσεις 8,1 δισ. ευρώ στη μικροηλεκτρονική

Μια εμβληματική πρωτοβουλία για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής αγοράς μικροηλεκτρονικής ανακοίνωσε πρόσφατα η Ευρώπη, επενδύοντας πόρους έως 8,1 δισ. σε δεκατέσσερα κράτη-μέλη, ανάμεσα στα οποία και η Ελλάδα. Όπως αναφέρει ο ΣΕΠΤΕ (Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Πληροφορικής & Επικοινωνιών Ελλάδος), το έργο, με την ονομασία ΣΕΚΕΕ ΜΕ/CT, εκπονήθηκε και κοινοποιήθηκε από κοινού από δεκατέσσερα κράτη-μέλη: Ελλάδα, Αυστρία, Τσεχία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία και Ισπανία.

Τα κράτη-μέλη θα διαθέσουν δημόσια χρηματοδότηση ύψους έως και 8,1 δισ., η οποία αναμένεται να αποδεσμεύσει επιπλέον 13,7 δισ. ευρώ σε ιδιωτικές επενδύσεις. Στο πλαίσιο της δράσης, 56 εταιρείες, συμπεριλαμβανομένων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) και νεοφυών εταιρειών, θα αναλάβουν 68 έργα.

Τα πρώτα νέα προϊόντα μπορούν να εισαχθούν στην αγορά ήδη από το 2025. Η ολοκλήρωση του συνολικού έργου προγραμματίζεται για το 2032, με χρονοδιαγράμματα που διαφέρουν ανάλογα με το έργο και τις εμπλεκόμενες εταιρείες. Αναμένεται, δε, να δημιουργηθούν περίπου 8.700 άμεσες θέσεις εργασίας και πολύ περισσότερες έμμεσες. Η μικροηλεκτρονική και οι τεχνολογίες επικοινωνιών αποτελούν τη ραχοκοκαλιά κάθε σύγχρονης ηλεκτρονικής συσκευής, από τα κινητά τηλέφωνα έως τον ιατρικό εξοπλισμό. Το ΣΕΚΕΕ ΜΕ/CT αφορά έργα έρευνας και ανάπτυξης, που καλύπτουν τη μικροηλεκτρονική και τις τεχνολογίες επικοινωνιών σε ολόκληρη την

αξιακή αλυσίδα, από τα υλικά και τα εργαλεία έως τον σχεδιασμό και τις διαδικασίες κατασκευής μικροκυκλωμάτων.

Η δράση ΣΕΚΕΕ ΜΕ/CT θα συμβάλει στην τεχνολογική πρόοδο πολλών τομέων, συμπεριλαμβανομένων των επικοινωνιών (5G και 6G), της αυτόνομης οδήγησης, της τεκνικής νομοσύνης και της κβαντικής υπολογιστικής. Θα στηρίξει επίσης τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, διανομή και χρήση ενέργειας κατά την πράσινη μετάβαση τους. «Τα 68 έργα, που αποτελούν μέρος του ΣΕΚΕΕ, είναι όλα εξαιρετικά φιλόδοξα, κα-

Το έργο εκπονήθηκε από 14 κράτη-μέλη της Ε.Ε., μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

θώς αποσκοπούν στην ανάπτυξη τεχνολογιών που υπερβαίνουν αυτές που προσφέρει σήμερα η αγορά και θα επιτρέψουν σημαντικές βελτιώσεις, ιδίως στους τομείς των αισθητήρων, των επεξεργαστών υψηλών επιδόσεων, των μικροεπεξεργαστών, συμπλεκόμενες εταιρείες. Αναμένεται, δηλαδή, να δημιουργηθούν νέες τεχνολογίες, των επεξεργαστών υψηλών επιδόσεων, των μικροεπεξεργαστών, συμπλεκόμενες εταιρείες. Αναμένεται, δηλαδή, να δημιουργηθούν νέες τεχνολογίες, των επεξεργαστών υψηλών επιδόσεων, των μικροεπεξεργαστών, συμπλεκόμενες εταιρείες. Αναμένεται, δηλαδή, να δημιουργηθούν νέες τεχνολογίες, των επεξεργαστών υψηλών επιδόσεων, των μικροεπεξεργαστών, συμπλεκόμενες εταιρείες.

Και προσθέτει: «Το ΣΕΚΕΕ ενέχει, επίσης, σημαντικούς τεχνολογικούς και οικονομικούς κινδύνους. Ως εκ τούτου, η δημόσια στήριξη είναι απαραίτητη για την παροχή κινήτρων στις εταιρείες, ώστε να πραγματοποιήσουν την επένδυση».

Σε υψηλό 10ετίας οι τιμές πώλησης εξοχικών

Οι αξίες θα συνεχίσουν να καταγράφουν άνοδο στα δημοφιλή νησιά των Κυκλάδων – Χορός εκατομμυρίων για πολυτελή ακίνητα

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Στο υψηλότερο σημείο της τελευταίας δεκαετίας βρίσκονται σήμερα οι τιμές πώλησης εξοχικών κατοικιών στα δημοφιλή νησιά των Κυκλάδων, καθώς έχουν υπερκαλυφθεί οι απώλειες που είχαν καταγραφεί τα προηγούμενα χρόνια. Μάλιστα, η τάση είναι αυξητική και δεν προβλέπεται να διαφοροποιηθεί το επόμενο διάστημα, κάτι που σημαίνει ότι οι αξίες θα συνεχίσουν να καταγράφουν άνοδο. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει το φετινό Παρατηρητήριο Τιμών Εξοχικής Κατοικίας, που επιμελείται η Geoaxis, εταιρεία πιστοποιημένων εκτιμητών ακινήτων, προσθέτοντας ότι το 2023 συνιστά την πέμπτη διαδοχική χρονιά, κατά την οποία καταγράφεται αύξηση των τιμών των εξοχικών κατοικιών σε δημοφιλή νησιά, με τη μέση αύξηση να διαμορφώνεται σε 3,4%.

Οι μεγαλύτερες αυξήσεις εντοπίζονται στα υπερπολυτελή ακίνητα μοναδικών χαρακτηριστικών και δη στη Μύκονο. Μια τέτοια κατασκευή μπορεί να πωληθεί έως και 35.850 ευρώ/τ.μ., τιμή που είναι περίπου 42% υψηλότερη σε σχέση με τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι η απόκλιση αυτή δεν οφείλεται σε κάποια ιδιαίτερη πτώση εκείνη την περίοδο, καθώς τα ακίνητα αυτά δεν κατέγραψαν σημαντικές απώλειες, παρά την οικονομική κρίση που μεσολάβησε. Αντιθέτως, η σημαντική αύξηση που παρατηρείται οφείλεται κυρίως στην περιορισμένη διαθεσιμότητα τέτοιων κατοικιών και στη διάθεση του αγοραστικού κοινού να τις αποκτήσει.

Το γεγονός αυτό αντανακλάται και στις αγοραπωλησίες που ση-

Οι τιμές πώλησης εξοχικών κατοικιών

ΠΕΡΙΟΧΗ	(ευρώ/τ.μ.)		Μεταβολή %
	2014	2023	
Μύκονος	2.230	2.500	12%
Πάρος	1.865	2.050	10%
Σαντορίνη	1.920	2.050	6,7%
Σέριφος	1.445	1.456	1,5%
Κέα (Τζια)	1.740	1.950	12%

Οι αυξήσεις στις μέσες τιμές πώλησης πολυτελών εξοχικών κατοικιών

ΠΕΡΙΟΧΗ	(ευρώ/τ.μ.)		Μεταβολή %
	2016	2023	
Μύκονος	12.500	13.360	6,8%
Σαντορίνη	10.785	11.270	4,5%
Πάρος	7.530	8.000	6,25%
Κέα (Τζια)	5.030	5.480	9%

ΠΗΓΗ: Geoaxis

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Κατοικίες στις Κυκλάδες αγοράζουν κυρίως οικογένειες με παιδιά από χώρες όπως η Γαλλία, η Ελβετία, το Ισραήλ και η Αυστρία.

μειώθηκαν τους τελευταίους μήνες, ιδίως στον τομέα των πολυτελών κατοικιών, που αποτελούν περίπου το 5%-15% της αγοράς ακινήτων σε κάθε νησί και συνιστούν μια υποαγορά με εντελώς διαφορετικά χαρακτηριστικά και ασφαλώς και αγοραστικό κοινό.

Σύμφωνα με πηγές της μεσιτικής αγοράς, πριν από μερικούς μήνες ένα ζευγάρι Γάλλων αγόρασε μονοκατοικία 400 τ.μ. στη Σάντα Μαρία της Πάρου, αντί ποσού 2,2 εκατ. ευρώ. Στη Νάξο, ένα σπίτι 450 τ.μ. αποκτήθηκε από μια οικογένεια Γάλλων, εβραϊκής καταγωγής αντί ποσού 1,5 εκατ. ευρώ. Στο Αγράρι της Μυκόνου, βίλα των 350 τ.μ. πωλήθηκε σε Κύπριο επιχειρηματία αντί 1,85 εκατ. ευρώ.

Ασφαλώς, δεν λείπουν και περιπτώσεις όπου επιχειρείται να κεφαλαιοποιηθούν υπεραξίες, ωστόσο στελέχη του κλάδου κάνουν λόγο και για κερδοσκοπικά παιχνίδια ορισμένων, φωτογρα-

φίζοντας ίσως περιπτώσεις, όπως η πρόσφατη είδηση της διάθεσης προς πώληση της βίλας που ανήκε στον επιχειρηματία κ. Πέτρο Κωστόπουλο στη Μύκονο. Το ακίνητο αποκτήθηκε από τους τωρινούς του ιδιοκτήτες αντί ποσού της τάξεως των 5,5 εκατ. ευρώ, μέσω πλειστηριασμού. Αγοραστές φέρονται ο Βρετανός κομμωτής Τσαρλς Γουόρθινγκτον και ο σύμβουλος του Άλαν Πίτερς. Σήμερα, το ίδιο ακίνητο βρίσκεται προς πώληση αντί 10πλάσιας τιμής, ήτοι περί τα 50 εκατ. ευρώ, μέσω της Beauchamp Estates. Μάλιστα, ο κ. Γουόρθινγκτον έχει προχωρήσει και σε δηλώσεις στο πρακτορείο Bloomberg, τονίζοντας

Οι μεγαλύτερες αυξήσεις εντοπίζονται στα υπερπολυτελή ακίνητα μοναδικών χαρακτηριστικών και δη στη Μύκονο.

ότι προσδοκά στην πώληση του ακινήτου σε κάποιον πλούσιο «fashionista» από το εξωτερικό, ενώ σχεδιάζει την αγορά ενός νέου οικοπέδου στο νησί των Ανέμων με στόχο την ανέγερση νέας κατοικίας.

«Εξοχικές κατοικίες στις Κυ-

Κλείνει η ψαλίδα νεόδμητων - παλαιών ακινήτων

Συγκλίνουν οι τιμές πώλησης σε αρκετές περιοχές, ιδίως υψηλής ζήτησης, όπως τα βόρεια και τα νότια προάστια

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Με ταχύτερο ρυθμό σε σχέση με τα νεόδημητα ακίνητα αυξάνονται κατά τη διάρκεια των τελευταίων έξι μηνών οι τιμές των μεταχειρισμένων κατοικιών. Πρόκειται για μια τάση η οποία επιβεβαιώνεται τόσο από τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος όσο και από τις αναφορές μεσιτικών γραφείων, που παρακολουθούν την πορεία της αγοράς κατοικίας. Μπορεί δηλαδή οι τιμές πώλησης νεόδμητων κατοικιών να εκκινούν από τα 3.500 ευρώ/τ.μ. στις περισσότερες περιπτώσεις και ανεξάρτητα από την περιοχή, ωστόσο σε αρκετές περιοχές, ιδίως υψηλής ζήτησης, όπως τα βόρεια και τα νότια προάστια, οι τιμές των μεταχειρισμένων κατοικιών έχουν αρχίσει να συγκλίνουν με εκείνες των νεόδημητων.

Πρόκειται για ένα φαινόμενο που άρχισε να καταγράφει και η Τράπεζα της Ελλάδος. Στην πρόσφατη ανάλυσή της για την αγορά ακινήτων, στο πλαίσιο της έκθεσης για τη νομισματική πολιτική, η ΤτΕ σημείωσε ότι «κατά τους πρώτους μήνες του 2023 η ελληνική αγορά ακινήτων συνεχίζει να καταγράφει υψηλούς ρυθμούς αύξησης των τιμών, ως αποτέλεσμα της έντονης ζήτησης και της περιορισμένης προσφοράς σύγχρονων ακινήτων. Επιπροσθέτως, η χαμηλή προσφορά σύγχρονων ακινήτων οδηγεί σταδιακά στη διάχυση των αυξήσεων των τιμών προς ακίνητα χαμηλότερων τεχνικών προδιαγραφών», τονίζει η ΤτΕ.

Σύμφωνα με τους δείκτες τιμών της ΤτΕ, κατά το φετινό πρώτο

τρίμηνο, η ετήσια αύξηση των τιμών των παλαιών διαμερισμάτων διαμορφώθηκε σε 15,6%, ενώ η αντίστοιχη των νεόδημητων κατοικιών σε 12,8%. Ανάλογη ήταν και η εικόνα του τέταρτου τριμήνου του έτους, όταν η ετήσια αύξηση των μεταχειρισμένων κατοικιών διαμορφώθηκε σε 13,9%, έναντι αύξησης κατά 12,9% των νεόδημητων κατοικιών.

Μάλιστα, όπως φαίνεται, η τάση αυτή έχει αρχίσει να παρατηρείται ήδη από το 2021, όχι τόσο σε ετήσια βάση, όσο από τρίμηνο σε τρίμηνο. Κατά το δεύτερο και το τρίτο τρίμηνο του εν λόγω έτους, ο ρυθμός αύξησης των τιμών των μεταχειρισμένων ακινήτων ήταν ταχύτερος από τον αντίστοιχο των νεόδημητων. Ειδικότερα, κατά το δεύτερο τρίμηνο, η αύξηση (έναντι του πρώτου τριμήνου) των τιμών των μεταχειρι-

Από το 2017, όταν ξεκίνησε η ανάκαμψη της κτηματαγοράς και μέχρι σήμερα, οι τιμές στην Αττική έχουν αυξηθεί κατά 68%.

σμένων ήταν της τάξεως του 2,9% από 2,5%. Κατά το τρίτο τρίμηνο, πάλι η αύξηση των μεταχειρισμένων διαμορφώθηκε σε 2,9% από 2,6%. Το 2022 η τάση αυτή έγινε ακόμη πιο ξεκάθαρη, καθώς με εξαίρεση το τέταρτο τρίμηνο οι τιμές των μεταχειρισμένων αυξάνονταν με ταχύτερο ρυθμό (από τρίμηνο σε τρίμηνο), έναντι των

Πατούν «γκάζι» οι τιμές των μεταχειρισμένων κατοικιών έναντι των νεόδημητων

Ετήσια αύξηση τιμών νεόδημητων κατοικιών

Δ΄ τρίμ. 2022

12,9%

Α΄ τρίμ. 2023

12,8%

Ετήσια αύξηση τιμών παλαιότερων κατοικιών (άνω των 5 ετών)

Δ΄ τρίμ. 2022

13,9%

Α΄ τρίμ. 2023

15,6%

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

νεόδημητων. Αποκορύφωμα ήταν το τρίτο τρίμηνο του 2022, όπου η τριμηνιαία αύξηση των μεταχειρισμένων κατοικιών άγγιξε το 4,7%, έναντι αύξησης 3,9% των νεόδημητων.

Πρόκειται για εξέλιξη η οποία οφείλεται ασφαλώς στην έλλειψη νέων κατασκευών, παρότι την τελευταία διετία 2021-2022 έχει σχε-

δόν διπλασιαστεί η ανέγερση νέων κατοικιών. Σε συνδυασμό και με την ανάκαμψη της ζήτησης, οι τιμές των μεταχειρισμένων κατοικιών έχουν ενισχυθεί σε βαθμό τέτοιο, ώστε σε περιοχές που είναι έντονη η έλλειψη νεόδημητων κατοικιών, όπως π.χ. τα βόρεια προάστια, τα παλιότερα ακίνητα 10-15 ετών ζητούνται πλέον σε τιμές

σχεδόν εφάμιλλες ενός νεόδημπτου. Μάλιστα, καθώς σταδιακά απορροφείται και η προσφορά των συγκεκριμένων σύγχρονων κατασκευών, αυξάνονται δυσανάλογα και οι ζητούμενες τιμές των ακινήτων ηλικίας 15-25 ετών, καθώς υπάρχουν περιπτώσεις που η απόκλιση σε σχέση με ένα νεόδημπτο είναι ελάχιστη – π.χ. της τάξεως

κλάδες» αγοράζουν κυρίως οικογένειες με παιδιά, από χώρες όπως η Γαλλία, η Ελβετία, το Ισραήλ και η Αυστρία. Η διαδικασία της αναζήτησης ξεκινάει από την άνοιξη και απαιτεί κάποιους μήνες έως ότου ολοκληρωθεί, με αποτέλεσμα πολλές εξ αυτών να ολοκληρώνονται τελικά το φθινόπωρο, οπότε κι έχουμε μια καλύτερη εικόνα του πώς πήγε η αγορά», αναφέρει στην «Κ» ο κ. Γιάννης Ρεβύθης, επικεφαλής του μεσιτικού γραφείου Revithis Real Estate.

Στελέχη της αλυσίδας μεσιτικών γραφείων Engel & Volkers ανέφεραν στην «Κ» πως το νησί που καταγράφει σημαντική αύξηση του αγοραστικού ενδιαφέροντος κατά τη φετινή χρονιά είναι η Πάρος, κάτι που αποτυπώνεται και στις τιμές πώλησης. Σημειώνουν ότι η Πάρος δεν είχε μέχρι σήμερα ακολουθήσει την άνοδο των τιμών και της ζήτησης που είχε παρατηρηθεί σε Μύκονο και Σαντορίνη τα προηγούμενα χρόνια, αλλά πλέον αυτό αλλάζει. Ήδη, στο νησί έχει σημειωθεί μια αγοραπωλησία πολυτελούς βίλας αντί ποσού έξι εκατ. ευρώ.

Με βάση την ανάλυση της Geoaxis, η μέση τιμή πώλησης πολυτελών κατοικιών στη Μύκονο ανέρχεται σε 13.360 ευρώ/τ.μ., στη Σαντορίνη σε 11.270 ευρώ/τ.μ., στην Πάρο σε 8.000 ευρώ/τ.μ. και στην Τζια σε 5.460 ευρώ/τ.μ. Αξιοσημείωτη είναι η διαφορά που καταγράφεται στις διάμεσες τιμές ζήτησης μεταξύ πολυτελών και τυπικών κατοικιών. Ετσι, στη Μύκονο μια πολυτελής κατοικία μπορεί να κοστίζει μέχρι και 5,4 φορές περισσότερο από μια τυπική θερινή κατοικία, στη Σαντορίνη 5,5 φορές, στην Πάρο 3,9 φορές, στη Σέριφο 2,3 φορές και στην Κέα 2,8 φορές.

του 10% ή και λιγότερο. Ορισμένοι «φιλόδοξοι» ιδιοκτήτες αποτιμούν το ακίνητό τους ακόμη και σε τιμές υψηλότερες ενός νεόδημπτου στην ίδια περιοχή, «ποντάροντας» προφανώς στην επιθυμία ορισμένων ενδιαφερομένων να αποκτήσουν κατοικία.

Ελλειμμα νέων κατασκευών

Η κατάσταση αυτή είναι ασφαλώς πρωτόγνωρη για την ελληνική κτηματαγορά και εξηγείται από τη συσσώρευση ζήτησης που δεν ικανοποιήθηκε επί σχεδόν μια δεκαετία, αλλά και από το έλλειμμα νέων κατασκευών. Σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία, κατά τη διάρκεια της περιόδου 2010-2019 κατασκευάστηκαν μόλις 3.100 νέες κατοικίες κατά μέσο όρο σε πανελλαδικό επίπεδο, έναντι 34.000 νέων κατοικιών τη δεκαετία που προηγήθηκε (2000-2009). Ως εκ τούτου, παρότι πλέον η ετήσια κατασκευή είναι της τάξεως των 7.400 κατοικιών, υπερδιπλάσια δηλαδή της περιόδου της κρίσης, δεν επαρκεί ούτε στο ελάχιστο για να καλύψει τις ανάγκες που έχουν διαμορφωθεί.

Σε πρόσφατη ανάλυσή της για την αγορά κατοικίας, η Eurobank σημειώνει ότι από το τρίτο τρίμηνο του 2017, όταν δηλαδή ξεκίνησε η ανάκαμψη της κτηματαγοράς και μέχρι σήμερα, οι τιμές έχουν αυξηθεί κατά 49,3% σε πανελλαδικό επίπεδο, με αποτέλεσμα να απέχουν μόλις 14% από το σημείο που βρίσκονταν στην έναρξη της οικονομικής κρίσης. Στην περίπτωση της Αττικής, η αύξηση αυτή είναι πολύ ταχύτερη, καθώς υπολογίζεται ότι αγγίζει το 68% από το 2017 έως και φέτος.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Τέχνες & γράμματα

ΚΥΡΙΑΚΗ 23 ΙΟΥΛΙΟΥ 2023

Οι ζωντανοί κάκτοι από το δωμάτιο που «φιλοξενεί» τους χαρακτήρες από την ταινία «Ο Τσάρλι και το εργοστάσιο σοκολάτας». Οι επισκέπτες περνούν από 15 συνολικά θεματικά δωμάτια.

Εκθεση μαζί και παιχνίδι

Ο «Λαβύρινθος του Τιμ Μπάρτον» στο Παρίσι είναι μια περιπέτεια στο γοττεινικό σύμπαν του Αμερικανού καλλιτέχνη

της ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Το 1982 ο Τιμ Μπάρτον σκηνοθέτησε την πρώτη του μικρού μήκους ταινία, το «Vincent». Ήταν ένα βλεπτο ασπρόμαυρο stop motion φιλμάκι βασισμένο σε ποίημα του Μπάρτον, και με αφηγητή τον Βίνσεντ Πράις. Ο Μπάρτον ήταν τότε 24 ετών, απόφοιτος του φημισμένου προγράμματος κινημένων σχεδίων του California Institute of the Arts (CalArts), και μαθητευόμενος στο στούντιο της Walt Disney Productions.

Παρά τη νεαρή ηλικία του, η θεματική της δουλειάς αυτού του εξαιρετικά ευφάνταστου καλλιτέχνη είναι προφανής στο «Vincent»: η αγάπη για το παράδοξο και το μαύρο χιούμορ, το ταλέντο στη δημιουργία αστειών-τρομακτικών ιστοριών και αλλόκοτων χαρακτήρων. Πολύ πριν γίνει σκηνοθέτης, η ευφυΐα του Μπάρτον εκφράστηκε μέσα από το σχέδιο, τη ζωγραφική και τη φωτογραφία, που αποτελούν πλέον αναπόσπαστο μέρος της δημιουργικής διαδικασίας του. Επινοώντας μια προσωπική αισθητική-μυστηριώδη και υπερφυσική-, ο Μπάρτον σκηνοθέτησε στην πορεία της σταδιοδρομίας του ταινίες που έγιναν κλασικές στην

ιστορία του κινηματογράφου.

«Η τρέλα ενός ανθρώπου είναι η πραγματικότητα του άλλου», έχει πει ο Μπάρτον και η φράση εκφράζει πλήρως τη φιλοσοφία του για τη ζωή και την τέχνη. Ποιος θα μπορούσε λοιπόν να αντισταθεί στην πρόταση ενός ταξιδιού στο μυαλό του ανθρώπου που ποτέ δεν σταματά να παρατηρεί με λοξό βλέμμα τον κόσμο γύρω του και

«Η τρέλα ενός ανθρώπου είναι η πραγματικότητα του άλλου», έχει πει ο Μπάρτον και η φράση εκφράζει πλήρως τη φιλοσοφία του για τη ζωή και την τέχνη.

να φέρνει στην επιφάνεια όσα κρύβονται από κάτω;

Περιπέτεια

Αυτό ακριβώς είναι η περιόδουσα έκθεση «Λαβύρινθος του Τιμ Μπάρτον», που παρουσιάζεται στο Parc de la Villette του Παρισιού έως τις 20 Αυγούστου: Μια ωριαία περιπέτεια στο απο-

λύτως γοττεινικό σύμπαν του Αμερικανού καλλιτέχνη. Εκθεση μαζί και παιχνίδι, ο «Λαβύρινθος» είναι ένα από τα καινούργια «παιδιά» του αεικίνητου Μπάρτον. Παρουσιάζει περισσότερα από 150 πρωτότυπα έργα του, συμπεριλαμβανομένων σκίτσων και ζωγραφικών καθώς και εγκαταστάσεις μεγάλης κλίμακας. Το αποτέλεσμα αυτής της πολυδάπανης παραγωγής οδηγεί τους επισκέπτες κατευθείαν στην καρδιά της καλλιτεχνικής δημιουργίας του Μπάρτον

χωρίς να καταφεύγει σε γιγαντιαίες οθόνες και φώτα που αναβοσβήνουν, έναν «τεμπέλικό τρόπο για εύκολη πώληση εισιτηρίων», όπως υποστηρίζουν ορισμένοι.

Η έκθεση που έρχεται στη Γαλλία μετά την Ισπανία, παρουσιάζεται κάτω από μια τεράστια σκηνή που εκτείνεται σε 1.000 τετραγωνικά μέτρα μέσα στο τεράστιο πάρκο το οποίο βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα της γαλλικής πρωτεύουσας. Οι επισκέπτες περνούν από 15 διαφορετικά θεματικά δωμάτια τα οποία φιλοξενούν τα κινηματογραφικά δημιουργήματα του Μπάρτον – από τον μικρούλη «Vincent» μέχρι τις κλασικές ταινίες ζωντανής δράσης όπως είναι ο

«Ψαλιδοχέρης» και ο «Batman», αλλά και αγαπημένες ταινίες stop motion και κινουμένων σχεδίων σαν τον «Εφιάλτη των Χριστουγέννων» και τη «Νεκρή νύφη». Για τον «Τσάρλι και το Εργοστάσιο Σοκολάτας» υπάρχει ένα δωμάτιο με καθρέφτες με παραμορφωμένα χαλαρωτά, για τον «Τζόκερ», ένας τοίχος με δαιμονικό νέον γέλιο, και για τον «Εφιάλτη των Χριστουγέννων», ένας τεράστι-

Πολλές φορές οι επισκέπτες καλούνται να επιλέξουν ανάμεσα σε δύο πόρτες, κάτι που κάνει την εμπειρία συμμετοχική και ανεπανάληπτη.

ος Τζακ Σκέλινγκτον που στέκεται πάνω από μια πόρτα. Από το δάπεδο μέχρι το ηχητικό τοπίο, κάθε χώρος είναι μια λεπτομερής μικρογραφία του «Μπαρτονικού» σύμπαντος.

Το μυστικό

Πολλές φορές οι επισκέπτες καλούνται να επιλέξουν ανάμεσα

σε δύο πόρτες, κάτι που κάνει την εμπειρία συμμετοχική και ανεπανάληπτη. Κάθε διαδρομή είναι διαφορετική, μια και πρόκειται όντως για λαβύρινθο. Γι' αυτό οι διοργανωτές κρατούν καλά φυλαγμένο το μυστικό του αριθμού των δωματίων. Ορισμένες πηγές λένε ότι θα μπορούσαν να υπάρχουν έως και 300 πιθανά μονοπάτια που μπορεί να ακολουθήσει κάθε επισκέπτης, ώστε να μην υπάρξει κανείς που δεν θα βρεθεί στον κόσμο της αγαπημένης του ταινίας. Όπως οι περισσότερες συναρπαστικές εμπειρίες, ο «Λαβύρινθος» είναι ένα θέαμα τόσο για μικρούς όσο και για μεγάλους, αν και πιθανότατα φέρνει στην επιφάνεια το παιδί που όλοι έχουμε μέσα μας.

Παράλληλα, πριν από λίγο καιρό το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης άνοιξε μια εκτενή έκθεση με τα έργα του στη Νέα Υόρκη, η οποία περιόδεψε στη Μελβούρνη, στο Τorónton, στο Los Angeles, στο Παρίσι και στη Σεούλ. Μαζί με τον «Λαβύρινθο» δε, περιοδεύει επίσης μια δεύτερη έκθεση με τίτλο «The World of Tim Burton», η οποία κινείται από την Πράγα, στο Τόκιο, το Σάο Πάολο, τη Σαγκάι, το Χονγκ Κονγκ, την Πόλη του Μεξικού και συνεχίζει...

Ο Τιμ Μπάρτον ποζάρει μέσα σε ένα από τα δωμάτια της έκθεσης. Ο αεικίντος ιδιοφυής σκηνοθέτης παρουσιάζει περισσότερα από 150 πρωτότυπα έργα του (σκίτσα, εγκαταστάσεις μεγάλης κλίμακας κ.ά.)

Ένας από τους πολλούς και εντυπωσιακούς χαρακτήρες που εμφανίζονται στον «Λαβύρινθο».

Το δωμάτιο του Oyster Boy, ενός από τα τρομακτικά και ταυτόχρονα συμπαθητικά παιδιά που δημιούργησε η φαντασία του Μπάρτον στην ποιητική του συλλογή «The Melancholy Death of Oyster Boy & Other Stories».

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

23.7-29.7.23

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

«Η Δέλτος»: 120 τεύχος

Κυκλοφόρησε πρόσφατα το 12ο τεύχος της εξαιρετικής επιθεώρησης Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας και Ιστορίας της Νεο-ελληνικής Λογοτεχνίας, «Η Δέλτος» και εί-ναι αφιερωμένο στα 110 χρόνια από τους Βαλκανικούς Πολέμους (1912-1913), στους οποίους η συμβολή της Κύπρου ήταν πολ-ύ σημαντική. Το αφιέρωμα περιλαμβάν-νει έξι άρθρα για τους Βαλκανικούς, που φωτίζουν σημαντικές διπλωματικές και πολιτικές πτυχές της εποχής. Τα υπόλοιπα άρθρα καλύπτουν διάφορα θέματα της Νε-ότερης Ελληνικής Ιστορίας. Το περιοδικό διατίθεται στα βιβλιοπωλεία. **Για πληροφο-ρίες ή για εγγραφές συνδρομητών, αποτα-θείτε στα email: ideltos@hotmail.com και charalambous.p@gmail.com**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Ο Παπαφίγκος» σε περιοδεία

Το Θέατρο «ΔΙΟΝΥΣΟΣ» συνεχίζει τον νέο κύκλο παραστάσεων σε Δήμους και Κοινότητες, με την κυπριακή κωμωδία «Ο Παπαφίγκος», του Σώτου Ορέιθη, που ανεβαίνει σε σκηνοθεσία Χρήστου Γιά-γκου. Σε ένα χωριό της επαρχίας Λευ-κωσίας οι κάτοικοι προετοιμάζονται για τις επερχόμενες Κοινοτικές εκλογές, με την αγωνία και τις εντάσεις να μεγαλώ-νουν καθώς το αποτέλεσμα των εκλογών έχει ήδη διαφανεί. Ο Χαρίτος υποψήφιος κοινοτάρχης της δεξιάς παράταξης, διεκ-δικεί το αξίωμα του κοινοτάρχη με αντι-παλο του, τον -αριστερών πεποιθήσεων- Πεπόνια. Το έργο σατιρίζει τον πολιτικό

φανατισμό που δυστυχώς στον τόπο μας παραμένει πάντα επίκαιρος και τείνει να εμφανίζεται εντονότερος σε περιό-δους εκλογών. Συμμετέχουν με σειρά εμφανίσης οι ηθοποιοί: Θέμις Νικολάου, Λουκία Πρωτοπαπά, Γιώργος Αναγιωτός, Χρήστος Γιάγκου, Στέλιος Μαρτάς, Κρί-στοφερ Γκρέκο, Γιάννης Κόκκινος, Μα-νώλης Μιχαηλίδης, Ηλιάνα Κάκκουρα. Η παράσταση είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες. Επόμενες παραστάσεις: Αμφιθέ-ατρο Δήμου Λακατάμιας, 23 Ιουλίου και Αμφιθέατρο Δήμου Δερύνειας, 28 Ιουλί-ου, ώρα έναρξης 8:30 μ.μ. **Πληροφορίες 2281899, 99621845.**

ΧΟΡΟΣ

20ό Καλοκαιρινό Φεστιβάλ Χορού Νέας Κίνησης

Για εννέα ημέρες και νύχτες, χο-ρευτές και χορογράφοι βγαίνουν έξω από το θέατρο, σε πεζόδρο-μους, πλατείες, πάρκα, προτείνοντας νέες εμπειρίες θέασης, έκφρασης και διαδραστικότητας με την τέχνη του χορού. Η έναρξη για το 20ό Κα-λοκαιρινό Φεστιβάλ έγινε το Σάβ-βατο 22 Ιουλίου με παραστάσεις το απόγευμα και βραδιά προβολών ταινιών χορού, περφόρμανς, video art στη κεντρική πλατεία του Δήμου Ύψωνα. Στη διοργάνωση συμμετέ-χουν με ζωντανές παραστάσεις οι Αρετή Χουρδάκη, Αριάννα Οικονό-μου, Εύη Παναγιώτου, Ζωή Ελευ-θερίου, Κωνσταντίνα Σκαλιώντα και Σωτήριος Παναγιουλίας και με ταινίες χορού οι Άρτεμις Ευλογημένου, Αρι-άννα Οικονόμου, Βίκυ Κάλλα, Ιόλη Κασκάνη, Μελίτα Κούτα και Πασκάλ Κορόν. Ζωντανές Παραστάσεις στον Δήμο Λεμεσού, 23 - 30 Ιουλίου. Είσοδος ελεύθερη. **Πληροφορίες 99407856, info@neakinisi.com**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Jane by Charlotte

Ταξιδεύοντας το 2009 στο 50ό Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης η Τζέιν Μπίρκιν έχασε τη βαλίτσα της. Το περιστατικό θα ήταν άνευ σημασίας. Όμως η ίδια, τότε, στη συνέντευξη Τύ-που φρόντισε να του δώσει περιεχόμε-νο: «Είδα ηθοποιούς να βγάζουν και να μου δίνουν ρούχα και παπούτσια τους και συνειδητοποιήσα τη γενναιοδωρία τους. Αυτό το γεγονός ήταν πολύ πιο εν-διαφέρον από ό,τι αν είχα τη βαλίτσα μαζί μου», είπε. Από κάτι ασήμαντο, προκύ-πτει μια πληροφορία για τον χαρακτήρα της, που τώρα, μετά τον θάνατό της σε ηλικία 76 ετών, αποκτά τη σημασία του. Η άμεση, απροσποίητη, κάπως ρευστή στη συμπεριφορά, ευάλωτη, δεμένη με την εφηβεία στην όψη και στη στάση ζωής, Τζέιν Μπίρκιν, πήρε να διακρίνει το σημαντικό από το ασήμαντο· να δι-νεται, να αναλώνεται, να διαλύεται μέ-σα στις τραγωδίες της ζωής της (όπως η αυτοκτονία της πρώτης κόρης της που την σφράγισε ψυχή τε και σώματι). Εί-ναι άραγε ανάγκη να επισημαίνουμε το αυτονόητο, όπως η διάκριση σημαντι-κού - ασήμαντου; Ναι, γιατί ανήκε στον κόσμο όπου οι σταρ είναι υποχρεωμέ-νοι να υπηρετούν την εικόνα τους, με τις δυστροπες, απαιτητικές πλευρές της. Όμως η Τζέιν Μπίρκιν, «σύμβολο μιας εποχής», όπως συντηθίζουμε να επανα-λαμβάνουμε στερεοτυπικά, είχε κάτι πολύ εύθραστο, μια αίσθηση ότι διαρκώς κρε-μόταν από μια κλωστή, που αντιστεκόταν σε καταγυροποιήσεις. Αυτή η πλευρά της έγινε πολύ σαφής στο ντοκιμαντέρ της

Η κόρη γύρισε μια ταινία για να κρατήσει κοντά της μια μη-τέρα που διαρκώς μεταμορ-φωνόταν σε εικόνα. Μαγική όσο και βασανιστική.

κόρης της Σαρλότ Γκενσμπούρ, «Jane by Charlotte», που προβλήθηκε πριν από δύο χρόνια. Εκεί όπου η «αιώνια κόρη» (όπως ομολογούσε και η ίδια, «Κ», 12/11/22) πα-ρακολουθούσε με μια κάμερα τη μητέρα. «Κοιτώντας με μια κάμερα δεν είναι παρά μια δικαιολογία για να κοιτάξω εσένα», σχολιάζει η Γκενσμπούρ στο ντοκιμαντέρ. Δημιούργησε ένα έργο για τη σχέση τους. Στο τέλος της ταινίας, ενώ η μητέρα περ-πατάει μόνη σε μια παραλία με αέρα και κρύο, η φωνή της κόρης δηλώνει και την ανσυχία της: «το τέλος θα έρθει αναπό-δραστα». Εκείνη όμως θέλει να κρατήσει τις στιγμές για πάντα. Επισκέπτονται και οι δυο μαζί το κοινό παρελθόν. Το σπίτι στο Παρίσι όπου ζούσε με τον δεύτερο με-γάλο έρωτά της και πατέρα της Σαρλότ, Σερζ Γκενσμπούρ. Ένα σπίτι που θα γίνει μουσείο. Τα αντικείμενα είναι στη θέση τους, τίποτα δεν έχει μετακινηθεί, σαν μια ξαφνική απειλή να τους υποχρέωσε να φύ-γουν, κλείνοντας απλώς την πόρτα πίσω τους. «Μου θυμίζει την Πομπηία», λέει η Τζέιν Μπίρκιν ανοίγοντας ένα μπουκαλάκι με άρωμα, που διατηρούσε, χρόνια μετά, ακόμη τη μυρωδιά του. Και αυτή η αντί-στροφη πορεία ζωής, οδηγεί τις δύο γυ-ναίκες στην αρχή, σε μια σχέση «μήτρας», στην αναζήτηση της μητέρας που υπήρξε και δεν υπήρξε.

Το άγχος της κόρης που ακολουθεί τη μητέρα είναι εμφανές. Όπως και ο διαταγ-μός της, η αμχανία της, ο φόβος μήπως υπερβεί ένα όριο δικό της, εσωτερικό. Τι περίεργο αλήθεια. Δύο γυναίκες που έχουν τόσο αντισηματικές ζωές, γλιστρούν στην επιφάνεια των πραγμάτων. Μιλούν για ρωγμές και θραύσματα αλλά όλα είναι μνήμες, μάλλον ασαφείς. Η κόρη γύρισε μια ταινία για να κρατήσει κοντά της μια μητέρα που διαρκώς μεταμορφωνόταν σε εικόνα. Μαγική όσο και βασανιστική. Ως το τέλος οι γονείς παραμένουν άγνωστοι. Νομίζουμε ότι τους ξέρουμε αλλά το μυστήριο είναι μέρος της σχέσης. Ταινίες, βιβλία, έργα εικαστικά, μουσικά, συντίθενται για να προσεγγίσουν τα πιο καθοριστικά πρόσωπα της ζωής μας, να τα αποδεσμεύσουμε και να αποδεσμευτούμε. Πριν προλάβει η εξιδανίκευση να πτίσει μνημεία, να δημιουργήσει μύθους. Φρό-ντισε όμως και γι' αυτό η Τζέιν Μπίρκιν, καλλιεργώντας το έδαφος για το φινάλε: «Όταν κάποιος πεθάνει, εξαφανίζονται όλα τα αρνητικά. Αδερμονώ να πεθάνω κι εγώ, για να ξεχάσουν τα παιδιά μου όλα τα ανόητα πράγματα που έκανα. Ακό-μα κι αν δεν ξέρουμε τι ακολουθεί μετά τον θάνατο, αξίζει να πάρεις το ρίσκο. Ετσι κι αλλιώς δεν έχουμε και επιλογή».

ΑΡΧΑΙΟ ΔΡΑΜΑ

«Βάκχες» του Ευριπίδη

Ο διεθνούς φήμης Έλληνας σκηνοθέτης, Θε-όδωρος Τερζόπουλος, σκηνοθετεί τις Βάκχες του Ευριπίδη, μια από τις πιο αινιγματικές τρα-γωδίες της αρχαιοελληνικής γραμματείας, σε παραγωγή του Εθνικού Θεάτρου της Ουγγαρίας με ένα αξιόλογο επιτελείο Ούγγρων ηθοποι-ών. Η ουγγρική παραγωγή παρουσιάζεται στο πλαίσιο της φετινής διοργάνωσης του Φεστι-βάλ για δύο παραστάσεις, στις 29 Ιουλίου στο Αρχαίο Θέατρο Κουρίου και στις 31 Ιουλίου στο Αμφιθέατρο Μακαρίου Γ΄. Ο μεγάλος δεξιο-τέχνης του θεάτρου, Θεόδωρος Τερζόπουλος, με την αδιασάλευτη -εδώ και δεκαετίες- διε-θνή θεατρική παρουσία, παρουσιάζει την έκτη κατά σειρά σκηνοθετική προσέγγισή του στις

Βάκχες. Μέσω της περιφημης Μεθόδου του, καταθέτει άλλη μια θεατρική, πολιτική και με-ταφυσική πρόταση, απογειώνοντας το κείμενο του Ευριπίδη αλλά και τη σκηνική πράξη. «Η σύγκρουση μεταξύ Διόνυσου και Πενθέα, είναι αυτή μεταξύ ενστικτού και λογικής, που όταν κανένα από τα δύο δεν μπορεί να μετριάσει, τότε οι συνέπειες για τους ανθρώπους είναι ολέθριες». Παραστάσεις: Σάββατο, 29 Ιουλίου, Αρχαίο Θέατρο Κουρίου και Δευτέρα, 31 Ιουλί-ου, Αμφιθέατρο Μακαρίου Γ΄, με ελληνικούς και αγγλικούς υπέρτιτλους. Έναρξη παραστά-σεων στις 9:00 μ.μ., προσέλευση στο θέατρο πριν από τις 8:15 μ.μ. **Πληροφορίες 70002414, www.greekdramafest.com**

ΕΚΘΕΣΗ

Κυπριακό Μουσείο: «Στον Ίδιο Τόπο»

Η περιοδική έκθεση με τίτλο «Στον Ίδιο Τόπο» στο Κυπριακό Μουσείο στη Λευκωσία συνεχίζεται και θα διαρκέσει μέχρι τις 10 Σεπτεμβρίου. Μέσα από μια ενότητα 86 υδατογραφιών, τοποθετημένων με ιδιαίτερη επιμέλεια εντός και εκτός προθηκών στους εκθεσιακούς χώρους του Κυπριακού Μουσείου, πλάι στα αντικείμενα με τα οποία σχετίζονται, η ζωγράφος προσεγγίζει τη μόνιμη συλλογή του Κυπριακού Μουσείου με ιδιαίτερη ευαισθησία, καθοδηγούμενη από τους τόπους εύρεσης των αρχαίων εκθεμάτων. Οι υδατογραφίες, συνοδευόμενες από τις αφηγήσεις της ζωγράφου για τους τόπους τους οποίους επισκέφτηκε και κατέγραψε, προβάλλουν τη φυσική, αρχαιολογική και ιστορική διά-σταση κάθε τόπου, ως μια υπενθύμιση της σημαντικότητας και μοναδι-κότητας των φυσικών στοιχείων του νησιού και του πόσο αυτά αποτε-λούν καθοριστικό παράγοντα για την κατανόηση τόσο του παρελθόντος όσο και του παρόντος. Κυπριακό Μουσείο, Μουσείου 1, Λευκωσία. **Πληροφορίες 22865854. Ελεύθερη είσοδος.**

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

Προβολές Κινηματογραφικής Λέσχης Λάρνακας

Συνεχίζονται οι προβολές της Κινηματογραφικής Λέσχης Λάρνακας στον φιλόξενο χώρο του Μου-σείου Πιερίδη στη Λάρνακα. Αυτή την Τετάρτη 26 Ιουλίου θα προβληθεί το δημιουργικό ντοκιμαντέρ του Shaunak Sen «All that breathes», μια ταινία έρ-γο τέχνης που θα αγγίζει ακόμα και τον πιο αδιά-φορο θεατή! Με φόντο το αποκαλυπτικό τοπίο του Νέου Δελχί, δύο αδελφια αφιερώνουν τη ζωή τους προστατεύοντας ένα θύμα των πολυτάραχων αυ-τών καιρών: τον μαύρο αετό. Με την περιβαλλοντι-κή τοξικότητα και την πολιτική αναταραχή να κορυ-φώνονται, οι σχέσεις ανάμεσα στη μουσουλμανική οικογένεια και το παραμελημένο πουλί συνθέτουν ένα ποιητικό χρονικό της παρακμάζουσας οικολογί-ας και των εντεινόμενων κοινωνικών εντάσεων. Θα

ακολουθήσει 15λεπτη συζήτηση της ταινίας. Μου-σείο Πιερίδη, Ζήνωνος Κτιέως 4, Λάρνακα, ώρα έναρξης προβολής 8:30 μ.μ. Είσοδος Ελεύθερη. Δεν επιτρέπεται η είσοδος σε άτομα κάτω των 18 ετών. **Πληροφορίες 99434793.**

«Διεθνής» Άνδρος διὰ χειρός Παντελή Βούλγαρη

Σημαντικές παραστάσεις και συναυλίες στο Ανοιχτό Θέατρο της Χώρας

Για 9η χρονιά η Άνδρος υποδέχεται το Διεθνές Φεστιβάλ Άνδρου από τις 30 Ιουλίου έως τις 25 Αυγούστου 2023, υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση του Πα-ντελή Βούλγαρη. Στο Ανοιχτό Θέατρο της Χώρας θα φιλοξενηθούν μερικές από τις πιο σημαντικές θεατρικές πα-ραστάσεις και συναυλίες του καλοκαι-ριού, καθώς και καλλιτεχνικές δράσεις των τοπικών φορέων.

Κατά σειρά θα βρεθούν στη σκηνή του Ανοιχτού Θεάτρου χαρίζοντας μο-ναδικές στιγμές στους θεατές, κατοίκους και επισκέπτες της Άνδρου οι: Μανώλης Μπισιάς, Καρυοφυλλία Καραμπέτη, Γρη-γόρης Βαλτινός, Πάνος Βλάχος, Γιώργος Εμμανουήλ Λαζαρίδης, Χρήστος Γρί-μπας, Στέφανος Κορκολής, Μαρία Πρω-τόπαππα, Γιάννης Τσορτέκης, Γιάννης Στάνκογλου, Αλκίνοος Ιωαννίδης, Δημή-τρης Καταλειφός, η παιδική σκηνή του Δημήτρη Αδάμη καθώς και ο Μουσικός Σύλλογος Άνδρου (ΜΟΥ.Σ.Α.), ο ερασιτε-χνικός θίασος Πολιάλου και πολλοί άλλοι.

Ξεχωριστή θέση στο φετινό πρό-γραμμα έχει η προβολή των ταινι-ών μικρού μήκους που επιμελείται ο Παντελής Βούλγαρης με τίτλο «Πα-λιοί Φίλοι - Πρώτες Εικόνες» και θα πραγματοποιηθεί στο Σινέ Αυλή της

Το Ανοιχτό Θέατρο. «Έχουν περάσει από το πέτρινο θέατρο σχεδόν όλα τα σημαντικά καλλιτεχνικά σχήματα», σημειώνει ο Παντελής Βούλγαρης.

Κινηματογραφικής Λέσχης Άνδρου. Η διοργάνωση του Φεστιβάλ γίνεται από την ΑΜΚΕ «Φίλοι Φεστιβάλ Άν-δρου», με την υποστήριξη Ανδριωτών και μη χορηγών, εθελοντών, εργαζο-μένων και του Δήμου Άνδρου. Όπως γράφει στο σημείωμά του ο Παντελής Βούλγαρης: «Πολλές οι ενδιαφέρουσες προτάσεις για συμμετοχή στο Φεστιβάλ και φέτος, 9η χρονιά της διοργάνωσης. Επιλέξαμε με συνδυασμό πολλών κριτη-ρίων με στόχο τη δημιουργία ενός ποι-στικού και συνάμα ελκυστικού για τους θεατές προγράμματος. Εμειναν απέξω κάμποσες όμορφες δουλειές, μακάρι ο Αύγουστος να χωρούσε περισσότερες. Τα προηγούμενα χρόνια έχουν περάσει από το πέτρινο θέατρο σχεδόν όλα τα ση-μαντικά καλλιτεχνικά σχήματα, σχεδόν όλοι οι σπουδαίοι ηθοποιοί, μουσικοί και γενικά άνθρωποι της τέχνης. Χάρη στο Φεστιβάλ, η Άνδρος έπαψε να στερείται τέτοιες παραστάσεις, μπήκε στον χάρτη του Πολιτιστικού καλοκαιριού ανά την Ελλάδα». Η προπώληση ξεκίνησε στις 5 Ιουλίου στο <http://www.ticketservices.gr> και από τις 23 Ιουλίου εισιτήρια θα πω-λούνται και από το ταμείο του θεάτρου.

Πληροφορίες www.festivalandros.gr.

Πριονίζουμε το κλαδί στο οποίο καθόμαστε

Ο πλανήτης στο κατώφλι του δού αφανισμού

ΕΛΙΖΑΜΠΕΤ ΚΟΛΜΠΕΡΤ
Ο έκτος αφανισμός.
Μια αφύσικη ιστορία
μτφρ.: Γιώργος Μαραγκός
εκδ. Μεταίχμιο, 2023, **σελ.** 336

Τον **ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ**

Μπορεί η πρώτη επιστημονική ιδέα που μαθαίνουν σήμερα τα παιδιά μας να είναι ο αφανισμός –ποιο παιδί δεν ξέρει τους δεινόσαυρους;– αλλά ελάχιστοι συνειδητοποιούμε το πραγματικό της νόημα, ότι κάποια στιγμή δηλαδή πιθανότατα θα γίνει και το είδος μας θύμα αυτής της πραγματικότητας. Διαβάζοντας τον «Έκτο αφανισμό: Μια αφύσικη ιστορία» της δημοσιογράφου και συγγραφέα Ελίζαμπεθ Κόλμπερτ γίνεσαι κοινωνός μιας μοναδικής εμπειρίας ανακάλυψης. Κατ’ αρχάς, δεν αμφισβητείς ούτε στιγμή την απόφαση των κριτών που απένειμαν στο βιβλίο αυτό ένα βραβείο Πούλιτζερ το 2015.

Η Κόλμπερτ σου χαρίζει το προνόμιο ενός εισιτηρίου στη διπλανή της θέση, σ’ ένα ταξίδι που παρακολουθεί το μακραιώνιο φαινόμενο των αφανισμών διαφόρων ειδών από προσώπου γης, για να καταλήξει στη δική μας εξαφάνιση. Το ταξίδι αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο, αλλά έχει τεράστιες ανταμοιβές, καθώς η συγγραφέας φροντίζει με χιούμορ και οξυδερκεια να το κάνει λίγο πιο ευχάριστο. Στην πορεία γνωρίζεις μαζί της σκαπανείς, επιστήμονες και

ερευνητές, και πάνω απ’ όλα μαθαίνεις σε βάθος μια ιστορία που σε αφορά προσωπικά.

Η Κόλμπερτ επισημαίνει ότι εδώ και μισό δισεκατομμύριο χρόνια έχουν συμβεί πέντε μαζικοί αφανισμοί, κατά τους οποίους η βιοποικιλότητα μειώθηκε ξαφνικά και δραματικά. Ξεκινάει απ’ τον Παναμά για να δει τι συμβαίνει με τον αφανισμό του χρυσού βατράχου. Επισκέπτεται το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Γαλλίας, όπου βρίσκεται η πρώτη μαρτυρία αφανισμού από τον φυσιοδίφη Ζορζ Κιβιέ, και βλέπει τη «Μόνα Λίζα της παλαιοντολογίας», το σκίτσο των δοντιών ενός μαστόδοντα. Επειτα, ταξιδεύει στο Ισλανδικό Ινστιτούτο Φυσικής Ιστορίας στο Ρέικιαβικ, για να δει μία απ’ τις τελευταίες άλκες. Το πτηνό εξαφανίστηκε στις αρχές του 19ου αιώνα, εξαιτίας της ανθρώπινης απληστίας. Στη συνέχεια, ταξιδεύει στην κωμόπολη Γκούμπο, βόρεια της Ρώμης, όπου υπάρχουν τα πρώτα ίχνη του τέλους της Κρητιδικής Περιόδου, του πρώτου μεγάλου αφανισμού, που συνέβη μια κατά τα άλλα συννηθισμένη μέρα πριν από εξήντα πέντε εκατομμύρια χρόνια», όταν «ένας αστεροειδής πλάτους δέκα χιλιομέτρων προσέκρουσε στη Γη».

Η Ανθρωπότητα

Το πραγματικά συναρπαστικό κομμάτι του ταξιδιού ξεκινάει με την ανακάλυψη της «ανθρωπόκαινου», της γεωλογικής εποχής που

κυριαρχείται απ’ τους ανθρώπους. «Είναι πιθανόν», της μαρτυρούν δύο επιστήμονες, «η παρακαταθήκη της Ανθρωπότητας να είναι αυτή ενός από τα πλέον αξιοσημείωτα, αν όχι κατακλυσμιαία, γεγονότα στην ιστορία του πλανήτη μας».

Τα νέα που κομίζει η Κόλμπερτ δεν είναι καθόλου καθησυχαστικά. «Αν συνεχίσουν οι σημερινές τάσεις, οι συγκεντρώσεις διοξειδίου του άνθρακα θα ξεπεράσουν μέχρι το 2050 τα 500 μέρη ανά εκατομμύριο, θα είναι περίπου διπλάσιες δηλαδή από την προβιομηχανική εποχή. Αναμένεται ότι μια τέτοια αύξηση θα οδηγήσει τελικά σε άνοδο της μέσης παγκόσμιας θερμοκρασίας κατά 1,5 έως 3,5 βαθμούς Κελσίου, κι αυτό με τη σειρά του θα πυροδοτήσει διάφορα γεγονότα που θα αλλάξουν τον κόσμο, μεταξύ αυτών την εξαφάνιση των παγετώνων που απομένουν, τη βύθιση νησιών με χαμηλό υψόμετρο και των παράκτιων πόλεων, καθώς και το λιώσιμο των πάγων της Αρκτικής. Αυτά είναι μόνο τα μισά».

Η δημοσιογράφος θίγει την οξίνιση των ωκεανών, το «εξίσου κακό δίδυμο αδελφάκι» της υπερθέρμανσης του πλανήτη. «Όπως ακριβώς έχει μεγάλη διαφορά για τη χημεία του αίματός σας το αν θα σας πάρει ένα μήνα ή μία ώρα για να πείτε έξι μπίρες, έτσι έχει και μεγάλη διαφορά για τη θάλασσα χημεία το αν το διοξείδιο του άνθρακα προστεθεί στη θά-

Η εποχή των δεινοσαύρων ολοκληρώθηκε με τον αφανισμό τους και, όπως φαίνεται, το ίδιο μπορεί να συμβεί και με τους ανθρώπους. Με μια διαφορά. Οι δεινόσαυροι δεν μπορούσαν να το προβλέψουν...

λασσα μέσα σε ένα εκατομμύριο χρόνια ή μέσα σε εκατό χρόνια. Για τους ωκεανούς, όπως και για το ανθρώπινο συκώτι, ο ρυθμός έχει σημασία». Επειτα, μεταφέρεται στην Αυστραλία, σ’ ένα μικρό νησάκι ονόματι One Tree, για να δει τι συμβαίνει στους υφάλους, οι οποίοι προβλέπεται να είναι το πρώτο οικοσύστημα της σύγχρονης εποχής που θα αφανιστεί ολοκληρωτικά, έως το τέλος αυτού του αιώνα. Αν συνεχιστούν οι τάσεις, μέχρι το 2050 οι επισκέπτες του Μεγάλου Κοραλλιογενούς Υφάλου θα βλέπουν μόνο νεκρά κοράλλια γύρω τους.

Στον Αμαζόνιο

Στη συνέχεια, η Κόλμπερτ κατευθύνεται στο δάσος του Αμαζονίου. «Αν υποθέσουμε, πολύ συντηρητικά, ότι υπάρχουν δύο εκατομμύρια είδη στα τροπικά δάση, αυτό σημαίνει ότι χάνονται περίπου πέντε χιλιάδες είδη τον χρόνο. Δηλαδή δεκατέσσερα είδη την ημέρα ή ένα είδος κάθε εκατό λεπτά». Ο σύγχρονος ρυθμός αφανισμού είναι «10.000 φορές μεγαλύτερος απ’ τον φυσιολογικό». Σε

μια σπιλιά κοντά στη Νέα Υόρκη η συγγραφέας διαπιστώνει τον αφανισμό νυχτερίδων, ενώ κάνει και μια εκτενή μνεία στις προσπάθειες σωτηρίας του ρινόκερου της Σουμάτρας που είναι επίσης υπό εξαφάνιση. «Η ειρωνεία είναι πως οι άνθρωποι είναι τόσο εκείνοι που έχουν οδηγήσει έως εκεί (στον αφανισμό) το είδος, όσο και εκείνοι που μπορούν να το σώσουν με τις ηρωικές τους προσπάθειες». Και καταλήγει στην Κοιλάδα Νεάντερταλ, στη Γερμανία, για να συναντήσει τον πρόγονο που αφανίσαμε εμείς.

«Ο λόγος που το βιβλίο αυτό το γράφει ένα μαλλιαρό δίποδο», γράφει η Κόλμπερτ, «αντί για ένα με φολίδες, έχει περισσότερο να κάνει με την ατυχία των δεινοσαύρων παρά με κάποια συγκεκριμένη αρετή των θηλαστικών». Την ίδια ώρα, αν και υπάρχουν πολλοί και διάφοροι λόγοι για την εξαφάνιση των ειδών, «αν ακολουθήσετε τη διαδικασία μέχρι τις ρίζες της, θα φτάσετε αναπόφευκτα στον ίδιο ένοχο: “ένα ψηλόλιγνο είδος”».

Ανησυχούμε για τις λεγόμενες υπαρξιακές απειλές που βιώνει το

«Ο λόγος που το βιβλίο αυτό το γράφει ένα μαλλιαρό δίποδο αντί για ένα με φολίδες», γράφει η Κόλμπερτ, «έχει περισσότερο να κάνει με την ατυχία των δεινοσαύρων παρά με κάποια συγκεκριμένη αρετή των θηλαστικών».

είδος μας, μιλάμε για την τεχνητή νοημοσύνη και για την πυρηνική απειλή. Η κλιματική αλλαγή αλλά και η υπερθέρμανση του πλανήτη, ωστόσο, φέρεται να είναι ένας ακόμα πιο άμεσος κίνδυνος. Βρισκόμαστε στην αρχή του έκτου αφανισμού, και αναμφισβήτητα ο βασικός υπαίτιος είμαστε εμείς. Η λέξη-κλειδί του βιβλίου είναι το «αν». Αυτό το «αν» επαναλαμβάνεται σαν μάντρα στο βιβλίο και προβληματίζει. Τι θα γίνει από εδώ και πέρα, αν συνεχίσουμε με τον ίδιο τρόπο ζωής; Είναι προφανές ότι παίρνουμε ένα τεράστιο ρίσκο, κι ότι πιθανώς πριονίζουμε το κλαδί πάνω στο οποίο καθόμαστε. Οι αισιόδοχοι λένε ότι μπορούμε να αποτρέψουμε τον δικό μας αφανισμό. Η Κόλμπερτ δεν είναι και πολύ σίγουρη. Ο γεωλογικός χρόνος είναι ασύλληπτα μεγάλος, αλλά με τη δράση μας διακινδυνεύουμε να τον συντομεύσουμε δραστικά. «Η ιστορία της ζωής αποτελείται από “μακριά διαστήματα ανίας που διακόπτονται περιστασιακά από πανικό”», γράφει η Κόλμπερτ. Μήπως πλησιάζει επικίνδυνα αυτή η ώρα;

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ

30/07

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ

30/07

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Στόχος για τον Φέγγαρο η καλή μουσική

Για ακόμη μία χρονιά ο Κάτω Δρυς της Λάρνακας υποδέχεται μουσικές και ενέργεια από 50 και περισσότερους καλλιτέχνες

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΛΑΚΗ

Σε μερικές ημέρες ανοίγει τις πύλες του το Φεστιβάλ Φέγγαρος, στον Κάτω Δρυ της επαρχίας Λάρνακας, που θα πραγματοποιηθεί το τριήμερο 3-5 Αυγούστου. Το Φεστιβάλ από το 2014 έχει κουρνιαώσει στη φιλόξενη κοινότητα του Κάτω Δρυ, και εδώ και δέκα χρόνια, η φετινή είναι η ενδέκατη διοργάνωση, παρουσιάζει στο κυπριακό κοινό ενδιαφέρουσες μουσικές προτάσεις, απ' όλο τον κόσμο, συνδυάζοντας καλή μουσική και εξόρμηση στην κυπριακή ύπαιθρο.

Βέβαια, για να γίνουν όλα όσα πρέπει ώστε ένα φεστιβάλ του μεγέθους του Φέγγαρου να λειτουργήσει χωρίς προβλήματα απαιτούνται πολλές ώρες δουλειάς και προετοιμασίας. Όμως, ποιες είναι οι προκλήσεις για ένα φεστιβάλ όπως αυτό του Φέγγαρου, που εδώ και χρόνια είναι πόλος έλξης για πολλούς φίλους της μουσικής, αλλά και της «φάσπς» της φεστιβαλικής εμπειρίας, ανεξαρτήτως ακουσμάτων και μουσικών προτιμήσεων. Αυτή ακριβώς τη «φάσπ» οι Αντρέας Τραχωνίτης και Λευτέρης Μουμτζής προσπαθούν να διατηρούν ζωντανή, βάζοντας, όπως μου λένε, οι ίδιοι στους εαυτούς τους προκλήσεις, «για να γινόμαστε καλύτεροι». Η διαχρονική επιτυχία του φεστιβάλ του Φέγγαρου δεν είναι αυτονόητη για τους ανθρώπους του, γι' αυτό και κάθε χρόνο κάνουν ό,τι καλύτερο μπορούν χωρίς να επαναπαύονται ότι ο κόσμος θα έρθει επειδή το φεστιβάλ είναι γνωστό, και σημειώνουν ο Αντρέας και ο Λευτέρης, αναγνωρίζοντας ωστόσο εγγενείς δυσκολίες του εγχειρήματός τους: «Το ότι είμαστε ένα νησί στην άκρη της Ευρώπης σημαίνει ότι σχεδόν ποτέ δεν είμαστε στη διαδρομή των περιοδεύοντων διεθνών σκημάτων. Αυτό σημαίνει ότι πολλές φορές τα διεθνή σχήματα πρέπει να πετάξουν κατευθείαν από τη χώρα τους ή από μια πιο μακρινή χώρα αντί από μια γειτονική χώρα. Αλλά και μόνο το ότι περιλαμβάνονται πτήσεις είναι ένα μεγάλο κονδύλι και δημιουργεί περισσότερες δυσκολίες στα διαδραστικά (μεταφορές οργάνων εξοπλισμού κ.λπ.)». Μεσα από όλες αυτές τις προκλήσεις και ενίοτε δυσκολίες, το Φεστιβάλ έχει καθιερωθεί στη συνεύρεση του κοινού, άρα αυτή η «καθιέρωση» έχει υποτάξει κάπως τον αυθορμητισμό του φεστιβάλ, έγινε και αυτό ένας φεστιβαλικός, επίσημος, θεσμός; Σύμφωνα με τους διοργανωτές του φεστιβάλ, αυτός ο αυθορμητισμός δεν έχει χαθεί, γιατί άλλωστε μέσω του

Στο Φεστιβάλ Φέγγαρος, στον Κάτω Δρυ της Λάρνακας, το κυπριακό κοινό θα απολαύσει 45 ώρες μουσικής σε 50+ παραστάσεις, συνδυάζοντας διασκέδαση και απόδραση στην κυπριακή ύπαιθρο.

«Βλέπουμε τι δουλεύει και κτίζουμε πάνω σε αυτό. Η χαρά και ο ενθουσιασμός επίσης παραμένουν και μεγαλώνουν μέσα μας, ειδικά όταν βλέπουμε ότι αυτό που προσφέρουμε αναγνωρίζεται και αγκαλιάζεται».

αυθορμητισμού γεννιούνται και οι νέες ιδέες για εξέλιξη, μου λένε και βλέπουν ως θετικό ότι κάποια πράγματα έχουν βρει μια φόρμα: «Βλέπουμε τι δουλεύει και κτίζουμε πάνω σε αυτό. Η χαρά και ο ενθουσιασμός επίσης παραμένουν και μεγαλώνουν μέσα μας, ειδικά όταν βλέπουμε ότι αυτό που προσφέρουμε αναγνωρίζεται και αγκαλιάζεται».

Εγχώρια σκηνή

Έχει όμως συγκεκριμένη μουσική ταυτότητα ο Φέγγαρος; Αυτή είναι πάντα μία απορία που έχω, βλέποντας το line up του φεστιβάλ, ο Αντρέας και ο Λευτέρης μου λένε πως αυτό που στοχεύουν πάντα είναι η μουσική να είναι καλή, δηλαδή να είναι καλοφτιαγμένη, να παίζεται καλά, με καλό ήχο, με μεράκι, με επαγγελματισμό, συμπληρώνοντας: «Όπως κάθε μεγάλο φεστιβάλ είμαστε ανοικτοί στο να φιλοξενούμε πολλά είδη μουσικής που μπορούν να χαρακτηριστούν από τον ευρύτερο όρο της ποπ μου-

Με δραστηριότητες όπως το Feggos Music Village, το Feggos Festival, το Feggos Reacts αλλά και το πρόσφατο Feggos High το φεστιβάλ και οι διοργανωτές του στηρίζουν την εγχώρια μουσική δημιουργία.

Χτίσιμο του Line up

Πάντα με ενδιαφέρει να γνωρίζω πώς γίνονται οι επιλογές του line up, μιας και όπως ήδη είπαμε ο στόχος του Φέγγαρου είναι η μουσική να είναι καλή. Πόσο σημαντική παραμένει η προσωπική επαφή και γνωριμία με τους μουσικούς; Για το 2023 ο Φέγγαρος, μάλιστα, μέρος του line up επιλέχθηκε από το open call που έγινε, με αποτέλεσμα οι διοργανωτές να έχουν πάρα πολλές αιτήσεις από διάφορες χώρες του κόσμου, και σε συνδυασμό με την προσωπική επαφή με μουσικούς, χωρίς αυτό να σημαίνει έκπτωση στο πρόγραμμα, δημιουργείται το μουσικό σύμπαν του φεστιβάλ. Βέβαια, από τα κριτήρια επιλογής δεν θα μπορούσε να λείπει η προσωπική εμπειρία των διοργανωτών, αφού πολλές από τις επιλογές γίνονται μετ' από επισκέψεις τους σε φεστιβάλ και εκθέσεις μουσικής στο εξωτερικό, όπου παρακολουθούν και ακούν καινούργιους καλλιτέχνες, κάνοντας επαφές, εγκαινιάζοντας νέα δίκτυα συνεργασιών. Από το παιχνίδι των επιλογών φυσικά δεν λείπουν και οι σχέσεις του φεστιβάλ με ατζέντηδες καλλιτεχνών στο εξωτερικό, οι οποίοι κάθε χρόνο προτείνουν καλλιτέχνες που είναι σε περιοδεία την περίοδο του φεστιβάλ.

σικής παρόλο που παρουσιάζουμε και πράγματα που μπορούν να θεωρηθούν και πειραματικά, συνήθως στις πιο μικρές σκηνές του φεστιβάλ». Μέσα στο πλαίσιο αυτό ο Φέγγαρος για ακόμη μία χρονιά στηρίζει την εγχώρια μουσική σκηνή. Πώς βλέπουν όμως την πορεία της μέσα στα χρόνια; Διότι τα τελευταία χρόνια πολλά νέα σχήματα, αλλά και μουσικοί στη χώρα παράγουν αξιόλογο έργο, και με χαρά ακούω από τον Αντρέα και τον Λευτέρη ότι παρακολουθούν την εγχώρια σκηνή να αναπτύσσεται και τη στηρίζουν και προβάλλουν όσο μπορούν τον μουσικό κόσμο της Κύπρου, και απόδειξη αυτού είναι το Feggos Music Village, το Feggos Festival, το Feggos Reacts αλλά και το πρόσφατο Feggos High, «βλέπουμε να μπαίνουν γερά θεμέλια για μια υγιή μουσική σκηνή. Είναι σημαντικό να το στηρίζουμε αυτό το πράγμα, γιατί είναι και ένας από τους αρχικούς λόγους που δημιουργήσαμε το φεστιβάλ και κατ' επέκταση τις άλλες μας δράσεις. Είναι σημαντικό για εμάς να δημιουργούμε δομές πάνω στις οποίες να κτίζεται και να αναπτύσσεται η ντόπια μουσική δημιουργία στην οποία ανήκουμε και εμείς ως καλλιτέχνες, αλλά και ως διανοητική εταιρία» προσθέτουν και δεν έχω παρά να συμφωνήσω απόλυτα. Την ευκαιρία αυτή, δηλαδή η εμφάνιση του στο Φεστιβάλ, πώς την αξιοποιούν τα νέα σχήματα; Καταφέρνουν να την «κεφαλαιοποιήσουν»; Είναι σίγουρο, όπως μου λένε ο Αντρέ-

ας και ο Λευτέρης, ότι τα περισσότερα σχήματα προετοιμάζονται πολύ σοβαρά για την εμφάνισή τους στο φεστιβάλ και οι περισσότεροι τη θεωρούν αν όχι την πιο σημαντική, μια από τις πιο σημαντικές εμφανίσεις της μέχρι τώρα καριέρας τους.

Ποιο είναι όμως το αποτύπωμα του φεστιβάλ Φέγγαρος, όλα αυτά τα χρόνια; Ενός φεστιβάλ που μετά από τόσα χρόνια έχει κερδίσει τη θέση του στις καρδιές του μουσικόφιλου κοινού, όχι μόνο σαν μια γιορτή που αγαπά τη μουσική και τη δημιουργία, αλλά και που σέβεται το κοινό της. Ο Αντρέας και ο Λευτέρης μου λένε ότι θεωρούν πως δίνει σίγουρα έμπνευση στους ντόπιους καλλιτέχνες για να δημιουργήσουν. «Είναι σημαντικό να βλέπουν διεθνείς καλλιτέχνες ζωντανά. Επίσης σαν μικρότερος να βλέπεις άλλα ντόπια σχήματα πάνω στις σκηνές του φεστιβάλ σου δίνει ελπίδα ότι μπορεί την επόμενη χρονιά να ανέβεις και εσύ σε αυτή τη σκηνή» και συμπληρώνουν πως πλέον το φεστιβάλ είναι αναγνωρισμένο διεθνώς, από καλλιτέχνες, από artists agents αλλά και από άλλους οργανισμούς, ευρωπαϊκά προγράμματα, στα οποία συμμετέχουν και διοργανωτές ανεξάρτητων φεστιβάλ, με κάποιους από τους οποίους ο Φέγγαρος έχει συνάψει συνεργασίες στο πλαίσιο του φεστιβάλ, αλλά και κατά τη διάρκεια της χρονιάς. «Αυτό βοηθά να βάλει την Κύπρο στον χάρτη όσον αφορά τον μουσικό τομέα» μου τονίζουν.

Διάφορα χρήσιμα

Φέτος, για όλο το τριήμερο θα λειτουργήσουν για πρώτη φορά τέσσερις σκηνές, οι Field Stage, Village Stage, Museum Kasikanter και Carlsberg Beer Garden και το φεστιβάλ θα είναι cashless. Το Line up περιλαμβάνει 17 female fronted acts, ενώ στο φεστιβάλ συμμετέχουν φέτος περισσότεροι από 150 μουσικοί και για πρώτη φορά φιλοξενηθεί stand up comedy. Σημαντικό είναι να πούμε πως οι χώροι στάθμευσης θα είναι εκτός του χωριού για να αποφεύγεται ο συνωστισμός και ο κόσμος θα μεταφέρεται με ειδικά shuttle buses στους χώρους του φεστιβάλ. Το φεστιβάλ για πρώτη φορά μετά το 2017 θα χορηγηθεί από το υπουργείο Πολιτισμού, αφού έχει ενταχθεί στο χορηγικό πλαίσιο «Κύπρια».

Πληροφορίες: Φεστιβάλ Φέγγαρος, 3-5 Αυγούστου, Κάτω Δρυς. Μάθετε περισσότερα στο www.feggos.com

MONOKA / Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΛΑΚΑΣΑ

«Επιδέξιες» κριτικές και περί οπισθίων

Εάν πιστεύουμε ότι αιρετικό είναι αυτό που δεν μας αρέσει, τότε αναγκαστικά ρέπουμε στον φασισμό; Εάν θεωρούμε λαθεμένο ό,τι δεν γνωρίζουμε, τότε βουλιάζουμε στη μισαλλοδοξία; Εάν κρίνουμε ότι η τοξικότητα είναι η μόνη απάντηση στην τοξικότητα, τότε μήπως είμαστε απλώς προκλητικοί; Ετερόκλητα τα ερωτήματα, όπως αλλοπρόσαλη είναι η συνθήκη ένας καλλιτέχνης να εξοργίζει το κοινό και να εξοργίζεται από αυτό. Η πρώτη σκηνοθεσία της Λένας Κίτσοπούλου στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου (διασκεύασε τους «Σφήκες» του Αριστοφάνη για το Εθνικό Θέατρο) θα μνημονεύεται πλέον επειδή αποδοκιμάστηκε έντονα από μερίδα θεατών στην Επιδαύρο. Άλλες παραστάσεις πέρασαν στη λήθη, μάλλον διότι δεν προκάλεσαν. Για παράδειγμα, δεν έδειξαν στην Επιδαύρο βελέττα κεντημένη από το

τριχώμα ενός ανδρικού εφηβαίου, όπως οι φετινοί «Σφήκες»!

Το συγγενικό στοιχείο των παραστάσεων που δέχθηκαν οργισμένα πυρά έγκειται στο ότι είναι παραγωγές κρατικών θεάτρων (π.χ. «Πέρσες» του Ντίμιτρε Γκότοσεφ, «Ορέστης» του Σλόμπονταν Ουνκόφσκι, «Βάκχες» του Matias Λάνγκχοφ). Μερίδα κοινού της Επιδαύρου (και όχι μόνο απαραίτητα υπερσυντηρητικό, εάν θυμηθούμε τις αντιδράσεις στον Γκότοσεφ) θεωρεί ότι το Εθνικό και το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος έχουν ταχθεί να υπηρετούν τον αρχαιοελληνικό καλπάζοντα συντηρητισμό. Όταν ακούγονται σχόλια όπως ότι το Εθνικό πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον φερόλογομένο και να μην ανεβάζει τέτοιες κακές παραστάσεις, υποδηλώνεται πρόθεση λογοκρισίας και πλήττεται η ελευθερία της τέχνης. Και ποιος από το κοινό θα κρίνει ποια παράσταση από

Η πρώτη σκηνοθεσία της Λένας Κίτσοπούλου στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου (διασκεύασε τους «Σφήκες» του Αριστοφάνη για το Εθνικό Θέατρο) αποδοκιμάστηκε έντονα από μερίδα θεατών.

τους θεατές προοιωνίζεται καλή ή κακή; Σαφώς η καλλιτεχνική διεύθυνση φέρει την ευθύνη να ορίσει τα καλλιτεχνικά κριτήρια, αλλά όπως και να έχει, το αξιολογικό πλαίσιο είναι ασαφές. Και εντέλει, το κοινό πρέπει είτε να γνωρίζει το στίγμα κάθε καλλιτέχνη είτε να οικτρεί τον εαυτό του που δεν ενημερώθηκε. Αλλά τραμπουκισμοί εκ μέρους του κοινού σε ένα καλλιτεχνικό έργο δεν νοούνται. Δεν νοούνται; Στους «Σφήκες» το μένος του κοινού φαίνεται πως βόλεψε τη Λένα Κίτσοπούλου, αφού και εκείνη μπήκε στη λογική του οπαδισμού, πουλώντας πρόκληση. Κυρίαρχη πρόθεσή της, με βάση την υπόθεση των «Σφήκων», ήταν να σπλιτεύσει τα λαϊκά δικαστήρια που σπίνονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Το πέτυχε; Ούτε καν. Αντίθετα, οι ακρότητες της παράστασης της προκάλεσαν πόλεμο οπαδών

της και ορκισμένων εχθρών της στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η Κίτσοπούλου τροφοδότησε την πόλωση, η ίδια βρίσκει έρεσιμα στην παιδεία μερίδας του κοινού, που είτε ορκίζεται στην παράδοση είτε εγκλωβίζεται από το άγχος της πρωτοπορίας.

Ο κραυγάζων διδακτισμός και το σκωμμένο δάκτυλο της Λένας Κίτσοπούλου, όσο κι αν διαθέτει πολύ δυναμικά στοιχεία στην πορεία της, την έχουν στρώσει σε μια χαβαλετζίδικη μανιέρα.

Όπως προκύπτει, η Κίτσοπούλου δεν περίμενε κάποια καλή κριτική για τους «Σφήκες» της. Εξ ου και προκατέλαβε την όποια κριτική λέγοντας σε κοινό και κριτικούς, στον rap μονόλογο που ερμήνευσε στο κλείσιμο της παράστασης, να «τις βάλουμε στον κ@λο μας». Αναρωτιέμαι εάν αυτό ισχύει και για όσους την επευφημούν. Δεν το διαπίστωσα στην υπόκληση...

Ανοιχτή πολιτική και παλιές ταμπέλες

Από το δίπολο Αριστερά - Δεξιά, σε ένα νέο μοντέλο που βασίζεται στη συνεργασία, στη διανομή της δύναμης σε πολλούς

ΑΘΗΝΑ ΔΡΕΤΤΑ
Κόντρα στις βεβαιότητες:
Από το Αριστερά - Δεξιά
στο Ανοιχτό - Κλειστό
εκδ. Επικεντρο, 2022, σελ. 312

Του **ΑΡΙΣΤΟΥ ΔΟΣΙΑΔΗ**

ΗΘΕλα από καιρό να γράψω για το βιβλίο της Αθηνάς Δρέττα. Το αποτέλεσμα των εκλογών του Μαΐου μου έδωσε έναν ακόμη λόγο. Η επιτυχία της Νέας Δημοκρατίας να αυξήσει τα ποσοστά της σε κοινωνικές ομάδες όπου παραδοσιακά επικρατούσε η ευρύτερη Αριστερά δείχνει κάτι περισσότερο από επιθυμία για επιστροφή στην κανονικότητα. Δείχνει ότι πολλοί εκτίμησαν την απόσταση από τον άξονα Αριστερά - Δεξιά που κράτησε η κυβέρνηση Μητσοτάκη, που σχεδίασε λύσεις με πραγματισμό και με γνώση των διεθνών τάσεων και του ρόλου της τεχνολογίας. Έκανε ανοικτή πολιτική, απέναντι σε αντιπάλους κλεισμένους στις παλιές ταμπέλες.

Πώς ορίζεται ο άξονας ανοικτό - κλειστό, γιατί έχει αξία και τι σημαίνει για όσους ασχολούνται με την πολιτική; Το βιβλίο είναι ένα πολυπρισματικό δοκίμιο γύρω από αυτά τα ερωτήματα. Λειτουργεί σε δύο επίπεδα. Για τον πολίτη του σύγχρονου κόσμου, είναι μια επισκόπηση των μεγάλων αλλαγών που έχουν συμβεί από την εποχή που δημιουργήθηκε το δίπολο Αριστερά - Δεξιά και αυτών που φαίνεται να έρχονται στο κοντινό μέλλον. Για τα πολιτικά στελέχη του σοσιαλδημοκρατικού και του κεντρώου χώρου, είναι πρότα-

«Μια νέα οικονομία απαιτεί μια νέα μεσαία τάξη, απαλλαγμένη από το “ξεβλάχημα” του Κωστόπουλου και των “κονέ”».

ση για έναν νέο τρόπο άσκησης πολιτικής.

Ξεκινάει με ιστορική αναδρομή στη γένεση της Αριστεράς και στην εξέλιξη της σοσιαλδημοκρατίας στην Ευρώπη. Μετά εστιάζει στην ιστορία της ελληνικής Κεντροαριστεράς και κυρίως του ΠΑΣΟΚ. Καταγράφει όψεις της παγκοσμιοποίησης και την αντίδραση σε αυτήν με τη μορφή του λαϊκισμού. Περιγράφει με παραδείγματα τι θεωρεί ανοικτό και κλειστό σήμερα. Συζητάει τους δημοκρατικούς θεσμούς ως προϋπόθεση για ανοικτή πολιτική. Στέκεται σε δύο μεγάλες προκλήσεις της εποχής, την κλιματική αλλαγή και τον πόλεμο

Για τον πολίτη του σύγχρονου κόσμου, το βιβλίο της Αθηνάς Δρέττα είναι μια επισκόπηση των μεγάλων αλλαγών που έχουν συντελεστεί και αυτών που φαίνεται να έρχονται στο κοντινό μέλλον.

στην Ουκρανία. Παρουσιάζει case studies από την πρόσφατη εμπειρία δημόσιας πολιτικής στη χώρα μας (ασφαλιστικό, ηλεκτρονική συνταγογράφηση). Και τελειώνει με το «τι να κάνουμε», που δεν αναφέρεται σε πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, αλλά σε μέθοδο σκέψης και δράσης.

Η συγγραφέας διαβάζει πολύ, παρατηρεί και δίνει στοιχεία που κεντρίζουν τον αναγνώστη να ψάξει παραπέρα. Παράδειγμα, στο κεφάλαιο για το κλίμα: «Ερευνητές από τα πανεπιστήμια της Βοστώνης, του Λος Άντζελες και της Τζόρτζια έδειξαν ότι τα παιδιά που γεννήθηκαν σε πιο ζεστές χρονιές είχαν σημαντικά χειρότερες επιδό-

σεις στο σχολείο, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται στη μετέπειτα ζωή τους» (σ. 231). Το βιβλίο είναι γεμάτο από τέτοια ερεθίσματα.

Εστιάζει στη συγκρότηση της μεσαίας τάξης στην Ελλάδα, που «από συντελεστής προόδου και αλλαγών μετατράπηκε σε θεματοφύλακας της ακινησίας και κατ'αλήθειαν επιτάχυνσης της κρίσης... Η ανασύνθεση όμως της μεσαίας τάξης αποτελεί στην πραγματικότητα το πολιτικό σχέδιο αλλαγής του παραγωγικού μοντέλου της χώρας και τον εμπλουτισμό του με άυλα στοιχεία που αφορούν την ανάπτυξη του ρηκού ευδαιμονισμού της εικοσαετίας 1980-2000 ως κυ-

ρίαρχης κοινωνικής τάξης. Μαζί με την οικονομία της χώρας χρειάζεται να αλλάξουν και τα κριτήρια ατομικής επιτυχίας... Μια νέα οικονομία απαιτεί μια νέα μεσαία τάξη, απαλλαγμένη από το “ξεβλάχημα” του Κωστόπουλου και των “κονέ”» (σ. 61).

Τι σημαίνει ανοικτή πολιτική; Εν μέρει είναι η αποδοχή της κυκλοφορίας προϊόντων, κεφαλαίου, ανθρώπων και ιδεών σε παγκόσμια κλίμακα. Δεν είναι όμως τόσο απλό και απόλυτο. «Ανοικτότητα δεν σημαίνει να γκρεμιστούν όλα τα σύνορα, αλλά να θέσουμε καινούργια, να δεχόμαστε να τα ξεπερνούν όσοι το κάνουν είτε για

το κοινό καλό είτε επειδή έχουν έναν σοβαρό λόγο» (σ. 184). Πέρα όμως από τη διεθνή διάσταση, «η ανοικτότητα είναι μια στάση – να μοιραζόμαστε, να συνεργαζόμαστε, να μοιράζουμε τη δύναμη σε πολλούς. Και έχει ένα σημαντικό χαρακτηριστικό: ενισχύει όχι μόνο την άμεση πράξη, αλλά και τις έμμεσες πράξεις – της κοινότητας, της ταχύτητας δημιουργίας νέων λύσεων σε παλιά προβλήματα. (...) Το άνοιγμα είναι να επιτρέψουμε σε οποιονδήποτε οπουδήποτε να συνεισφέρει (...) από την αφθονία και την ποικιλομορφία των εμπειριών πολλών ανθρώπων» (σ. 58).

Παράδειγμα: «Η μεγαλύτερη ανταποδοτικότητα του ασφαλιστικού συστήματος είναι μια “δεξιά” κατεύθυνση, η ένταξη των μεταναστών είναι μια “αριστερή” κατεύθυνση, η καλλιέργεια μιας κουλτούρας αποταμίευσης και επένδυσης είναι μια “δεξιά” κατεύθυνση. Όμως και οι τρεις λύσεις βρίσκονται στο πεδίο του “ανοικτού”. Επομένως ειδικά στο ασφαλιστικό σύστημα, απέναντι στην ανάγκη να το ξανασκεφτούμε συνολικά καθώς αλλάζει η ζωή μας, το ανοικτό αποτελεί έναν καλό οδηγό, ενδεχομένως καλύτερο από το Αριστερά - Δεξιά» (σ. 288).

Για το νέο ριζοσπαστικό κέντρο ο τρόπος εργασίας που προτείνει η Δρέττα είναι IDEA: Imagine, Dare, Expand, Achieve. Πραγματισμός με φαντασία.

Ο κ. Αρίστος Δοξιάδης είναι εταίρος στο κεφάλαιο επενδύσεων τεχνολογίας Big Pi και στον ελεύθερο χρόνο του μελετά την πολιτική οικονομία της Ελλάδας.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ

06.04
03.09
2023

ΜΥΘΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ

ΑΡΙΑΔΝΗ – ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ

ΜΥΘΗ
UNBOUND

ARIADNE – ANDROMEDA

Λεβέντειος Πινακοθήκη
A & L EVENTS GALLERY

Χορηγός Εκπονών

Επίσημος Χορηγός Αερομεταφορών

Με τη Στήριξη

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΑΕΓΕΑΝ
A STAR ALLIANCE MEMBER

Δήμος Αιωνοσύνης
Municipality of Aionosyni

leventisgallery.org |

Αναστασίου Γ. Λεβέντη 5
1067 Λευκωσία, Κύπρος, Τ. +357 22668838

H soeasy της Cytamobile-Vodafone παρουσιάζει

cytamobile

vodafone

SUMMER
TOUR

DEE JAY
93.5
RADIO

25 ΙΟΥΝΙΟΥ
15:00 - 17:00
ΛΑΡΝΑΚΑ - MAKENTZI

23 ΙΟΥΛΙΟΥ
11:00 - 13:00
ΠΡΩΤΑΡΑΣ - SIKO SEASIDE

9 ΙΟΥΛΙΟΥ
11:00 - 13:00
ΛΕΜΕΣΟΣ - ΑΚΤΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ

30 ΙΟΥΛΙΟΥ
17:00 - 19:00
ΛΑΡΝΑΚΑ - ΦΟΙΝΙΚΟΥΔΕΣ

16 ΙΟΥΛΙΟΥ
11:00 - 13:00
ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ - NISSI BEACH

6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
11:00 - 13:00
ΠΑΦΟΣ - ΜΠΑΝΙΑ

SPONSORED BY

POKKA

LIVE the summer experience

2023

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

CARLO BILLOTTI MUSEUM

ΡΩΜΗ

Γυναίκες της Ιταλίας

Η νέα έκθεση στο Μουσείο Carlo Bilotti της Ρώμης εστιάζει στις Ιταλίδες εκείνες που έχουν διαχρονικά διακριθεί στις τέχνες και στις επιστήμες. Ακολουθώντας μια ατζέντα περί φύλου και ταυτοτήτων, που σε διάφορες εκδοχές υιοθετείται και ενσωματώνεται στον προγραμματισμό πολλών μουσείων του κόσμου, το μουσείο αυτό της Ρώμης συγκέντρωσε φωτογραφικά πορτρέτα Ιταλίδων που έχουν ξεχωρίσει σε διάφορους κοινωνικούς χώρους αλλά και σε πολλά πεδία καλλιτεχνικής δημιουργικότητας.

SAATCHI GALLERY

ΛΟΝΔΙΝΟ

Από την Ουκρανία

Η γκαλερί Saatchi στο Λονδίνο παρουσιάζει 23 έργα της Ουκρανής εικαστικού Μαρίας Πριματσένκο (1908-1997) για πρώτη φορά στο Ηνωμένο Βασίλειο, σε συνεργασία με το Ίδρυμα της Οικογένειας Πριματσένκο και την πρεσβεία της Ουκρανίας. Η Μαρία Πριματσένκο είναι μια από τις δημοφιλείς ζωγράφους της χώρας. Το μουσείο στην Ουκρανία όπου φυλάσσονταν έργα της καταστράφηκε στον πόλεμο. Η οικογένεια και φιλότεχνοι διέσωσαν κάποια έργα της και έτσι οργανώθηκε η έκθεση στο Λονδίνο.

VOLKER HERMES

ΝΤΙΣΕΛΝΤΟΡΦ

Ξαναγράφοντας την ιστορία

Ο Γερμανός καλλιτέχνης Volker Hermes έχει αποκτήσει παγκόσμια φήμη. Ο λόγος είναι ότι εκπλήσσει τους πάντες παρεμβαίνοντας σε πασίγνωστα και δημοφιλή έργα ζωγραφικής από την παγκόσμια ιστορία της τέχνης χάρη σε ένα ψηφιακό πρόγραμμα που του επιτρέπει να ζωγραφίζει πάνω στα επιλεγμένα έργα. Η δουλειά του είναι πρωτογενής και θεωρείται ως αφορμή για να μιλήσει κανείς για την ανθρώπινη ματαιοδοξία, την ειρωνεία και τις δυνατότητες πρόσληψης ενός έργου τέχνης.

THE WALLACE COLLECTION

ΛΟΝΔΙΝΟ

Τζόσουα Ρέινολντς

Η Wallace Collection, μία από τις γοτευτικές πινακοθήκες του Λονδίνου, είναι κάτοχος 12 έργων του μεγάλου Βρετανού ζωγράφου Τζόσουα Ρέινολντς (1723-1792). Χάρη σε ένα ειδικό ερευνητικό πρόγραμμα που εγκαινιάστηκε το 2010 σε συνεργασία με τη Νάσιοναλ Γκάλερι, έχει προσεγγίσει τις τεχνικές που χρησιμοποίησε ο Ρέινολντς τον 18ο αιώνα. Στην ιστοσελίδα <https://www.wallacecollection.org/explore/explore-in-depth/reynolds/> προσφέρεται ένα ταξίδι γνώσης στον κόσμο του ζωγράφου.

JEAN MARC MOUW/THE NEW YORK TIMES

ΜΑΝΧΑΤΑΝ

Το μέλλον μιας εκκλησίας

Αγνωστη παραμένει η τύχη της ρομανικού ρυθμού Πρεσβυτεριανής Εκκλησίας στο Μανχάταν (Δυτική 86η οδός). Ο ιδιοκτήτης θέλει να την πουλήσει ώστε στη θέση της να ανεγερθεί συγκρότημα πολυτελών διαμερισμάτων. Από την άλλη, βρίσκεται ομάδα πολιτών, ανάμεσα στους οποίους και ο ηθοποιός Μαρκ Ραφόλο, που αγωνίζονται να σώσουν την εκκλησία που χτίστηκε στη δεκαετία του 1880. Αντιτίθενται δύο αντιλήψεις για το μέλλον των πόλεων και τις αξίες μιας κοινωνίας.

WIM BAK

Λεπτομέρεια από το περίφημο κτίριο της Elbphilharmonie στο Αμβούργο. Έργο των Herzog & de Meuron.

Το έργο των Herzog & de Meuron στη Βασιλική Ακαδημία

Η μετατροπή του παλιού ηλεκτρικού σταθμού στον Τάμεση σε ένα ναό σύγχρονης τέχνης ήταν για το Λονδίνο αλλά και για τον κόσμο ολόκληρο ένα από τα συμβολικά ορόσημα του Μιλένιουμ. Η Tate Modern είναι ίσως το πιο γνωστό στο ευρύ κοινό έργο των Ελβετών αρχιτεκτόνων Herzog & de Meuron, που για περίπου 40 χρόνια ηγούνται, με έδρα τη Βασιλεία, του διεθνούς χώρου της αρχιτεκτονικής.

Εγκαινιάστηκε ήδη και θα παραμείνει σε λειτουργία έως τις 15

Οκτωβρίου η μεγάλη έκθεση για το έργο του διάσημου αρχιτεκτονικού γραφείου στη Βασιλική Ακαδημία του Λονδίνου. Είναι μια σύνθετη παραγωγή που υπογραμμίζει τη συμβολή της υψηλής αρχιτεκτονικής στη διαμόρφωση μιας κοινής αντίληψης για τον δημόσιο χώρο τις τελευταίες δεκαετίες. Η έκθεση επιχειρεί να είναι κάτι πολύ πιο βαθύ και ουσιαστικό από την παρουσίαση έργων.

Οι Herzog & de Meuron έχουν ασχοληθεί με μια πλατιά βεντάλια τυπολογίας κτιρίων, από κατοικίες

και νοσοκομεία έως πινακοθήκες και αίθουσες συναυλιών. Μεγάλης επιδραστικότητας ήταν, επίσης, η έδρα της Φιλαρμονικής του Αμβούργου (2006-2016), έργο που ενίσχυσε τη θέση της γερμανικής πόλης ως πόλης ηγέτιδος στον βορειοευρωπαϊκό χώρο. Η έκθεση δεν προβάλλει απλώς τα έργα του γραφείου, αλλά το περιβάλλον και το κλίμα που τα γέννησε, όπως και το εργασιακό ήθος αλλά και την πολιτισμική υπεραξία.

Οι τρεις αίθουσες των Winkler Galleries σχηματίζουν ένα συνε-

χές που διερευνά τις ιδέες και τις μεθόδους για τη δημιουργία και το βίωμα της αρχιτεκτονικής. Η πρώτη αίθουσα παρουσιάζει επιλογή 400 αντικειμένων: μοντέλα, υλικά, εκτυπώσεις και φιλμ. Η δεύτερη αίθουσα είναι αφιερωμένη στην καθημερινότητα των κτιρίων, με ταινίες, εγκαταστάσεις βίντεο και ματιές στην καθημερινή λειτουργία ολοκληρωμένων έργων.

Η τρίτη αίθουσα εστιάζει στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Παιδών της Ζυρίχης, που είναι υπό

κατασκευή, και δίνει πληροφορίες για όλη τη διαδικασία σχεδιασμού και παραγωγής ενός κτιρίου προορισμένου να προσφέρει ανακούφιση. Είναι ένα ιδιαίτερα φιλόδοξο έργο. Στην ίδια αίθουσα περιλαμβάνεται επίσης η περιήγηση σε ένα δωμάτιο ασθενούς σε ρεαλιστικό μέγεθος με μέθοδο αυξημένης πραγματικότητας. Την έκθεση, που αποτελεί συνδιοργάνωση της Βασιλικής Ακαδημίας Τεχνών με το γραφείο των Herzog & de Meuron, συνοδεύει κατάλογος με κείμενα ειδικών.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Ο Μίλαν Κούντερα και η τρυφερή νεράιδα της βλακείας

Επιθυμία του κυρίου Γκρι είναι να αποδώσει έναν δικό του αποχαιρετισμό στον Μίλαν Κούντερα, ξεχωρίζοντας μερικές σκέψεις του από ένα βιβλίο του, τον «Πέπλο. Δοκίμιο σε επτά μέρη» (μεταφρασμένο από τον Γιάννη Η. Χάρη, εκδόσεις της Εστίας). Προσοχή: αυτές είναι οι σκέψεις ενός μυθιστοριογράφου πάνω στη μαστορική του.

* «Πεζό: η λέξη αυτή δεν σημαίνει μόνο τον μη στιχουργημένο λόγο» σημαίνει επίσης τον συγκεκριμένο, τον καθημερινό, τον σωματικό χαρακτήρα της ζωής. Οπότε, το να πούμε ότι το μυθιστόρημα είναι η τέχνη του πεζού λόγου δεν αποτελεί ταυτολογία· η έκφραση αυτή, «πεζός λόγος», ορίζει το βαθύτερο νόημα της συγκεκριμένης τέχνης. (...) Το πεζό δεν είναι μόνο η δύσκολη ή ασήμαντη πλευρά της ζωής, είναι και μια παραμελημένη ως τότε ομορφιά: η

«Ο μυθιστοριογράφος γεννιέται από τα ερείπια του λυρικού του κόσμου».

ομορφιά των απλών αισθημάτων, για παράδειγμα αυτής της γεμάτης οικειότητας φιλίας του Σάντσο για τον Δον Κιχώτη. (...) Ο θάνατος του Δον Κιχώτη είναι ιδιαίτερα συγκινητικός επειδή είναι σε πεζό, δηλαδή γυμνός από κάθε έξαρση».

* «Όταν φαντάζομαι τη γένεση ενός μυθιστοριογράφου με τη μορφή μιας υποδειγματικής αφήγησης, ενός «μύθου», αυτή η γένεση μου εμφανίζεται σαν ιστορία μιας μεταστροφής· ο Σαούλ γίνεται Παύλος· ο μυθιστοριογράφος γεννιέται από τα ερείπια του λυρικού του κόσμου».

Μίλαν Κούντερα: Έργο είναι αυτό το οποίο θα εγκρίνει ο μυθιστοριογράφος την ώρα του απολογισμού.

* «Η αντιλυρική μεταστροφή αποτελεί θεμελιώδη εμπειρία στο βιογραφικό του μυθιστοριογράφου· ο οποίος, μόλις απομακρυνθεί από τον εαυτό του και τον δει ξαφνικά σε απόσταση, μένει κατάπληκτος που δεν είναι αυτός που νόμιζε πως είναι. Επειτα από αυτή την εμπειρία, θα ξέρει ότι κατένευσε άνθρωπος δεν είναι αυτός που νομίζει πως είναι, ότι αυτή η παρανόηση είναι γενική, στοιχειώδης, και ρίχνει πάνω στους ανθρώπους το αμυδρό φως του κομικού στοιχείου. (Αυτό το φως του κομικού στοιχείου, που το ανακαλύπτει ξαφνικά, είναι η κρυφή και πολύτιμη ανταμοιβή για τη μεταστροφή του.)

* «Φιλοδοξία του μυθιστοριογράφου δεν είναι να τα καταφέρει καλύτερα από τους προκατόχους του, αλλά να δει όσα δεν είδαν εκείνοι, να πει όσα δεν είπαν».

* «Ο Φλομπέρ δεν θέλει να φτιάξει «όμορφες εικόνες»· θέλει να φτάσει στην «καρδιά των πραγμάτων». Και στην καρδιά των πραγμάτων, στην καρδιά όλων των ανθρώπων των πραγμάτων, παντού, βλέπει να 'χει στήσει χορό η τρυφερή νεράιδα της βλακείας. Αυτή η διακριτική νεράιδα βολεύεται θαυμάσια και με το καλό και με το κακό, και με τη γνώση και με την άγνοια, τόσο με την Εμμα [Μποβαρί] όσο και με τον Σαρλ, τόσο μ' εσάς όσο και μ' εμένα. Ο Φλομπέρ την εισήγαγε στον χορό των μεγάλων αινιγμάτων της ύπαρξης».

* «Η ανθρώπινη ζωή καθαυτήν είναι ήττα. Το μόνο που μας μένει απέναντι σ' αυτή την αναπότρεπτη ήττα που λέγεται ζωή είναι να προσπαθήσουμε να την κατανοήσουμε. Εδώ βρίσκεται ο λόγος ύπαρξης της τέχνης του μυθιστορήματος».

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ

Υμνος στο Αιγαίο με τη λύρα του Χαϊλντερλιν

Κάποιοι τον πρωτογνώρισαμε ως αγαπημένο ποιητή –επέχοντα ίσως και θέσι ιδανικού εραστή– της πιο φιλήδονης αλλά και λόγιας ηρωίδας που γέννησε ο ελληνικός μοντερνισμός· ο Στρατής Τσίρκας είχε, βλέπτε, την έμπνευση να ισορροπήσει τον έκφυλο χαρακτήρα της καλλονής Βιεννέζας Εμμς, πρωταγωνίστριας στη «Λέσχη» (πρώτο από τα τρία βιβλία της γνωστής τριλογίας «Ακυβέρνητες πολιτείες»), με τη βοήθεια του εξάσιου Γερμανού ποιητή Φρειδερίκου Χαϊλντερλιν (1770-1843).

Με τον διάσημο στίχο του «Κι οι ποιητές τι χρειάζονται σ’ ένα μικρόψυχο καιρό» από το ποίημα «Άρτος και οίνος» ο Χαϊλντερλιν θα πλαισιώσει επίσης τη διασημότερη ίσως «γκρίνια» του ελληνικού μοντερνισμού, το «Ημερολόγιο καταστρώματος Α΄» του Γιώργου Σεφέρη.

Το πεζό έργο του με τίτλο «Υπερίων ή ο ερμηίτης στην Ελλάδα», στη μετάφραση του Λαυρέντιου Γκέμερεϊ, που στην παλιά έκδοση του «Ηριδανού» συνοδευόταν από εκτενές απόσπασμα της «Ιστορίας του Ευρωπαϊκού Πνεύματος» του Παναγιώτη Κανελλόπουλου για τον Χαϊλντερλιν, δεν έλειπε, επί σειρά δεκαετιών, από καμία βιβλιοθήκη. Ο «Υπερίων» είναι ένα ποιητικό ύφους μυθιστόρημα σε επιστολική μορφή, που απικεί τις ιδέες του πρώιμου γερμανικού φιλελληνισμού του 18ου αιώνα και την οδύνη από την αποτυχημένη εξέγερση των Ορλωφικών.

Ο Χαϊλντερλιν, ιδιόμορφη, μεταίχμιακή μορφή ανάμεσα στον κλασικισμό και στον ρομαντισμό, μπν ανήκοντας πραγματικά σε κανένα ρεύμα,μπολιάζει εμβληματικά τα ελληνικά γράμματα. Όμως το ελληνικό αναγνώστικό κοινό δεν είναι πραγματικά εξοικειωμένο με την ποίησή του.

Μοιάζει σάμπως ο ίδιος ο ποιητής με τη γλυκιά μορφή και την τραγική μοίρα (έζησε σε κατάσταση πνευματικού σκότους τα 36 τελευταία χρόνια της ζωής του, που μέχρι τότε του επιφύλαξε μεγάλες δόσεις λογοτεχνικής αδιγίας και βιοποριστικής σκληρότητας) να έχει προστεθεί σε ένα νεωτερικό ελληνικό δωδεκάθεο όπως και, υπό διαφορετικούς όρους, ο Μπάριον. Το μεγαλύτερο σε έκταση ποίημά του με τίτλο

Απεικόνιση του μεγάλου Γερμανού ποιητή Φρειδερίκου Χαϊλντερλιν (1770-1843) σε γραμματόσημο που εκδόθηκε στην Ανατολική Γερμανία το 1970.

Στο μεγαλύτερο σε έκταση ποίημά του με τίτλο «Το Αρχιπέλαγος» αντιμετωπίζει το αρχετυπικό ελληνικό τοπίο, που ο ίδιος ποτέ δεν αντίκρισε με τα πραγματικά του μάτια, ως πύλη ιδεών και συναισθημάτων.

«Το Αρχιπέλαγος», μεταφρασμένο απλά και ουσιαστικά από τον Αλέξανδρο Παπαγεωργίου-Βενετά (εκδόσεις Σήμα Εκδοτική, 2023) μπορεί να συμβάλει στην όψιμη εξοικειωσή μας με την ποίησή του. Σε 296 στίχους, το ποίημα, που χρονολογείται περίπου στο 1800, με το ιδιότυπο αρχαιοπρεπές εξάμετρο, σε τόνους άλλοτε υμνητικούς, άλλοτε ελεγειακούς, αντιμετωπίζει το αρχετυπικό ελληνικό τοπίο, που ο Χαϊλντερλιν ποτέ δεν αντίκρισε με τα πραγματικά του μάτια, ως πύλη ιδεών και συναισθημάτων.

Αν σε κάποιους η σκέψη αυτή, και η όλη χαϊλντερλιανή ατμόσφαιρα, φέρνει στον νου τον Κάλ-

βο, είναι νομίζω δικαιολογημένος ο συνειρμός. Μέσα από το τοπίο, τη χρήση των μύθων και της ιστορίας, ιδίως μάλιστα της ιστορίας της πόλης των Αθηνών και τα όσα αυτή υπέστη αλλά και κατάφερε στους Περσικούς Πολέμους, ο Χαϊλντερλιν διατυπώνει με τη σπάνια ποιότητα του ευγενικού του πάθους βαθύτερους καμμούς τόσο για τη μοίρα του ανθρώπου της εποχής του όσο και για την προσωπική του επικείμενη τραγική εξέλιξη.

Είναι ένα ποίημα που ανακαλεί την κλασική αρχαιότητα μέσα από τις εικόνες του τοπίου και της ιστορίας, σαν ένα είδος παιδικού παραδείσου από τον οποίο το ποιητικό εγώ νιώθει πλέον εξόριστο, ως άτομο και ως άνθρωπος του καιρού του: «Πορεύεται μέσα στη νύχτα, σαν μέσα στα Τάρταρα κατοικεί/ Χωρίς θεϊκή παρουσία η γενιά μας. Στη δουλειά τους/ Μόνοι προσπλωμένοι, και τον εαυτό του μόνο ακούει ο καθένας». Είναι φανερό η κριτική στον σύγχρονο πολιτισμό, ένα ρομαντικό προανάκρουσμα που παρέμεινε έκτοτε επίκαιρο και το ασπαστήκαν συνειδητά οι μοντερνιστές.

Ιδιαίτερη συγκίνηση επιφύλασσουν τα σημεία όπου ο Χαϊλ-

ντερλιν διαισθάνεται τη δική του προελαύνουσα ψυχική νόσο και προσεύχεται να του δοθεί βοήθεια: «και όταν ο χρόνος που παρασύρει τα πάντα/ Βίαια μου αρπάξει το νου και η ανάγκη και η σύγκυση/ Ανάμεσα στους θνητούς τη θνητή μου ζωή συνταράξει,/ Δώσε τότε στα βάθη σου μέσα να θυμηθώ τη σιωπή».

Δεν είναι ένας άσκαρος ιδεαλισμός ούτε ένας σκοτεινός ρομαντισμός που τον κινούν καθώς μεταφράζει ποιητικά, με πλούσια και δαμασμένη συγκίνηση, αφενός τον κώδικα του ιδεατού τοπίου, αφετέρου τις δικές του γερές αρχαιοελληνικές γνώσεις. Η θάλασσα διατηρεί τη μνήμη και το σπέρμα της συνέχειας, όταν η ξηρά και τα έργα των ανθρώπων θα παραδοθούν στην καταστροφή. Και «ο έμπορος ο στοχαστικός/ Χαρούμενος, γιατί φυσάει και γι’ αυτόν άνεμος ούριος και οι Θεοί/ Το ίδιο αγάπησαν κι αυτόν, όπως τον ποιητή, γιατί/ αυτός μοίρασε τα καλά δώρα της γης/ Και ενώσε με τα δικά μας τα μέρη τα μακρινά». Το Αιγαίο, ο γέροντας πόντος, τα νησιά-κορίτσια του, η ιστορία –η ιστορία μας!– ως συγκινημένη κατάφαση μιας ζωής άξιας να τη ζει κανείς.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ

Νουβέλα 915 σελίδων που διαβάζεται απνευστί

IRIS MURDOCH
Θάλασσα, θάλασσα
μυφρ.: Αθνή Δημητριάδου
εκδ. Gutenberg, σελ. 915

Υπάρχει κάτι σκανδαλώδες στο κείμενο «Θάλασσα, θάλασσα» που χάρισε στην Αίρις Μέρντοχ (1919-1999) το βραβείο Booker 1978· υπάρχει κάτι που δεν το έχω ξαναδεί ποθενά. Το βιβλίο, που αναπτύσσεται σε 915 σελίδες, είναι στην πραγματικότητα όχι ένα μυθιστόρημα, αλλά μια νουβέλα – μια νουβέλα ως προς την έκταση, την απλότητα και τη διάρθρωση της υπόθεσης. Και παρ’ όλα αυτά, παρά τη φτενή ιστορία της, διαβάζεται χωρίς αναπνοή· άπαξ και μπεις στις σελίδες της, δεν σταματάς παρά μόνον σαν φτάσεις στο τέλος. Πώς το πέτυχε (και κυρίως πώς το τόλμησε) αυτό η συγγραφέας, που θεωρείται σήμερα μια από τις σημαντικότερες των βρετανικών γραμμάτων; Η υπόθεση. Ο διάσημος σκηνοθέτης και θεατρικός συγγραφέας Τσαρλς Αροουμπάι απομονώνεται σε ένα ερημικό σπίτι δίπλα στη θάλασσα με σκοπό να αποσυρθεί οριστικά από τον κόσμο του θεάματος και να γράψει τα απομνημονεύματά του. Εντελώς αναπάντεχα

στο απομονωμένο αυτό χωριό, συναντάει τον πρώτο νεανικό κι αξεπέραστο έρωτά του, τη Μαίρη Χάρτλι, που έχει και εκείνη αποτραβηχτεί εκεί με τον άντρα της. Τι θα συμβεί παρακάτω; Το έργο θα μπορούσε να είναι ένα θεατρικό που, αντί σε δωμάτιο, εκτυλίσ-

σεται στους ανοιχτούς ορίζοντες του αγγλικού παραθαλάσσιου άγριου τοπίου. Οκτώ με δέκα πρόσωπα μπαίνουν και βγαίνουν στη σκηνή, διασταυρώνονται, συγκρούονται και λύνουν (όπως λύνουν) τις διαφορές τους. Το πεζογράφημα της Μέρντοχ στηρίζεται στη συνεχή περιγραφή του τόπου και τις διαρκείς εναλλαγές που υφίσταται ανάλογα με τις ώρες. Απολαμβάνουμε τη δύναμη της θεατρικής συγγραφέας Τσαρλς Αροουμπάι απομονώνεται σε ένα ερημικό σπίτι δίπλα στη θάλασσα με σκοπό να αποσυρθεί οριστικά από τον κόσμο του θεάματος και να γράψει τα απομνημονεύματά του. Εντελώς αναπάντεχα

ρας με μπλε σκούρα κύματα και πάλλευκ καίτη και γλάρους που σκούζουν στον αέρα· το σπίτι από κόκκινα τούβλα που στέκεται μοναχό, χωρίς πλεκτρικό και με παράξενη διαρρύθμιση· το ερειπωμένο κυκλικό φρούριο στην άκρη του βράχου· τον μοπεϊ ήρωα να μαγειρεύει εκ των ενόντων απλά θεατρικά εδέσματα. Και αναγνωρίζουμε ταυτόχρονα τον μεταφραστικό άθλο της Αθηνάς Δημητριάδου, η οποία κατόρθωσε να δημιουργήσει ένα καινούργιο ζωντανό, χυμώδες κείμενο στη δική μας γλώσσα. Το πεζογράφημα της Μέρντοχ δεν είναι ωστόσο στατικό. Ο

ψυχολογικός παράγοντας είναι εκείνος που δίνει ώθηση στην ιστορία να εξελιχθεί. Πώς ο κεντρικός ήρωας και οι φίλοι του αντιδρούν κάθε στιγμή, πώς διαχειρίζονται τα γυρίσματα της ζωής και πώς χειρίζονται ο ένας τον άλλον; Η εμπάθυνση και η λεπτομερής έκθεση συναισθημάτων, υπολογισμών και σκέψεων οδν-

γεί διαρκώς σε νέα δεδομένα και το στοιχείο της ανατροπής είναι εκείνο που κρατάει το ενδιαφέρον του αναγνώστη αμείωτο. Εντέλως η Μέρντοχ έχει δημιουργήσει μια πολύ γόνιμη, ειρωνική συνθήκη. Ο Τσαρλς Αροουμπάι γράφει τα απομνημονεύματά του, ολόκληρη η ιστορία είναι επομένως δοσμένη μέσα από τη δική του ματιά. Πολύ γρήγορα ωστόσο διαπιστώνουμε πως ο αφηγητής μας κάθε άλλο παρά αξιόπιστος είναι. Σαραντά χρόνια έχει μείνει προσκολλημένος στις νεανικές αυταπάτες του. Αδυνατεί να αντιληφθεί τη νέα συνθήκη και να προσαρμοστεί αναλόγως. Βεβαίως τα δεδομένα, νέα ή παλιά, ποτέ δεν είναι εντελώς ξεκάθαρα. Μια δόση δικίο έχει λοιπόν κάπου. Μήπως επομένως τα πράγματα εξελιχθούν αλλιώς; Οχι. Στο μεταξύ, μέσα από αυτές τις περιπέτειες, έχουν γεννηθεί υπέροχοι τύποι, όπως ο γοητευτικός ξάδελφος Τζέιμς ή ο νεανικός σφιγγύς Τίτος. Κι έχουν τεθεί δύσκολα ζητήματα ηθικής, που σε ολόκληρο το έργο της (μυθοπλαστικό και φιλοσοφικό) απασχόλησαν την Αίρις Μέρντοχ – ζητήματα που σχετίζονται με τη φύση του καλού και του κακού και της προσωπικής μας ευθύνης.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΑΓΚΑ

Μυθιστοριογράφος, θεατρικός συγγραφέας και σεναριογράφος, ο Γιάννης Σκαραγκάς γράφει στα ελληνικά και τα αγγλικά, με πιο πρόσφατη δουλειά το μυθιστόρημα «Μελίνα». Βραβεύθηκε το 2018 από το Πανεπιστήμιο του Κολοράντο και το λογοτεχνικό περιοδικό Copper Nickel (Editors' Prize in Prose). Έχει επίσης γράψει έργα για το θέατρο στην Ελλάδα, στις ΗΠΑ και στην Ελβετία και έχει υπογράψει το σενάριο της ψυχολογικής αστυνομικής σειράς της ΕΡΤ1 «Κάνε ότι κοιμάσαι». Στις 14 και 15 Ιουλίου παρουσιάζεται στο Μικρό Θέατρο Επιδαύρου το νέο του έργο «Συμπτώματα από την έλλειψη βάρους» στο Φεστιβάλ Αθηνών - Επιδαύρου.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά; Αργά να διαβάσω το «Ονειρο του Γιαννίρη» του Γιάννη Ψυχάρη.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη. Διαβάζω σε κάθε συνθήκη.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να νιώθετε ενοχές που σας άρεσαν; Κανένα αναγνώστης που έχει συναισθήσει της μαγικής σχέσης με τα βιβλία, δεν έχει ενοχές γι’ αυτά.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο; Το αφηγηματικό ύφος, η ανάπτυξη της ιστορίας και η εμβάθυνση στους χαρακτήρες.

Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;

Διηγήματα, είτε σε ανθολογίες είτε σε περιοδικά. Το διήγημα είναι ένα αγαπημένο μου είδος, αυτό που μου έδωσε συγγραφική υπόσταση και βραβεία στην Αμερική για την αγγλική μου λογοτεχνία.

Ποιες πτυχές της προσωπικότητας της Μελίνας καλύπτει το έργο σας;

Την παθιασμένη γυναίκα στα όρια των μεγάλων διλημάτων και στιγμών, τη Μελίνα πριν γίνει τα πρόσωπα του μύθου, που άφησε. Έδωσα έμφαση στα νεανικά της χρόνια και στην περίοδο της αγωνιστικής της δράσης στο εξωτερικό, αλλά είναι πάντα η διαδρομή μιας γυναίκας που νοοεί σε μεγάλη ηλικία κι έχει ανάγκη να φωτίσει από την αρχή τα βήματά της για να καταλάβει το τυχαίο και το ανθρώπινο.

Πρόκειται για βιογραφία ή υπάρχουν και στοιχεία μυθοπλασίας; Και ποί αποσκοπεί αυτό;

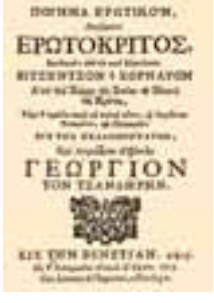
Βασίστηκα με ακρίβεια στα ιστορικά και βιογραφικά στοιχεία, για να εσιώσω στην καρδιά και στη σκέψη της. Επινόησα τα λόγια και τις κουβέντες της. Μιας γενναίας γυναίκας, που πριν από το τέλος της, γιορτάζει τον άνθρωπο και τιμή τη μνήμη των αγαπημένων της.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΨΗΦΙΑΚΗ BIBΛΙΟΘΗΚΗ

από τη **Read** LIBRARY

ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΣ ΚΟΡΝΑΡΟΣ
«Ερωτόκριτος»

Ο Ερωτόκριτος είναι έμμετρο μυθιστόρημα που γράφτηκε από τον Βιτσέντζο Κορνάρο στην Κρήτη, στην κρητική διάλεκτο και ειδικότερα στο ιδίωμα της Σπείας, πιθανότατα κατά την πρώτη δεκαετία του 17ου αιώνα. Αποτελείται από 10.012 ιαμβικούς δεκαπεντασύλλαβους ομοιοκατάληκτους στίχους εκ των οποίων οι τελευταίοι δώδεκα αναφέρονται στον ίδιο τον ποιητή. Κεντρικό θέμα του είναι ο έρωτας ανάμεσα σε δύο νέους, τον Ερωτόκριτο, που στο έργο αναφέρεται μόνο ως Ρωτόκριτος ή Ρώκριτος, και την Αρετούσα. Γύρω από την ιστορία του έρωτα των δύο νέων περιτρέφονται και άλλα θέματα όπως η τιμή, η φιλία, η γενναιότητα και το κουράγιο. Μαζί με το έργο «Ερωφίλη» του Γεωργίου Χορτάση είναι τα σημαντικότερα έργα της κρητικής λογοτεχνίας την περίοδο της Βενετοκρατίας. Σημαντική καινοτομία του Κορνάρου στο έργο αυτό είναι η ανάδειξη της ψυχολογικής κατάστασης των ηρώων και η πειστική αιτιολόγηση των κινήτρων της συμπεριφοράς τους. Ο «Ερωτόκριτος» πέρασε στη λαϊκή παράδοση και παραμένει ένα εξαιρετικά δημοφιλές κλασικό έργο, χάριν της μελοποίησής του από τον Χριστόδουλο Χάλαρη και της ερμηνείας του από τον Νίκο Ξυλούρη. Το έργο διαδραματίζεται στην αρχαία Αθήνα, ωστόσο ο κόσμος που απεικονίζεται σ’ αυτό αποτελεί ένα κράμα που δεν ανταποκρίνεται σε κάποια συγκεκριμένη ιστορική πραγματικότητα ενώ παράλληλα με τις αρχαιοελληνικές αναφορές, εμφανίζονται αναχρονισμοί και πολλά στοιχεία του δυτικού κόσμου, όπως η κονταρομαχία για παράδειγμα. Παρόλα αυτά το έργο ήταν πολύ δημοφιλές και κυκλοφορούσε σε χειρόγραφα όλων των 17ο αιώνα. Τυπώθηκε για πρώτη φορά το 1713 στη Βενετία από έναν Κρητικό Το έργο διασκευάστηκε σε θεατρική μορφή από τον Δ. Συναδινό το 1929, με τη Μαρίκα Κοτοπούλη στον ρόλο της Αρετούσας και το 1966 ο Νίκος Κούνδουρος τον διασκεύασε σε κινηματογραφικό σενάριο.

Το έργο διατίθεται δωρεάν και από την εφαρμογή Read Library. Επισκεφθείτε τον ιστότοπο Read-library.com για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

Στιγμιότυπο από την παράσταση του «Ναμπούκο» που ανέβηκε από την Εθνική Λυρική Σκηνή στο Ηρώδειο το 2018, και τότε, όπως και τώρα, σε σκηνοθεσία του Λέο Μουσκάτο.

Ο «Ναμπούκο» φωτίζει το Ηρώδειο

Η επιτυχημένη παραγωγή της Λυρικής το 2018, σε σκηνοθεσία του Λέο Μουσκάτο, αναβιώνει φέτος στο αρχαίο θέατρο

Της **ΕΛΕΝΑΣ ΜΑΤΘΑΙΟΠΟΥΛΟΥ**

Η όπερα «Ναμπούκο» –που η Εθνική Λυρική Σκηνή παρουσιάζει αυτή την εβδομάδα στο Ηρώδειο– ήταν η πρώτη μεγάλη επιτυχία του τότε 29χρονου Τζουζέπε Βέρντι, αυτού του γίγαντα της όπερας, του οποίου η καλλιτεχνική δημιουργία διασχίζει σχεδόν ολόκληρο τον 19ο αιώνα. Ξεκινάει με ρίζες στο μπελκαντίστικο στυλ των Μπελίνι και Ντονιτσέτι και μετά το «Ντον Κάρλος», αγγίζει τον βερισμό. (Δηλαδή τον «ρεαλισμό» που θ’ αναπτύξουν οι διάδοχοί του, όπως ο Πουτσίνι, ο Μασκάνι, ο Λεονκαβάλο, ο Τσιλέα και ο Τσαντονάι).

Η πρεμιέρα του «Ναμπούκο», στις 9 Μαρτίου του 1842 στη Σκάλα του Μιλάνου, ήταν θριαμβευτική. «Ακόμη κι αν ο Βέρντι δεν είχε συνθέσει καμία άλλη όπερα, ο “Ναμπούκο” θα ήταν αρκετός για να του εξασφαλίσει μια θέση στην ιστορία της όπερας!», σύμφωνα ούτε μια ώρα γαλλήνως και ξεκούρασης, μόνο 16 χρόνια ακατάπαυστης δουλειάς!.

«Γεννήθηκε με άστρο»

Πράγματι, σε αυτό το έργο, μέσα από το σφριγηλό, αρρενωπό, χαρακτηριστικά «βερντιανό» στυλ, γίνεται άμεσα αντιληπτό ένα καινούργιο μουσικό DNA. Η απήκψη του στο κοινό ήταν τέτοια, ώστε εκτός από τις 8 αρχικές παραστάσεις, προγραμματίστηκαν άλλες 60 για την επομένη σεζόν! «Με αυτή την όπερα ξεκίνησε πραγματικά η καλλιτεχνική μου καριέρα. Παρά τις δυσκολίες με τις οποίες είχα να παλέψω (σ.σ. όπως τον θάνατο των δύο παιδιών του σε βρεφική ηλικία), ο Ναμπούκο γεννήθηκε με τυχερό άστρο», έλεγε ο ίδιος, ενώ αργότερα, το 1858, παραπονιόταν στη φίλη του Κοντέσα Μαφεί ότι «μετά τον Ναμπούκο, δεν γνώρισα ούτε μια ώρα γαλλήνως και ξεκούρασης, μόνο 16 χρόνια ακατάπαυστης δουλειάς!.

Εκτοτε η δημοφιλής και συναρπαστική αυτή όπερα παίζεται τακτικά σε όλα τα μεγάλα θέατρα. Η σκηνοθεσία του Ιταλού Λέο Μουσκάτο στο Ηρώδειο είναι αναβίωση της παραγωγής του 2018. Ο Μουσκάτο, γεννημένος στην Απουλία, διαπρέπει και ως σκηνοθέτης θεάτρου πρόζας και κινηματογράφου. Ασχολήθηκε πρώτη φορά με την όπερα το

2009 (με τους «Παλιάτσους» του Λεονκαβάλο και την «Ανθρώπινη Φωνή» του Πουλένκι), όταν έπειτα από τρία επιτυχημένα ανεβάσματα θεατρικών έργων που έκαναν τον γύρο της Ιταλίας, τα λυρικά θέατρα άρχισαν ν’ αναζητούν συνεργασίες μαζί του.

Όπως το Ολοκαύτωμα

«Αν και στην Ιταλία τον είχα σκηνοθετήσει στη χρονολογία του λιμπρέτου (παραγωγή που ταξίδεψε στο Κάλιαρι της Σαρδηνίας, στη Φλωρεντία, στο Μπάρι και στο Μόντε Κάρλο), για το ανέβασμα στο Ηρώδειο επέλεξα μια “αρχετυπική” αντί για μια “νατουραλιστική” προσέγγιση», μου εξήγησε λίγο πριν από την αναχώρησή του για την Αθήνα. «Ηθελα να παρουσιάσω το έργο με τρόπο που να εστιάζει στη διαχρονικότητα και τη δυνατότητά του να μιλάει σε όλες τις εποχές και να δείχνει πόσο σχετικό είναι και με τη δική μας εποχή. Διότι τα γεγονότα που περιγράφονται σ’ αυτή την όπερα επαναλήφθηκαν με ακόμη πιο θηριώδη τρόπο στα μέσα του 20ού αιώνα, με

«Κανένας από τους χαρακτήρες του έργου δεν είναι απόλυτα μαύρος ή απόλυτα άσπρος, απόλυτα καλός ή κακός».

όσα υπέστησαν οι Εβραίοι στο Ολοκαύτωμα.

»Ετσι τοποθετώ το έργο, αρχικά στο μπιούνκερ μιας συναγωγής, όπου έχουν καταφύγει οι Εβραίοι για να κρυφτούν, και στη συνέχεια σε στρατόπεδο συγκέντρωσης. Η επιθυμία και η νοσταλγία για ελευθερία που διαπνέουν το έργο και κορυφώνονται στο πασίγνωστο και αγαπητό σε όλους χορωδιακό *Va pensiero*, είναι απόλυτα συμβατές και με αυτό το περιβάλλον. Οι Βαβυλώνιοι, εδώ ντυμένοι με στολές και χρώματα που θυμίζουν ναζί, ζουν σ’ έναν πολύ милитаристικό κόσμο με στρατάρχη τους τον Ναμπούκο, τον οποίο πρωτοσυναντάμε θριαμβευτή και αλαζόνα, πριν από τη συντριβή και άκρα ταπείνωση που, μέσα από την προσω-

«Τοποθετώ το έργο, αρχικά στο μπιούνκερ μιας συναγωγής, όπου έχουν καταφύγει οι Εβραίοι για να κρυφτούν, και στη συνέχεια σε στρατόπεδο συγκέντρωσης. Οι Βαβυλώνιοι, ντυμένοι με στολές που θυμίζουν ναζί, ζουν σ’ έναν милитаристικό κόσμο με στρατάρχη τον Ναμπούκο», εξηγεί ο Λέο Μουσκάτο.

ρινή αναμπρία του, τον οδηγεί στη μετάνοια και αλλαξοπιστία, προδίδοντας όλα τα προηγούμενα πιστεύω και του ιδίου και του λαού του.

»Από την αρχή θέλω να τονίσω ότι, για μένα, κανένας από τους χαρακτήρες δεν είναι απόλυτα μαύρος ή απόλυτα άσπρος, απόλυτα καλός ή κακός. Όλοι έχουν ένα συγκεκριμένο πρίσμα μέσα από το οποίο αντιλαμβάνονται τον κόσμο και αντιδρούν ανάλογα. Για παράδειγμα, ο Αρχираβίνος Ζαχαρίας, που κρατεί όμηρο τη Φενένα, κόρη του Ναμπούκο, και στην πρώτη πράξη απειλεί να τη σκοτώσει, σε κάποια στιγμή όταν βλέπει όσα συμβαίνουν στον λαό του, βιώνει μια κρίση, μια στιγμιαία αμφισβήτηση της πίστης του.

»Ο Ισμαήλ, γιος βασιλέως των Εβραίων και επίδοξος διάδοχος του Ζαχαρία, και ο μόνος Εβραίος που οπλοφορεί, αφοπλίζει τον Αρχираβίνο όταν απειλεί να σκοτώσει τη Φενένα, με την οποία είναι ερωτευμένος, προδίδοντας το έθνος του. Η Φενένα πάλι, αλλαξοπιστεί για χάρη του –ίσως και επειδή απιδάξει με τις πράξεις των ομοεθνών της– προδίδοντας με τη σειρά της την πατρίδα της».

Όσο για την Αμπιγκέλε, απεικονίζεται φαινομενικά αρνητικά και εντέλει αυτοκτονεί συντετριμμένη. Όμως και γι’ αυτήν ο Μουσκάτο αισθάνεται συμπάθεια και κατανόηση. «Αρκεί να σκεφτού-

με ότι στην Πρώτη Πράξη, εκείνη –γυναίκα δυνατή, δυναμική και ατρόμητη που πολεμάει στο πλευρό του Ναμπούκο– είναι η αγαπημένη κόρη και προφανής διάδοχός του. Στη συνέχεια, μετά την ερωτική απογοήτευση της αποκάλυψης του έρωτα του Ισμαήλ για τη Φενένα, ανακαλύπτει ότι η ίδια δεν είναι κόρη του Ναμπούκο αλλά ενός ζευγους σκλάβων. Αυτό είναι συνταρακτικό, ασύλληπτο σοκ και αλλάζει όλη τη στάση και συμπεριφορά της απέναντί του. Και όταν εκείνος, έχοντας αποκαλέσει τον εαυτό του Θεό, “τρελαίνεται” έπειτα από κτύπημα κεραυνού (στη δική μας παραγωγή από εγκεφαλική συμφόρηση), δεν βλέπει τον λόγο να μην αναλάβει η ίδια την εξουσία».

Μεγάλη πρόκληση

Την Αμπιγκέλε θα ενσαρκώσει η εκπληκτική Λευκορωσίδα μέτζο Εκατερίνα Σέμεντσουκ, επιχειρώντας έτσι να αναμετρηθεί με ένα από τα πιο απαιτητικά ιερά τέρατα του ρεπερτορίου της σοπράνο! Ιδωμεν...

Τον πρωταγωνιστικό ρόλο μοιράζονται δύο κορυφαίοι Έλληνες βαρύτονοι, ο Δημήτρης Πλατανιάς που τον ενσάρκωσε στην πρώτη παρουσίαση αυτής της παραγωγής το 2018, και ο Τάσος Χριστογιαννόπουλος που τον τραγούδησε το 2000 στο θέατρο Ολύμπια, σε σκηνοθεσία του αείμνηστου Κώστα Πασχάλη (με

τον Δημήτρη Καβράκο ως Ζαχαρία και τη Μαρία Κατσούρα ως Αμπιγκέλε).

«Οι απόψεις μου και η προσέγγισή μου στον ρόλο δεν έχουν αλλάξει καθόλου από την προηγούμενη φορά», επισημαίνει ο Δημήτρης Πλατανιάς. «Οι φωνητικές δυσκολίες του εντάσσονται στο μεγαλύτερο φάσμα των δυσκολιών των έργων του Βέρντι: εναλλαγή θυελλωδών σκηνών συνεχούς εξαγγελτικού τραγουδιού με καντιλένες στην ψηλή περιοχή της βαρυτονικής φωνής που απαιτούν τρομερή συγκέντρωση και απόλυτο έλεγχο του διαφράγματος και της παραγωγής του αέρα, συν το γεγονός ότι ον πρώιμο έργο, βάζει την άρια και την καμπαλέτα της στο τέλος, έπειτα από σχεδόν όλο τον ρόλο και το μεγάλο κουραστικό ντουέτο της Γ’ πράξης με τη σοπράνο».

Για τον Τάσο Χριστογιαννόπουλο, «ο Ναμπούκο ζει την ανθρώπινη διαδρομή, βιώνει το ανθρώπινο δράμα και ενσαρκώνει την πρόταση σωτηρίας. Είναι όπως ο καθένας από εμάς. Ένας βασιλιάς, ένας βασιλιάς του εαυ-

«Ο Ναμπούκο ζει την ανθρώπινη διαδρομή, βιώνει το ανθρώπινο δράμα και ενσαρκώνει την πρόταση σωτηρίας».

τού του. Και όπως οι περισσότεροι από εμάς, σχεδόν όλοι, νομίζει ότι μπορεί να τα κατακτήσει όλα με τη δύναμή του. Πιστεύει ότι η δύναμή του και όλη η ζωή του εξαρτάται από τον ίδιο και πως το εγώ του μπορεί να οδηγήσει την ύπαρξή του σε απόλυτη πληρότητα. Εκεί κάνει το σφάλμα που κάνει ο άνθρωπος από την εποχή του Αδάμ, κάνει τη λάθος επιλογή να αυτονομηθεί από τη σχέση του με τον Θεό και να νομίζει ότι είναι θεός ο ίδιος.

»Τότε του έρχεται ο ουρανός στο κεφάλι ή αν θέλετε τον κεραυνοβολεί ο Θεός. Ξαν να παθαίνει ένα εγκεφαλικό, μια αναπάντεχη αρρώστια τη στιγμή της ακμής του, η οποία τον οδηγεί αναγκαστικά σε ταπείνωση και παραδοχή του σφάλματος και της

αδυναμίας του όπου βλέπει πια, αναγνωρίζει πως δεν έχει άλλη οδό από το να ζητήσει συγχώρεση και να θέσει εαυτόν και πάλι στην υπηρεσία του Θεού, δηλαδή ουσιαστικά στη σχέση μαζί Του και στην Αγάπη Του. Κάτι το οποίο ο Αδάμ αρνήθηκε με τα γνωστά σε όλους μας αποτελέσματα.

»Για έναν τραγουδιστή η δυσκολία είναι η ίδια με τη δυσκολία που αντιμετωπίζει ο χαρακτήρας. Η τέχνη είναι μεγαλύτερη από τον καλλιτέχνη, η μουσική από τον μουσικό, ο ρόλος από τον τραγουδιστή. Αν ο τραγουδιστής πιστέψει ότι κατέχει τον ρόλο, ότι τον έχει κατακτήσει και ότι τον οδηγεί ο ίδιος, τότε ο κίνδυνος να του πέσει ο ρόλος στο κεφάλι είναι παρών. Χρειάζεται ταπεινότητα και προσοχή. Ο Ναμπούκο είναι πολεμιστής, βασιλιάς και με τεράστια δύναμη, για αυτό θεωρούνται κατάλληλοι ερμηνευτές οι δυνατοί, ηρωικοί βαρύτονοι και δίκαιως. Η φωνή όμως που μου χάρισε ο Θεός δεν είναι αυτού του είδους, οπότε χρειάζεται συγκέντρωση και επιφυλακή ώστε να μην την καταπιεί ή να τη σπάσει ο ηρωισμός του ρόλου. Χρειάζεται διαρκής έλεγχος και ισορροπία συναισθήματος και λογικής, όπως λέει και ο Πλάτωνας. Χρειάζεται παρουσία, σταθερότητα, ειλικρίνεια, τεχνική, καλή δοσολογία πάθους και έντασης και φυσικά εμπιστοσύνη και προσευχή. Εξάλλου η σημαντικότερη στιγμή του έργου είναι η προσευχή, η άρια *Dio di Giuda*».

Η χορωδία

Πράγματι η προσευχή είναι παράγων-κλειδί σε αυτή την όπερα και γι’ αυτό ο ρόλος της χορωδίας είναι καθοριστικός. Όσο λαμπροί και να είναι οι πρωταγωνιστές, αν η χορωδία δεν μετατραπεί σε μια οντότητα που θα ξεσηκώσει, θα συνεπάρεται και θα συγκινήσει το κοινό, ο Ναμπούκο δεν θα λάμψει με όλη του τη μαγεία. Την παραγωγή διευθύνει, στην πρώτη του συνεργασία με την ΕΛΣ, ένας από τους σημαντικότερους αρχιμουσικούς της όπερας παγκοσμίως, ο Ιταλός Πάολο Καρινιάνι.

 Θέατρο Ηρώδου Αττικού, 26, 27, 29, 30 Ιουλίου. Ωρα έναρξης: 9 μ.μ.

Είμαστε όλοι παιδιά της ίδιας μήτρας

Ενα ώριμο, απολαυστικό μυθιστόρημα «χαρακτήρων» στην Αθήνα των '90s

ΝΙΚΟΛΑΣ ΣΕΒΑΣΤΑΚΗΣ
Καταγωγή ή Οι ιστορίες των άλλων
εκδ. Πατάκη, 2023, σελ. 384

Του ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Οχι ένα «μυθιστόρημα ιδεών» που αφογκράζεται κάποιον ιστορικό απόπκο και μιλάει μαζί του, αλλά ένα ζωντανό, ελκυστικό και γεμάτο απρόοπτα και ανατροπές μυθιστόρημα χαρακτήρων, ή αλλιώς ένα πολιτικό θρίλερ, η «Καταγωγή» του Νικόλα Σεβαστάκη είναι σαφώς το καλύτερο βιβλίο του, το πιο ώριμο και το πιο απολαυστικό: το πιο χορταστικό στην ανάγνωσή του. Μυθιστόρημα «χαρακτήρων», καθώς ο κεντρικός ήρωας δεν είναι εντέλει μόνον ένας, ο νεαρός φιλόλογος Άρνης Χειμωνίτης που φιλοδοξεί να γίνει συγγραφέας, αλλά τουλάχιστον άλλα δύο πρόσωπα, που θα σπκώσουν το (μεγάλο) βάρος της ιστορίας στα πιο καίρια σημεία του βιβλίου.

Βρισκόμαστε στο 1995, μια «μεταιχμακή» εποχή που, όπως έχει πει αλλού ο συγγραφέας, ήθελε να αφήσει πίσω της τα τραύματα του παρελθόντος και να κοιτάξει προς το μέλλον, μάλλον με

αφέλεια βέβαια, καθώς τα επόμενα των συγκρούσεων που είχαν προηγηθεί θα τροφοδοτούσαν ρίξεις και συγκρούσεις για πολλά χρόνια μετά. Ο Άρνης θα σχετιστεί με δύο άνδρες, δύο πολύ ενδιαφέρουσες φιγούρες της Αθήνας, θα γοητευτεί από αυτούς –κυρίως από τον έναν– και θα αρχίσει να βυθίζεται στον μαύρο λαβύρινθο της καταγωγής του.

Δεύτερη πρωταγωνίστρια του βιβλίου είναι η μητέρα του, η Δέσποινα, που εργάζεται από το σπίτι της σαν διορθώτρια βιβλίων. Είναι μάλιστα παθιασμένη με τη δουλειά της: δεν αφήνει να της ξεφύγει κανένα λάθος, πολεμά με τους εγωπαθείς συγγραφείς για να απαλειφθεί και ο παραμικρός σολοικισμός, ζει και αναπνέει για να «διορθώσει» τον κόσμο. Όπως θα αποδειχθεί, ο φέρελπις συγγραφέας δεν ξέρει σχεδόν τίποτε για το παρελθόν της μητέρας του, δεν υποψιάζεται καν τη δράση της στη διάρκεια της δικτατορίας.

Τρίτος κεντρικός ήρωας είναι ο Οδυσσέας Αγαθάγγελος, ένας άνδρας πάνω από τα ανθρώπινα μέτρα, γαργαντουικός, με διαρκώς αναψοκοκκινισμένο πρόσω-

Η ιστορία του Νικόλα Σεβαστάκη τοποθετείται χρονικά στο 1995, μια «μεταιχμακή» εποχή που ήθελε να αφήσει πίσω τα τραύματα του παρελθόντος και να κοιτάξει προς το μέλλον. Με την Ιστορία δεν ξεμπερδεύεις τόσο εύκολα, όμως.

Ενα χορταστικό μυθιστόρημα που, μεταξύ άλλων, έχει να κάνει με τη μνήμη, τους κρυμμένους εαυτούς, τον ηρωισμό.

πο, με μεγάλες ιδέες, με πολλές και σε ποικίλα πεδία γνώσεις, έτοιμος να τιθασεύσει και να καταβάλει ρητορικά οποιονδήποτε βάλει στο μάτι – ένας ήρωας ήδη «μεγάλος» από την πρώτη στιγμή που παρουσιάζεται στο βιβλίο, μα που θα μεγαλώνει όλο και περισσότερο κεφάλαιο το κεφάλαιο, λαμβάνοντας απρόβλεπτες (ηθι-

κές) διαστάσεις. Θεωρούμε την απεικόνισή αυτή του μεφιστοφελικού Αγαθάγγελου, και την εξέλιξή του, πολύ βασική για τη σύγχρονη ελληνική πεζογραφία.

Αποκαλύψεις

Καθώς οι ανατροπές τις οποίες υπαινιχθήκαμε, και οι γνώσεις για συμβάντα του παρελθόντος που αποκαλύπτονται κάθε φορά, είναι κομβικά στοιχεία της αναγνωστικής πρόσληψης, δεν θα επεκταθούμε σε συγκεκριμένα στοιχεία της σύνθετης –αν και εντελώς ξεκάθαρης και διαγυούς– πλοκής. Θα πούμε μόνο ότι, πέραν του μυθιστορηματικού παρόντος, δηλαδή της Αθήνας στα μέσα της δεκαετίας του '90, που αποτυπώνεται με ακρίβεια και

ζωντάνια, και με ένα πλήθος αναφορών σε τοπωνύμια, καταστήματα κ.ο.κ., αλλά και σε βιβλία, σκηνοθέτες, και μουσικούς και συγκροτήματα της εποχής (το βιβλίο κουβαλά ένα ολόκληρο σάουντρακ), θα γυρίσουμε πίσω, στα χρόνια της δικτατορίας –μια επώδυνη, σκληρή, σχεδόν αναπάντεχη στις διαστάσεις της κατάβαση–, ενώ θα ταξιδέψουμε και στη σχετικά ανέμελη Ιταλία της ίδιας περιόδου, από τη μία, αλλά και στο ιστορικό Μπραζίλιαν, από την άλλη, το λογοτεχνικό καφενείο στα Χαυτεία, του Χατζιδάκι και του Γκάτσου.

Το γράψιμο του Σεβαστάκη είναι κρυστάλλινο, η γλώσσα τέτοια που κρατάει διαρκώς μέσα της, και μέσα στην ιστορία, τον

Η «Καταγωγή» αφιρνει στον αναγνώστη μια έντονη, εξαιρετικά σύνθετη και πλούσια επίγνευση.

αναγνώστη, οι παρατηρήσεις του για τη συμπεριφορά ή την εικόνα των ηρώων έρχοι, ενώ όλη η έκδοση, που δεν μπορεί να κρύψει την εις βάθος γνώση του συγγραφέα για μία μακρά και ζοφερή περίοδο της ελληνικής ιστορίας και του πανθήου των ηρώων της, είναι προσεγμένη στην παραμικρή της λεπτομέρεια. Μάλιστα, από το βιβλίο –υπόδειγμα οικονομίας λόγου– δεν λείπουν και κάποιες άμεσες «συμβουλές» δημιουργικής γραφής, που μας άρεσαν πολύ.

Είπαμε ότι έχουμε να κάνουμε με ένα χορταστικό μυθιστόρημα. Ενα μυθιστόρημα που, μεταξύ άλλων, έχει να κάνει με τη μνήμη, τις πληγές του παρελθόντος, τους κρυμμένους εαυτούς, και τον ηρωισμό. Κλείνουμε με την έντονη –και εξαιρετικά σύνθετη, και πλούσια– επίγνευση που μας αφήνει. Και με τις σκέψεις που κάνουμε, αφήνοντας το βιβλίο, για τη δική μας καταγωγή. Που είναι αρκετά παρόμοια με αυτήν του κεντρικού ήρωα. Γιατί είμαστε όλοι παιδιά της ίδιας μήτρας. Δεν μπορούμε να ξεφύγουμε από αυτήν, και ούτε πρέπει. Πρέπει να τη διδαχθούμε και να την κατανοήσουμε.

Για τον άνθρωπο και τον γοητισμό

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ 6

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

ΕΞ

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

Ακούς ό,τι αγαπάς όλες τις ώρες

ΤΑΣΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ & ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΑΡΤΕΜΙΟΥ

6-10

ΠΡΩΤΗ ΠΡΩΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 11.9%

ΣΟΦΙΑ ΠΡΩΙΜΟΥ

10-13

ΠΡΩΤΗ ΜΕΣΗΜΕΡΙΑΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 12.6%

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ

21-24

ΠΡΩΤΗ ΒΡΑΔΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 13.2%

Facebook Twitter Instagram @lovefmcypus

* ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ SYMMETRON MARKET RESEARCH ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΜΑΙΟΥ - ΙΟΥΛΙΟΥ 2022 ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΗΛΙΚΙΩΝ 13-80.

Η πατριαρχία και μια κούκλα σε κρίση

Η Μπάρμπι διαπιστώνει ότι υπάρχει ένας κόσμος που δεν είναι όλα ροζ

Barbie ★★½
ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2023)
Σκηνοθεσία: Γκρέτα Γκέργουικ
Ερμηνείες: Μάργκο Ρόμπι, Ράιαν Γκόσλινγκ

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Μία από τις πιο πολυαναμενόμενες ταινίες της φετινής χρονιάς έρχεται αυτή την εβδομάδα στις αίθουσες. Η πάντα ενδιαφέρουσα Γκρέτα Γκέργουικ προσεγγίζει με εναλλακτική διάθεση τον κόσμο της διάσημης κούκλας, υποσχόμενη να μας ξαφνιάσει. Η αφήγησή της –έπειτα από μια απερίγραπτη εναρκτήρια σκηνή– ξεκινάει στην «Barbieland», τη χώρα της Μπάρμπι δηλαδή, όπου η πρωταγωνίστρια (Μάργκο Ρόμπι) ζει την τέλεια ζωή, περιτριγυρισμένη από το τέλειο (ροζ) περιβάλλον, αλλά και πολλές ακόμα συνονόματες της, όλων των φυλών, ιδιοτήτων (Μπάρμπι-γιατρός, Μπάρμπι-φυσικός, Μπάρμπι-πρόεδρος κ.ο.κ.) και σωματότυπων. Κάπου εκεί βρίσκονται και οι Κεν, με πρώτο αυτόν του Ράιαν Γκόσλινγκ, οι οποίοι περισσότερο συμπληρώνουν το... τοπίο παρά πρωταγωνιστούν. Όλα αυτά μέχρι που η Μπάρμπι θα χτυπηθεί ξαφνικά από υπαρξιακή κρίση και θα ξεκινήσει ένα ταξίδι στον πραγματικό κόσμο, όπου θα διαπιστώσει ότι τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά από όσα γνωρίζει.

Μανιφέστο

Είναι δύσκολο κανείς να κρατήσει την όποια κριτική του για την ταινία σε καθαρά κινηματογραφικά πλαίσια. Κι αυτό διότι η Γκρέτα Γκέργουικ και ο σύζυγός της Νόα Μπάουμπαχ, που συνυπογράφουν το σενάριο, παρουσιάζουν εδώ ταυτόχρονα ένα φιλελεύθερο πολιτικοκοινωνικό μανιφέστο ενάντια στην πατριαρχία, αλλά και μια (έστω ατελή) εξερεύνηση των σύγχρονων

έμφυλων ρόλων. Το τελευταίο είναι ίσως και το πιο ενδιαφέρον στοιχείο της ταινίας, εκεί όπου Μπάρμπι και Κεν μετατρέπονται επί της ουσίας σε σύμβολα όλων των στερεοτύπων, τα οποία εκατομμύρια παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο καλούνται να επιβεβαιώσουν προκειμένου να γίνουν αποδεκτά.

Εκεί βρίσκεται η ρίζα του κακού –και της πατριαρχίας–, μοιάζει να μας λέει η Γκέργουικ, ωστό-

Η διάσημη κούκλα και ο φίλος της, Κεν, γίνονται σύμβολα όλων των στερεοτύπων που τα παιδιά υποχρεώνονται να επιβεβαιώσουν για να αισθανθούν αποδοχή.

σο διατάζει να επεκτείνει ακόμα περισσότερο αυτόν τον συλλογισμό, προτιμώντας να αναλωθεί σε μερικά περισσότερο σχηματικά και εύπεπτα από το κοινό τσιτάτα. Όλα αυτά βέβαια μέσα σε ένα σχεδόν εξωφρενικό, κουκλίστικο περιτύλιγμα, το οποίο δημιουργεί όλων των ειδών τις αστειές καταστάσεις. Γενικώς το σενάριο των Γκέργουικ- Μπάουμπαχ βρίθκει κωμικών αναφορών στην ποπ κουλτούρα, οι οποίες ενισχύονται ακόμα περισσότερο όταν τα ντάνια παίρνουν ηθοποιοί όπως ο απολαυστικός Γουίλ Φέρελ. Πολύ καλοί είναι βέβαια και οι δύο πρωταγωνιστές: η απαστράπτουσα Μάργκο Ρόμπι κάνει το όποιο κστίτη για τον ρόλο να μοιάζει περιττό, ενώ ο Ράιαν Γκόσλινγκ κλέβει ανέλπιστα την παράσταση σε αρκετές περιπτώσεις με την αφοσιωμένη ερμηνεία του.

Πίσω από το άφθονο ροζ και το κουκλίστικο σελοφάν της Barbieland υπάρχει μια (έστω ατελής) εξερεύνηση των σύγχρονων έμφυλων ρόλων.

HOME CINEMA

Ένας «σκακιστής» απέναντι σε αεροπειρατές

Ο **Ιντρίς Ελμπα** πρωταγωνιστεί στη σειρά Hijack του Apple TV+

Το **φίλμ** «Τσουλάκια» αναδείχθηκε Καλύτερη Σπουδαστική Ταινία Μικρού Μήκους στα βραβεία Iris και στο Φεστιβάλ Δράμας.

Hijack
ΘΡΙΛΕΡ (2023)
Δημιουργός: Τζιμ Φίλντ Σμιθ, Τζορτζ Κέι
Ερμηνείες: Ιντρίς Ελμπα, Νιλ Μάσκελ, Μαξ Μπιζι

Το πρόσωπο για θρίλερ μοτίβο της αεροπειρατίας υιοθετεί η νέα σειρά της Apple TV προκειμένου να ξεδιπλώσει την πλοκή της. Πρωταγωνιστής εδώ είναι ο Ιντρίς Ελμπα στον ρόλο του Σαμ, ενός χωρισμένου άνδρα, ο οποίος μπαίνει στο αεροπλάνο από Ντουμπάι για Λονδίνο. Πολύ σύντομα ωστόσο το αεροσκάφος θα καταληφθεί από μια ομάδα ένοπλων αεροπειρατών, οι οποίοι δεν αποκάλυπτουν αμέσως τις προθέσεις τους. Ενώ στο έδαφος ακόμη δεν γνωρίζει κανένας τίποτα, ο Σαμ, που στην πραγματικότητα είναι επαγγελματίας διαπραγματευτής, αναλαμβάνει δράση προκειμένου να οδηγήσει την έκρυθμη κατάσταση σε αναίμακτη λύση.

Η αμερικανική σειρά στήνει προσεκτικά τη δράση της, εισάγοντας χαρακτήρες και σεναριακές λεπτομέρειες οι οποίες θα αποδει-

χθούν σημαντικές στη συνέχεια. Ο Ιντρίς Ελμπα, όχι ακριβώς σε ρόλο action hero, αλλά «σκακιστή» που προσπαθεί να βρεθεί μια-δυο κινήσεις μπροστά από τον αντίπαλο, καταστρώνει το δικό του ιδιοφυές πλάνο· φυσικά θα χρειαστεί και να αυτοσχεδιάσει όταν τα απρόοπτα απειλούν να διαλύσουν τις λεπτές ισορροπίες και να οδηγήσουν στον όλεθρο. Γενικώς η σειρά αρέσκεται στις ανατροπές και στην αποφυγή των κλισέ –με πρώτο αυτό των Αράβων τρομοκρατών/αεροπειρατών– που έχουν επικρατήσει κινηματογραφικά μετά την 11η Σεπτεμβρίου.

Τσουλάκια ★★½ ΔΡΑΜΑ (2022)

Σκηνοθεσία: Δέσποινα Μαυρίδου
Ερμηνείες: Ελίνα Τσιόρμπατζη, Ελένη Γεωργάκη

Από την πλατφόρμα του Cinobo επιλέγουμε την ταινία που αναδείχθηκε ως η Καλύτερη Σπουδαστική Μικρού Μήκους στα πρόσφατα βραβεία Iris, αλλά και στο τελευταίο Φεστιβάλ Δράμας. Η

δεκαεξάχρονη Μάτι, γεμάτη αυτοθρηπίσμο και αθωότητα, ονειρεύεται να γίνει σταρ της μουσικής. Η μεγαλύτερη αδελφή της, Θέμη, από την άλλη, αναγκασμένη σε πρόωπη ενήλικιση λόγω της απουσίας γονέων, ψάχνει τρόπο να ξεπληρώσει τον πρώην εργοδότη της. Τα δύο κορίτσια θα περάσουν μια παράξενη νύχτα που περιλαμβάνει μια κλεμμένη περούκα, λίγο καραόκε και μπόλικο λυτρωτικό δάκρυα.

Η Δέσποινα Μαυρίδου κάνει ανέλπιστα ώριμο ντεμπούτο με ένα ημίωρο φίλμ ενηλικίωσης που τυλίγει δεξιοτεχνικά τη σκληρή πραγματικότητα σε πολύχρωμο, ποπ περιτύλιγμα. Πότε αστειό και πότε συγκινητικό, το φίλμ μιλάει για τη φρεσκάδα της νιότης ως αντίδοτο σε έναν γκρίζο κόσμο που έχει ξεχάσει να ονειρεύεται. Φυσικά στο επίκεντρο βρίσκονται οι δύο νεαρές πρωταγωνίστριες, Ελίνα Τσιόρμπατζη και Ελένη Γεωργάκη, οι οποίες τα καταφέρνουν με το παραπάνω, ερμηνεύοντας ανεπιτήδευτα το γεμάτο τρυφερότητα σενάριο της Μαυρίδου.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Έντονα δραματικό «Ρέκβιεμ» του Βέρντι από την Κρατική

Ιδιαίτερα επιτυχημένη υπήρξε η απόδοση του βερντιανού «Ρέκβιεμ» στο Ηρώδειο στις 30 Ιουνίου. Το θετικό αποτέλεσμα πιστώνεται πρωτίστως στον αρχιμουσικό Λουκά Καρυτινό, ο οποίος οδήγησε την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών, τους σολιστές και τις τρεις χορωδίες που συνεργάστηκαν (Χορωδία της ΕΡΤ, Χορωδία των Μουσικών Συνόλων του Δήμου Αθηναίων, Μεικτή Χορωδία Amadeus Βουλγαρίας) σε μια ερμηνεία που διέθετε ορμή και δύναμη, αλλά εξίσου τον ικετευτικό τόνο και την ευαισθησία που προϋποθέτουν αρκετά από τα μέτρα του έργου.

Ο Καρυτινός έχει διευθύνει κατ' επανάληψη και με επιτυχία όπερες του Βέρντι. Γνωρίζει καλά πώς να αποδίδει τον διαρκή διάλογο ανάμεσα στο φως και το σκοτάδι, ανάμεσα στον επιβλητικό ήχο και τις χαμηλόφωνες ψιθυριστές εξομολογήσεις, ανάμεσα στις εντάσεις και τις υφέσεις της τρομακτικής «Ημέρας οργής», της συγκινητικής «Ημέρας δακρύων», του διάφανου «Αιωνίου φωτός» και του τελικού, παρακλητικού «Σώσε με». Αυτός ο διάλογος ανάμεσα σε φωτεινές

και σκοτεινές σελίδες χαρακτηρίζει συνολικά τη μουσική του Βέρντι, αλλά ακόμη περισσότερο τις όπερες της περιόδου κατά την οποία γράφτηκε η συγκεκριμένη νεκρώσιμη ακολουθία για τον Αλεξάντρο Μαντσόνι (1874), συγγράφει με εμβληματική σημασία για τους Ιταλούς.

Το ξεχωριστό της ερμηνείας που ακούσαμε υπήρξε η λεπτομερέστερη του συνήθους επεξεργασία των διαθέσεων της μουσικής. Έτσι, κάθε εδάφιο, συχνά ακόμη και μεμονωμένες, χαρακτηριστι-

Η ερμηνεία ξεχώρισε για τη λεπτομερέστερη του συνήθους επεξεργασία των διαθέσεων της μουσικής.

κές φράσεις αποκτούσαν ξεχωριστή ένταση και χρώμα, χωρίς να κατακερματίζεται η συνολική εικόνα. Αυτή τη λογική ακολούθησαν επίσης οι μονωδοί, των οποίων το τραγούδι διακρίθηκε

Το **τραγούδι** των μονωδών διακρίθηκε για την πλαστικότητα του, σε απόλυτη ευθυγράμμιση με τις επιλογές του Καρυτινού.

ακριβώς για την πλαστικότητα που προσέθεταν η διαρκής αναπροσαρμογή της δυναμικής και οι εναλλαγές ανάμεσα σε φράσεις χαμηλόφωνες, δυνατές και πολύ ισχυρές.

Το πιο «οπερατικό» από τα «Ρέκβιεμ» του ρεπερτορίου σπνρίζεται κατά μεγάλο μέρος στις ερμηνείες των μονωδών. Το μέρος της υψιφώνου γράφτηκε για την Τερέζα Στολτς, αγαπημένη

ερμηνεύτρια του Βέρντι εκείνα τα χρόνια, ιδανική σε όπερες όπως η «Αϊντα», η «Δύναμη του πεπρωμένου», ο «Χορός μεταμφιεσμένων» και αργότερα ο «Οθέλλος». Η φωνή της Μυρτώ Παπαθανά-

σίου ταιριάζει καλύτερα σε άλλο ρεπερτόριο. Ωστόσο, αξιοποιώντας με ευφύια τα χαρίσματά της, η τραγουδίστρια ανταποκρίθηκε καλά. Πάντοτε τονικά ακριβής, ανέδειξε κυρίως τις λυρικές σελίδες της μουσικής και προσέφερε στην ερμηνεία ορισμένες φράσεις μεγάλης ευαισθησίας.

Το μεστό, αισθησιακό πνέοχρωμα της Τυνησιοκαναδής μεσοφώνου Ριχάρπ Σαγέμπ ταίριαξε στη μουσική που εμπιστεύεται στη φωνή της ο Βέρντι, ενώ καλή υπήρξε επίσης η συνεργασία με την Παπαθανασίου στα ντουέτα τους.

Παρά τον έντονο παλμό της ώριμης φωνής του, ο Αγγλοαμερικανός Μπάρι Μπανκς απέδωσε με καθαρό και σίγουρο λυρικό χρώμα το μέρος του τενόρου, ιδιαίτερα δε το ποιητικό «Θυσίες και προσευχές Σού προσφέρουμε Κύριε» («Hostias»), το οποίο ερμήνευσε χαμηλόφωνα, υπαινικτικά και με διαφανή ήχο. Τέλος, ο βαθύφωνος Αλέξανδρος Σταυρακάκης τραγούδησε με νεανική και σίγουρη φωνή, δίνοντας λεπτομερή προσοχή σε κάθε φράση, αλλά ίσως και υπερβολικά εξωστρεφές συναίσθημα.

Η «βασίλισσα» δεν μένει πια εδώ

Πριν από 15 χρόνια, η Μαντόνα αποφάσισε να σταθεί απέναντι στον χρόνο. Και, όπως όλοι όσοι το επιχείρησαν, πητήθηκε...

Της **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΣΚΑΡΑΚΗ**

«**Αν δεν ήμουν** η Μαντόνα...» πιθανόν να γινόμουν δασκάλα. Θα είχα μια δημοφιλή τάξη, θα ήμουν αμφιλεγόμενη και προκλητική. Μάλλον θα κατέληγα στη φυλακή». Αυτή ήταν η απάντησή που έδωσε η «βασίλισσα της ποπ» σε σχετική ερώτηση του Αμερικανού παρουσιαστή Τζίμι Φάλον, πριν από περίπου ένα χρόνο.

Αποδεικνύεται ότι είχε δίκιο. Οι αντισηματικές μέθοδοι στην προσπάθειά της να παραμείνει «νέα» και δραστήρια τη «φυλάκισαν» σε μια φθίνουσα εικόνα ματαιοδοξίας, εικόνα που τα τελευταία χρόνια εξαφνιάζει δυσάρεστα ακόμη και τους πιο πιστούς θαυμαστές της.

Αλλά αυτή η επιμονή να νικήσει τον χρόνο είχε σοβαρές επιπτώσεις στον οργανισμό της. Στις 24 Ιουνίου, μερικές ημέρες πριν ξεκινήσει την παγκόσμια –σχεδόν sold out– περιοδεία που ουσιαστικά ήταν φόρος τιμής στην καριέρα της που μετρά πάνω από τέσσερις δεκαετίες, η Μαντόνα μεταφέρθηκε σε νοσοκομείο της Νέας Υόρκης όπου νοσηλεύθηκε στην Εντατική με σοβαρή βακτηριακή λοίμωξη η οποία παράλιγο να της κοστίσει τη ζωή. Οι μανάτζερ έσπευσαν να αναβάλουν την περιοδεία, ελπίζοντας σε μια γρήγορη ανάρρωση της star. Λίγο αργότερα, δημοσιεύματα ανέφεραν ότι αρρώστησε επειδή προσπαθούσε να συναγωνιστεί τις νεότερες χορεύτριες που τη συνοδεύουν στις συναυλίες ακολουθώντας ένα δύσκολο καθημερινό πρόγραμμα, ακατάλληλο για την ηλικία της, καθώς περιλάμβανε συνεχείς και έντονου ρυθμού πρόβες. Άλλοι πάλι, κυρίως άνθρωποι από τον στενό της κύκλο, διέψευσαν αυτή την εκδοχή υποστηρίζοντας ότι η ασθένεια θα μπορούσε να επηρεάσει άτομα οποιασδήποτε ηλικίας. Τελικά όλα πήγαν καλά, κα-

θώς 11 μέρες μετά την εισαγωγή της στο νοσοκομείο η πολυβραβευμένη Αμερικανίδα τραγουδίστρια - τραγουδοποιός, ηθοποιός, σκηνοθέτις και μητέρα έξι παιδιών εθεάθη να απολαμβάνει τη βόλτα της σε δρόμο της Νέας Υόρκης. Η κατάσταση της υγείας της είναι εμφανώς καλύτερη, αλλά χρήζει προσοχής. Ωστόσο, οι επεμβάσεις που έκανε στο πρόσωπο και το αλλοίωσαν, τα φίλτρα που χρησιμοποίη-

Ο Τύπος σχολιάζει την εμφάνισή της και την αποτυχία που γνωρίζει την τελευταία δεκαπενταετία, αλλά η ίδια προσπαθεί να μην παρακολουθεί αυτά τα σχόλια.

εί στο Instagram και οι άσεμνες πόζες μαρτυρούν ότι η 64χρονη Μαντόνα δεν είναι ευχαριστημένη με τον εαυτό της σήμερα.

Τα πρώτα σύννεφα

Πρόκειται αναμφισβήτητα για μια κακή στιγμή στη ζωή και στην καριέρα της θρυλικής ερμηνεύτριας και συμβόλου της ποπ, όμως αυτή δεν είναι η πρώτη. Το 2008, σε ηλικία 50 ετών, βρέθηκε για ακόμη μια φορά στην κορυφή των τσαρτ για τη συνεργασία της με τον Τζάστιν Τίμπερλέϊκ στο τραγούδι «4 Minutes». Ο δυναμισμός και οι απαιτητικές χορευτικές φιγούρες επιβεβαίωναν ξανά και ξανά ότι το άστρο της «βασίλισσας» δεν θα σβήσει ποτέ. Η ίδια αποτελούσε τρανταχτό παράδειγμα του ότι η ηλικία δεν καθορίζει ή σταματά την επιτυχία.

Μέχρι τα 50 της χρόνια, η πρωτοπόρος της dance/por με τα πολύχρωμα κοστούμια, τον αιχμηρό στίχο και τα εντυπωσιακά οπτικά εφέ σε βιντεοκλίπ και συναυλίες είχε ολόκληρο τον κόσμο να υποκλίνεται στο ταλέντο της. Από το 1983 που κυκλοφόρησε το πρώτο σινγκλ, «Everybody», το οποίο συνοδευόταν από το ομότιτλο ντεμπούτο άλμπουμ της, και τη μετέπειτα κυριαρχία σε όλη τη διάρκεια του 1980, μέχρι το 2008 και την ένταξή της στη λίστα του «Rock & Roll Hall of Fame», η εμβληματική star είχε τεράστια επιρροή στην ποπ κουλτούρα, στην πολιτική, στην τέχνη γενικότερα. Τα τραγούδια της ακούγονταν σε όλες τις γωνιές του κόσμου, το εκκεντρικό της στυλ όχι μόνο δεν περνούσε απαρατήρητο αλλά έφερε την επανά-

σταση στον χώρο της μόδας, οι δημόσιες εμφανίσεις της ήταν προκλητικές, συνήθως είχαν κοινωνικοπολιτική χροιά και πυροδοτούσαν αντιδράσεις.

Κι εκεί που κανένας δεν θα μπορούσε να ξεπεράσει το φαινόμενο Μαντόνα, στη μουσική σκηνή άρχισαν να εμφανίζονται καλλιτέχνιδες όπως η Lady Gaga, η οποία έφερε κάτι φρέσκο και καινοτόμο κυρίως όσον αφορά τη σκηνική παρουσία. Κι ενώ οι συγκρίσεις που κατά καιρούς προέκυψαν ήταν ατυχείς, η Μαντόνα συνέχιζε με πείσμα την πορεία της στη βιομηχανία ψυχαγωγίας υπενθυμιζόντάς μας ότι δεν φεύγει ποτέ.

Το 2012 εμφανίστηκε στον τελικό του αμερικανικού ποδοσφαίρου Super Bowl για ένα σόου που θα σηματοδοτούσε την επιστροφή της στη μουσική. Η επιβλητική παρουσία της

στη σκηνή και ο ασταμάτητος χορός την ώρα που τραγουδούσε τις μεγαλύτερες επιτυχίες της έφεραν σε γενικές γραμμές θετικές κριτικές και υψηλά νούμερα τηλεθέαςης.

Η κατρακύλα

Τα επόμενα βήματά της, όμως, ήταν περισσότερο αμήχανα παρά επιτυχημένα, με την ίδια να βρίσκεται πλέον σε μια μόνιμη κατρακύλα. Εκείνη τη χρονιά

Οι επεμβάσεις που αλλοίωσαν το πρόσωπό της, τα φίλτρα που χρησιμοποιεί στο Instagram και οι άσεμνες πόζες μαρτυρούν ότι δεν είναι καλά με τον εαυτό της.

παρουσίασε τον νέο της δίσκο «MDNA», ο οποίος, σύμφωνα με το Billboard, ήταν «ο πιο απογοητευτικός της καριέρας της». Μετά 13 εβδομάδες, το «MDNA» βρισκόταν εκτός του καταλόγου του Billboard με τα 200 καλύτερα άλμπουμ.

Το 2015 κυκλοφόρησε το «Rebel Heart» με την ελπίδα να έχει καλύτερη αναγνώριση, αφού παρουσίαζε πιο προσωπικές πτυχές της ζωής της. Απέτυχε ξανά, τα τραγούδια του δίσκου χαρακτηρίστηκαν ως αδιάφορα, με εξαίρεση κάποιες μικρές ευχάριστες πινελιές.

Τέσσερα χρόνια μετά, μας σύστησε το alter ego της, τη Madame X. Στην περιγραφή του 14ου άλμπουμ της, η Μαντόνα ανέφερε ότι «η Madame X είναι μια μυστική πράκτορας

που ταξιδεύει σε όλο τον κόσμο και αλλάζει ταυτότητα». Εδώ θα μπορούσε κανείς να διακρίνει την απόγνωση της τραγουδίστριας να κρατήσει το ενδιαφέρον του κοινού της αμείωτο. Ακολούθησε η παρουσία της στον διαγωνισμό τραγουδιού της Eurovision 2019, στο Ισραήλ, θεσμός στον οποίο η ποπ τραγουδίστρια έπρεπε να ξεχωρίσει. Η εμφάνισή αυτή συζητήθηκε πολύ προκαλώντας θύελλα αντιδράσεων, καθώς οι χορευτές φορούσαν στις πλάτες τους τη σημαία της Παλαιστίνης. Υπήρξαν σχόλια από υπουργούς αλλά και τη διοργάνωση, η οποία δεν γνώριζε το μυστικό της Μαντόνα – οι πρόβες πραγματοποιήθηκαν κεκλεισμένων των θυρών.

Τα αρνητικά σχόλια

Με περισσότερα από 14 στούντιο άλμπουμ, 343 βραβεία, δεκάδες σχόλια που χτίστηκαν με τη βοήθειά της, αμέτρητες διαμάχες, μοναδικές στιγμές και εκατομμύρια δολάρια που δωρίστηκαν σε φιλανθρωπική οργάνωση, το μόνο σίγουρο, ακόμη και σε περιόδους καμπίς, είναι ότι η κληρονομιά του ποπ ειδώλου θα ζει αιώνια.

Όσο για τον Τύπο που σχολιάζει την εμφάνισή της και την αποτυχία που γνωρίζει την τελευταία δεκαπενταετία, η Μαντόνα προσπαθεί να μην παρακολουθεί αυτά τα σχόλια.

«Μου αρέσει να σκέφτομαι τον εαυτό μου σαν να είναι στρατιώτης που θα τα καταφέρει και μετά τόσο πολλά χρόνια σε αυτή τη βιομηχανία έχω μάθει να μην ακούω όλον αυτόν τον θόρυβο, να εστιάζω στη δουλειά μου και σε αυτά που έχουν σημασία στη ζωή. Αλλά μερικές φορές πληγώνομαι», ανέφερε χαρακτηριστικά σε συνέντευξή της το 2015.

Η **άλλοτε** «βασίλισσα της ποπ» στα βραβεία του MTV το 2021.

Η **Μαντόνα** στο Μόναχο, τον Αύγουστο του 2009. Η αυτοπεποίθησή της ήταν ακόμη πολύ ισχυρή, αλλά η εικόνα ακόμη ισχυρότερη.

Η **λάμψη** της Μαντόνα έχει πλέον θαμπώσει...

Τον Απρίλιο του 2022 η Μαντόνα εμφανίστηκε έτσι στο Μεντεγίν, στη συναυλία του Μαλούμα. Μια εικόνα που αποπνέει απόγνωση...

Το 1985, δύο χρόνια μετά την κυκλοφορία του πρώτου της άλμπουμ. Ο,τι κι αν έκανε τότε και τα επόμενα 20 χρόνια η Μαντόνα, γινόταν παγκόσμια τάση.

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

BBQ

ΜΕ ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΟ»

ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΓΙΑ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΑ ΨΗΣΙΜΑΤΑ

ΟΛΑ ΟΣΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΟΠΕΣ, ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ, ΨΗΣΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΕΡΒΙΡΙΣΜΑΤΟΣ ΔΙΑ
ΧΕΙΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΠΕΣΚΙΑ

- + ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΓΙΑ ΑΞΕΧΑΣΤΑ ΨΗΣΙΜΑΤΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΠΑΙΤΗΤΙΚΟ ΚΙΜΑ
- + ΤΟ ΜΠΕΡΓΚΕΡ ΠΟΥ ΒΑΖΕΙ ΚΑΤΩ ΟΛΑ ΤΑ ΜΠΕΡΓΚΕΡ
- + ΜΟΣΧΑΡΙΣΙΟ ΜΕΔΟΥΛΙ ΨΗΜΕΝΟ ΣΤΗ ΣΧΑΡΑ

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ
ΧΟΡΗΓΙΑ

Την Κυριακή 30 Ιουλίου
μαζί με την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ